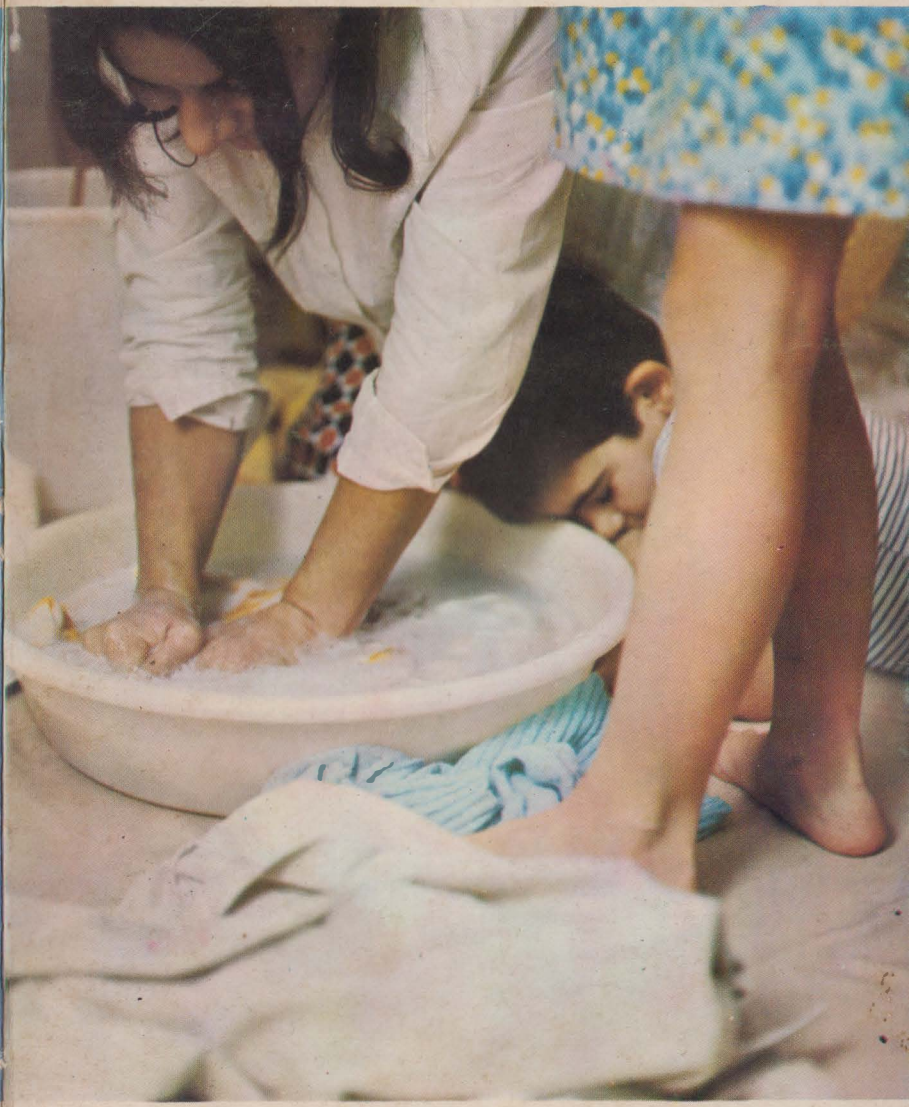
ANNE

MARIO PUZO

ANNE ✸ PUZO

ALTIN KİTAPLAR

ALTIN KİTAPLAR

Bu dizi **Doğan Hızlan** başkanlığında bir kurul tarafından hazırlanmaktadır.

Türkiyede Yayın Hakkı
Altın Kitaplarca satın alınmıştır.

1. Baskı — ARALIK 1970
As Matbaası

MARIO PUZO

ANNE

(Mamma Lucia)

Türkçesi **Özay SÜSOY**

BİRİNCİ BÖLÜM

Larry Angeluzzi simsiyah atını gururla mahmuzlayarak işçi evlerinin meydana getirdiği iki yüksek duvar arasındaki boğazdan geçti. Duvar diplerindeki taş döşeli kaldırımlarda oynayan çocuklar onu sessiz bir hayranlıkla izlemek için oyunlarını bıraktılar. Larry Angeluzzi kırmızı fenerini büyük bir yay çizerek salladı; atın demiryolu raylarına çarpan nallarından çıkan kıvılcımlar Onuncu Bulvar'ın taşlarını kırmızıya boyadı; ve böylece uzun marşandiz, atı, biniciyi, feneri izliyerek Hudson Sokağındaki St. John istasyonundan kuzeye doğru yavaş yavaş ilerledi.

1928'de New York Merkez Demiryolu Örgütünün kuzey ve güneydeki küçük istasyonlara giden trenleri; kentin sokaklarından geçerler; trenin geldiğini haber vermek ve yolu açmak için de önden atlı izciler giderlerdi. Birkaç yıla kadar bu durum sona erecek, bir geçit yapılacaktı. Ama 'kukla oğlanların' sonuncusu

olduğunu, yakında kent tarihinin küçük bir parçası haline geleceğini bilmeyen Larry Angeluzzi, atını batılı bir kovboy kadar dimdik ve gösterişli sürüyordu. Mahmuzları beyaz, çizmeleri lâstik, geniş kenarlı şapkası sendikanın yıldızlarıyla süslüydü. Mavi işçi tulumunun paçaları parlak, madenî klipslerle tuttulmuştu.

Larry atıyla, sıcak yaz gecesinin arasından, bu taştan kentin içinden eşkin gidiyordu. Tahta sandıklar üzerine oturmuş kadınlar dedikodu ediyor, köşe başlarında duran erkekler De Nobili purolarını tüttürüyor, çocuklar oyunlarını bırakarak marşandize tırmanmaya çalışıyor, canlarını tehlikeye atıyorlardı. Herşey sokak lambalarının sarı, dumanlı ışığının ve şekerci dükkânlarının vitrinlerindeki yalın, ak-kor ampullerinin içinde yüzer gibiydi. Her dönemeçte, On İkinci Bulvar'dan, Hudson nehrinin beton seddini aşıp esen serin bir rüzgâr atı ve binicisini canlandırıyor, peşlerinden uyarıcı düdüğünü öttüren sıcak, kara lokomotifi soğutuyordu.

27'inci Sokakta, Larry Angeluzzi'nin sağındaki duvar bütün bir blok boyunca sona erdi. Bu boş arsadaki Chelsea Parkı, Hudson Esnaf Yardım Birliğinin bedava gösterdiği filimleri çömelmiş seyreden çocukların, kara gölgeleriyle doluydu. Uzaktaki büyük beyaz perdede Larry Angeluzzi, düzmece güneş ışıklarına bulanmış, üzerine doğru yıldırım gibi gelen kocaman bir atla binicisini gördü; kendi

atının, gördüğü bu iri hayaller yüzünden irkildiğini hissetti; o sırada 28'inci Sokağın dönemecini dönmüşlerdi; duvar yeniden başladı.

Larry evine yaklaşmıştı. 30'uncu Sokakla, Onuncu Bulvar arasındaki köprü buradaydı; köprünün altından geçince eve varmış, işi bitmiş olacaktı. Şapkasını daha bir çapkınca yana eğdi, eyerin üzerinde dikleşti. 30'uncu Sokaktan 31'inci Sokağa kadar olan kaldırım boyunca oturanların hepsi de akraba yahut arkadaştı. Larry atını dörtnala kaldırdı.

Köprünün altından çabucak geçti; yukarıda, parmaklıkların üzerinden eğilmiş bakan çocuklara el salladı; sağ yandaki kaldırımda oturanlar görsünler diye atını şaha kaldırdı; sonra da hayvanı, Hudson nehrine kadar uzanan, kıvılcım dolu bir çelik ovası görünümündeki demiryolu örgütünün üstü açık depolarına çevirdi.

Büyük, kara lokomotif arkasında istim bulutları bıraktı; sanki sihirli bir değnek dokunmuş gibi köprü ve çocuklar; arkalarında solgun, hemen hemen yıldızlara kadar yükselen ince, güzel, sevinç çığlıkları bırakarak ortadan kayboldular. Marşandiz depolara doğru kıvrıldı; köprü yeniden ortaya çıktı; ıslanmış bir alay çocuk Bulvar boyunca, sıçrayıp oynamak için köprünün merdivenlerinden aşağı koşuştular.

Larry atını demiryolu makasçısının kulübesi yanındaki kazığa bağladı; kulübe duvarı-

nın yanındaki sıraya oturdu.

Pırıl pırıl aydınlatılmış fırın 30'uncu Sokağın köşesindeydi; çiçeklerle süslenmiş limonlu dondurma tablasının çevresini çocuklar almıştı. **Panettiere**'nin kendisi, beyaz kenarlı kâğıttan kapları çilek kırmızısı, açık sarı ve pırıl pırıl beyaz buz parçalarıyla dolduruyordu. Kaplara parçaları cömertçe koyuyordu; çünkü zengin bir insandı; hatta parasını israf etmek için at yarışlarına bile giderdi.

Fırının yanında, 31'inci sokağa doğru bakkal dükkânı vardı; vitrini parlak mumdan derili, sarı renkte sucuklar, gözalıcı, renkli kâğıtlar içindeki etli, üçgen şeklindeki jambonlarla doluydu. Ondan sonra iş için değil ama iskambil oynamak için açık bulunan berber dükkânı geliyordu; kıskanç berber şimdi bile makasının işaretini taşımayan yeni traş olmuş baş olup olmadığını anlamak için tetikte duruyordu. Karıncalar gibi kaynaşan çocuklar kaldırımları kaplamışlardı; karalar içinde hemen hemen tanınmayan kadınlar apartman kapılarının önünde küçük, karanlık yığınlar meydana getiriyorlardı.

Cüceye benzeyen makasçı demiryolundan geldi; ve 'bu akşam başka tren yok, oğlum,' dedi. Larry atını çözdü; bindi; hayvanı çevirdi; şaha kaldırdı.

At havada yükselirken, apartmanlar dizisi, büyük kentin batı duvarı dalga dalga kabarıp Larry'e doğru ince, kolayca kırılabilir bir perdeymiş gibi eğildi. Larry hemen karşısın-

daki apartmanın en üst katının açık penceresinde küçük kardeşi Vincent olduğunu tahmin ettiği karanlık bir şekil gördü. Larry elini salladı; ama bir kez daha sallayıncaya kadar karşılık veren olmadı. Duvarda sarı ışıkların yansıdığı pek az cam vardı. Herkes sokağa çıkmıştı; herkes onu izliyordu. Atının boynuna vurdu. Onuncu Bulvar'ın parke taşları üzerinde 36'ıncı Sokaktaki ahıra gitmek üzere dört nala mahmuzladı.

O akşam daha erken bir saatte, alacakaranlık çöker, Larry Angeluzzi St. John's Park'da atını eğerlerken, annesi, — aynı zamanda Octuvia ile Vincenzo Angeluzzi'nin de anası olan, Anthony Angeluzzi'nin dul eşi, şimdi Frank Carbo'nun karısı, ondan olma Gino, Salvatore ve Aileen adlı çocuklarının da annesi — Lucia Santa Angeluzzi — Corbo, bunaltıcı yaz sıcağından kurtulmak, akşamını komşularıyla dedikodu ederek geçirmek, hepsinden çok kent sokaklarının karanlığında oynayan çocuklarına göz kulak olmak için evden çıkmaya hazırlanıyordu.

Lucia Santa bu akşam huzur içindeydi; çünkü yaz mevsimi iyi bir zamandı — çocukları üşütüp hastalanmıyor, ateşlenmiyorlardı; kışın karına karşı kalın palto, eldiven çizme gibi dertler, okul için fazladan masraflar yoktu. Herkes havasız odalardan kaçıp kurtulmak, sokaktaki hayatın gel-gitine uymak için akşam yemeğini alelâcele yiyordu; akşam kavgaları yoktu artık. Hep boş olduğundan ev kolay-

ca temiz tutuluyordu. Yine de Lucia Santa için en güzel, akşamlarının boş olmasıydı, sokak; bir buluşma yeri, yaz; komşuların dost olduğu bir zamandı. Bu yüzden Lucia Santa gür, kapkara saçlarını topuz yaptı; temiz, siyah bir elbise giydi, arkalıksız mutfak sandalyesini aldı; Bulvar'da oturmak için dört kat merdiveni indi.

★

Her apartmanın önü bir köy meydanıydı; her birinin kadınlar grubu vardı, hepsi de karalar içinde tabureler ya da sandıklar üzerinde oturuyor ve dedikodunun ötesine giden konulardan söz ediyorlardı. Geçmişten konuşuyor, ahlâkı ve toplumsal yasaları tartışıyor ve hep yıllarca önce kaçıp kurtuldukları güney İtalya'daki dağ köyünden örnekler veriyorlardı. Güzel hayalleri için ne denli hoş oluyordu bu! Mutaassıp, sert babaları onların şimdi, hergün karşı karşıya bulundukları sorunlarla karşılaşmak için bir mucizeyle buraya gelselerdi ne olurdu? Ya da becerikli, güçlü elleri olan anneleri? Kızlarının Amerikalı çocuklar gibi cüret ettikleri şeyleri görünce nasıl feryat ederlerdi? Önceden bilebilselerdi bir.

Kadınlar; çocuklarından, yabancılardan söz eder gibi koşuşuyorlardı. En sevdikleri konuydu bu, masumların yeni ülke tarafından bozulması. Söz gelişi: 31'inci Sokağın köşesindeki evde oturan Felicia. Feleicia nasıl bir ev-

lâttı ki vaftiz annesinin hastalık haberini öz annesinden öğrenip de balayını kısa kesmemişti? Tam bir orospu. Hayır, hayır, sözcükleri sakınmadan kullanıyorlardı. Hikâyeyi Felicia'nın annesi anlattı. Ve babası ölüme mahkûm olduğu halde evlenmek için bir yıl daha bekleyemeyen bir oğul? Ahh, saygısızlık. **Figlio disgraziato.** İtalya'da böyle bir şey olamazdı. Baba küstah oğlunu öldürürdü; evet, hemen öldürürdü oğlunu. Ya kızı? Bütün bunlar üç yıl önce olmasına, vaftiz annesinin iyileşmesine, hayatının ışığı torunlar dünyaya gelmesine rağmen Felicia'nın annesi hâlâ heyecandan titreyen bir sesle yemin etti. Ah, İtalya'da olsalardı anne, orospuyu saçlarından yakalıyarak gelin yatağından çeker, sürükliye sürükliye hastaneye götürürdü. Ah, İtalya, İtalya; dünya nasıl değişmişti, hem de kötüye gidiyordu. Böyle bir ülkeyi terketmeye onları hangi çılgınlık itmişti? Orada babalar emir verir, çocuklar annelerine karşı saygılı davranırlardı.

Her biri sırayla terbiyesizlik, küstahlık dolu bir olay anlattı; kendileri cesur ve sabırlıydılar; çocuklar, İtalyan terbiyesinin kurtarıcısı — ustura kayışı yahut **Tackeril** olmasaydı ne yaparlardı. Lânetler savuruyorlardı. Ve her hikâyenin sonunda her kadın duasını tekrarlıyordu. **Mannaggia America!** — Lânet olsun Amerika'ya. Oysa sıcak yaz gecesinde sesleri umutla, ana vatandayken asla bulunmayan bir güçle doluydu. Şimdi burada, bankada paraları, okuyup yazabilen çocukları, her şey

yolunda giderse profesör olabilecek torunları vardı. Kendilerinin ezip toz ettikleri geleneklerden, suçluluk dolu bir bağlılıkla söz ediyorlardı.

Gerçek şuydu: İtalya'nın dağ köylerinden gelen, babaları, dedeleri aynı odada doğup aynı odada can veren bu köylü kadınları, büyük kentin yırtıcı çeliğini ve taşını, yolun karşısındaki demiryolu depolarındaki trenlerin gürültüsünü, Hudson'un karşı yakasındaki Palisade'nin üzerindeki ışıkları seviyorlardı. Çocuklukları; yapayalnız, insanların bir geçim yolu bulabilmek için dağ yamaçları boyunca tek tek dağıldıkları yoksul topraklar üzerinde geçmişti.

Onları kurtaran cesaretleriydi; ayaklarının altında gerçek toprağı asla hissetmemelerine, bir Amerikan ovasını baştanbaşa geçmemiş olmalarına rağmen birer öncüydü onlar. Konuşulan dilin yabancı, çocuklarının değişik bir ırkın üyeleri olduğu daha hüzünlü bir çengelde dolaşıyorlardı. Ödenmesi gereken bir ücretti bu.

Bütün bunlar konuşulurken Lucia Santa susuyordu. Arkadaşı ve müttefiki Zia Louche'yi bekliyordu. Mutlu tartışmalarla geçecek uzun saatler için dinlenerek güç topluyordu. Henüz akşamın ilk saatlerindeydiler; evlerine gece yarısından önce dönmezlerdi. Odalar gece yarısından önce serinlemezdi. Ellerini kucağında kavuşturarak yüzünü On İkinci Bulvarın aşağısındaki nehirden gelen tatlı esintiye verdi.

Ufak tefek, güzel bir kadın olan, Lucia Santa gerek yapıcı gerek akılca hayatının en güçlü dönemini yaşıyordu; cesurdu; hayattan ve tehlikelerinden korkmuyordu. Oysa akılsızcasına cesur ve pervasız değildi. Güçlü, görgülü, açıkgöz, atılgan, kalabalık bir aileyi yetiştirecek, özgürlüğe kavuşturacak büyük sorumluluk için iyice hazırlıklıydı. Tek eksiği, insanlara erdemden daha çok yararı dokunan o doğal kurnazlıktan ve sinsilikten yoksun oluşuydu.

Yirmi yıl önce tam onyedi yaşındayken Lucia Santa İtalya'daki evini terketmişti. Yabancı bir ülkeye, yabancı bir millete uzanan üç bin millik kara okyanusu geçmiş, ancak masum birer çocukken birlikte oynadıkları zamanlarda tanıdığı bir erkekle yaşamaya gelmişti.

Lucia Santa bu hikâyeyi, gösterdiği çılgınlığa başını sallıyarak ama yine de gururla anlatırdı.

Bir zaman gelmiş babası bu en sevdiği kızına kendisinden asla çeyiz beklememesini ıstırap dolu bir ağırbaşlılıkla söylemişti. Çiftlik çok yoksuldu. Borçlar vardı. Hayat daha da güçleşeceğe benziyordu. İşte durum böyleydi. Ona aşkından aklını kaçırmış bir koca bulunabilirdi ancak.

O zaman Lucia Santa; babasına, evine ve vatanına olan bütün saygısını yitirmişti. Çeyizsiz bir gelin utanç vericiydi, tıpkı zifaf yata-

ğından bakire çıkmayan bir gelin kadar utanç verici; daha da kötüydü belki; çünkü kurnazlık edilemez, bir çare bulunamazdı. Oysa umutsuz bir yoksulluğun lekesini taşıyan bir kadını hangi erkek isterdi?

En büyük günahkârın utancından daha da büyük olan yoksuluğun utancını ancak yoksullar anlardı. Çünkü öteki benliğini yenilgiye uğratan günahkâr bir bakıma zafer kazanmıştır. Oysa yoksullar gerçekten yenilgiye uğratılmışlardır kendi dünyaları, **padrone**'leri, servetleri ve zamanları tarafından. Onlar her zaman ihtiyaç içinde kıvranan dilencilerdir. Yüzyıllardan beri yoksul olan yoksullar için, dürüst çalışmanın soyluluğu bir efsane haline gelmiştir. Erdemleri onlara utanç getirmiş, hor görülmüşlerdir.

Oysa Lucia Santa kötümser olmasına, gençlere özgü öfkesini sürdürmesine rağmen çaresizdi. O sırada Amerika'dan bir mektup geldi; komşu çiftlikten bir genç, Lucia Santa'nın çocukluk arkadaşı, ondan yeni dünyaya, yanına gelmesini istiyordu. Herşey iki tarafın babaları yoluyla gerektiği şekilde yapıldı. Lucia Santa delikanlının yüzünü hatırlamaya çalışıyordu.

Ve böylece İtalya'ya özgü güneşli bir günde Lucia Santa ile köyden başka iki kız daha ağlayan ana - babaları, teyzeleri ve kızkardeşleri tarafından önce Belediyeye, sonra da ki-

liseye götürüldüler. Damadın gıyabında evlenen, yasaca Amerikalı olan üç kız, Napoli'den New York'a giden bir gemiye bindiler.

★

Bir düşteymiş gibi Lucia Santa taş ve çelikten bir ülkeye geldi; aynı gece yasaya göre kocası olan bir yabancıyla yattı; o yabancıya iki çocuk doğurdu; üçüncüsüne gebeyken kocası yeni kıtanın yapısının parçası olan kazalardan birinde, dikkatsiz bir davranış sonucu öldü. Lucia Santa ağladı, doğru, ama aynı şey değildi ki bu; o kaderinden yalnızca kendisine acımasını istiyordu.

İşte hâlâ genç, hamile bir duldu; ama kendini asla dehşete, umutsuzluğa kaptırmadı. Onda, felâket karşısındaki kadınlarda görülmeyen bir güç vardı. Yine de taştan yapılmamıştı. Kader onu sertleştirmedi; sertleşen dostlar ve komşular oldu, yaz gecesini içtenlikle paylaşan bu aynı komşular.

Ahh... Genç kadınlar, genç anneler, yabancı bir topraktaki diğer bütün genç İtalyanlar. Nasıl da yakın dostturlar. Nasıl da birbirlerinin evlerine koşar, merdivenlerden inip çıkar, bitişik dairelere gelirlerdi. 'Cara Lucia Santa, şu yemeğin tadına bak.' Bir tabak taze sosis, peynirli ve ekşi kremalı Paskalya böreği, kabuğu parıl parıl parlayan bir somun ekmek ya da özel domates salçası ve eliyle ailenin azizler günü için hazırladığı tonbul tonbul baharlı köfteler. Henüz doğacak olan bebeğe vaftiz annesi olması için yapılan iltifatlar,

vaatler, içilen fincan fincan kahveler, sır vermeler... Oysa felâketten, başsağlığı dileklerinden ve ilk günlerde duyulan acımadan sonra dünya Santa Lucia'ya gerçek yüzünü göstermişti.

Artık selâmlar soğuk, kapılar kapalı, gelecekteki vaftiz anaları yoktu; ortadan kaybolmuşlardı. Genç, kanı kaynayan bir dulla kim dost olmak isterdi ki? Kocaların zaafı vardı; onlardan yardım istenebilirdi; apartmanlarda hayat içiçeydi, erkeksiz bir genç kadın tehlikeli olabilirdi. Sülüğün kan emmesi gibi para çekebilir, hediye alabilirdi. Kötü niyetli değillerdi, yalnızca yoksullara özgü, temelinde korkunun bulunduğu bu duygu, anlaşılmadığı zaman alay edilmesi pek kolay olan bir sağduyuya dayanıyordu.

Bir tek arkadaş yanından ayrılmadı Lucia Santa'nın. Yaşlı, çocuksuz bir dul olan Zia Louche, babasız Vincenzo doğduğunda ona vaftiz analığı etti; Lucia Santa başını dik tutabilsin diye küçük bebek Aşai Rabbaniye'ye katıldığında ona güzel bir altın saat armağan etti; çünkü böyle görkemli bir armağan saygı ve inancın işaretiydi. Ne var ki Zia Louche armağan veren tek kişi oldu ve Santa Lucia yas süresi sona erince dünyayı daha yeni ve zekice bakışlarla gördü.

Zaman bütün yaraları sarar; şimdi hepsi yeniden dost oldular. Belki de kim bilir? — genç dul onlar üzerine pek sert bir yargıya varmıştı; çünkü aynı komşular kendi çıkarlarını düşünerek ona, çocuklarının karnını do-

yurabilecek, üst-baş alabilecek ikinci bir koca bulmuşlardı. Düğün kilisede yapıldı. Aynı komşular Lucia Santa'ya görkemli bir düğün ziyafeti çektiler. Yine de Santa Lucia dünyanın kendisini bir kez daha aldatmasına asla izin vermedi.

İşte bu boğucu yaz gecesinde Lucia Santa, birinci kocasından olan çocuklarını yetiştirip güven altına almış, ikinci kocasından olan çocukları, Lena hariç, bebeklik devrelerini atlatmış bulunuyordu; üstelik postanede bir miktar parası da vardı; şimdi yirmi yıl süren bir mücadeleden ve oldukça derin acılardan sonra Lucia Santa Angeluzzi Corbo yalnızca yoksulların eriştiği, büyük bir çaba sarfıyla eriştikleri, mücadeleyi kazandıklarına ve olağan bir emekle yaşantılarının güvenlik altında olduğuna inandıkları o küçük refah tepeciğine varmıştı. Şimdiden arkasında bütün bir ömür bırakmış, hikâye sona ermişti.

★

Bu kadar yeter. İşte halkayı tamamlıyacak olan Zia Louche gelmişti. Lucia Santa dikkat kesildi, dedikodu fırtınasına girişmeye hazırlandı. Oysa kızı Octavia'nın 30'uncu Sokağın köşesinden çıkıp **Panettiere**'yi, kırmızı camdan pizza kutusunu, açık renk tenekeden limonlu dondurma kaplarının önünden geçtiğini görmüştü. Az sonra Lucia Santa kızını gözden yitirdi; çünkü gözleri bir an için **Panettiere**'nin kırmızı bakır ve pırıl pırıl parlayan

gümüş paralarla ağzına kadar dolu tahta kutusuyla âdeta körleşmişti. Böyle bir servete asla kavuşamıyacağı ve çirkin fırıncı karısının kaderinin bu kadar güzel oluşu karşısında içi derin bir acıyla, kızgın bir öfke dalgasiyle doldu. Sonra **Panettiere**'nin — yaşlı, bıyıklı, artık çocuk doğuracak yaşı geçmiş — karısının bakır, gümüş dolu kutuyu koruduğunu, buruşuk, kapakları kalın iri gözlerinin yaz gecesinde kıvılcımlar saçtığını gördü.

Lucia Santa, kızı Octavia'nın yanındaki arkalıksız sandalyeye oturduğunu farketti; kalçaları, butları birbirine değiyordu. Bu dokunuş anneyi daima sinirlendirirdi; ama şimdi uzaklaşmaya kalkışsa kızı alınırdı; onun için durumu olduğu gibi kabullendi. Kızını böyle garip bir şekilde güzel ve Amerikan stilinde giyinmiş görünce yaşlı dostu Zia Louche'ye hem gurur, hem de bir parça alaycı bir gülümseyişle baktı. Saygılı bir sessizlik ve nezaket içinde olan Octavia bu gülümseyişi gördü ve mânasını anladı; ama yine de annesinin tabiatına bir kez daha şaşırmaktan kendini alamadı.

Sanki annesi Octavia'nın bu kadınların olamadıkları herşeyi olmak istediğini anlıyabiliyordu! Gençlere özgü; aptalca, kendini derhal belli eden bir kurnazlıkla Octavia, göğsünü gizleyen, kalçalarının yuvarlaklığını düzleştiren açık mavi bir elbise giymişti. Kolejdeki öğretmeni gibi beyaz eldivenleri vardı. Kalın ve kara kaşları, gerçekten alınmamıştı. Dolgun

kırmızı dudaklarını büzerek umutsuzca bir çırpınışla sert görünmeye çalışıyordu; gözlerinde ağırbaşlı bir bakış vardı, bütün bunları çevresindeki kadınların mahvolmasına yol açan cinsel çekiciliğini gizlemek için yapıyordu. Çünkü Octavia, karanlık, korkunç isteği tatmin etmenin diğer bütün ihtiyaçları öldürdüğü, sonucuna varmış, çocuklarla ve zifaf yatağının meçhul zevkleriyle düşsüz bir köleliğe tutulmuş bu kadınlara karşı ürkütücü bir acıma duyuyordu.

Bu **onun da** kaderi olamazdı. Başını eğmiş, heykel gibi hareketsiz oturmuş dinliyordu; sanki onlardan biriymiş gibi davranıyordu ama onların kaderinden kaçıp kurtulmaya azimliydi.

Çevresinde yalnızca kadınlar olduğundan Octavia ceketini çıkardı; küçük kırmızı kravatlı beyaz blûzu sandığından da ayartıcıydı. Göğsünün dolgun yuvarlaklığını hiç bir giysi saklıyamazdı. Alımlı yüzü, mavimsi kara buklelerinin ve lülelerinin meydana getirdiği taç, iri, berrak gözleri giysisinin ağırbaşlılığıyla alay ediyordu. Kurnazca davranmış olsaydı bile kendisini iyi niyetle yaptığından daha çok baştan çıkartıcı olamazdı.

Lucia Santa kızının ceketini aldı; kolunun üzerine attı; bu gözeticilik ve egemenlik anlatan sevgi dolu, annece bir davranıştı. Ama herşeyden çok bir uzlaşmayı gösteriyordu, çünkü ana-kız akşamın erken saatlerinde kavga etmişlerdi.

Octavia gece okuluna gidip öğretmen olmak istiyordu. Lucia Santa izin vermiyordu. Hayır, Octavia hem çalışıp hem okumaya kalkışırsa hastalanırdı. 'Neden? Neden?' diye anne sordu.. 'İyi bir terzisin sen. Çok para kazanıyorsun.' Anne kızına batıl inançlarına dayanarak karşı koyuyordu. Bilinen bir yoldu bu. Hayat insafsızdı; yeni bir yaşantıya girmekle Octavia kendini tehlikeye atacaktı. Kendisini kaderin eline bırakacaktı. Kızı bunları anlıyamıyacak kadar gençti.

Hiç beklenmedik bir şekilde, utanarak Octavia, 'mutlu olmak istiyorum,' demişti; ve yaşlı kadın bir öfke nöbetine tutulmuş, alaycı bir tavır takınmıştı — kızının davranışlarını, durmadan kitap okumasını, saplı gözlük kadar züppece olan şık giysilerini hep savunmuş olan anneydi o. Anne züppe bir kızın kusursuz diliyle, **'mutlu olmak istiyorum,'** diye Octavia'nın taklidini yapmıştı. Ve sonra ölümcül bir ciddiyetle, 'yaşadığına şükret,' demişti İtalyanca.

★

Serin akşam havasında Octavia annesinin barış girişimini kabullendi; ellerini kucağında kavuşturarak zarafetle oturdu. Kavgalarını düşünürken annesinin çocuklarının taklidini yaparkenki kusursuz İngilizcesine şaşmaktan kendini alamadı. Octavia gözünün ucuyla **Panettiere'**nin esmer oğlunun sıcak yaz gecesinin içinden beyaz blûzunun ışığına doğru salınarak

geldiğini gördü. Güçlü, esmer elindeki portakal ve limon karışımı meyveli dondurma dolu uzun kâğıt külâhı eğilerek ona uzattı, 'blûzunu kirletme,' gibilerden birşeyi alelâcele fısıldıyarak babasına yardım etmek için tezgâhın başına döndü. Octavia gülümsedi; kaba görünmemek için kulâhtan bir parça yedi sonra külâhı dondurmayı çok seven annesine verdi; anne külâhtaki dondurmayı bir çocuk gibi açgözlülükle emdi.

Octavia'nın üvey babası bebek arabasını sürerek 31'inci Sokağın köşesinden göründü. Octavia onun 31'inci Sokaktan 30'a gidişini, sonra geri dönüşünü izledi. Annesinin alaycılığı onu nasıl şaşırttıysa, üvey babasının bu şefkati de duygularını öylesine karıştırdı. Çünkü Octavia ondan zalim, kötü ve alçak bir kişi olduğu için nefret ederdi. Onun annesini dövdüğünü, üvey çocuklarına karşı sert davrandığını görmüştü. Octavia'nın çocukluğunun gölgelenen anılarında üvey babanın annesine kur yapmaya başlaması, öz babasının ölümünün hemen ardından olmuştu.

Octavia uyuyan bebeğe, üvey babasının çocuğu olmasına rağmen çok sevdiği küçük kızkardeşine bakmak istiyordu. Oysa adamla konuşmaya, onun soğuk mavi gözlerine, sert-köşeli yüzüne bakmaya tahammülü yoktu. Üvey babasının kendisinden; kendisinin ondan nefret ettiği kadar nefret ettiğini ve birbirlerinden korktuklarını biliyordu. Üvey babası bazan Vinnie'ye yaptığı gibi ona tokat atmaya

asla cesaret edememişti. Başka bakımlardan babaca davransaydı Octavia onun üvey oğlunu dövmesine hiç aldırış etmiyecekti. Oysa adam Gino'ya, Sal'a, Aileen'e armağanlar getirir, hâlâ çocuk sayılan Vincent'i hesaba katmazdı. Kendi çocuklarıyla beraber Vincent'i de gezmeye ya da berbere götürmediği için ondan nefret ediyordu. Bir yabancı olduğu için de ondan korkuyordu — masal kitaplarının kötü, gizemli yabancısı, hain yüzlü, mavi gözlü bir İtalyandı; yine de aslında onun kendini beğenmiş tavırlar takınan cahil, yoksul, nefret edilmeye lâyık bir göçmen olduğunu biliyordu. Bir gün Octavia onu yeraltı treninde gazete okurmuş gibi yaptığını görmüştü. Koşa koşa gelip annesine, gördüklerini gülerek, nefretle anlatmıştı. Annesi onu garip bir bakışla süzmüş, hiç bir şey söylememişti.

★

Şimdi kara giysiler içindeki kadınlardan biri kötü bir İtalyan kızından (tabiî kız Amerika'da doğmuştu) söz ediyordu. Octavia dikkat kesildi. 'İşte böyle,' dedi kadın, 'evleneli bir ay olmuştu. Balayları sona ermişti. Ah, kız kocasını seviyordu. Annesinin evinde adamın kucağına otururdu. Ziyarete geldikleri zaman adamın elini bırakmazdı. Böyle — 'bir çift siğilli, boğum boğum olmuş el kadının kucağında sevgiyle birbirine sarıldı' — sonra kilisede dansa gittiler. İtalyanca konuşmasını

bile bilmeyen bu genç papazların aptallığı! Kızın kocası dansta armağan kazandı. Armağanı aldı ve yere yuvarlandı, ölmüştü. Zavallı zayıf kalbi dayanamamıştı, zaten hep hastaydı. Ona annesi titizce bakmış, sık sık uyarmıştı. Ama şimdi. Başka bir erkekle danseden geline haber verildi. Sevgilisinin yanına mı koştu? Yooo. Bağırdı. 'Hayır, hayır, yapamam,' diye feryat etti. Ölüden bir kadın gibi değil, bir çocuk gibi korkuyordu. Sevilen kişi yerde yatıyordu; yapayalnız. Gelin bağırıyordu, 'hayır, bakamam ona.'

Zia Louche alaycı bir halle, 'Ah!' dedi, 'ama hayattayken ona baktı!' Sokağı dolduran bütün kadınlardan, başka taraflarda oturan kadınların kıskanç bakışlarını çeken bir kahkaha tufanı yükseldi. Octavia tiksintiye benzeyen bir duyguya kapıldı; annesinin bile hoşnutlukla gülümsemesine sinirlenmişti.

Daha ciddi konulara geçildi. Lucia Santa ile Zia Louche geçmişteki olaylar üzerine diğerlerinden daha bilgiliydiler; yirmi yıl önce İtalya'da geçen bir rezaletin en küçük ayrıntılarını bile anlatabiliyorlardı. Annesinin, Zia Louche'ye sık sık söz hakkı vermesi, yaşlı kadının annesini içtenlikle savunması, iki kadının birbirlerine karşı sanki birer düşesmişler gibi davranmaları Octavia'yı hep eğlendirirdi. Annesi Zia Louche'ye dönerek saygıyla, **'E vero Comare?'** diye üstün tavrıyla, **'Si Signore,'** derdi. Octavia bu tutumun gerisindeki bağı çok iyi bilirdi; annesinin en talihsiz anında yardı-

mına koşan değerli dostuna duyduğu borçluluk duygusunun farkındaydı.

Oysa tartışma uzamıştı; Octavia sıkıldı. Ana bir baba ayrı küçük kızkardeşine bakmak için kalktı; bakışlarını arabaya dikerek üvey babasıyla selâmlaşmaktan kaçındı. Bebeğe içinden gelen, Vincent'e karşı bile duymadığı bir içtenlikle baktı. Sonra 31'inci Sokağın köşesine kadar yürüdü; Gino'nun oynadığını, Sal'in kaldırımın üstünde oturduğunu gördü. Sal'i annesinin yanına geri getirdi. Vinnie ortalıkta yoktu. Başını kaldırınca onun yukarıda, pencere pervazına oturmuş, kapkara, hareketsiz nöbetçilik ettiğini gördü.

Asık yüzlü Frank Corbo büyük üvey kızının bebeğin üzerine eğilişini izledi. Mavi gözleriyle yabancı gibi duran, alay konusundan, (yaz geceleri hangi İtalyan erkeği çocuğunu arabada gezdirirdi?) bu cahil adam karanlıktaki taştan kentin güzelliğini gördü, karşılık vermeden üvey kızının nefretini hissetti. Sert, ince yüzü sessiz, yakıp-yıkıcı bir kaygıyı gizliyordu. Onun hayatı hissedilen ama anlaşılmayan, gaddarlığa dönüşmüş bir güzel düştü. Sayısız hazineler gölgeler gibi gelip geçmiş, dünya ona kapanmıştı. Kurtuluş yolunu aramak için bu gece kentten ayrılacak, ailesini terkedecekti. Sabahın erken saatlerinde, hava henüz karanlıkken bir çiftlik kamyonuna atlıyacak, tek bir kelime söylemeden, kavga etmeden, dayak atmadan ortadan kaybolacaktı. Yaz mevsiminin kahverengi yeşil tarlalarında çalışa-

cak, aşk ona huzur verecek, gücünü tazeliyecekti.

Acı çekiyordu. Güzelliği görünce şarkı söyleyemeyen, duyduğu acıyla ağlıyamayan bir sağır-dilsiz gibi acı çekiyordu. Sevgiyi hissediyor ama bunu okşayışlarla gösteremiyordu. Çevresindeki odalarda uyuyan pek çok kişi, çevresindeki sokaklarda yürüyen pek çok insan vardı. Korkunç düşler görüyordu. Kara fon üzerine işlenmiş karısı ve çocukları çevresini alıyor, herbirinin alınlarından birer kama çıkıyordu. Frank Corbo haykırıyordu.

Vakit geç, çok geçti; çocuklar yataklarında olmalıydı ama hava hâlâ çok sıcaktı. Frank Corbo oğlu Gino'nun, ona çocuğun Amerikançası, kitaplar, gazeteler, gece göğünün renkleri, yaz gecesinin güzelliği, kendisinin dışında kaldığı, acıyla kararan dünya zevkleri gibi anlaşılmaz gelen bir çeşit elim sende oyununu çılgıncasına oynadığını gördü. Dünya büyük bir sırdı. Başkalarının çocuklarını koruyabildikleri büyük tehlikeler onu ve sevgili varlıklarını toz duman ederdi. Çocuklarına kendisinden nefret etmelerini öğreteceklerdi.

Her şeye rağmen kurtarılabileceğini asla bilmeyen baba, arabayı ileri geri sürüyordu. Kanının derinliklerinde, beyninin küçücük gizemli hücrelerinde yepyeni bir dünyanın şekillendiğini bilmiyordu. Yavaş yavaş, gün be gün, acı üstüne acı çekerek, yitirilmiş güzellikten doğan güzellikle çok korktuğu dünyanın duvarları, aklının zamansızlığı içinde yıkılıyordu;

bir yıla kadar kendisinin tanrı ya da kural olduğu yepyeni, akıl almaz bir dünya fırlayıp ortaya çıkacak, düşmanları şaşırıp, korkacaklar, sevdikleri ebediyen kaybolacak, yine de kaybedilen sevginin farkına varılmıyacak, yası tutulmıyacaktı. Kendinden geçerek içinde boğulabileceği böylesine acılarla dolu bir dünya, gizem ve korku kaybolacaktı. Özgür olacaktı.

Oysa bütün bunlar sihirli bir şey gibiydi; önceden hiç bir uyarma, ya da ima yapılamazdı. Şimdi, bu gece, güvenini çok zaman önce İtalya'da küçük bir çocukkenki gibi bütün bir yaz sürecek toprakla ilgili işlere yatırıyordu.

Dünyanın çocuklar için özel ışıkları vardır; ve sesler sihirlidir. Gino Corbo demir araçların, sokak lambalarının yumuşak ışık halkalarının içinden geçti; kızların kahkahalarını duydu; kendini oyununa öylesine vermişti ki başı ağrıyordu. 31'inci Sokakta ileri geri koşarak öteki çocukları yakalamaya ya da çevirmeye çalıştı. Oysa biri hep sırtını duvara dayayıp ellerini uzatıyordu. Bir kezinde Gino tuzağa düştü ama bir taksi rakipleriyle arasına girip onu kurtardı; Gino kendi kaldırımına koştu. Babasının kendisini izlediğini gördü. Ona doğru koşarak, 'para ver, limonlu dondurma alacağım,' diye bağırdı. Parayı kaparak Onuncu Bulvar boyunca koştu; bir oyun oynamaya karar verdi. Annesiyle arkadaşlarının yanından koşarak geçmeye çalıştı. Zia Leuche onu kolundan yakaladı; ayaklarını yerden

kesti: yaşlı kadının parmakları çelik gibiydi.

Gino'nun şaşkın, sabırsız bakışları kimi kıllı, kimi bıyıklı yaşlı kadınlara takıldı. Oradan uzaklaşmak için deli gibi çırpınıyor, oyunun sona ermesinden korkuyordu; kurtulmaya çalıştı. Zia Louche onu bir sinekmiş gibi tutuyordu: 'Dinlen, annenin yanında otur, dinlen,' dedi, 'yarın hasta olacaksın. Bak kalbin nasıl çarpıyor.' Ve buruşuk elini Gino'nun göğsüne koydu. Gino şiddetle çekildi. Yaşlı kadın onu tuttu ve coşkun bir sevgiyle, **'Eh, come é faccia brutta,'** dedi. Gino onun kendisine çirkin dediğini anladı. Ve çırpınmayı bırakıp sakinleşti. Kadınların meydana getirdiği halkaya baktı. Gülüyorlardı ama Gino onların kendi öfkeli arzusuna, kıvılcımlar saçan gözlerine güldüklerini bilmiyordu.

Zia Louche'nin yüzüne tükürdü; İtalyan kadınlarının kavga ederlerken yaptıkları gibi uydurma bir tükürme. Bu davranışı serbest kalmasına yaradı; öyle süratli hareket etti ki annesinin savurduğu tokattan kıl payı kurtuldu. 30'uncu Sokaktan Dokuzuncu Bulvara dönen köşeyi buldu; Bulvarı katedip 31'inci Sokağa gitti; sonra da 31'inci Sokaktan Onuncu Bulvara geçecekti; blokun dört bir yanını katedip karanlıkların içinden birdenbire oyuna katılıp düşmanı ustaca tek bir darbeyle parçalıyacaktı.

Oysa Dokuzuncu Bulvara doğru olanca hızıyla koşarken düşman çocuklardan bir sıra Gino'ya karşı duvar gibi dizildiler. Gino ba-

caklarına daha bir hız verdi, aralarından yırtar gibi geçip onları dağıttı. Uzanan pençeler gömleğini yırttı; rüzgâr yüzüne çarpıyordu. Oğlanlar Dokuzuncu bulvara kadar peşinden geldiler ama Gino 31'inci Sokağın başında karanlığa dalınca onu daha fazla izlemeye cesaret edemediler. Gino koşmaktan vazgeçti; yavaş yavaş yürüdü; şimdi meydanın sonuna gelmişti. İlerde, caddenin aşağısında, sokak lambalarının ışıklarıyle donuk bir sarı renge boyanmış Onuncu Bulvarın yakınında arkadaşları küçük siyah fareler gibi ileri geri koşuşuyor, hâlâ oynuyorlardı. Gino tam zamanında gelmişti.

Karanlıkta dinlendi bir süre. Sonra yavaşça, ses çıkarmadan sokaktan aşağı doğru yürüdü. Bir bodrum katı odasında küçük bir kızın yarı beyaz, yarı elektrik ışığı mavisindeki duvara yaslamış olduğunu gördü. Başını duvarın üzerindeki koluna dayamış, bakışlarını arkasındaki boş, terkedilmiş odanın soğuk, yapmacık ışığından gizlemişti. Gino onun ağlamadığını, saklambaç oynadığını anladı; beklese terkedilmiş oda az sonra çığlık çığlığa bağıran kızlarla dolacaktı. Ama durmadı Gino; o anda mavi-beyaz bir duvara yumulmuş bu kızı daima hatırlıyacağını bilmiyordu; terkedilmiş, hiç değişmeden öylece kafasına çizilmişti. Orada durmamakla kızı ebediyen orada bırakmıştı. Yoluna devam etti.

Solgun bir ışık parçası durdurdu onu. Gino titredi. Penceresinde oturmuş, sokak düze-

yindeki katından dışarı doğru uzanmış bir yaşlı İrlandalı kadın başını kürk bir yastığa dayanmıştı; Gino'nun sessiz, boş sokaktan geçişini izledi. O zayıf sarı ışık altında yaşlılık tan bir deri, bir kemik kalmış başı, ince, bıyıklı ağzı kutsal, kırmızı bir mumun yansıyan ışıklarıyla kanlıydı. O yabani yüzün gerisinde, odasının gölgeleri içinde belli belirsiz görülen bir vazo, lamba ve ciddi bir tasvir, eskimiş kemikler gibi pırıldıyordu. Gino kadına bakakaldı. Dişler onu selâmlarmış gibi ortaya çıktı. Gino koştu.

Şimdi arkadaşlarının bağırışlarını duyuyordu; Onuncu Bulvar'daki ışık halkasının yakınındaydı. Bir bodrumun merdivenlerine çömeldi; güçlü hücuma hazırdı. Aşağıdaki karanlık bodrumdan ya da geceden korkmak aklına bile gelmiyordu. Annesinin öfkesini unutmuştu. Şimdi yalnızca bu an için, ışık havuzuna girip onu parçalayacağı an için yaşıyordu.

Onuncu Bulvar'ın yukarılarında, Gino Corbo'nun üvey kardeşi on üç yaşındaki Vincenzo Angeluzzi kendisine doğru yükselip gelen yaz gecesinin fısıltılı, yumuşak seslerine karşı derin düşüncelere dalmıştı. Pencere pervazına dayanmıştı, arkasındaki uzun odalar dizisi boş ve karanlıktı. Koridordan mutfağa açılan kapıyı da emniyetli olsun diye kilitlemişti. Vincenzo kendi kendini sürgün etmişti.

Yaz mevsimi için kurulan hayaller, özgürlük ve oyun ondan alınmıştı. Annesi sabahleyin **Panettiere**'nin yanında çalışacağını bildirmiş-

ti; sonbaharda okullar başlayıncaya kadar çalışacaktı. Başka çocuklar nehirde yıkanır, top oynarken o güneşin yakıcı ışıkları altında ekmek dolu ağır sepetler taşıyacaktı. Ne gölge bir yerde oturup dondurma yiyebilecek, ne Runkel'in fabrikasının duvarına yaslanıp kitap okuyabilecek, ne de oyun oynıyacaktı.

Kentin batı duvarında bir gözcüydü o; demiryolu depolarının viraneliği, çelik raylar, terkedilmiş vagonlar, kirli kırmızı renkte kıvılcımlar saçan, düdük çalan lokomotifler herkes, ruhuna ağırlık veriyordu. Girintili çıkıntılı Jersey sahilinin gerisinde Hudson nehri siyah bir kurdeleydi.

Vincenzo pencere pervazında uyukladı; aşağıdan yükselen sesler belli belirsiz haykırışlar gibi geliyordu. Bulvar'ın çok aşağılarında bir «kukla oğlanın» kırmızı fenerinin marşandizi St. John's Park'tan çıkardığını gördü. Aşağıdaki çocuklar oyunlarını sürdürüyor, Vincent sıkıntılı bir hoşnutlukla onların neşeli çığlıklarını bekliyor, oyunlarını paylaşamamanın verdiği acının tadını çıkarıyordu. Daha sonra çocuklar çığlıklar atarak onları görünmez yapacak olan ıslık buhar bulutunu beklemek için köprünün merdivenlerini düşe kalka tırmandılar.

Vincent yaradılıştan melânkolik olduğunu, bu hal ablası Octavia'yı çok üzdüğünden ona armağanlar, şekerlemeler getirdiğini bilemiyecek kadar küçüktü. Daha emekliyen bir bebekken Octavia onu yatağına alır; rahat,

huzur dolu bir uykuya dalabilsin diye ona masallar anlatır, şarkılar söylerdi. Oysa huyunu hiçbir şey değiştirememişti.

Aşağıda Zia Louche'nin tiz bir sesle kavga ettiğini, annesinin güçlü sesinin onu desteklediğini duyuyordu. Bu yaşlı kadının vaftiz annesi olmasını, her doğum gününde verdiği beş dolarlık altının karşılığında onu öpmek, zorunda kalışını hatırlamak içini tiksintiyle doldurdu; yaşlı kadını yalnızca annesini mutlu kılmak için öpüyordu. Tonbul olmasına, daima karalar gitmesine rağmen annesinin güzel olduğunu düşünür, ona daima boyun eğerdi.

Oysa kendini bildiği zamandan beri Zia Louche'den nefret etmişti. Çok zaman önce, mutfakta annesinin ayakları dibinde oynadığı zamanlarda Zia Louche onu incelerdi. İki kadın heyecanla, başkalarının yanında takındıkları resmi tavırdan sıyrılmış olarakkonuşurlar, yıllar boyu karşılaştıkları talihsizlikleri hatırlardı. Bir sessizlik olurdu. İki kadın kahvelerini yudumluyarak ona düşünceli düşünceli bakarlardı. O zaman Zia Louche'in yaşlılıktan kararmış dişleri arasından bir iç çekiş dökülür ve küçük oğlana umutsuz, öfkeli bir acımayla, 'ah, miserabile, miserabile, baban sen doğmazdan önce öldü,' derdi.

İşte konuşmanın can alıcı noktası buydu; yaşlı kadın onu şaşkın, annesinin sararan yüzünü, kızaran gözlerini seyre bırakarak başka konulara geçerdi. Vincent'e dokunmak için eğilir ama hiç konuşmazdı.

Aşağıda sokakta, Vincent ablası Octavia'nın bebeğe bakmak için ayağa kalktığını gördü. Octavia'dan da nefret ediyordu artık. Octavia onu aldatmıştı. Annelerinin onu işe yollamasına karşı koymamıştı. O sırada fenerli yol gösterici, köprünün altından geçti ve Vincent ağabeyi Larry'nin siyah bir ata gerçek bir kovboy gibi bindiğini gördü.

O kadar yükseklikten bile atın nallarının taşlar üzerinde çıkardığı sesleri duyuyordu. Çocuklar gözden kayboldular, köprü lokomotiften yükselen istim bulutunun içine gömüldü. Tren kıvılcımlar saça saça demiryolu deposuna kayarak girdi.

Vakit geç olmuştu. Akşam serinliği çıkmıştı. Annesiyle öteki kadınlar taburelerini, kutularını alıp kocalarına, çocuklarına seslendiler. Üveybabası arabayı apartmanın kapısına getirdi. Yatmaya hazırlanmanın zamanıydı.

Vincent pencerenin önünden ayrıldı; yatakodalarından geçerek mutfağa gitti. Koridora çıkan kapının kilidini çevirdi; böylece aileye evi açmış oluyordu. Sonra kocaman bir somun İtalyan ekmeği aldı; kalın, çıtır çıtır üç dilim kesti. Bunların üzerine kırmızı şaraptan yapılmış sirkeyle zeytin yağı akıttı. Geri çekildi; hoşnut bakışlarla ekmeklerini seyrederek hepsinin üzerine bir parça tuz ekti. Kalın ekmek dilimleri yağlı, yeşil renklerle süslenmiş sevimli bir kırmızı renkteydi. Gino ile Sal yatmadan önce yenecek olan bu ekmekleri pek seveceklerdi. Hep birlikte yerlerdi. Bekledi. So-

kaktan, hâlâ açık duran pencerelerden, odaları birbirinden ayıran koridorun aşağı taraflarından Gino'nun sürekli çığlıklarını duydu.

Kucağında bebeği tutan Lucia Santa'yı çığlıklar âdeta dondurdu. 30'uncu Sokağın köşesinde duran Octavia 31'inci'ye doğru döndü. Bulvarın karşı tarafındaki Larry atını çevirdi. Şakakları korkuyla atan baba koşmaya, küfürler savurmaya başladı. Oysa çocuğun feryadı kazandığı zaferden doğuyordu. Gino karanlığın içinden bir ok gibi fırlamış, düşmanlarını yakalamış ve bağırıyordu: 'Kenti yakın, kenti yakın, kenti yakın.' Oyunu böylece sona erdirmişti ama ne sihirli sözcükleri bağırmaktan, ne de koşmaktan vazgeçebiliyordu. Havalara sıçrıyarak kendini annesinin büyük, tehdit edici şekline doğru yöneltti ama Zia Louche'ye ettiği hakareti hatırlayınca hedefini değiştirerek kapıdan girdi, merdivenleri çıktı.

Onu yerlere çalmayı düşünen Lucia Santa çocuğunun vahşi neşesi, bir gün kırmak zorunda olduğu coşkun ruhu karşısında duyduğu derin gurur ve sevgiyle kendinden geçti.

Napolili İtalyanlar karanlık sokaklardan çekildiler; kenti, Larry Angeluzzi'nin 35'inci sokaktaki ahıra götürdüğü atın nal seslerine terkettiler.

İKİNCİ BÖLÜM

Angeluzzi - Corbo ailesi Onuncu Bulvar'daki en iyi kira evlerinden birinde oturuyordu. Dört katlı apartmanın her katında bir tek daire olduğundan batıdaki pencereler Onuncu Bulvar'a, doğudakiler arka avluya açılıyor, böylece cereyan sağlanabiliyordu. Angeluzzi - Corbo'lar bütün bir katı — hem de en üst katı — kapladıklarından koridorun arka tarafını fazladan bir sandık odası olarak kullanabiliyorlardı. Bir buzluk, bir yazı masası, sayısız domates salçası ve makarna kutuları duvar boyunca sıralanmıştı; katta altı oda olmasına rağmen yine de sıkışıktılar.

Kat; ortadaki çizgisi eksik uzun bir E şeklindeydi. Mutfak alt çizgi üzerindeydi; sonra yemekodası, yatak odaları, pencereleri Onuncu Bulvara bakan, uzun dik çizgiyi meydana getiren oturma odası vardı, Octavi'anın küçük, kapılı yatakodası E'nin üst uzantısını meydana getiriyordu. Gino, Vinnie ve Sal otur-

ma odasındaki gündüzün katlanıp kaldırılabilen portatif bir yatakta yatarlardı. Gündüzün yatak katlanıp bir köşeye konur; üzerine bir örtü örtülürdü. Ana-baba çizgi üzerindeki ilk yatakodasında, Larry de ona bitişik olanda yatardı. Daha sonra mutfak denilen yemek odası geliyordu. Oturmak ve yemek yemek için kocaman bir masa vardı burda, masanın sağında işe; bulaşık çukuru, sobası ve sıcak su kazanıyla asıl mutfak başlıyordu. Komşularınınkine oranla apartman gayet rahat ve Lucia Santa'nın tutumsuzluğunun bir örneğiydi.

★

Octavia küçük Aileen'i annesinin yatağına bıraktı; sırtına bir ev elbisesi geçirmek için odasına geçti. Odasından döndüğünde üç oğlan da deliksiz bir uykuya dalmışlardı; yatakları oturma odasının ortasına yayılmıştı. Yüzünü yıkamak için odaların arasından geçip mutfağa gitti. Annesi yemek odasında oturmuş, küçük bir kadeh şarabı yudumlayarak onu bekliyordu. Octavia, onun, kavgalarını bir sonuca bağlamak için yatmayıp bekleyeceğini ve daha sonra iki suç ortağı gibi karşılıklı oturup ailenin geleceği için plânlar kuracaklarını biliyordu, — Long İsland'da bir ev, en zeki çocuğun kolejde okutulması.—

Lucia Santa İtalyanca konuşarak, kasıtlı bir uzlaştırıcılıkla, 'fırıncının oğlunun,' dedi, 'gözü sende. Sana dondurmayı kara gözünün

hatırı için mi veriyor sanıyorsun?' kızıyla eğlenmek hoşuna gidiyordu ama yatak odasından gelen bir sese kulak vermek için konuşmasını kesti. Kaygıyla, 'Lena'yı yatağın ortasına koydun mu? Yuvarlanıp düşmez mi?» diye sordu.

Octavia öfkeden çılgına dönmüştü. Annesi onun mahalledeki delikanlılardan nasıl kaçındığını bilirdi, gene de bu kasıtlı alayları yapardı, kızı da bu tutumunu bağışlardı. Oysa küçük üvey kızkardeşine Aileen adını kendisi koymuştu. Lucia Santa uzun uzun düşündükten sonra bu adı kabullenmişti. Artık Amerikalı olmanın zamanı gelmişti. Ne var ki bu adı İtalyancaya alışkın bir dil söyliyemezdi. Böylece Aileen adı Lena olarak kısaltılmıştı. Kızını çeşitli şekillerde hoşnut etmeye çabaladıktan sonra bir gün Lucia Santa'nın sabrı yükendi; İtalyanca bağırdı: 'Koyduğun ad Amerikanca bile değil.' Ve böylece bebek, ailenin diğer çocuklarından başka herkes için Lena oldu. Ailenin öteki çocukları adı yanlış söyledikleri zaman Octavia'nın eli, yanaklarında şaklıyordu.

Ana - kız savaşa hazırlandılar. Octavia buklelerine dokundu; sonra mutfak raflarından birinde duran manikür takımını aldı. Titiz, küçümseyici bir dille, 'bu domuzlardan biriyle asla evlenmiyeceğim, Onlar öyle bir kadın isterler ki ona bir köpek muamelesi yapabilsinler,' dedi 'hayatta senin sahip olduğun şeyleri elde etmek istemiyorum.' Sonra tırnaklarını

yoğun bir dikkatle düzeltmeye koyuldu. Bu gece tırnaklarını boyayacaktı. Böylece annesini sinirlendirirdi.

Lucia Santa kızının davranışlarını olağanüstü bir soğukkanlılıkla izliyordu, sık sık, ağır ağır soluk alıyordu. Öfkelendiklerinde ana - kız birbirlerine benziyorlardı, kara, parlak gözler ateş saçıyordu; dolgun, şehvetli hatlar öfkeyle hareketsizleşip öldürücü bir durgunluk kazanıyordu. Ama anne konuşmaya başladığında ağzından dökülenler akıllıca şeylerdi.

'Ah,' dedi, 'Demek Amerika'da bir kız annesiyle böyle konuşur? **Brava.** İyi bir öğretmen olursun doğrusu.' Başını soğukkanlılıkla kızından yana eğdi. **'Mi, mi dispiace.** Benim umurumda bile değil.' Ve genç kız ikinci bir hakaretin annesinin bir kedi gibi üzerine atılmasına ve tokadının yüzünde patlamasına yeteceğini anladı. Octavia korkmuyordu ama bir noktaya kadar saygılı bir kişiydi; annesinin, ailenin reisinin, ona çok güvendiğini, onu saydığını, ona karşı dış dünyayla asla birleşmiyeceğini biliyordu. Kendisini suçlu hissetti, annesinin hayatı ziyan olup gitmişti. Ona sadakatsizlik ettiğini düşününce,

Octavia sözlerini yumuşatmak için gülümsedi. 'Evlenmek istemediğimi, evlensem de çocuk yapmıyacağımı anlatmaya çalıştım,' dedi, 'bütün hayatımı çocuğuma vermek istemiyorum.' Son sözleriyle nefretini ve bilmediği şeye duyduğu korkuyu anlatıyordu. Lucia Santa Amerikalı kızını tepeden tırnağa süzdü. 'Ah,'

dedi, 'zavallı çocuğum benim.' Octavia'nın yüzü kıpkırmızı kesildi. Sesini çıkarmadı. Annenin aklına başka bir şey geldi; ayağa kalktı; yatak odasına gitti. Posta tasarruf defterinin içinde bulunan iki beş dolarla dönüp geldi. 'İşte, çabuk, babanla ağabeyin gelmeden defteri elbisenin içine sok. Parayı yarın gidip postaneye yatır.'

Octavia kayıtsızca ama zehir dolu bir sesle, ' o benim babam değil,' dedi.

Sözcükler değil ama sözcüklerin ardındaki sessiz nefret annenin gözlerinin çabucak, içten yaşlarla dolmasına yol açtı. Çünkü yalnızca ikisi o ilk hayatı paylaşmış, birlikte acı çekmişlerdi. Ölen adam üç çocuğun babasıydı ama yalnızca bu çocuğu onun anılarını aralarında yaşatabiliyordu. İşin kötüsü Octavia babasını deli gibi sevmiş, ölümüyle derinden yaralanmıştı. Anne bütün bunları biliyordu; ikinci evliliğinin kızının kendisine karşı olan duygularından bir kısmını öldürdüğünün de farkındaydı.

Yaşlı kadın alçak sesle, 'daha gençsin, dünyayı anlamıyorsun,' dedi, 'Frank üç küçük çocukla perişan olmuş bir dul kadınla evlendi. Bize ekmek getirdi. Zia Louche'dan başka herkesin kapımızın eşiğine bile tükürecekleri bir zamanda hepimizi korudu. Öz baban, sandığın kadar iyi değildi. Ah, sana pek çok şey anlatabilirim, ama o senin baban.' Şimdi gözlerindeki yaşlar kaybolmuştu ve Lucia Santa'nın yüzünde hatırladığı üzüntülerin, ıstırabın ve öf-

kenin, genç kızı daima tedirgin eden maskesi belirmişti.

Bu kavgayı bir çok kez yapmışlar ve yaranın asla kapanmadığını görmüşlerdi.

'Yardım edemez o,' dedi Octavia. Gençti Octavia, acıması yoktu. 'Zavallı Vinnie'yi çalışmak zorunda bıraktın; o pis fırıncının yanına verdin. Bu yaz Vinnie hiç eğlenmiyecek. Bu arada yakışıklı kocanızın bütün işi ev kirası vermemek için kapıcılık etmek. Niçin bir iş bulmuyor? Niçin o kadar mağrur? Kendini ne sanıyor? Benim babam çalıştı. İsa hakkı için, çalışırken de öldü.' Göz yaşlarının akmasına engel olmak için sustu.

Sonra annesini gerçekten ikna edebilecekmiş gibi soğukkanlılıkla devam etti: 'ama o, ne kadar üstün olduğunu göstermek için demiryolundaki işinden atıldı. Patronu, «Bir kova su getirmek için bu kadar zaman harcanmaz,» demiş. O da kovayı alıp gitmiş, bir daha da işe dönmemiş. Bunun bir de gülünç olduğunu sanıyor. Yaptığıyla gururlanıyor. Sen de ağzını açıp bir tek kelime söylemedin. Ağzından Allahın belâsı bir tek kelime çıkmadı. Ben olsam onu eve almazdım; eşikten içeriye adımını attırmazdım. Hele ondan bir çocuk yapmazdım, asla!' Bunları küçümseyerek, geceyi dolduran birleşme ve buluşma olayına asla izin vermeyeceğini sezdiren anlamlı bir bakışla söylemişti.

'Anladığın şeylerden söz et,' dedi Lucia Santa, 'genç, aptal bir kızsın. Üstelik yaşlan-

dığında da aptal olacağın kesin. İsa bana sabır versin.' Şarabını bir yudumda tüketti, yorgun yorgun içini çekti. 'Ben yatmaya gidiyorum. Ağabeyine kapıyı açık bırak. Kocama da.'

'Yakışıklı Lorenzo'muz için kaygılanma,' dedi Octavia. Tırnaklarına ojeyi sürdü. Anne parlak kırmızı renge tiksintiyle baktı. Yeniden odaya döndü.

«Ne olmuş Lorenzo'ya?' diye sordu. İşi gece yarısı bitiyor. Niçin eve gelmesin? Dokuzuncu Bulvurdaki İrlandalı orospulardan başka bütün kadınlar evlerinde olur o saatte.' sonra alaycı bir tavırla, 'İsaya şükürler olsunki Lorenzo yalnızca iyi, namuslu İtalyan kızlarını baştan çıkarıyor,' diye ekledi.

Octavia soğuk bir tavırla, 'Larry, Le Cinglata'larda kalabilir,' dedi, 'Mr. Le Cinglata yine hapse düştü.'

Anne herşeyi derhal anladı. Le Cinglata'lar şarabı kendi elleriyle yapıyor, evlerinde bardakla satıyorlardı. Kısaca yasaları ayaklar altına alan içki kaçakçılarıydılar. Daha geçen hafta Le Cinglata güya Lorenzo üzümlerin boşaltılmasına yardım ettiği için Santa Lucia'ya üç büyük şişe şarap yollamıştı. Ve Sinyorite Le Cinglata uzun yıllar önce İtalya'da damadın gıyabında evlenen üç kızdan biriydi. Üç kızın en utangacı, en çekingeniydi. Bu gece yapılacak hiç bir şey yoktu. Anne omuzlarını silkip yatmaya gitti.

Ama yatmadan önce oturma odasına girdi ; üç oğlanın üzerine çarşafı örttü. Sonra

açık pencereden dışarı, aşağıdaki kranlık sokağa baktı. Kocasının Onuncu Bulvar'da hâlâ aşağı yukarı yürüdüğünü gördü. Yavaşça seslendi: 'Frank, geç kalma.' Frank Corbo başını kaldırıp ona bakmadı; gökyüzünü görmedi.

Sonunda Lucia Santa yatağındaydı. Ama uyumak istemiyordu; çünkü ona uyanık kaldığı sürece kocasiyle oğlunun davranışlarını kontrol altında tutabilirmiş gibi geliyordu. Kendisi yattığı, uyuduğu zaman onlara da dış dünyayı terkettirip evlerine sokmayı başaramadığına sinirleniyor, gerçek bir huzursuzluk duyuyordu.

Uzandı. Bebek duvara dayanmıştı; güvenlikteydi. Seslendi; 'Octavia, yat artık. Vakit geç oldu. Yarın işe gideceksin.' Aslında evin içinde birisi uyanık olduğu zaman Lucia Santa bir türlü uyuyamazdı. Seslenmesi bundandı. Kızı tek bir kelime söylemeksizin koridordan geçti; hâlâ isyan halindeydi.

Yaz gecesinin koyu karanlığında Lucia Santa uyuyan çocuklarıyla birlikte soluk alıp vererek hayatını düşündü. İkinci kocasiyle evlenmekle birinci kocasından olan çocuklarına üzüntü vermişti. Octavia'nın onu yeter derecede üzülmediği için suçlu gördüğünü biliyordu. Oysa insan, genç bakire bir kıza onun babasının, yatağını paylaştığınız kocanın, hayatınızın geri kalan bölümünü birlikte yaşamaya karar verdiğiniz kişinin aslında sevmediğiniz bir erkek olduğunu anlatamazdınız.

Adam evin reisi olmuştu ama ileriyi gör-

meyen, ailesi için atılım tutkusundan yoksun, hayatının geri kalan bölümünü çalıştığı rıhtımlardan birkaç blok uzaktaki yoksul apartmanlarda geçirmekten hoşnut bir reis olmuştu. Ah, Lucia Santa'ya az mı göz yaşı döktürmüştü. Yiyecek için her zaman para vermişti; ama maaşının geri kalan kısmı, biriktirilmesi gereken para arkadaşlarıyla içtiği şaraba, oynadığı kumara yatırılmıştı. Çeyizsiz bir dilenci olan Lucia Santa'yı yeni dünyaya ve yatağına getirmekle öyle büyük bir cömertlik etmişti ki daha fazlasını yapmak gereksizdi. Yaptığı bu bir tek iş bütün bir yaşam için yeterliydi.

Lucia Santa bütün bunları, gerçeğin kendisi olmadığını bile bile belirsiz bir öfkeyle düşündü. Kızı onu sevmişti. Yakışıklı bir adamdı ilk kocası. Güzel bembeyaz dişleri ay çiçeği çekirdekleri çiğner, küçük Octavia bu çekirdekleri onun ağzından alırdı; annesinin ağzından aldığı görülmemişti. O baba kızını severdi.

Gerçek basitti. İlk kocası iyi kalpli, çok çalışan, cahil, eğlenmekten hoşlanan bir erkekti. Lucia Santa'nın duyguları tutumsuz kocalarına karşı milyoncuklarının geleceği üzerine verilecek kararlarda söz sahibi olmalıydı, ne hoş bütün kadınlar gibi onun gücünü kendine maletmeye başlamıştı ki korkunç bir gün kocası ölüvermişti.

Oysa Lucia Santa onun için göz yaşı döktü. Ah, hem de nasıl ağlamıştı. Dehşetle karı-

şan bir üzüntüydü bu. Artık ayrıldığı dudaklar, gözler, eller için yas tutmuyordu; üzüntüsü bu yabancı dünyaya karşı kendisine kalkan olan, çocuklarının ekmeğinin getiricisi, karnındaki bebeğin koruyucusu içindi. Bu çeşit dullar saçlarını başlarını yolarlar, yüzlerini tırmalarlar, akıllarını kaçırmış gibi feryat ederler, dört bir yana saldırır, dünyanın görmesi için de yas elbiseleri giyerler. İşte bunlar gerçekten yas tutanlardır; çünkü gerçek acı dehşetle doludur. Onlar herşeyden **yoksun** bırakılmışlardır. Oysa âşıklar yeniden seveceklerdir.

Birinci kocasının ölümü gülünç denecek kadar grotesk olmuştu. Bir geminin yükü boşaltılırken suyun üstündeki iskele tahtası kaymış, beş işçiyle tonlarca muz nehrin çamuruna düşmüştü. İnsan organlarıyla muz hevenkleri birlikte gömülmüşlerdi. Bir daha ortaya çıkmamacasına.

Lucia Santa kendini düşünmeye zorladı; birinci kocası onlara ölümünden sonra sağlığındakinden daha çok yararlı olmuştu. Şimdi, yıllar sonra karanlıkta yatarken ruhunun genç kalmış yanıyla gülümsedi. Yasa, çocukların her birine biner dolar verilmesini uygun görmüştü, hattâ henüz doğmamış ama nerdeyse dünyaya gelecek olan Vincent bile almıştı. Çocukların parası güvenlik altındaydı; çünkü burada, Amerika'da, herkes akıllıydı; çocukların parası ana-babaya bile emanet edilmiyordu. Kendisi de üç bin dolar almıştı; bundan mahallede Octavia ile Zia Louche'dan başkasının

haberi yoktu. Ne de olsa birinci kocasının ölümü pek boşuna olmanıştı.

Şimdi konuşulmayacak, düşünülmeyecek şey karnında çocuğuyla geçirdiği aylardı. Babası, kendisi doğmadan önce ölen bir çocuk, şeytanın çocuğu sayılırdı. Şimdi bile Lucia Santa batıl korkuyla bir titriyordu; on üç yıl sonra bile gözleri yaşlarla doluyordu. Kocasının ölümü için değil, o zaman ki kendisi için, henüz doğmamış çocuğu için ağlıyordu. Kızı Octavia aslabilemez, anlıyamazdı.

Ve sonra en ayıp şey gelmişti başına: kocasının ölümünden ancak bir yıl, ölen kocanın çocuğunun doğuşundan ancak altı ay sonra o — aklı başında bir kadın — hayatında ilk kez bir erkeği, ikinci kocası olacak adamı sevmişti. Âşıktı. Genç kızların ya da rahiplerin ruhsal aşkı değildi bu; genç bir kıza anlatılan; masallardaki kahramanlara duyulan romantik duygularla ilgisi yoktu. Hayır; ateş gibi yanan ete, yakıcı kalçalara, ateş saçan gözlere ve yanaklara duyulan aşktı bu. Aşk; kabaran, şişen etti. Ah, çocukları olan bir anne için ne çılgınlık, ne aptallıktı. Tanrıya şükürler olsun ki artık o devreyi atlatmıştı.

Hem de ne için? Frank Corbo otuz beş yaşındaydı; hiç evlenmemişti; ince yapılı, sinirli ve mavi gözlüydü; o yaşta hâlâ evlenmemiş olması garipti; az konuşması, sessiz hali ve gururuyla da garip bir kişiydi; toplum ve kader karşısında yardımcısız olanlar için bu gurur ne kadar gülünçtü. Dul bir kadına eş ve dört aç

ağzı doyuracak birini arayan komşular Frank Corbo'yu her türlü aptallıktan uzak, mükemmel bir aday olarak gördüler. Damat adayı demiryolu örgütünde sabah postasında çalışıyordu; öğleden sonraları kur yapmak için serbestti. Rezalet diye bir şey olamazdı.

Böylece komşular iyilik olsun diye, kendi çıkarlarını da hesaplıyarak uygun bir çift meydana getireceklerini düşünerek onları rahat bir vicdanla bir araya getirdiler.

Flört devri hayret edilecek derecede masum ve ilkeldi. Frank Corbo yalnızca soğuk, hep acele eden orospu vücutları tanımıştı; zifaf yatağına aşkla, taptaze bir delikanlının hevesiyle girecekti. Üç çocuklu annenin peşinden bir genç kızın peşinden koşar gibi koştu; böylece dünyanın nazarında kendini daha da gülünç bir duruma soktu. Akşamın geç saatlerinde uyuyan ve oynayan çocuklarını gözeterek kapının önünde oturan Lucia Santa'yı ziyarete geldi. Bazan onlarla beraber yemek yer, çocuklar yataklarına çekilmeden de giderdi. Sonunda bir gün Lucia Santa'ya evlenme teklif etti.

Lucia Santa ona kaşlarını kaldırarak, sanki bir çocukmuş gibi baktı. «Arada ölen kocamın çocuğu varken bana evlenme teklif etmekten utanmıyor musun?» dedi, Ve Anne ilk kez Frank Corbo'nun yüzünde o karanlık nefret dolu anlamı gördü. Adam kekeliyerek çocukları da sevdiğini söyledi. Evlenme teklifini kabul etmese bile çocuklar için ona para verecekti. Zaten çalıştığı işte iyi para kazanıyor-

du; çocuklara hep dondurma, oyuncak getirirdi. Hatta çocuklara giyecek alması için Lucia Santa'ya arada sırada para bile vermişti. Lucia Santa önce parayı reddetmeye kalkıştı; ama Frank Corbo sinirlenmişti. «Ne demek yani, benimle dost olmak istemiyor musun?» demişti, «benim de diğer erkekler gibi olduğumu mu düşünüyorsun? Ben paraya önem vermem,» ve kirli yeşil yeşil banknotları yırtmaya başlamıştı. Nedense bu davranış Lucia Santa'nın gözlerinin yaşlarla dolmasına yol açmıştı. Paraları ondan almış, Frank Corbo da hediyelerinin karşılığını beklememişti. Asıl sabırsızlanan Lucia Santa olmuştu.

★

İlkbaharda bir pazar günü davet edilen Frank Corbo, İtalyan ailelerinde haftanın en önemlisi olan öğle yemeğine gelmişti. Evde yapılmış bir şişe kırmızı şarap, bir kutu kremalı pasta, **gnole** ve **soffiati** getirmişti. Çok düğmeli bir elbise, beyaz gömlek giymiş, kravat takmıştı. Sofraya çocuklarla birlikte oturmuştu ama çekingen, beceriksiz, onlardan çok daha utangaçtı.

Makarnanın üzerine Lucia Santa'nın en lezzetli domates salçası dökülmüştü; köfteler güzelce yuvarlanmış; sarımsak ve maydonozla yuğrulmuştu. Zeytin yağlı, kırmızı şarap sirkesi konmuş yemyeşil marul salatası vardı. Daha sonra şarapla yenecek ceviz alınmıştı. Herşey baharat, sarımsak ve acı kara biberle hazırlan-

muştı. Doyasıya yediler. Sonra çocuklar oynamak için sokağa çıktılar. Dedikodu olmasın diye Lucia Santa'nın çocukları yanında tutması gerekirdi, ama öyle yapmadı.

Ve böylece altın rengi öğleden sonrasının ışıklarında, zavallı bebek Vincenzo'nun gözlerini, günahtan, uygun bir yere konmuş yastıkla perdeleyerek Lucia Santa ile Frank Corbo kaderlerini oturma odasının divanında mühürlediler, çocuklarının sokaktan yükselen tatlı sesleri annenin biraz olsun zihnini başka yerlere sürüklüyordu.

Ah, zevk, zevk, aşkın verdiği zevk. Onca zaman yoksun kaldıktan sonra hayvanca koku arzuları kamçılıyordu; yaklaşan zevki haber veren bir çandı; yıllar sonra, şimdi bile, onun anısı hâlâ taptazeydi. Ve sevişme sırasında üstünlük Lucia Santa'daydı.

Dünyaya karşı o kadar sert, o kadar güçlü olan erkek; Lucia Santa'nın göğsü üzerinde ağlamış ve Lucia Santa onun otuz beş yıllık yaşantısı boyunca asla içtenlikle okşanıp sevilmediğini anlamıştı. Aşık olmak için artık çok geçti; bunu bir zayıflık olarak kabulleniyordu. Ama o gün öğleden sonra Lucia Santa onun herşeyini değilse bile bir çok kusurunu bağışladı; onu, ilk kocasına asla duymadığı bir sevgiyle sevdi.

İlk çocuk doğuncaya kadar pek az güçlük çıktı. Sonra Corbo'nun Gino'ya olan doğal sevgisi kanserleşti, karısına, üvey çocuklarına

olan yakınlığını öldürdü; ve Frank Corbo kötü bir insan oldu.

Evliliklerinin ilk yılında, birbirlerine olan sevgiye güvenerek Frank Corbo karısına yoksul bir kiracı çiftçinin çocuğu olarak İtalya'da geçen hayatından söz etti. Sık sık aç kalmış, üşümüştü; ama ana-babasını asıl ona çok küçük gelen eski ayakkabılar giydirmiş olmalarından ötürü bağışlamıyordu. Ayakları korkunç bir şekilde biçimsizleşmişti; her kemik tek tek kırılmış, sonra tek bir acaip yığın halinde yeniden birleştirilmiş gibiydi. Luca Santa'ya, «senden hiç bir şey gizlemiyorum; böyle ayakları olan bir erkekle evlenmeyebilirsin,» demek ister gibi ayaklarını göstermişti. Gülmüştü Lucia Santa. Oysa onun hep yirmi dolarlık güzelim kahverengi, yumuşacık derili ayakkabılar aldığını öğrenince gülemedi. İşte gerçek bir deliye yakışan bir davranış.

Frank Corbo'nun ana-babası İtalya'da ender rastlanan ayyaş köylülerdi. Tarlayı işlemesi, kendilerine ekmek getirmesi için tek güvendikleri kişi Frank Corbo idi. Delikanlı köyden genç bir kıza âşık oldu; ama evlenmeleri yasaklandı. Frank Corbo kaçtı; tam bir hafta ormanda yaşadı. Onu bulduklarında hayvandan pek farkı kalmamıştı. Bir şok geçiriyordu; akıl hastanesine kapadılar. Birkaç ay sonra hastaneden taburcu edildi ama evine dönmek istemedi. Amerikaya göç etti; ve dünyanın bu en kalabalık kentinde son derece yalnız bir hayat yaşadı.

Frank Corbo kendine bakmış; bir daha hasta olmamıştı. Yalnızlık ve çok çalışma ona dengesini kazandırmıştı. Başka kişilerle duygu yönünden bir ilişkisi olmadığı sürece güven içindeydi, ama onu hayata döndüren bu aşk, tehlikeyi de birlikte getirmişti. Belki de pazar günü öğleden sonra onu o denli zayıf düşüren şey de bunu bilmesiydi.

Şimdi, yirmi yıl bir arada yaşadıktan sonra Frank Corbo, Lucia Santa'ya karşı da başka insanlara olduğu gibi kapalıydı ve sır vermezdi.

★

Kapıdan içeri biri girmişti. Mutfakta biri vardı. Ama adım sesleri uzaklaştı, merdivenlerden indi. Kendine özgü gizli nedenlerden ötürü Lucia Santa'nın kocası yeniden sokağa çıkmıştı.

Gece. Gece. Lucia Santa kocasının yatakta olmasını istiyordu. Büyük oğlunun evde olmasını istiyordu. Herkesin, yerden dört kat yükseklikteki, dünyaya karşı kiremit, beton ve demirle mühürlenmiş bu güvenilir kalede uyuyor olmasını istiyordu. Herkesin karanlıkta uyumuş, dış dünyaya karşı güvenlikte olmasını bekliyordu; böylece onları koruyup gözetmekten kurtulacak, kendini uykunun bilinmezliğine bırakabilecekti.

Lucia Santa içini çekti. Yapılacak bir şey yoktu. Yarın kapıcılık işine devam etmesi için Frank'la tartışmak zorunda kalacaktı. Le Cing-

lata paçavrasının hakkından gelmesi, çocukların giysilerini tamamlaması, çamaşır sabununu kaynatmak için fırını hazırlaması gerekiyordu. Çevresindeki uyuyan çocukların soluk alışlarına kulak verdi; Lena yanındaydı, üç oğlan kendisininkinden yalnızca bir kemerle ayrılan odada yatıyorlardı; Octavia'nın yatak odasının kapısı hava gelsin diye açıktı. Soluk alıp verişlerini onlarınkine uydurmaya çalıştı ve uyuya kaldı.

★

Octavia dar yatağında gerindi. Gecelik diye ipekli iç çamaşırını giymişti. Oda küçük bir masa ve sandalyeden başka eşya alamıyacak kadar küçüktü ama istediği zaman kapatabileceği bir kapısı vardı.

Octavia uyuyamıyacak kadar genç ve ateşliydi. Hayal kurmaya koyuldu. Öz babasını düşündü.

Ah, babasını ne çok sevmiş, dikkatsiz davranarak ölmesine, onu yalnız başına bırakmasına, sevgisiz koymasına ne kadar sinirlenmişti. Her günün sonunda babasını apartmanın önünde karşılar, onun kirli, sakallı yüzünü öperdi; siyah kıllar öyle sert olurdu ki dudaklarına batardı. Babasının boş yemek tasını yukarı götürür, bazan da ondan liman işçilerinin tehlikeli, çelik tırnaklı balya kancasını yalvara yakara alırdı.

Sonra eve varınca babasının tabağını önüne koyar, onun için titizce uçları düzgün bir çatal, en keskin bıçağı seçerdi; pırıl pırıl ovduğu

şarap kadehi ışıklar saçardı. Babasına öyle itina ederdi ki sonunda sabırsızlanan Lucia Santa yemeği koymak için onu bir kenara iterdi. Ve yüksek sandalyesinde oturan Larry hiç bir şeye karışmazdı.

Bunca yıl sonra şimdi bile uyumaya çalışan Octavia, «niçin daha dikkatli olmadın?» diye adeta feryat etti. Babasını günahkâr ölümü yüzünden suçlu buluyor, arada sırada, «ailesine önem vermedi, parasının kıymetini bilmedi. Hayatını korumadı. Herşeyiyle dikkatsizdi,» diyen annesinin sözlerini tekrarlıyordu.

Babasının ölümü ince, mavi gözlü, çarpık yüzlü yabancıyı getirmişti. İkinci koca, üvey baba. Octavia çocukluğunda bile onu sevmemişti; hediyelerini istemiye istemiye almış, Larry'nin elinden tutarak Frank Corbo kendisini buluncaya kadar annesinin arkasına gizlenmişti. Bir seferinde Octavia'yı sevmek istemiş, küçük kız ondan bir hayvan gibi geri kaçmıştı. Frank Corbo, kendi çocukları oluncaya kadar Larry'i çok sevmişti. Pis adam, bilinmeyen bir nedenden ötürü Vincent'i hiç sevmemişti... İğrenç, iğrenç adam.

Oysa şimdi bile onunla evlendiği için annesini suçlamıyor, böylesine acıya sebep olduğundan ötürü ondan nefret edemiyordu. Annesinin bu kötü adamla niçin evlendiğini biliyordu. Biliyordu.

★

Lucia Santa'nın hayatının en kötü devresi

kocasının ölümünü izleyen zamandı, sıkıntıların çoğu arkadaşların, akrabaların ve komşuların hatasından doğmuştu.

Onlar, her biri, yeni doğan bebek Vincent'i New Jersey'deki zengin bir kuzene, Filomena'ya, vermesi için Lucia Santa'yı sıkıştırmışlardı. Kısa bir süre için, anne kendini toplayıncaya kadar verilecekti. «Çocuksuz bir çift için ne büyük bir nimetti bu. Ona güvenilirdi de. Filomena senin İtalya'dan kuzenin oluyor. Çocuk güvenlikte olur. Filomena'nın zengin kocası elbette çocuğuna vaftiz babalığı eder, böylece Vincent'in geleceği sağlanır.» Nasıl da şefkatle, dokunaklı dokunaklı konuşmuşlardı. «Ve sen, Lucia Santa, herkes senin için kaygılanıyor. Ne kadar zayıfsın. Doğumdan sonra kendini toparlıyamadın daha. Hâlâ sevgili kocanın yasını tutuyorsun; avukatlar da anlaşma için seni rahatsız edip duruyor. Dinlenmeye ihtiyacın var. Çocuklarının hatırı için kendine iyi bak. Ya ölürsen ne olur?» Hiçbir tehdit onlar için yeterli değildi. «Çocukların perişan olur, ya da yetimler evine verilir. İtalya'daki büyük anne-babalarına yollanamazlar. Kendine dikkat et; hayatın çocuklarının tek garantisi.» Ve böylece konuştular, konuştular. Üstelik çocuk birkaç ay, hayır bir ay, belki de birkaç hafta sonra geri alınırdı. Kim bilir? Sonra Filomena pazar günleri çocuğu onlara getirirdi; kocasının bir Forda'sı vardı. Lucia Santa'yı bebeği Vincenzo'yu görsün diye Jersey'deki güzel evlerine de götürürlerdi. Orada şeref misafiri olurdu. Di-

ğer çocukları da kırlarda güzel bir gün geçirir, temiz hava alırlardı, **la, la, la.**

Şimdi. Lucia Santa onları, kendisini hatta çocuklarını nasıl bundan yoksun bırakırdı? Zira Louche bile yaşlı başını, söylenenleri onaylarcasına, sallıyordu.

Yalnızca küçük Octavia çocukça bir üzüntüyle, «Vincenzo'yu geri vermezler,» diye ağlamaya başlamıştı. Onun bu korkusuna herkes gülmüştü. Annesi gülümsemiş, Octavia'nın kısa kara buklelerini okşayarak gösterdiği kararsızlıktan utanç duymuştu.

«Ben iyileşinceye kadar,» demişti küçük kıza, «o zaman Vincenzo'yu geri alacağız.»

Daha sonra anne, çocuğu vermeye nasıl razı olduğunu bir türlü anlıyamamıştı. Evet, kocasının ölümünün yarattığı üzüntü, Vincenzo'yu doğurtan ebenin haşinliği onu zayıf düşürmüştü; doğru. Oysa kafasında bunları bir mazeret olarak kabullenemiyordu. Bu Lucia Santa'nın öyle utanç duyduğu, kendi kendini öylesine lânetlediği bir olay oldu ki ne zaman güç bir karar vermek zorunda kalsa bu olayı hatırlardı; tekrar korkakça, alçakça bir davranışta bulunmamaya çalıştı.

Böylece küçük Vincent gitti. Tanımadıkları bir akraba olan Filomena, Octavia'nın okulda olduğu bir öğle zamanında geldi; Octavia eve döndüğünde beşik boştu.

Octavia ağlamış, haykırmış ve Lucia Santa bir sol eliyle, bir sağ eliyle Octavia'nın yüzüne sert tokatlar indirmiş, küçük kızın kulak-

larında, «işte şimdi ağlıyabilirsin,» sözleri çın çın ötmüştü. Annesi bebekten kurtulduğuna seviniyordu. Octavia annesinden nefret ediyordu. Kötüydü o; tıpkı bir üvey anne gibi.

Ama sonra annesini sevdiği, ona güvendiği o çok güzel gün gelmişti. Olayın geçtiği sırada Octavia küçük bir kızdı ama hikâye öyle çok anlatılmıştı ki Octavia kendini herşeyi gözleriyle görmüş gibi hissediyordu. Elbette herşey anlatılmıştı; ailenin öyküsü haline gelmişti bu.

Fırtına yalnızca bir hafta sonra kopmuştu. Filomena onların ziyaretine gelmemiş, Lucia Santa'yı Jersey'e götürecek bir araba da yollanmamıştı. Yalnızca şekerci dükkânına telefonla haber bırakılmıştı. Filomena bir dahaki hafta gelecekti; iyi kalpliliğini ve gelememekten duyduğu üzüntüyü belirtmek için onlara beş dolar yollamıştı.

Lucia Santa o sıkıntılı pazar günü uzun uzun düşündü. Alt kattaki komşularına akıl danışmaya gitti. Onu güçlendirmeye çalıştılar, olur olmaz şeyler düşünmemesini öğütlediler. Oysa gün ilerledikçe Lucia Santa kaygılanıyordu.

Pazartesi günü sabah erkenden Octavia'ya, «koş. 31'inci Sokağa git ve Zia Louche'yi getir,» dedi. Octavia, «okula geç kalacağım,» diye sızlandı. Annesi, «bugün güzel okuluna gitmeyeceksin,» diye karşılık verdi... Bunu öyle tehdit edici bir tavırla söylemişti ki küçük kız söylenen yere kuş gibi uçtu.

Zia Louche başında bir şal, sırtında; diz-

lerine varan mavi, el örgüsü bir ceket olduğu halde geldi. Lucia Santa âdet yerini bulsun diye ona kahve ikram etti. Sonra, «Zia Louche, ben küçüğü görmeye gidiyorum,» dedi, «kıza ve Lorenzo'ya göz kulak ol. Bana bu iyiliği yap.» Sustu. «Filomena dün gelmedi. Gitmem gerekli mi dersin?»

★

Daha sonraki yıllarda Lucie Santa, Zia Louche'nin onu o gün Jersey'e gitmemesi gerektiğine kandırmadığı, verdiği dürüst cevap için de kadına daima borçlu olduğunu söylerdi. Çünkü Zia Louche yaşlı başını pişmanlık duyan bir büyücü gibi sallıyarak, «Sana kötü bir öğüt verdim, Sinyorita,» demişti, «herkes hiç hoşuma gitmeyen şeyler konuşuyor.» Lucia Santa ondan açık konuşmasını istemişti. Oysa Zia Louche konuşmamıştı. Çünkü söylenenlerin hepsi de dedikodudan başka bir şey değildi; bunlar kaygılı bir anneye anlatılamazdı. Bir tek şey dikkati çekiyordu; beş dolar yollamak için verilen söz. Yoksullar böyle bir yardıma güvenmemekle iyi ederlerdi. En iyisi gitmek, herkesi huzura kavuşturmaktı.

Kış mevsiminin pırıl pırıl aydınlığında anne 42'nci Sokaktaki Weehawken ara vapurunun bulunduğu yere kadar yürüdü. İtalya'dan gelişinden sonra ilk kez su üzerindeydi. Jersey'de bir araba bularak bir kâğıt parçasına yazılı adresi gösterdi. Sonra iyi kalpli bir kadın elinden tutup ona Filomena'nın evini gösterin-

ceye kadar birkaç blok yürüdü.

Ah, ne kadar da güzel bir evdi bu. İtalya'da hiç görmediği biçimde sivri çatısı vardı; büyük insanlar oturmuyordu içinde sanki; oyuncaktı. Bembeyaz, tertemizdi; mavi panjurları, bahçesi vardı. Lucia Santa birdenbire çekingenleşti. Bu kadar zengin kişiler onun gibi yoksul bir kadına oyun oynamazlardı. Pazar günü için verilen sözün yerine getirilmemesi çeşitli şekillerde anlatılabilirdi. Yine de, bahçe duvarına vurdu; telli kapıdan geçti; evin kapısını çaldı. Tekrar tekrar çaldı.

Sessizlik ürküntü vericiydi; ev terkedilmiş gibiydi. Lucia Santa'nın korkuyla dizlerinin bağı çözüldü. Sonra evin içinden ağlayan bebeğinin feryatları geldi; korkunç, gülünç kuşkusundan ötürü Lucia Santa utanç duydu. Sabırlı olmalıydı. Bebeğin ağıtı dehşet çığlıklarına dönüştü. Lucia Santa aklını kaçırır gibi oldu. Kapıyı dayanıp açtı; koridora girdi; merdivenleri bebeğin feryatlarını izliyerek çıktı.

Oda ne kadar güzeldi; Vincenzo'nun sahip olabileceği en güzel odaydı. Mavi perdeleri, mavi beşiği, üzerinde oyuncak bir atın durduğu küçük mavi dolabiyle herşey mavi renkteydi; Ve bu güzel odada oğlu, altına etmiş yatıyordu. Bezini değiştirecek, feryatlarını dindirecek biri yoktu.

Lucia Santa onu kollarına aldı. Bebeğin sıcacık, sidik içindeki etini hissetti, buruşuk pembe yüzü, kapkara saçları görünce Lucia Santa'nın içi coşkun, güçlü bir sevinçle doldu; onu

bu çocuktan ancak ölümün ayırabileceğini anladı. Bir hayvanın sessiz öfkesiyle odayı gözden geçirdi; herşeyin kalıcı bir niyetle hazırlanmış olduğuna dikkat etti. Sonra dolabın bir çekmecesini açarak bebeği giydirmek için bazı giyecekler buldu. Bebeği giydirirken Filomena odaya daldı.

İşte o zaman, o zaman öyle bir dram oynandı ki! Lucia Santa karşısındaki kadını kalpsizlikle suçladı. Bir bebeği yalnız bırakmak ne demekti! Filomena itiraz etti. Yalnızca kocasının dükkânı açmasına yardım etmeye gitmişti. Evden on beş dakika ayrılmıştı; hayır, on dakika. Ne korkunç, şanssız bir olay. Ama Lucia Santa'nın kendisi çocuğunu hiç yalnız bırakmıyor muydu? Yoksul kişiler istedikleri kadar dikkatli olamazlar (Filomena'nın kendisini de yoksul kişiler arasına sokmasına Lucia Santa ne kadar kızmıştı); yoksul çocuklarının ağlamalarına aldırış edilmezdi.

Anne sağduyudan uzaklaşmış, umutsuz, kahredici bir öfkeyle körleşmişti; duygularını söyleyemiyordu. Çocuğu evde ağlayacak olsa onun yardımına koşacak olan kendi etinden ve kanından biri olacaktı. Ama yalnız bırakılan, sonra da karşısına yabancı bir yüz çıkan bir bebek ne düşünürdü? Lucia Santa, yalnızca, «hayır, çocuk senin kanından olmadığından onu ihmal edeceğin kolayca anlaşılıyor,» dedi, «Git dükkânda kocana yardım et. Ben çocuğumu eve götürüyorum.»

Filomena kendini kaybetti. Kurnaz bir ka-

dın olduğundan, «peki anlaşmamız ne olacak?» diye haykırdı, «Çocuğunu bana emanet edememen yüzünden arkadaşlarım ne diyecekler? Sonra bütün bu aldığım şeyler ne olacak, parayı sokağa mı attım ben?» Sonra daha da kurnazca ekledi: «İkimiz de biliyoruz ki, söylenenlerden fazlası kastedildi.»

«Ne? Ne?» diye Lucia Santa bilmek istedi. Sonra herşey ortaya çıktı.

★

Bir iyilik yapmak için zalimca plân kurmuşlardı; bütün komşular Filomena'yı, zamanla çaresiz kalan dul çocuklarının ekmek parasını kazanmak için çalışmak zorunda kalınca çocuğu üzerindeki bütün haklardan vazgeçeceğine, Vincent'i evlât edinmesine izin vereceğine ikna etmişlerdi. Dürüst değildiler; hatta Lucia Santa'nın bile böyle güzel bir sonucu beklediğini ima etmişlerdi. Şimdiden bir şey söylenemezdi elbette. Düşünülmesi gereken nazik sorunlar, duygular vardı. Lucia Santa bu sözleri çılgınca bir kahkahayla kesti.

Filomena başka telden çalmaya başladı. Yeni giysilere, şu güzel odaya bak. Vincent tek çocuk olacak. Mutlu bir çocukluk hayatı geçirecek, üniversiteye gidecek, bir doktor, bir avukat, belki de bir profesör olacak; herşeye sahip olacak. Bunlar Lucia Santa'nın çocuğuna asla veremiyeceği şeyler. Neydi ki o? Parası yoktu. Bütün hayatı boyunca ekmeğine doğru

dürüst bir katık olsun bulamıyacaktı.

Lucia Santa şaşkınlıkla, dehşetle dinledi. Filomena, «haydi haydi, sana her hafta niçin para göndereceğimi anlamışsındır,» deyince anne başını bir yılan gibi geriye çekip dikeldi; ve bütün gücüyle yaşlı kadının yüzüne tükürdü. Sonra kollarında çocuk olduğu halde evden kaçar gibi çıktı. Filomena lânetler savurarak peşinden koştu.

Öykü; anlatıldığına göre böyle sona eriyordu; şimdiyse öykünün sonunda kahkahalarla gülüyorlardı. Oysa Octavia öykünün asla anlatılmayan bölümünü çok iyi hatırlıyordu; annesinin kucağında Vincent olduğu halde eve gelişini.

Eve soğuktan titriyerek, paltosu uyuyan bebeğe sarılmış bir halde gelmişti anne. Solgun yüzü öfke, dehşet ve perişanlıkla pancar gibiydi. Titriyordu hep. Zia Louche, «gel. Kahve var. Otur. Octavia bardakları getir,» dedi.

Vincent ağlamaya başladı. Lucia Santa onu susturmaya çalıştı ama bebeğin feryatları gittikçe çoğalıyordu. Suçluluk duygusuyla deliye dönen anne, bebeği fırlatıp atmak istiyormuş gibi bir davranışta bulundu; sonra Zia Louche'ye, «al şunu,» dedi. Yaşlı kadın çatlak sesiyle bebeğe ninni söylemeye başladı.

Anne mutfak masasında oturdu. Başını eline dayamış, yüzünü saklamıştı. Octavia bardakları getirince, yüzünü saklamaya devam ederek, «görüyorsun ya,» dedi, «küçük bir kız gerçeği biliyor; oysa biz ona kahkahalarla gü-

lüyoruz.» Kızını okşadı; parmakları nefretle doluydu; küçük kızın canını yakıyordu. «Gelecekte çocukların sözünü dinle. Biz yaşlılar birer hayvanız. Hayvan.»

«Ah,» diye Zia Louche mırıldandı, «kahve. Sıcacık kahve. Sakin ol.» Bebek ağlamaya devam ediyordu.

Anne kımıldamadan oturdu. Octavia onun dünyaya, kadere duyduğu korkunç bir öfkeyle konuşamadığını görüyordu. Lucia Santa ağlamamak için parmaklarını gözlerine bastırıyordu.

Anneyle konuşamıyacak kadar ürkmüş olan Zia Louche bebeği azarladı: «haydi, ağla! Ah, ağlamak insana ne iyi gelir. Ağlamak ne kadar kolay, değil mi? Hakkın var ağlamaya. Ne kadar iyi. Ağla, ağla. Daha yüksek sesle.» Oysa o zaman bebek ağlamayı kesti; zamanın öte yanından görünen buruşuk, dişsiz yüze güldü.

Yaşlı kadın şakacı bir öfkeyle haykırdı: «bu kadar çabuk mu sustun? Haydi, haydi. Ağla.» Bebeği hafifçe sallıyordu. Ama Vincent gülüyordu.

Yaşlı kadın alçak ve üzüntülü bir sesle, sanki şarkı söylüyormuş gibi, «**miserabile, miserabile.** Baban sen doğmazdan önce öldü,» dedi.

Bu sözler üzerine anne daha fazla kendini tutamayıp boşandı. Tırnaklarını yanaklarına batırdı; gözlerinden akan yaşlar, yanaklarında açtığı iki uzun yaradan akan kan karışıyordu. Yaşlı kadın, «haydi, Lucia, bir parça kah-

ve iç,» dedi. Cevap çıkmadı Lucia Santa'dan. Uzun bir süre sonra anne öfkeli yüzünü kaldırdı. Kolunu lekeli tavana doğru kaldırarak, gayet zehir ve nefret dolu bir sesle, «Tanrıya lânet ediyorum,» dedi.

O anın şeytanca gururuna kapılan Octavia annesini yine sevdi. Oysa şimdi, onca yıl sonra bile utançla hatırladığı olay geçmişti. Lucia Santa bütün gururunu yitirmiş gibiydi. Lânetler savuruyordu. Zia Louche, «Sıss, Sıss,» dedi, «seni dinleyen küçük kızı düşün.» Oysa anne apartmandan deli gibi fırlayıp çıktı; dört kat merdivenini indi. Bir yandan da iyi kalpli komşularına olmadık küfürler savuruyordu. Komşular derhal evlerine çekilmiş, kapılarını kilitlemişlerdi.

Lucia Santa İtalyanca haykırıyordu: «Düşmanlar. Orospular. Çocuk katilleri.» Merdivenlerden inip çıkıyor, ağzından şimdiye kadar bildiğini hiç sanmadığı çirkin kelimeler dökülüyordu. Çılgın gibiydi Lucia Santa. Zia Louche bebeği Octavia'ya verip merdivenlerden aşağı indi. Lucia Santa'yı uzun siyah saçlarından yakaladı. Sürüye sürüye evine getirdi. Genç kadın daha güçlüydü ama kendini acı feryatlara olduğu gibi bıraktı; masanın başına çöküverdi.

Bir süre sonra kahvesini içti; kısa zamanda kendini toparlayıp sakinleşti. Yapılacak çok iş vardı. Octavia'yı «nasıl da anladın? Bir çocuk böyle bir kötülüğü nasıl anlar?» diye mırıldanarak okşadı.

Oysa Octavia ona tekrar evlenmemesini,

«unutma, Filomena'nın Vinnie'yi çalacağını söylediğimde haklıydım,» diye söylediğinde annesi yalnızca gülmekle yetindi. Sonra gülmeyi bırakarak, «korkma,» dedi, «ben senin annenim. Çocuklarıma kimsenin zararı dokunamaz. Ben hayatta olduğum sürece böyle bir şey olamaz.»

Annesi elinde adalet ve kuvvet terazisini tutuyordu; aile asla yıkılamazdı. Octavia güvenlik içinde, hayatından emin uykuya daldı; hayalinde titreyen son resim; annesinin kucağında küçük Vinnie olduğu halde; muzaffer, öfkeli ama yine de çocuğu verdiği için suçluluk dolu bir utanç duyarak Filomena'nın evinden dönüşüydü.

★

Larry Angelluzzi (onu yalnızca annesi Lorenzo diye çağırırdı) on yedi yaşında olmasına rağmen kendisini büyük adam yerine koyuyordu. Geniş omuzlu, pazulu; orta boyluydu.

On üç yaşındayken okulu bırakarak West Side Wet Wash örgütü hesabına atı ve treni yönetimi altına almıştı. Paranın toplanması, atın bakımı, yolcuların esenliği onun sorumluluğundaydı. Çamaşırlarla dolu ağır çuvalları bir solukta dört kat yukarı çıkarırdı. Herkes onun en azından on altı yaşında olduğunu düşünürdü. Kocaları işe gitmiş evli kadınlar ondan çok hoşlanırlardı.

İşte böyle mal götürdüğü günlerden birinde; neşeyle, iyi niyetle, herzamanki gibi

dostça, hiç onu düşünmeden bekâretini kaybetti; düşüp kalktığı kadınlar genç olmadığından yaptığı, vagon tekerleklerini yağlamak gibi yarı zevk, yarı görevdi.

İşi; ata binmek, treni kentin sokaklarından geçirmekti, bu da kahramanlık duygusuna uygun düşüyordu; parası da iyiydi; iş kolaydı; frenci ya da makascı olmak da mümkündü, bunlar bütün bir hayat boyu sürebilecek iyi işlerdi. Larry'nin gözü yükseklerdeydi; patron olmak istiyordu.

Doğuştan gelen bir çekicilik onu bir kadın avcısı durumuna sürükledi. Gülümsediği zaman dişleri inci gibi parlardı. Güçlü kuvvetli, düzgün bir yapısı, simsiyah saçları ve uzun siyah kaşları, kirpikleri vardı. Doğuştan sevimli, dosttu; herkesin onun iyiliğini düşündüğü kanısındaydı.

İyi bir evlâttı; haftalığını daima annesine verirdi. Gerçi şimdi kazandığının bir kısmını kendisine saklıyordu; ama ne de olsa artık on yedi yaşında bir delikanlıydı; Amerika'da bulunuyordu, İtalya'da değil.

Kendini beğenmiş bir insan değildi ama Onuncu Bulvarda siyah atına binmek, arkasından trenin kıvrıla kıvrıla gelmesi, dünyaya tehlikeyi haber vermek için kırmızı fenerini sallaması hoşuna gidiyordu. 30'uncu Sokaktaki tahta ve demirden yapılmış köprüye gelip kendi mahallesine girince içinde daima büyük bir sevinç duyardı; atını, kendisini ve trenin beyaz

istim bulutunu bekleyen çocuklar için şaha kaldırırdı. Bazan atını kaldırımın yakınında durdurur, delikanlılar çevresini alır, özellikle kızlar kendilerini ata bindirmesini rica ederlerdi. Erkek kardeşi Gino hep bir resme değer biçen bir uzman gibi bakardı ona; pek yakında durmaz, bir ayağı ötekinin önünde, başını hafifçe geriye atarak gözleri hayranlık ışıltılarıyla dolu seyrederdi; ağabeyisinin ata binmesine öyle taparcasına bir hayranlık duyardı ki konuşamaz, adeta dili tutulurdu.

Larry çok çalışkan, oldukça sorumluluk duygusuna sahip olmasına rağmen yine de bir kusuru vardı. Genç kızları baştan çıkarırdı. Kolayca elde edebiliyordu onları. Öfkeli anneler kızlarını Lucia Santa'ya getiriyor, çıkışıyorlar, Larry'nin kızlarını geç saatlere kadar tuttuğunu, onlara evlenme teklif ettiğini haykırıyorlardı. **La, la.** Kazandığı zaferlerle ün salmıştı Larry; mahallenin Romeo'su olmasına rağmen bulvarın yaşlı kadınlarının da sevgilisiydi. Çünkü **saygılıydı.** İtalya'da doğup büyümüş bir delikanlı gibiydi. Sevimliliği gibi doğal olan iyi davranışları onu hep yoksulların yardımına koştururdu; birinin yeni bir eve taşınmasına yardımcı olmak için kamyon kiralar, Bellevue Hastanesinde yatan yaşlı bir teyzeyi ziyaret edecek zaman bulurdu. Asıl önemlisi toplum hayatının bütün çalışmalarına, eğlencelerine katılmasıydı, düğünleri, cenaze törenlerini, vaftiz günlerini, genç Amerikalıların küçümsedikleri Aşai Rabbani sofralarını, konfirmasyon âyini-

ni kaçırmazdı. Onuncu Bulvarın yaşlı kadınları ona terbiye ve nezakette en yüksek notu verirlerdi. Larry'nin neyin önemli olduğunu daima bildiğini söylerlerdi. Ona öyle bir onur vermişlerdi ki daha önce bu yaştaki hiç bir İtalyan delikanlısına bunun tanındığını hatırlamıyorlardı. Uzaktan akrabaları olan Guargios'ların oğlanlarına vaftiz babalığı etmesi teklif edilmişti. Lucia Santa bunu yasakladı. Böyle bir sorumluluğu yüklenemiyecek kadar gençti Larry; verilen şeref başını döndürebilirdi.

★

Larry, Gino'nun, «kenti yakın,» diye bağırdığını işitti, koşuşunu izledi, sokaktakilerin birer ikişer evlerine girdiklerini gördü. Atını Bulvar'dan yukarı sürerek 35'inci Sokaktaki ahırın yolunu tuttu. Sonra hayvanı dörnala kaldırdı. Kulaklarında yüzüne çarpan rüzgârın hışırtısı, at nallarının taşlar üzerinde çıkardığı sesler çınlıyordu. Seyis uyuşmuştu; Larry atı ahıra yerleştirdi. Artık serbestti.

Dosdoğru 36'ncı Sokağın biraz yukarısındaki Le Conglata'ların evine gitti. Sinyorita Le Cinglata mutfağında müşterilere bardakla rakı ve şarap satardı. İçki içmeye gelenler genellikle İtalyan işçileriyle, bekârlar, ya da karıları İtalya'da yaşayan evlilerdi.

Mr. Le Cinglata işi yüzünden girdiği hapisteki otuz günlük mahkûmiyetini bitirmek üzereydi. Böyle zamanlarda Sinyorita Le Cinglata, «ah, şu polisler,» derdi, «Kocamı haça ger-

diler.» Sinyorita Le Cinglata dindar bir kadındı.

Larry eve girdiğinde içerde yalnızca üç erkek vardı. Bir tanesi, esmer bir Sicilyalı, sahibesinin kocasının hapiste olmasından cesaret almış, kadını rahatsız ediyor, yanından geçerken eteğini tutuyor; anlamlı İtalyan şarkıları söylüyordu. Davranışlarında ilkel bir insanın çocukça muzipliği, masum çapkınlığı vardı. Larry onların masasına oturdu. Kendisinden yaşlı kişilerle oturup İtalyanca konuşmayı severdi. Sinyoritanın hoşgeldin gülümsemesine karşılık verdi; onun böyle yakın bir ilgi görmesi Sicilyalıyı sinirlendirdi.

Kalın kaşlarını gülünç bir şaşkınlıkla kaldırarak İtalyanca bağırdı: «Sinyorita Le Cinglata, burada çocuklara da içki satıyor musunuz? Şarabını memedeki çocuklarla beraber içmek zorunda mıyım?» Kadın Larry'nin önüne kiraz suyu koydu. Sicilyalı'nın küstahlığı daha da arttı. «Oh, bağışlayın beni,» dedi bozuk bir İngilizceyle, «oğlunuz mu? Yoksa kuzeniniz mi? Kocanız gizlendiği yerdeyken sizi koruma görevini üzerine alıyor. Ah, beni bağışlayın.» Katılırcasına gülmeye başladı.

Tombul, güzel ve sert bir kadın olan Sinyorita bunda gülünecek bir taraf görmemişti. «Yeter,» dedi. «Kes sesini; ya da içki içecek başka bir yer bul. Kocama bu güzel davranışını söylememem için de dua et.»

Sicilyalı derhal ciddileşerek, «birisi senin güzel davranışlarını kocana söylemesin,» diye

atıldı, «neden kendine böyle bir çocuk yerine bir erkek bulmuyorsun?» Sonra yumruklarıyla göğsünü, operadaki bir şarkıcı gibi dövdü.

Sinyorita hiç utanmamış, yalnızca sabrı tükenmişti. «Lorenzo, onu merdivenlerden aşağı at,» dedi kısaca.

Kadının sözleri mübalağalıydı. Yalnızca, hepsinin de bildiği gibi, adamın evden çıkıp gitmeye razı edilmesi kastedilmişti. Larry yüzünde dostça bir gülümsemeyle uzlaştırıcı bir şeyler söylemeye kalkıştı. Oysa gururu kırılan Sicilyalı ayağa kalktı; bozuk bir İngilizceyle kükredi: «Seni bacaksız Amerikan boynuzlusu. Beni merdivenlerden aşağı atacaksın, ha? Seni yerim ben be!»

Adamın geniş, sakallı yüzü yaşının gereği otoriter çizgilerle doluydu. Larry, sanki bu adama vurmak ana-babasını öldürmek gibi birşey sayılacakmış kaygısına kapılarak birden çocukça bir korkuya kapıldı. Sicilyalı karşısında dev gibi duruyordu; Larry onun esmer, kocaman yüzüne bir yumruk salladı. Sicilyalı mutfak döşemesinin üzerine düştü. Birdenbire Larry'nin korkusu kayboldu, şimdi içinde adamın küçülüşüne karşı yalnızca acıma ve suçluluk duygusu vardı.

Çünkü bu adam yumruklarını kullanamıyordu; Larry'e kötülük etmek istememişti. Bir çocuğu cezalandırmak için kollarını açmış gelen bir ayı gibi kabaydı; zalim olmaktan çok insancaydı. Larry onun bir sandalyeye oturmasına yardım etti; içmesi için bir bardak rakı ver-

di; özür dileyen kelimeler mırıldandı. Adam Larry'nin elindeki bardağa vurarak düşürdü; evden çıkıp gitti.

★

Gece ilerliyordu. Başka erkekler geldi; içerdekiler gitti. Bazıları kirli bir iskambil destesiyle Brisk oynadılar; bu da evin sağladığı kolaylıklardan biriydi.

Larry odanın bir köşesinde oturmuştu; başından geçen olay bütün keyfini kaçırmıştı. Sonra duyguları değişti. Gururlandı. Herkes ondan saygıyla söz edecek, basit ve korkak değil çekinilecek bir kişi olarak kabullenilecekti. Kovboy filimlerindeki, düşene asla vurmayan Ken Maynard gibi bir kahramandı artık. Uyuklar gibi oldu; mutluydu; sonra Sinyorita Le Cinglata eğilip kulağına o garip cilveli haliyle İtalyanca bir şeyler söyledi. Larry'nin kanı hızlı hızlı akmaya başladı. Zaman gelip çatmıştı.

Le Cinglata bir şişe rakı ve bir şişe şarap daha getirmesi gerektiğini söyliyerek özür dileyip odadan çıktı. Koridorlardan geçerek mutfağa en uzaktaki yatakodasına girdi. Bu odanın kapısı vardı. Larry sanki kadın onun gençliğinin verdiği atılganlığa şaşacak ya da kızacakmış gibi şişeleri taşıyacağını mırıldanarak onun peşine takıldı. Ama kadın Larry'nin peşlerinden kapıyı kilitlediğini duyunca duvara dayanmış duran içki şişelerinin arasından kocaman pembe renklisini almak için eğildi. Lar-

ry kadının giysisinin ve iç etekliğinin uçlarını topladı. Sinyorita Le Cinglata kocaman, pembe pembe kalçalarıyla döndü; karnı açıktı; gülerek itiraz etti: **«Eh, giovanotto.»** Giysisinin büyük düğmeleri iliklerinden çıkıverdi; kadın yatağa sırt üstü uzandı; uzun, sarkık, iri uçlu memeleri açıktaydı. **Birkaç güçlü, duygusuz vuruştan sonra Larry işini bitirdi. Bir sigara yakarak yatağa uzandı.** Sinyorita düğmelerini ilikledi; saygı-değer halini aldı. Bir eliyle pembe şişeyi, öteki eliyle de berrak, ince rakı şişesini kavradı; birlikte müşterilerin yanına döndüler.

Sinyorita Le Cinglata, Larry'i okşadığı aynı ellerle şarap koydu, bardaklara dokundu. Larry'e bir bardak daha kiraz şurubu getirdi. Ama kadının ellerini yıkamamış olması yüzünden Larry şurubu içmedi.

Larry gitmeye hazırlandı. Sinyorita Le Cinglata kapıya kadar geldi. «Kal, bu gece kal,» diye fısıldadı. Larry tatlı tatlı gülümsedi, «Anneme sonra ne söylerim,» diye o da fısıldadı, Bir kadından kurtulmak istediği zaman hep böyle saygılı evlât pozunu takınırdı.

Oysa eve gitmedi. Köşeyi döndü. Ahıra gitti yine. Samanlar üzerine yatağını hazırladı; atın eyerini yastık olarak kullandı; yine atın battaniyesini altına serdi.

Öylece yatarak bir çok kereler yaptığı gibi geleceğini düşündü. Kendinde büyük bir güç hissediyordu. Kendini başarıya ulaşacak, ün kazanacak biri olarak görüyor, biliyordu. İçinde yaşadığı dünyadaki yaşıtları içinde en kuvvet-

lisi, en yakışıklısı; kızlar konusunda en başarılı olanıydı. Kendinden büyük bir kadın bile onun kölesiydi. Sonra bu gece yaşını başını almış bir adamı dövmüştü. Oysa daha on yedi yaşındaydı; genç kafasında herşeyin hiç değişmeden kalacağını düşünüyordu. O hıç zayıf düşmiyecek, ya da dünya daha bir güç kazanmıyacaktı.

Larry güçlü olacaktı. Ailesini zengin edecekti. Onunla evlenecek, ailesini sevecek otomobili, büyük evlerde oturan zengin Amerikalı genç kızları düşündü. Yarın işten önce Central Park'a atla gidecek ve talim alanı boyunca dolaşacaktı.

Onuncu Bulvar'dan aşağı kolunda zengin bir kız olduğu halde gelişini, herkesin onu hayranlıkla izleyişini hayal etti. Bu kız ailesini sevecekti. Züppe değildi Larry. Kızkardeşlerinin, annesinin, arkadaşlarının, akrabalarının küçümsenebileceğini asla düşünmemişti. Çünkü hepsini de fevkalâde kişiler olarak kabullenirdi; onun bir parçasıydılar. Larry'nin gerçekten saf bir zekâsı vardı; ekşi kokulu ahırda bir kovboy gibi yatarken Larry Angeluzzi mutlu geleceğinden asla kuşku duymuyordu. Esenlik içinde uyudu.

Angeluzzi Corbo ailesinde yalnızca çocuklar —aynı yatakta sarmaşdolaş yatan Vincent, Sal ve Gino— gerçek düşler görüyorlardı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Octavia sabahleyin, doğan ağustos güneşinden önce, gecenin son serinliği de yanıp kül olurken kalktı. Mutfak lavabosunda yıkandı; koridordan odasına dönerken üvey babasının yatakta olmadığını gördü. Zaten Frank Corbo geç yatar, erken kalkardı. Diğer boş yatak odası, düşüncesinde yanılmadığını gösterdi; Larry eve gelmemişti. Sal ile Gino'nun üstleri açılmış, cinsel organları çamaşırlarının arasından görünüyordu. Octavia onları buruşmuş yatak çarşafıyla örttü.

İşe gitmek için giyinirken genç kız aynı umutsuzluğu ve sıkıntıyı hissetti. Sıcak yaz havası, uyuyan bedenlerin tatlı ılıklığının yakınlığı onu bunaltıyordu. Sabahın ışıkları; eski ucuz mobilyayı, solmuş lekeli duvar kâğıtlarını olduğu gibi ortaya koyuyordu.

Böyle zamanlarda Octavia kendini buraya ebediyen bağlanmış gibi hissediyordu; bir gün, sıcak bir yaz sabahı uyandığında kendisini annesi kadar yaşlı bulacak, çocukları pislik için-

de, bitmek tükenmek bilmeyen çamaşır yıkamalar, yemek pişirmeler, bulaşık yıkamalarla günleri tüketip gideceklerdi. Octavia acı çekiyordu, ıstırap duyuyordu, çünkü hayat güzel değildi, insanlar birbirlerinden tamamen ayrılmamışlardı. Herşey evlilik yatağındaki birkaç karanlık dakikadan doğuyordu. Bir gün o yatakta kendisinin de yatması gerektiğini bildiğinden öfkeyle ama yine de korkuyla başını salladı.

★

Bukleli siyah saçları taranmış, ucuz cinsten mavili, beyazlı bir elbise giymiş olan Octavia evden çıkıp Onuncu Bulvar'ın mavi taşlarla döşeli kaldırımına ayak bastı. Şimdiden buram buram yanmakta olan kaldırımda yürüdü; Yedinci Bulvar'la 36'ncı Sokak arasındaki terzi dükkânına, belki Larry'i görürüm umuduyla Le Cinglata'ların evinin önünden geçerek gitti.

Lucia Santa ondan hemen sonra uyandı; farkettiği ilk şey kocasının eve gelmemiş olduğuydu. Derhal kalktı; dolabı kontrol etti. Frank Corbo'nun yirmi dolarlık ayakkabıları yerli yerindeydi. Öyleyse eve gelirdi.

Öteki odalardan geçerek mutfağa gitti. **Bravo.** Lorenzo eve gelmemişti. Lucia Santa'nın yüzü asılmıştı şimdi. Kahve yaptı ve o günün plânını tasarladı. Vincenzo fırında çalışmaya başlamıştı, güzel. Gino ona kapıcılık işinde yardım edecekti, iyi. Kendilerini bırakıp gi-

den babasının cezasını çekecekti. Kapının önünden süt şişelerini, kalçaları kadar kalın, bir bebek boyundaki İtalyan tipi büyük ekmek somununu aldı. Kalın dilimler kesti. Bir tanesine kendisi için tereyağ sürdü. Çocukların uyumasına aldırış etmedi.

Günün sevdiği bir başka zamanıydı bu da; Sabahın erken saatleri, çocuklar uyanmak üzere, onlardan başka herkes evden gitmiş, kendisi yaşamanın görevleri için güçlü.

★

«Que bella insalata' -güzel salatalıklar sözcükler çocukların kulaklarına uyanacakları anda ulaştı. Hep birden yataktan fırladılar; Gino pencereden baktı. Aşağıda sokak satıcısı arabasının üzerine oturmuş gökyüzüne ve gözetleyen pencerelere doğru iki elindeki iki yemyeşil salatalığı uzatmıştı. Yeniden, 'Quebella insalata,' dedi; kimseden satın almalarını istemiyor, dünyadan yalnızca onların güzelliğine bakmalarını istiyordu sanki. Sesinde kandırıcı bir anlam değil gurur vardı. Altı bulvar boyunca her adım atışında aynı şekilde bağırıyordu. Arabasında göz kamaştırıcı beyazlıkta soğan, iri kahverengi patetes sandıkları, elma sepetleri, arpacık soğanları, prasa, maydanoz demetleri vardı. Satıcının sesi çaresiz bir hayranlık, ilgisizlikle yükseldi. Bir sevgiliye umutsuzca seslenir gibiydi. 'Salatalıkların güzelliğine bakın.'

Kahvaltıda Lucia Santa çocuklarına emirlerini verdi. 'Dinleyin,' dedi, 'Babanız bir süre

için gitti. Gelinceye kadar bana yardımcı olmalısınız. Vincenzo**panetteria**'da çalışacak. Onun için Gino sen bugün bana apartmanın merdivenlerini yıkamama yardım edeceksin. Bana temiz su kovalarını getir, bezi sık. Salvatore, sen merdiven parmaklıklarının tozunu alacaksın; sen de Lena.' İki küçük çocuğa gülümsedi.

Vincenzo'nun yüzü asıldı; başını önüne eğdi. Gino ise annesine sakin, içten bir meydan okuyuşla baktı. 'Benim bugün işim var, anne,' dedi.

Lucia Santa başını ona doğru yavaşça eğdi. 'Ah', dedi, 'senin her gün işin var. Ama benim işim de önemli.'

Gino düşündü. Pek ciddileşmişti. 'Anne, bugün demiryolundan buz alacağım. Joey Bianco'ya söz verdim. Sana da getiririm.' Sonra büyük bir şeytanlıkla, 'Zia Louche'ye de veririm' diye ekledi.

Lucia Santa ona Vinnie'yi kıskandıran bir sevgiyle baktı. Sonra, 'iyi,' dedi, 'ama benim kutum dolmalı - herkesten önce bana ayır.'

Vincent ekmek dilimini fırlatıp attı. Lucia Santa ona sert sert baktı. Sonra Gino'ya, 'ama öğleden sonra evde ol; bana yardım edeceksin. Yoksa **Tackeril**'in tadına bakarsın. 'Oysa bunu içtenlikle söylemiyordu. Öğleden sonra eve gelirse Gino'nun oyuno pek zamanı kalmıyacaktı.

On yaşındaki herhangi bir general gibi

Gino Corbo büyük plânlar hazırlamış, hepsini annesine anlatmamıştı. Ön odanın penceresinden bakınca sokağın karşı tarafındaki demiryolu deposunun bozuk vagonlarla dolu olduğunu gördü. Bunların gerisinde Hudson nehri masmavi parlıyordu. Çocuk kafasına göre hava olağanüstü güzeldi. Apartmanın içinden, koşarak geçip merdivenlerden indi; ağustos güneşine çıktı.

Havada boğucu bir sıcaklık vardı. Kaldırım tabanlarını yakıyordu. Soluk mavi renkteki pantolonuyla çizgili gömleği hafif rüzgârda dalgalandı, sonra bedenine yapıştı. Çevresine bakınarak arkadaşı ve dostu Joey Bianco'yu aradı.

Joey on iki yaşındaydı ama Gino'dan daha kısa boyluydu. Onuncu Bulvar'ın en zengin çocuğuydu; bankada iki yüz dolardan fazla parası vardı. Kışın Joey kömür satardı, şimdi, yazın da buz satıyordu. Her iki nesneyi de demiryolundaki vagonlardan çalıyordu. Üstelik Onuncu Bulvar'daki sokaklar boyunca uzanan Paddy Pazarında da kâğıt çarşı çantaları satardı.

İşte, büyük tahta kutudan arabasını çeke çeke Joey Bianca peşinden geliyordu. Bu tahta kutu Onuncu Bulvarın en iyi arabasıydı. Gino'nun gördüğü tek altı tekerlekli arabaydı; kutu, bir dolarlık buz alabildiği gibi içine altı çocuk da binebilirdi. Küçük, sağlam tekerleklerin üzerine kalın lâstik çemberler geçirilmişti; uzun tahta bir direk iki ön tekerleği çeviren direk-

siyon görevini görüyordu; kutunun altında ayrıca dört tekerlek daha vardı.

Birlikte yedikleri limonlu dondurma, günü başlatma törenine girişti. Dondurmayı **Panettiere'nin** kendisi verdi; çalışkanlıklarına mükâfat olmak üzere bir parça fazla dondurma koydu.

Gino gelince Joey Bianco neşelenmişti. Gino onun parayı toplayıp saymasına izin veriyordu. Gino vagonların üzerine çıkıyordu. Joey de vagonların üzerine çıkmayı seviyordu ama arabasını bırakmak işine gelmiyordu. Gino, «haydi gel, bin,» dedi Joey'e, Joey Bianca gururla direksiyonun başına kuruldu. Gino arabayı Bulvar'ın karşı tarafına itti; makasçının kulübesini geçti, rayların arasındaki çakıllı yola çıktı. Marşandiz sayesinde görünmez olunca durdular. Joey kapısı açık bir vagon gördü; arabasından buz maşalarını aldı.

Gino emreder gibi, «o maşaları bana ver,» dedi. Marşandize koştu; demir merdivenini tırmanıp üstüne çıktı.

Vagonun çatısında, yerden bir hayli yüksekte olmak ona bir özgürlük duygusu veriyordu. Uzaklarda; evin ön tarafındaki yatak odasının penceresini ve bütün mahalleyi görüyordu. Dükkânlar, insanlar, atlar, arabalar, kamyonlar vardı. Gino marşandizden meydana gelmiş bir okyanusta yüzer gibiydi; Pacific, Santa Fe, Pennsylvania. Birkaç boş sığır vagonu havayı kokutuyordu. Dönünce Jersey Palisade'lerinin parça parça yeşilliklerini ve aşağıdaki masma-

vi suyu gördü. Hareketsiz yüzlerce marşandiz vagonları içinde ancak birkaç tanesinin lokomotifinden beyaz duman kurdeleleri yükseliyor, yaz sabahına pek hoşa giden tatlı bir yanık kokusu katıyordu.

Joey yukarıya seslendi: «Haydi, Gino, Bull gelmeden buzları aşağı at.»

Gino parlak çelik maşaları aldı, buz parçalarını aşağı kaydırmaya başladı. Buzlar tepeleme yığılmıştı, aşağı çekip atması pek kolay oluyordu. Her parçayı vagonun kıyısından aşağı attı, çakıllı toprağa düşüşlerini izledi. İri, gümüş gibi parçalar ana parçadan ayrılıyor, ona doğru sıçrıyordu. Joey her parçayı iki koluyla sarılıp alıyor, arabasına yerleştiriyordu. Araba hemencecik doldu. Gino aşağı indi, arabayı itti. Joey de önden çekiyordu.

Gino'nun niyeti annesinin buz kutusunu doldurmaktı ama Bulvarın karşı tarafına geçince **Panettiere** araba dolusu buzun hepsini bir dolara satın aldı. O zaman arabayı tekrar doldurmak için döndüler. Bu kez de bakkal bütün yükü bir dolara aldı. Üstelik onlara birer gazozla sandviç de verdi.

Kazandıkları servetle sarhoş bir halde annelerinin beklemesine, ailenin buz kaplarının dolmasına boş verdiler. Nerdeyse öğle olmak üzereydi. Dördüncü seferde başları derde girdi.

Demiryolu bekçisi daha önce onları farketmişti, iki arkadaş bir tek vagondaki buzları tükettikleri anlaşılmasın diye gittikçe daha içerlere girerek yeni buz vagonları açıyorlardı.

Üç, dört av bulup öldüren sonra da bunların yalnızca en iyi kısımlarından birer lokma tadan bir hayvan gibi buz vagonlarını talan ediyorlardı. Bekçi bekledi, sonra Onuncu Bulvar tarafından gelerek onların kaçış yollarını kapadı.

Onu ilk gören Joey oldu. Gino'ya avaz avaz, «**Butzo,** Şarlo geliyor!» diye seslendi. Gino tüneğinden çarpık bacaklı bekçinin Joey'i yakasından kavrayıp yüzüne hafifçe vuruşunu izledi.

Joey'i sımsıkı tutan bekçi, Gino'ya seslendi: «Haydi bakalım, oğul, in aşağı, yoksa yukarı gelip boynunu kırarım senin.»

Gino sanki teklifi gerçekten düşünüyormuş gibi ciddi ciddi aşağı baktı, aslında plânlar kuruyordu. Güneş ortalığı kavuruyordu, Gino'nun kanını ısıtmış, dünyaya özel, korkusuz ışıklar saçıyordu. Gino heyecanla titredi ama korkmuyordu. Güvenlikte olduğunu biliyordu. Bull (boğa) Joey'i tekmeliye tekmeliye dışarı atacak, arabayı da parçalıyacaktı. Oysa Gino anne kuşlar üzerine bir öykü okumuştu, bundan yararlanarak bir plân kurdu. Joey'i de, arabayı da kurtaracaktı.

Bile bile esmer, sert, çizgili hemen hemen bir adamınkine benzeyen yüzünü vagonun üzerinden uzattı, aşağıya bağırdı: «Hah, ha. Şarlo sinekleri yakalayamaz.» Sonra hemen başını çekti, vagonun öteki yanındaki merdivenlerden inmeye başladı. Ama yalnızca birkaç basamak indi, bekledi.

Bull, Joey'e öfkeyle, «sen burada bekle,» dedi. Sonra Gino'nun yolunu kesmek için vagonun altına daldı. Ve Gino'nun merdivenlerden geri yukarı kaçtığını gördü. Bull, Joey'in kaçmasına engel olmak için döndü.

Gino vagonun üstünde, «Şarlo şekerleme alamaz,» diye şarkı söyliyerek zıplıyordu.

Bull yüzünü ekşitti, sesine korkutucu bir ton verdi. «Çocuk,» dedi, «Bak sana söylüyorum. İn aşağıya yoksa elime geçersen canına okuyacağım.»

Gino'yu bu sözler etkiler gibi oldu. Ciddiyetle aşağıya baktı. Elini burnuna götürerek Bull'a salladı, sonra ağır ağır, beceriksizce vagonun üzerinde koştu, öteki vagonun üzerine sıçradı. Yerde bekçi acele etmeden yürüyor, arada sırada arabasiyle beraber kaçmasın diye Joey'e dönüp sert sert bakıyordu.

Gino birbiri peşi sıra birkaç vagonun üzerinden atladı, sonra tekraröteki yandan aşağı iner gibi yaptı. Bekçi derhal vagonun altına daldı. Böyle yapınca Joey'i göz hapsinde tutamıyacaktı ama aldırış etmiyordu. Vagonun üzerindeki oğlanın canına okumaya karar vermişti.

Zıplayan küçük bedeniyle Gino, deponun daha içlerine doğru gitti, sonra durup bekçinin gelmesini bekledi, başını kaldırıp bakınca, Joey'in; arabasını çeke çeke Onuncu Bulvar'ın güvenliğine sığınmak üzere olduğunu gördü.

«Aşağı insen iyi edersin çocuk,» dedi bek-

çi. «Beni peşinden koşturuyorsun, bunu yiyeceksin.» Copunu salladı. Blöf olsun diye tabancasını çekmeyi düşündü. Ama avlularda çalışan İtalyan işçilerinden biri onu görebilirdi: o zaman işi bitmiş sayılırdı. Yeniden vagonun altına daldığı sırada Joey'le arabasının Onuncu Bulvar'a geçmiş olduğunu gördü. Öyle sinirlendi ki Gino'ya, «seni kara domuz, seni,» diye bağırdı, «aşağı inmiyorsun. Boynunu kıracağım senin.»

Tehdidinin etki gösterdiğini hoşnutlukla gördü. Çocuk vagonların üzerinde geri dönmüş tam onun bulunduğu düzeye geliyordu. Sonra o esmer, ciddi çocuk yüzü yukardan üzerine doğru eğildi. Küçük oğlanın birdenbire öfkeli, bir nefretle haykırdığını işitti: «Allah belânı versin, Şarlo.» Bull'un başının üzerinden göz kamaştırıcı beyazlıktaki buz parçaları uçarak geçti. Oğlan vagonların üzerinden deponun içlerine doğru sallanarak ilerledi.

Şimdi Bekçi iyiden iyiye sinirlenmişti ama kendinden emindi. Vagonlar boyunca oğlanla aynı doğrultuda koşmaya başladı, başını gülünç bir şekilde yukarıya kaldırmıştı. Oğlan kendi kendini tuzağa düşürüyordu; Bekçi savrulan küfüre değil, Şarlo diye çağrılmasına sinirlenmişti. Kendini beğenmiş bir adamdı, çarpık bacakları en can alıcı noktasıydı.

Birdenbire yukarda Gino gözden kayboldu. Bekçi onu inerken yakalamak için vagonun altına daldı. Ama raylara takılıp kıymetli bir

dakikasını yitirdi. Öteki yana geçtiğinde kurbanından ortada iz bile göremedi. Görüş alanını genişletmek için geriye çekildi.

Gino'nun vagonların üzerinden kelimenin tam anlamiyle uçar gibi gittiğini, birinden ötekine geçerken zerre kadar beceriksizlik etmediğini, Onuncu Bulvar'a doğru yaklaştığını, sonra da vagonun öteki yanından inip kaybolduğunu gördü. Bekçi hızla koştu ama ancak Gino'nun Onuncu Bulvar'a geçtiğini, arkasına bile bakmadan dinlenmek ve dondurma almak için durduğunu gördü. Öteki çocuktan ortada iz yoktu.

Bekçi gülmekten kendini alamadı. Çocukların canı cehenneme. Yine de onun da beklediği gün gelecekti, demek Şarlo idi o. Bunun acısını onlardan çıkartacaktı.

★

Gino Bulvar'ı geçtikten sonra arkasına dönüp bakmadı bile. Joey Bianco'yu ve buz parasını bulmak istiyordu. Annesinin dördüncü kat penceresinden seslendiğini duydu: «Gino, **bestia,** buz nerde? Gel, yemek ye.»

Gino başını kadırıp baktı. Annesinin üzerinden mavi gökyüzünü gördü. «Beş dakikaya kadar geliyorm,» diye bağırdı. Köşeyi dönüp 30'uncu Sokağa koştu. İşte Joey oradaydı. Arabasını bodrum katının demir parmaklıklarına bağlamış oturuyordu.

Joey üzüntü içindeydi, nerdeyse ağlayacaktı ama Gino'yu görünce havada bir taklak

attı. Heyecanla, «annene haber vermeye gidecektim,» dedi, «ne yapacağımı bilemiyordum.»

On Üçüncü Sokak toz içinde ve güneşliydi. Gino arabaya binip oturdu, Joey'de onu itti. Dokuzuncu Bulvar'da salamlı sandviçle pepsi aldılar. Sonra 31'inci Sokağa doğru yollarına devam ettiler. Orası gölgeliydi. Sırtlarını Runkel'in çikolata fabrikasının duvarına dayıyarak oturdular.

Sandviçlerini iştahla, gerçekten tatmin olmuş bir gün geçirmiş insanların huzuru içinde yediler, iyi çalışmışlardı, başlarından bir de serüven geçmişti. Üstelik yedikleri sandviçi kendi alın terleriyle elde etmişlerdi. Joey hayrandı, durmadan, «vay anasına, beni sen kurtardın, Gino,» diyordu, «o Bull'u kurnazlığınla altettin.» Gino alçakgönüllüydü. Çünkü bu oyunu kuşlar üzerine yazılmış bir kitaptan öğrendiğini biliyordu. Ama Joey'e hiç bir şey söylemedi.

Yaz sona ermişti. Artık aceleci kara bulutlar vardı. Tozlu sıcak hava, kaldırımların ısınmış taşlarından yükselen koku ve eriyen katran, büyük kara bulutlardan boşanan sağanak halindeki yağmurla silinip gitti, yeşilliklerin kokusu ve uçucu hayali belli belirsiz kalmıştı. Joey'le Gino yükleme plâtformunun altına sığındılar. Yağmur damlaları tıp tıp iniyor, bazıları plâtformun çatlakları arasından geçiyordu, Joey'le Gino yüzlerini bu serinletici damlalara çevirdiler.

Loş bir mahzeni andıran, karanlık, iskambil oynamaya yetecek kadar aydınlıktı. Joey

pantolon cebinden kirli iskambil destesini çıkardı. Kaptı-kaçtı oynadılar, Gino buz parasından elli sent kaybetti. Yağmur hâlâ yağıyordu.

Joey bir parça kekeliyerek, «Gino,» dedi, «işte elli sentin. Beni bekçiden kurtardığın için geri veriyorum.»

Gino parayı gerçekten geri almak istemiyordu. Joey'den para alırsa yaptığı işin değeri kalmıyacaktı. Oysa Joey nerdeyse ağlayacak haldeydi. Gino bazı nedenlerden ötürü parayı alması gerektiğini anladı. «Pekâlâ,» dedi. Joey ona parayı uzattı.

Yağmur hâlâ yağıyordu. Konuşmadan beklediler. Joey iskambil kâğıtlarını huzursuz huzursuz karıyordu. Yağmur yağmaya devam ediyordu. Gino gümüş yarım doları taşların üzerinde çevirdi.

Joey paranın dönüşünü izledi. Gino parayı alıp cebine attı.

Joey, yine kaptı-kaçtı oynıyalım mı?» diye sordu.

«Hayır,» dedi Gino.

Sonunda yağmur kesildi, güneş çıktı, onlar da plâtform'un altından birer köstebek gibi sürünüp çıktılar. Solgun güneş Hudson nehrinin üzerinde, ta batı taraftaydı. Joey, «Tanrım, vakit geç olmuş,» dedi, «eve gitmem gerek. Sen de geliyor musun, Gino?»

«Hah, ha,» dedi Gino, «ben gelmiyorum.» Joey'in arabasını Onuncu Bulvara doğru çekişini izledi.

Runkel'in fabrikasından işçiler çıkıyordu.

İşçiler hep çikolata kokuyorlardı. Koku; tatlı, çiçekler gibi yapışkan ve yağmurla temizlenen havada pek ağırdı. Gino plâtforma oturdu; fabrikadan son işçi çıkıncaya kadar da bekledi.

Gördüğü herşey hoşuna gidiyordu; gittikçe parlayan güneş ışıklarıyla koyu kırmızıya boyanan çatılar, sokakta oynamak için tekrar dışarı fırlayan çocuklar, Bulvar'a doğru ağır ağır ilerleyen birkaç at ve araba; atlardan biri peşinde taneli, altın yaldızlı dışkı topları bırakıyordu. Kadınlar pencerelerini açıyorlardı, pencere pervazlarına yastıklar atılıyordu, sonra Gino'nun bakışları hendeklere sel gibi akan yağmur sularına takıldı. Küçük düz bir tahta parçası aldı, yarım dolarını çıkardı, parayı tahtanın üzerine yerleştirdi ve Onuncu Bulvar'a doğru gidişini izledi. Sonra tahtanın peşinden koştu, Onuncu Bulvar'a yaklaştığını görünce tahtayı ve parayı aldı, tekrar Dokuzuncu Bulvar'a doğru yürüdü.

Yolda, bir sıra boş evlerin önünden geçerken Larry kadar büyük çocukların dört katlı apartmanların çatısına bağlanmış sarkan iplerle sallandıklarını gördü. İkinci kat penceresinden ipe sarılıp atlıyor, 31'inci Sokağa doğru havada bir Tarzan gibi uçuyor, sokağın daha yukarısındaki boş bir evin penceresine konuyorlardı.

Kırmızı gömlekli sarışın bir çocuk yarım daire çizerek havayı yardı, pencereye varamadı, ayaklarıyla duvara vurup kıvrılarak geldiği yolu yeniden katedip döndü. Bir an için çocuk

gerçekten uçuyormuş gibi göründü. Gino onu yakıcı bir kıskançlıkla izledi. Gereksizdi bu. İpte sallanmasına izin vermezlerdi. Çok küçüktü. Yoluna devam etti.

Dokuzuncuyla 31'inci Sokak arasındaki köşede, El'in uzun gölgesinde Gino tahtasını üzerinde para olduğu halde yeniden su oluğunun için koydu, 30'uncu Sokaktan aşağı gidişini izledi; tahta parçası yükselip alçalarak, küçük dalgacıkların üzerinden geçerek, suda şişmiş gazete parçalarına, meyve kabuklarına, çöplerine, hayvan dışkılarının düzgün yüzeyli artıklarına tutularak gitti. Tahta parçası köşeyi döndü, 30'uncu Sokak'tan aşağı, Onuncu Bulvar'a doğru üzerindeki parayı düşürmeden gitti, Gino dikkatle tahta parçasının yanı sıra yürüyordu, bir yandan dün akşam kendisini kovalayan çocukların ortaya çıkması olanağını düşünerek çevresini kontrol altında tutuyordu. Sandalı teneke kutuların çevresinden döndü, ama hepsinden de kurtulmasını bilerek güvenliğe kavuştu. Sonra tahta, Onuncu Bulvar'daki köprünün altındaki lâğım deliklerinin ağzına gelince Gino parasını kapıp aldı. Düşünceli düşünceli Bulvar'a girdi; ve bu sırada «Elim Sende» oyunu oynarken, başı önünde alabildiğine koşturan küçük Sal kuvvetle midesine çarptı. Heyecanla, «Annem seni arıyor, Gino,» diye haykırdı, «biz yemeğimizi yedik. Seni öldürecek.»

★

Gino geri döndü, su birikintilerinde gökkuşakları arıyarak Dokuzuncu Sokağa doğru gitti. Boş evlerin bulunduğu yere geldi. İpin asılı durduğunu gördü. Bodrum katına gidip eve girdi, gıcırdıyan merdivenlerden ikinci kata çıktı. Evin içi haraptı, su boruları, musluklar alınmıştı, elektrik tesisatı bozulmuştu. Döşeme yer yer çökmek üzereydi. Boş odalardan, kapısız kapılardan parmaklarının ucuna basa basa geçti. Sonunda pencereye vardı. Sokağı görebiliyordu. Pencereler kare şeklinde delikler halinde kalmıştı. Gino pervaza bastı, eğildi, ipi yakaladı.

Hızlanarak kendini pencereden attı, görkemli bir an için kendini havada uçuyor sandı. Bir pencereye, bir duvara ayaklarıyla vurarak hızlandı, ileri geri uçtu, kolları güçten kesilip bedenini taşıyamıyacak hale gelinceye kadar sallandı, sonra tam uçuşun ortasında ipten avuçlarını yaka yaka kaydırıp kaldırıma indi, koşarak Onuncu Bulvar'a yollandı.

Alacakaranlık çökmüştü. Gino şaşkındı; artık başının dertte olduğuna emindi. 31'inci Sokaktan Onuncu Bulvar'a doğru yürüdü, bir yandan da yüzünde şaşırmış gibi bir anlam olmasına dikkat ediyordu. Oysa ailesinden hiç kimse evin önündeki kaldırımda oturmuyordu, ortalıkta Sal bile yoktu. O zaman merdivenleri koşa koşa çıktı.

İkinci katı geçerken Octavia ile annesinin birbirlerine bağırmakta olduklarını duydu. Kaygılanarak yavaşladı. Eve girinci annesiyle ab-

lasının yanakları al al olmuş, gözleri ateş saçarak, burun buruna gelmiş olduklarını gördü. İkisi birden ona doğru tehdit dolu bir tavırla döndüler. Oysa Gino büyülenmiş gibi yalnızca masada oturan kardeşi Vinnie'ye bakıyordu. Vinnie'nin yüzü un içindeydi. Ölümcül bir beyazlığa bürünmüştü. O unlu yüzde gözleri daha da kara ve iri görünüyordu.

«Ah, nihayet eve geldin,» diyordu annesi, «**Bravo,**» Gino, iki kadının kendisine sert sert baktıklarını görünce hemen masanın başına geçip oturdu. Yemek getirmelerini bekledi. Çok acıkmıştı. Başının yan tarafına inen bir tokat beyninde yıldızların çakmasına sebep oldu. Şaşkınlık içinde annesinin, «Piçoğlu piç. Bütün gün ortada görünmedin, ne yaptın? Sonra da bayım ellerini yıkamadan masaya oturmuş yemek bekliyor,» dediğini duydu. «Haydi, **Figlio de puttana. Bestia.** Vincenzo, sen de elini yüzünü yıka. Kendine gelirsin.» İki oğlan ellerini yıkamak için mutfak lavabosuna gittiler. Sonra gelip oturdular.

Gino'nun gözleri yaşla dolmuştu, yediği tokata değil de, güzel bir günün bu şekilde son bulmasına üzülüyordu. Başlangıçta bir kahraman olmuştu, şimdi annesiyle ablası ona kendisinden nefret ediyorlarmış gibi bakıyorlardı. Başını önüne eğdi, annesi burnunun dibine bir tabak sosis ve biber koyuncaya kadar açlığını bile unuttu.

Octavia, Gino'ya öfkeyle bir baktıktan sonra Lucia Santa'ya, «o da payına düşeni yap-

malı,» dedi, «öz babasının umurunda olmadıktan sonra niçin Vinnie onun için çalışsın? Gino çalışmazsa, Vinnie de fırındaki işinden ayrılacak. Bu yaz tatilide Vinnie de oynayıp eğlenecek.»

Gino hiçbir kıskançlık duymadan annesiyle Octavia'nın yorgun yorgun, ilgisizce yemeğini yiyen Vinnie'ye sevgiyle baktıklarını gördü. Ablasının bir nedenden ötürü ağlamak üzere olduğunun farkındaydı. İki kadının Vinnie'ye, sanki kardeşi büyük bir adammış gibi itina edişlerini izledi.

Gino elini cebine soktu, buz satışından kazandığı elli senti çıkarıp annesine verdi. «Buz satışından kazandım,» dedi, «senin olsun. Eve her gün elli sent getirebilirim.»

«Onun buz çalmasını önlesen iyi olur, anne,» dedi Octavia.

Lucia Santa'nın sabrı tükenmişti. «Çocuklarınbir parça buz almasına kimse bir şey demiyor.» Gino'ya baktı. Yüzünde sıcacık, garip bir gülümseyiş vardı. «Parayla kardeşini pazar günü sinemaya götür,» dedi Gino'ya. Ve kocaman, tereyağlı bir dilim ekmeği önüne koydu.

Yüzündeki unu yıkamış olmasına rağmen Vinnie'nin yüzü hâlâ bembeyazdı. Bir çocuğun yüzünde daima çirkin görünen yorgun ve gergin çizgiler Octavia'nın kolunu oğlanın omuzuna sarmasına sebep oldu. «Sana ne iş yaptırdılar, Vinnie? İş çok mu ağır?»

Vinnie omuzlarını silkti. «Bir şey yok. Yalnızca çok sıcak.» Sonra istemiye istemiye ek-

ledi: «bodrumdan un çuvallarını taşırken her yanım kirlendi.»

Octavia anlamıştı. «Pis herifler,» diye adeta tükürdü. Annesine, «senin o pis domuz **pasan Panettiere** Vinnie gibi bir çocuğa ağır çuvallar taşıtmış. Oğlu bana gezme teklif ettiği zaman sokağın ortalık yerinde yüzüne tüküreceğim.»

Vinnie ablasına umutla bakıyordu. Bu kadar sinirlenen Octavia işi bırakmasını sağlayabilirdi. Sonra kendi kendinden utandı, çünkü annesinin paraya ihtiyacı vardı.

Lucia Santa omuzlarını silkip, «haftada beş dolar, üstelik hergün bedava ekmek,» dedi, «Vincenzo servis yaptığı zamanlarda da bedava limonlu dondurma. Yazın bir hayli para biriktirebileceğiz. Babaları olmayınca...»

Octavia birden parladı. Babanın aileyi terkedişini annenin soğukkanlılıkla kabullenmesine sinirlenmişti. «Tamam,» dedi, «Gino'nun babası gitti. Oysa onun umurunda bile değil.» Öfkesi arasında bile iki çocuğun yüzüne nasıl baktıklarının farkındaydı Octavia. «Doğru değil yaptığınız. Vinnie'ye haksızlık ediliyor.»

Anne ciddi bir İtalyancayla, «bir orospu gibi konuştuktan sonra nasıl öğretmen olacaksın?» dedi. Cevap bekledi. Oysa Octavia'nın kendi üzerine olan düşüncelerini sarsmıştı. Konuşmasını sürdürdü: «emirler yağdırmak istiyorsan evlen, çoluk çocuk sahibi ol, onlara bağır. Ancak **o zaman** onları dövebilir, kimin, ne zaman çalışması gerektiğine karar verirsin.»

Kızına soğuk soğuk baktı; karşısındaki öldürücü bir rakipti. «Yeter, **Bastanza,**» dedi.

Gino'ya döndü. «Sen giovanetto. Sabahtan akşama kadar yüzünü görmedim. Araba altında kalabilirsin. Biri seni kaçırabilir. Bu bir. Şimdi. Baban bir süre için gitti. Herkesin eve yardımcı olmasa gerek. Yarın ortadan kaybolursan bunu yiyeceksin.» Dolaba gitti; bayramlarda yapılan ravioli'yi açmakta kullanılan ince, uzun oklavayı çıkardı. **«Tackeril.»** Sesi daha sertleşmişti. «İsa aşkına, aklını başına getiririm ben. Ortadan kaybolamazsın. Seni öyle masmavi, mosmor ederim ki ortadan kaybolamazsın. Şimdi yemeğini ye. Sonra bulaşıkları yıka, masayı temizle, yeri süpür. Bu gece aşağı indiğini görmiyeyim.»

Gino etkilenmişti. Korkmamıştı ama kavgayı başından sonuna kadar izlemişti. Böyle gürültülü durumlarda dayak da yiyebilirdi. Ama böyle bir şey olmadı. İki kadın aşağı indiler. Gino rahatladı, yemeğini yedi, tombul sosisler, yağlı ve etli biberler tabağında birbirine karışmıştı. Fırtına dinmiş, kötü sözler duyulmaz olmuştu. Yarın annesi için çalışacak, ona yardımcı olacaktı.

Vinnie tabağına bakıyor, yemeğini yemiyordu. Gino neşeyle, «hey,» dedi, «galiba seni o alçak **Panettiere** çok çalıştırdı. Kocaman bir sepet taşıdığını gördüm. Sepeti nereye götürdün?»

«Hiçç,» dedi Vinnie, «Dokuzuncu Bulvar'da

bir dükkânları var. İşim pek fena değil. Depodan yukarıya un taşıyorum.» Gino ona baktı. Vinnie'de garip bir hal vardı.

Oysa Vinnie kendini daha iyi hissetmeye başlamıştı bile. Bütün gün boyunca hissettiğinin korkudan başka bir şey olmadığını anlamamıştı. Herkesin başına gelen o ortaklaşa korkunun tadını tatmıştı — ailenin sıcak kucağından başkalarının ağır, pis işlerini görmesi için yabancıların emrine verilen bir çocuktu o. Para kazanmak için kişiliğinin bir bölümünü satmaya ilk kez zorunlu kalmıştı. Bu annesi için bir şeyler yapmaktan, bir nikel karşılığında ağabeyinin pabuçlarını boyamaktan öylesine farklıydı ki.

Neyseki sonbaharda okul başlıyacak, Vinnie de çalışmaktan kurtulacaktı. Annesiyle ablasının onu nasıl yabancıların yanına yolladıklarını unutacaktı. Artık sabah güneşinde nasıl top oynayacağını, mahallede arkadaşlarıyla konuşa konuşa nasıl dolaşacağını 31'inci Sokağın gölgesine sığınarak bir külâh limonlu dondurmayı nasıl yalıyacağını düşünmüyordu. Şimdi onda yalnızca çocukların hissedebileceği türden korkunç bir üzüntü vardı. Gino masayı toplayıp sildi. Bulaşıkları yıkamaya başladı. Vinnie de yıkananları kurulamaya yardım etti. Gino demiryolu bekçisina yaptıklarını, boş evi, ipi, Joey'le oynadığı iskambil oyununu anlattı, ama suda tahta parçasını yüzdürmesinden hiç söz etmedi, çünkü on yaşındaki bir çocuk bu tür bir oyun için çok yaşlı sayılırdı.

Yağ ve ise bulanmış kirli bir tencere vardı, Gino bunu fırının içine sakladı. Sonra iki oğlan Bulvarı seyretmek için oturma odasına geçtiler. Gino bir pencereye, Vinnie de ötekine oturdu. İkisi de barış ve huzur içindeydiler.

Gino sordu: «Annemle Octavia niçin bana kızdılar? Unuttum herşeyi, o kadar. Yarın ne derlerse yapacağım.»

«Baba gittiği için öfkeliler. Nerede olduğunu bilmiyorlar. Kaçmış olmalı.»

Vinnie'nin şakasına ikisi de güldüler. Yalnızca çocuklar kaçardı evden.

Onuncu Bulvar'ın çok aşağılarında kılavuzun kırmızı fenerini, onun arkasında da küçük yuvarlak bir hayalet gibi lokomotifin farının beyaz beneğini görebiliyorlardı. Aşağıdaki insanlar; Panettiere'nin limonlu dondurma tezgâhının mavili kırmızı ışıkları, bakkal ve şekerleme dükkânının vitrin lâmbalarıyla aydınlanan birer gölgeydiler.

Çocukluklar, pencere pervazında otururken uyuklayan Gino ile Vinnie yorgun yüzlerine Hudson nehrinden esen serin bir rüzgârın değdiğini hissettiler. Bu rüzgâr, şırıl şırıl akan su, sanki çok uzaklardan geliyormuş gibi kente varmadan önce içinden doğup çıktığı yeşillik, ağaçlar ve diğer yeşil şeylerin kokusunu taşıyordu.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Ağustosun sonlarına doğru çocuklardan başka herkes yazdan nefret etti. Günler; yanıp kavrulan taş, eriyen katran, gaz, sebze, meyve satanlarının araba atlarının bıraktığı dışkı kokusuyla doluydu. Angeluzzi Corbo'ların oturduğu, kentin batı duvarının üzerinde; lokomatiflerin getirdiği istim bulutları sıcaktan havada asılıp kalmış gibiydi. Vagonları uzun, düzgün sıralar haline koyan lokomotiflerin alev alev yanan kömürlerinden kapkara dumanlar çıkıyordu. Herşeyin hareketsiz olduğu pazar akşamında terkedilmiş sarı, siyah, kahverengi trenler duru altın rengi güneş ışıklarında, demir, taş ve çelikten meydana gelmiş bir ormandan çıkmış gibi somut, geometrik yığınlar halinde duruyordu. Işıldayan gümüş gibi raylar; içeriye, dışarıya kıvrılarak uzanıyordu.

On İkinci Sokak'ta nehri tümüyle gören, gölge verecek her türlü duvardan yoksun Onuncu Bulvar gün boyunca kentin öteki bul-

varlarından daha ışıklı, daha sıcak oluyordu. Şimdi Bulvar'da kimsecikler yoktu. Büyük Pazar öğle yemeği saat dörde kadar sürecekti belki de, bir de fındık fıstık yemeler, şarap içmeler, aileyle ilgili öyküleri anlatmak vardı. Bazıları, başarı kazanarak kendilerinden daha şanslı çıkıp Long island, ya da Jersey'deki kendi evlerine taşınan akrabaları ziyarete giderlerdi. Diğerleri de bugünden cenaze törenlerine, düğünlere ya da vaftiz törenlerine gitmek — hepsinden önemlisi Bellevue'de hasta yatan akrabalara yiyecek ve neşe götürmek için yararlanırlardı.

Daha Amerikalı olanlar ailelerini Coney Island'a bile götürürlerdi ama bu yılda ancak bir kez yaptıkları şeydi. Yol uzundu, ailelerin kalabalık olması yiyeceklerini kâğıt torbalar içinde yanlarına almalarına rağmen büyük masraflara yol açıyordu. Erkekler gezmekten nefret ediyorlardı. Bu İtalyanlar güneşin altında tembel tembel uzanıp yatmak diye bir şey bilmezlerdi. Demiryollarında çalışırken bütün hafta güneşten yakınırlardı. Pazar günleri bir evin yahut bahçenin serinliğini, kafalarını bir deste iskambil kâğıdından başka hiç bir şeye vermemeyi, şaraplarını yudumlamayı, parmaklarını olsun kıpırdatmalarına izin vermeyen kadınların dedikodularını dinlemeyi isterlerdi. Onlar için Coney İsland'a gitmek, işe gitmekle birdi.

Herşeyin en güzeli; Pazar günleri öğleden sonra her türlü sorumluluktan uzak oluştu.

Çocuklar sinemaya gider, anneyle baba ağır öğle yemeğinden sonra birlikte kısa bir uyku çekerler, tam bir gizlilik ve rahatlık içinde sevişirlerdi. Pazar; haftanın tek rahat, serbest gününydü, kıskanççasına değerlendirilirdi. Güç yeniden kazanılır. Aile içindeki anlaşmazlıklar giderilirdi. Tanrı'nın onlar için yarattığı bir gündü Pazar.

Bu pazar günü bomboş, güzel sokaklar Onuncu Bulvar'dan ötelere kadar dümdüz uzanıyordu. Burada oturanlar araba sahibi olamıyacak kadar yoksul olduklarından mavi taşlarla süslü beton kaldırımların simetrisi bozulmuyordu. Güneş; yumuşak siyah katran, çeşmelerin çevresindeki demir parmaklıklar ve kahverengi taş basamaklar üzerinde parlıyordu. Bütün bunlar kör edici yaz güneşinde sonsuzluğa kadar katılaşıp kalmış gibiydi.

Oysa Lucia Santa bugünü, düşmanı Le Cinglata'ları apansız yakalamak için bir çekişme günü olarak kararlaştırmıştı.

Evde hiç kimse yoktu. Saygılı, görevlerini bilen İtalyan kızı olan Octavia, Sal'la, küçük Lena'yı gezmeye götürmüştü. Vincenzo ile Gino sinemaya gitmişlerdi. Lucia Santa serbestti.

Babasız bir ailenin kalkanı ve koruyucusu olan en büyük oğlu, ailesine ve annesine pazar yemeğinde bulunmamıştı. Son iki gecedir eve de gelmiyordu. Yalnızca sabahları, gece geç vakte kadar çalışmak zorunda olduğunu, demiryollarının ahırında yattığını söyle-

mek için şöyle bir uğruyordu eve. Oysa Lucia Santa onun en iyi pazarlık giysisinin, iki beyaz gömlekten birinin dolapta olmadığını öğrenmişti; küçük bir valiz de gitmişti. Yeterdi bu kadarı. **Bastanza.** Kararını vermişti.

Henüz on sekiz yaşında bile olmayan, bekâr, kendi, kendi ailesine olsun sahip çıkmayan oğlu çatısının altından, annesinin yönetiminden kaçmak cesaretini göstermişti, ha? Aile adına sürülmüş ne büyük bir lekeydi bu. Mahalledeki prestijine ne büyük darbe indirmişti. Âsiydi o. Doğmaması gereken bir âsi.

Siyahlar içinde, pazarlık şapkası ve tülüyle saygı - değerdi Lucia Santa; kısa bacaklarına geçirdiği çoraplarını, kalçalarına oturan bir jartiyerle tutturmuştu. Cayır cayır yanan sokakta Le Cinglata'ların oturduğu 36'ıncı Sokağa doğru yürüdü. Çıkartacağı olay için öfkesini durmadan kırbaçlıyordu. O ufak tefek sokak orospusu, yirmi yıl önce kilisede hüngür hüngür ağlayan, tanımadığı bir erkekle yatacağı için onca mesele çıkaran kart karı. **Del - i - cato.**

Oh, ne korkunç ne kötü- ah oh, oh. Lucia Santa acı acı gülümsedi. Le Cinglata'lar bir takım haller takınmışlardı. Doğuştan erdemsiz kişilerin gerçek güdüleriydi bunlar. Nikâhta yapılan yemin, yasaya uygun kâğıtlar bir insanın başını dik tutması, başkalarının gözlerinin içine çekinmeden bakması için önemliydi. O zaman biri insana hakaret ederse, onu vicdanınızda hiç bir rahatsızlık duymadan öldürebilirdiniz. Ama burası İtalya değildi. Lucia Santa bu kanlı

düşünceleri kafasından attı.

Gerçekten de bu durum Amerika'nın kendisini koruyacak ana- babası olmayan saygı-değer bir İtalyan kızının başına gelecekleri gösteriyordu. Artık yaşını başını almış bir kadındı Le Cinglata. Ama ne pozlar takınıyor, kendine ne süsler veriyordu. Ah, bunların hepsi yapmacıktı, yalandı.

Ve Lucia Santa'nın oğlu: Amerika'da olsunlar veya olmasınlar, on yedi yaşında olsun ya da olmasın, çalışsın ya da çalışmasın annesine itaat etmek, ağzına tokadı yemek zorundaydı. Ah, öz babası sağ olsaydı nasıl dayak atardı ya! Ama o zaman Lorenzo zaten evini terketmek cesaretini gösteremezdi ki.

Le Cinglata'larının evinin gölgesi Lucia Santa'yı ferahlattı. Serin, loş, küf kokulu holde bir parça dinlendi, sonra merdivenleri çıkmak, kendisini bekleyen savaşa hazırlıklı olmak için güç toplandı: Bir an için gücünü zayıflatan bir perişanlık duygu içinde kadere ve hayata olan çaresizliğini birdenbire hissetmiş, anlamıştı - yabancı âdetlere ve yabancı bir dile alışan çocukları, yaşama savaşında kolayca mücadeleden kaçabilen bir koca.

Oysa böyle düşünceler insanı felâkete götürürdü. Lucia Santa merdivenleri çıktı. Onun oğullarından hiç biri gangester ya da içki yapıcısı olamazdı. Bir an için karanlık koridorda, bu pis merdivenlerde Lucia Santa'nın gözleri önünde elektrik sandalyelerinin, Sicilyalı yahut kıskanç bir koca tarafından bıçaklanan oğlunun

kanlar içindeki hayali canlandı. Le Cinglataların kapısı açıldığında; hızlı hızlı akmaya başlayan kanı Lucia Santa'yı savaşa hazır bir duruma getirmişti.

Oysa daha kapı açılır açılmaz kararsızlığa kapıldı. Eşikte kalın pala bıyıklı, temiz beyaz bir gömlek siyah pantolon giymiş Sinyor Le Cinglata duruyordu. Hepishanede geçirdiği kısa sürede rengi bile solmamıştı.

Şimdi Lucia Santa kuşkudaydı. Koca evde olunca oğlunun burada ne işi vardı? Kulağına gelenler dedikodudan başka bir şey değil miydi yoksa? Ama masanın başında duran Sinyorita Le Cinglata'yı görünce kuşkuları dağıldı. O yüzde düşmanca bir bakış vardı, garip bir kıskançlıkla karışık küstahça bir suçlulukla doluydu.

Yüzü Lucia Santa'nınkinden daha ince, daha genç görünmesine rağmen karalar içindeki bu kadın Lorenzo'nun annesi olacak yaştaydı. O yaştaki bir kadın, bir çocuğu baştan çıkartabilir miydi? Lucia Santa ile Le Cinglata bir zamanlar genç ve masum olmuşlar mıydı ki?

«Ah, Sinyorita,» diyordu kadının kocası, «girin, bir bardak şarap için. 'Lucia Santa'yı üzeri madeni masaya oturttu. Yarıya kadar dolu bir şişeden şarap koydu.» Geçen yıl üzümler iyiydi. Bu şarap İtalya kokuyor. «Sonra gözünü kırparak, «Bu şarabı müşterilere satmam, bana inanın,» diye ekledi, Böylece Lucia Santa gibi saygı değer bir misafirin bu şaraptan içmeye uygun görüldüğü anlatılıyordu.

Sinyorita Le Cinglata bir tabak, çıtır çıtır, sert **tarelle** getirdi. Masaya koydu, sonra kollarını kavuşturup bekledi. O içmiyordu.

Sinyor Le Cinglata kendisine bir kadeh şarap koydu. «İçin, Lucia Santa,» dedi içtenlikle, saygıyla. O zaman anne saygılı bir davranış karşısında her zaman olduğu gibi bütün silâhlarını kaybetti. «Buradan geçiyordum,» dedi, «arada sırada Sinyorita Le Cinglata'ya yardım eden Lorenzo buradadır diye düşünüp geldim.»

Koca gülümsedi. «Hayır, hayır,» dedi, «pazar günleri öğleden sonra dinleniriz. Geceye kadar çalışmayız. Ne de olsa Yahudi değiliz biz.»

Lucia Santa bir parça cesaret bularak, «bu şekilde konuştuğum için beni bağışlayın,» dedi, «bir annenin duygularını anlamanız gerek. Lorenzo böyle bir işte çalışamıyacak kadar genç daha. Henüz aklı başında değil. Bir gece burada babası olacak yaşta birini dövmüş. Hem de onu öldürmeye kalkışabilecek bir Sicilyalıyı. Tabii Sinyorita Le Cinglata, bütün bunları biliyordur.»

Koca hoşgörü sahibi ve konuşkan bir adamdı. «A, evet, biliyorum,» dedi, «İyi bir delikanlı oğlunuz. **Bravo, bravo.** Tam bir İtalyan gibi terbiye etmişsiniz; büyüklerine karşı saygılı, yardımsever, çalışkan. Kendisine verdiğimiz parayı size getirdiğini biliyorum. Güvenebileceğim, evime serbestçe girip çıkabilecek kişi pek az. Ama Lorenzo'ya güvenim büyük. Ne kadar dürüst bir yüzü var onun.»

Lucia Santa sabırsızlanmıştı. Adamın sö-

zünü kesti. «Ama gökten inmiş bir melek değil. İtaat etmeli. Haklı değil miyim? Bir evlât annesine saygı göstermeli mi, göstermemeli mi? Evden bazı giysileri eksik. Belki de bir gece burada kaldığını biliyorsunuzdur diye düşündüm»

İlk kez Sinyorita Le Cinglata ağzını açtı. Ve Lucia Santa onun küstahlığı, utanmazlığı ve bağırganlığı karşısında şaşırmaktan kendini alamadı. «Ah,» dedi kadın, «oğlunuz artık büyük bir erkek. Kendi ekmeğini kazanıyor, hatta size de bakıyor. İtalya'da değiliz. Ona karşı çok sert davranıyorsunuz, Sinyorita.»

İşte burada Senyorita Le Cinglata bir hata etmişti. Kabalık karşısında Lucia Santa sinirlenebilir, gerçek duygu ve düşüncelerini ortaya koyabilirdi. Yine nezaketle ama soğuk bir halle, «Ah, Sinyorita,» dedi, «çocukların başlarını nasıl derde soktuklarını bilmezsiniz. Nasıl bilebilirsiniz ki, çocuk sahibi olmamak mutluluğuna erişmişsiniz. Ah, bir annenin kaygılarını tadınamanızı dilerim. Ama izin verin de size şu kadarını söyliyeyim, sevgili Le Cinglata. Amerika'da olalım ya da olmıyalım, Afrika'da hatta İngiltere de olalım hiç önemi yok. Benim çocuklarım evleninceye kadar benim çatımın altında yatıp kalkarlar. Benim çocuklarım sarhoş olup sarhoşlarla kavga etmezler, hapse düşmezler ya da elektrikli sandalyeye gitmezler.»

Şimdi Senyorita Le Cinglata sinirlenmişti, derhal karşılık verdi; «Ne? Ne? Yani bizim saygı-değer bir aile olmadığımızı mı kastedi-

yorsunuz? Oğlunun buraya gelemiyecek kadar üstün bir insan mı olduğunu söylüyorsunuz? Ama siz kimsiniz? İtalya'nın hangi bölümünden geldiniz? Benim ve sizin geldiğiniz eyalette Angelluzi ya da Corbo adında soylu birileri yoktu. Şimdi kocam, oğlunuzun öz babasının en yakın dostu ve iş arkadaşı, onun hemen hemen vaftiz babası sayılacak biri, Lorenzo'nun arkadaşı olamaz mı? Bunu mu söylemek istiyorsunuz?»

Şimdi Lucia Santa tuzağa düşmüştü. Karşısındaki kadının kurnazlığına içinden lânetler savurdu. Hazır bir cevabı vardı ama söyliyemezdi ki - kocanın değil, karısınınarkadaşlığını istemediğini söyleyebilirdi. Oysa buna cesaret edemedi. Kıskanç ve aldatılmış bir koca, karısından da aşığından da aynı şekilde intikam almaya kalkışabilirdi. Kendini savunaraktan, «hayır, hayır, buraya gelebilir elbette,» dedi, «ama çalışamaz. Kavgacı insanların arasında uzun süre kalamaz. Burada yatamaz.»

Madam Le Cinglata gülümsedi. «Kocam oğlunuzun burada yattığını biliyor. Kocam olur olmaz dedikodulara kulak asmaz. Karısının çocuk sayılabilecek biriyle şerefine leke süreceğine inanmaz. Güzel davranışlarından ötürü oğlunuza yirmi dolar verdi. Çocuğun annesi bunda ne gibi bir kötülük görebilir?»

Lucia Santa ister istemez, «hayır, hayır,» diye atıldı. «Ama dilin kemiği yoktur. Dedikodu oluyor. Tanrıya şükürler olsun kocanız sağduyu sahibi bir insan.» Oysa içinden kocan bir

aptal, budala diye düşünüyordu öfkeyle.

O sırada içeriye sanki kendi eviymiş gibi kapıyı vurmaya gereklilik bile duymayan Lorenzo girdi, birdenbire olduğu yerde kaldı. Durum; anneye, kuşkulandığı öğrenmek istediği herşeyi anlattı.

Larry hepsine birden içtenlikle gülümsedi; annesine, sonra metresine, ve boynuzladığı kocaya. Onlar da Larry'e gülümsediler. Ama anne kocasının gülümseyişinde delikanlıya karşı nefret ve soğukluk olduğunu farketti, aldanmayan, herşeyi bilen anlayan bir adamın gülümsemesiydi bu. Ve Senyorita Le Singlata - o yaştaki bir insanda olmaması gereken bir bakışla, dudakları nemli ve kırmızı, gözleri arzuyla doludelikanlının yüzüne bakıyordu.

Lucia Santa, Lorenzo'yu alaycı bir bakışla süzdü. Kötü kalpli yakışıklı oğlu. Ama Lorenzo- karga kanadı siyahlığındaki ipek gibi saçları, düz güneş yanığı, iri, etli, erkek burnu, sivilcelerle bozulmamış cildiyle o havi başını sevgi dolu bir şaşkınlıkla annesinden yana çevirdi. Elindeki valizi yere bırakarak, «Anne,» dedi, «Burada ne işin var senin? Evde seni göremediğime üzülmüştüm.»

Lucia Santa olanları anlamıştı. Lorenzo onun evden çıkmasını beklemiş, gizlendiği bir yerde beklemişti. Annesinin buraya gelebileceğini aklından bile geçirmemişti. Temiz giysilerini almak için derhal eve dalmıştı. **«Filio de puttana,»** diye düşündü anne içinden, «nasıl iki yüzlülük edebiliyor.»

Lucia Santa öfkesini belli etmedi. «Ah, oğlum,» dedi, «yeni evine mi taşınıyorsun? Sinyor ve Sinyorita Le Cinglata seni evlât mı ediniyorlar? Yemeklerim hoşuna gitmiyor mu artık? Yoksa kanından canından birisi sana hakaret mi etti? Bir değişiklik yapıyorsun, demek?»

Larry güldü. «Ah, anne,» dedi «alayı bırak.» Pırıl pırıl gülümsemesi belirdi yüzünde. «Söyledim ya, bir süre burada kalıp işlere yardımcı olacağım. Sana fazladan para vereceğim. Zi'Le Cinglata'nın köye gidip üzüm satın alması gerekiyor. Kaygılanma anne, kazanacağım para senindir.»

«Grazia,» dedi anne, Hep birden gülümsediler, kendisini amca diye çağıran delikanlının zekâsı karşısında Sinyor Le Cinglata bile gülümsedi.

Adam kendini içten havaya kaptırarak, «Lucia Santa,» dedi senli - benli bir halle, «Lorenzo'yu kendi oğlum olarak görüyorum. Çocuğumuzun olmaması nasıl bir **disgrazia.** Ben burada yokken karımı kim koruyacak? Yalnız bir kadın için bu iş tehlikeli ve güçtür. Evde güçlü kuvvetli biri olmalı. Oğlunuz demiryolundaki işine devam edecek. Sonra buraya gelecek. Gündüzün uyuması gerek. Küçük çocuklarınız durmadan eve girip çıkıyorlar. Niçin burada dinlenip uyumasın? Gürültü eden yok. Oğlunuza güvenim sonsuz, dedikodulara aldırış ettiğim de yok. Benim kazandığım parayı kazanan bir erkek konu komşunun sözlerine bakmaz.»

Anne herşeyi anlamıştı. Bu insanlara karşı büyük bir nefret duyuyordu. İşte bir koca, hem de İtalyan, paranın hatırı için karısının kendisini boynuzlamasına göz yumuyordu. İşte bir kadın, kocasının paraya ve işe verdiği değeri karısına vermediğini biliyordu, kadını orospu eden kocaydı. Lucia Santa hayatında ancak bir kaç kez olduğu üzere gerçekten sarsılmıştı.

Bu tür kişilerle yaşamak oğlunu nereye götürecekti? Lorenzo'ya, «bütün eşyanı topla, figlio mio,» dedi. Öfkeli bile değildi «kendi evine dön. Sen gelmedikçe gitmiyeceğim buradan.»

Larry çevresindekilere şaşkın şaşkın gülümsedi. «Yapma, anne,» dedi, «beş yıldır çalışıyor, eve para getiriyorum. Çocuk değilim artık.»

Lucia Santa ayağa kalktı, siyahlar içinde otoriter bir hali vardı. Heyecanla, «ben senin annenim, »dedi, «yabancıların önünde bana karşı gelmek cesaretinde bulunuyorsun demek?»

Le Cinglata kadını vahşi bir nefretle, «va, va, giovanotto,» dedi, git annenle. Bir anne çağırdığı zaman çocukları boyun eğmeli ona.»

Larry'nin yüzü pancar gibi kızardı, Lucia Santa onun gözlerinde erkekçe bir öfke gördü. Şimdi tıpkı ölmüş babasına benziyordu. «Çok giderim,» dedi.

Anne onun yanına koştu. Yüzüne sert bir tokat indirdi. Lorenzo onu itti, anne sallanarak mutfak masasına doğru geldi.

LeCinglata'lar dehşet içindeydiler. Artık

mesele büyümüştü. Anne ile oğlun arasına girdiler.

«Ahh,» diye Lucia Santa içini çekti, «bir çocuk annesine vuruyor. **Animale! Bestia! Sfachim! Figlio de putana!** Tanrıya şükürler olsun ki baban sağ değil. Tanrıya şürürler olsun ki baban sağ olup ta oğlunun yabancılar yüzünden annesini dövdüğünü görmedi.

Larry'nin yüzünde Lucia Santa'nın beş parmağının kırmızı izi kalmıştı ama delikanlı artık öfkeli değildi. Küskün, «ah, anne, seni ittim yalnızca,» dedi, «kes artık,» Annesinin gözlerinde zillet yaşları görmekle vicdanı rahatsız olmuştu, kendini suçlu hissediyordu.

Lucia Santa, Le Cinglata'lara döndü. «İşte keyfiniz oldu. Güzel. Oğlum burada kalabilir. Ama şunu söylememe izin verin. Oğlum bu gece evimde olacak. Olmazsa karakola gideceğim. Henüz erginlik yaşına gelmedi. Onu islah evine, sizi de hapse yollayacağım. Şarap ve viski satmaya benzemez, burada Amerika'da çocukları koruyorlar. Dediğiniz gibi Sinyorita, İtalya'da değiliz.» Sonra oğluna döndü: «ve sen, dostlarınla kal. Sokakta seninle beraber gitmek istemem. Kal, keyfine bak. Ama sevgili oğlum benim, seni uyarıyorum bu gece evime gel; yoksa ne olursan ol seni islâh evine yollayacağım.» Evden gururla, başı dimdik çıktı.

Eve giderken düşünüyordu: «Evet, demek insanlar böyle servet kazanıyorlar. Para herşeyden önce geliyor. Ama ne kötü insanlar. Hay-

vandan farkları yok. Paraları olduğu için de başlarını dimdik tutuyor, insanların yüzüne bakabiliyorlar.»

O gece, çocuklar yattıktan sonra Octavia ile anne büyük, yuvarlak mutfak masasında oturup kahvelerini yudumladılar. Larry'den iz yoktu ortada. Octavia annesinin Larry'i ıslahevine kapama konusundaki kararından bir parça ürkmüştü. Yarın işe gidemiyecekti belki de. Ana kız karakola gidip celp kâğıdı yazdırmak zorundaydılar. Octavia, Larry'nin Le Cinglata'larda kazanacağı paraya karşı annesinin böylesine bir nefret duyabileceğini, ya da böylesine zalim ve sert olabileceğini hiç düşünmemişti.

Kapının vurulmasıyla irkildiler, Octavia kapıyı açmak için doğruldu. Uzun boylu, esmer, bir filim yıldızı kadar şık giyimli bir adam ona gülümsedi. Mükemmel bir İtalyancayla, «Burası Sinyorita Corbo'nun evi mi?» diye sordu. Sonra ekledi: «Ben Le Cinglata'lardan geliyorum, avukatlarıyım. Sizi görmemi istediler.»

Octavia ona bir fincan kahve ikram etti, dost ya da düşman olsun, misafire bir şey ikram edilmeliydi.

«Şimdi,» dedi genç adam, «Sinyorita Corbo, oğlunuz için kaygılanmanız doğru değil. Herkes kaçakçılık yapıyor. Yanlış bir şey değil bu. Başkan'ın kendisi bile bir kadeh bir şey içer. Birkaç doları reddedecek kadar zengin misiniz?»

«Avukat bey,» dedi anne, «söylediklerinizi

beni ilgilendirmez.» Adam onu dikkatle inceliyordu. «Oğlum annesinin, erkek kardeşlerinin, kız kardeşlerinin evinde yatar,» diye Lucia Santa sözünü sürdürdü, «evleninceye kadar. Ama şimdiki halde ya evine döner, ya da islah evine gider. On sekiz yaşında olunca istediğini yapabilir. Çocuklarının hiç birisi hapishane kuşu, katil ya da jigolo olmayacak!

Genç adam annenin yüzüne sert sert bakıyordu. Sonra kısaca, «güzel,» dedi, «birbirimizi anlıyoruz. Hem de çok iyi, Sinyorita, Şimdi beni dinleyin. Hangi nedenden ötürü olursa olsun polise gitmeyin. Yarın oğlunuzun burada olacağına kesinlikle söz veriyorum. Artık bu konuda üzüntü duymıyacaksınız. Tamam mı?»

«Bu gece gelmeli,» dedi Lucia Santa.

«Hı,» dedi genç avukat, «beni hayal kırıklığına uğratıyorsunuz. İsa hazretleri bile oğlunuzu bu gece eve getiremez. Siz bir annesiniz, hayat görgünüz var - oğlunuzun gururunu hesaba katmalısınız. Kendini büyük bir erkek yerine koyuyor. Ona bu küçük zafri kazandırın.»

Anne durumdan hoşlanmış, gururlanmış ve herşeyi anlamıştı. Kabulettiğini bildirdi.

Genç avukat derhal ayağa kalktı. «**Buona Sera**, Sinyorita,» dedi. Başını anneyle Octavia' dan yana eğerek selâm verdi. Çıkıp gitti.

«Gördün mü?» ddi anne acı acı, «işte kardeşini bundan kurtardım.»

Octavia şaşırmıştı.

Anne konuşmasını sürdürdü: «Bir avukat-

ha, ha. Gangsterlerle iş görüyorlar. Adamda katil yüzü vardı.»

Octavia içtenlikle güldü. «Anne,» dedi, «çılgınsın sen, delisin.» Sonra annesine sevgi ve saygıyla baktı. Basit bir köylü kadını olan annesi, ziyaretçilerinin tehlikeli bir katil olduğunu düşünmesine rağmen korkmamış, cesaretini kaybetmemişti. Aksine başlangıçta **Tackeril'ine** sarılacak bile olmuştu.

«Yani yarın işe gidebilir miyim artık?» diye Octavia sordu.

«Tabii, tabii,» dedi Lucia Santa, «işe git. Gündeliğini kaybetme. Bütçemiz en küçük bir kayba bile dayanmaz. Bizim gibiler asla zengin olamaz.»

BEŞİNCİ BÖLÜM

Küçük Lena kucağında olduğu halde Lucia Santa oturma odasının penceresinden Ağustos sabahının gözleri kamaştıran ışıklarına baktı. Sokaklar arabalarla doluydu; hemen aşağısında bir sokak satıcısı gür, sesiyle şarkı söyler gibi bağırıyordu: «Patetesler. Muzlar. Ispanaklar, Ucuz. Ucuz. «Arabası kırmızı, kahverengi, yeşil ve sarı sebze, meyve sandıklarıyla doluydu.

Demiryolu depolarının karşısında çocuklardan ve erkeklerden meydana gelen bir kalabalık gördü. Tanrıya şükür Lorenzo gece nöbetinden sonra yatağında, güvenlikteydi, yoksa bacaklarında ve barsaklarında o korkunç, batıcı ağrıyı duyacaktı. Sokağı dikkatle izledi.

Bir trenin üzerinde, aşağıdaki adamlara bakan bir çocuk gördü. Çocuk vagonun üzerinde ileri geri gidiyordu; güneş mavi ipekli gömleğini aydınlatıyor, parlatıyordu. Gino olmalıydı. Ama ne yapıyordu orada? Ne olmuştu? Vagonların yanında lokomotif yoktu. Tehlikede olması imkânsızdı.

Lucia Santa'nın içinde, kadınların pencerelerinden sokakta oynayan çocuklarını onlara görünmeden seyrederken duydukları, hemen hemen Tanrıya yakışan gücü duydu.

Üniformalı demiryolu bekçisi vagonun merdivenlerinden çıkarken parlak siyah bir derinin ışıltısını farketti ve anne herşeyi anladı. Yatakodasına koşup bağırdı: «Lorenzo, kalk. Çabuk ol. «Lorenzo'yu sarstı. Sesine delikanlıyı yataktan fırlatan tiz, ısrarlı bir hava verdi. Larry yataktan deli gibi fırladı: göğsü, bacakları bir anneden başka her kadına yakışıksız görüşecek kadar kıllı, saçları dağınık, yüzü yağlıydı. Annesinin peşinden oturma odasının penceresine gitti. Gino'nun bekçiden kurtulmak için vagonun tepesinden atlamasına tanık oldular. Bekçi onu yakalamak için merdivene tırmanmak üzereydi. Bu sırada aşağıda bekleyen ikinci bir bekçi Gino'yu yakalamıştı. Gino vagondan aşağı atlarken anne bir çığlık kopardı, Larry onu azarladı: «anne sana kaç kez söyledim şu oğlanı buz çalmaktan vazgeçir diye.» Sonra yatak odasına koştu. Pantolonunu sırtına geçirdi, altı lâstik ayakkabılarını giydi. Merdivenlerden aşağı koştu.

Binanın kapısından dışarı çıktığında annesi yukardan haykırıyordu: «Koş, koş, öldürüyorlar onu!» Tam o sırada bekçilerden birinin Gino'nun kulağının tozuna bir tokat indirdiğini görmüştü. Kalabalık hep birlikte Onuncu Bulvardaki barakaya doğru gidiyordu. Lucia Santa Larry'nin karşı tarafa koştuğunu, kalabalığa

yaklaşıp Gino'yu bekçinin elinden çekip kurtardığını gördü. İşte o anda anne büyük oğlunun kendisine Le Cinglata'larda yaptığı hakaretleri, son birkaç hafta içinde küskün davranışlarını bağışladı. Larry kardeş olmanın anlamını, kan beraberliğinden en kutsal şey olduğunu bunun insanın vatanından, kiliseden, karısından ve paradan önce geldiğini biliyor, anlıyordu. Tanrı gibi Lucia Santa kurbanın günahlarını bağışlatışını izledi sevindi.

Larry Angeluzzi adam öldürmeye koşan biri gibi sokağın karşı tarafına gitti. Yeteri kadar itilip kakılmıştı. Son haftaları öfke, suçluluk, aşağılık duyguları içinde geçirmişti. Kendini kendi önünde sıfıra inmiş hissediyordu. Gerçekten annesine vurmuş, onu yabancılar karşısında küçük düşürüp utandırmıştı. Ve bütün bunları onu bir maşa gibi kullanan sonra da başlarından atan kişiler için yapmıştı. Herhangi bir ayak işini yapması için yollanan sonra da savuşturulan bir çocuktu sanki, tam bir alay konusu. Serserilik etmişti, bir melek, cennetinden düşmüş, çamurlar içinde yuvarlanıyordu. Bazan bu şekilde davranmış olabileceğine inanamıyor, her şeyin bir raslantı olabileceğini tekrarlıyordu annesinin ayağı kaynuş, Larry de onu tutmak için elini uzatmış, ama beceriksizce davranışı yüzünden annesi masaya çarpmıştı. Oysa bu düşüncenin hemen ardından utançla kızarıyordu. Şimdi, bağışlanmak istediğini düşünmeden bekçinin elinden Gino'yu çekip aldı, dönüp bakmamasına rağmen annesinin ba-

kışlarının üzerinde olduğunu biliyordu.

Gino ağlıyordu, ama döktüğü yaşlar korku ya da ıstırap gözyaşları değildi. Son ana kadar kurtulacağına emindi. Hatta vagonun üzerinden çakılı toprağa atlamak cesaretini bile göstermişti, hem de en küçük çizik almadan. Göz yaşları; bir çocuğun, küçük, çaresiz duruma sokulmasından, tuzağa düşürülmesinden doğan yaşlardı.

Larry bekçilerden birini tanıyordu, Charlie idi adı, ama ötekini tanımıyordu; bir yabancıydı. Larry bir çok kış gecesi barakada Charlie ile oturmuş, birbirlerine mahallenin kızları üzerine açık saçık hikâyeler anlatmışlardı; Larry çarpık bacaklı adamın kendini beğenmişliğine gülmüştü. iki bekçiye soğuk bir halle, «küçük kardeşime ne yapıyorsunuz?» diye sordu. Uzlaştırıcı davranmak istemişti, böyle durumlarda dostça ve sevimli davranmak gerektiğini biliyordu. Oysa sözcükler ağzından meydan okur gibi çıkmıştı.

Uzun boylu, tanımadığı bekçi, Şarlo'ya, «bu adam da kim oluyor?» dedi. Gino'yu yakasından yakalamak için uzandı. Larry, Gino'yu arkasına iterek, «eve git sen,» dedi. Gino yerinden kıpırdamadı.

Şarlo arkadaşına, «Gece devriyesinde çalışan, kılavuz,» dedi. Sonra ekledi: «beni dinle, Larry, bu senin küçük kardeşin bütün yaz buz çaldı. Hatta bir seferinde bana taş attı, küfretti. Öyle bir çocuk. Kardeşin olsun ya da olmasın haddini bildireceğim. Şimdi kenara çe-

kil oğlum, yoksa canın yanar. İşten atılman da cabası. Sen de demiryollarında çalışıyorsun, unutma.»

Olayı seyreden işçilerden biri, «kardeşine zaten birkaç tokat indirdiler,» dedi.

Larry geri geri, çekilip kaldırıma kadar geldi. Şimdi avludan çıkmışlardı. «Artık demiryollarının arazisi üzerinde değiliz,» dedi bekçilere. «Dava etmeye hakkınız kalmadı.» Larry mantıklı olmaya karar vermişti, işini kaybetmek istemiyordu. «Ama sana şaşıyorum, Charlie. (Charlie dediği arkadaşı olan bekçiydi.) Ne zamandan beri çalışıyorsun demiryollarında? Onuncu Bulvar'da oturan bütün çocuklar buz çalarlar. Hatta senin sevgilinin kardeşi bile. Kardeşim sana taş atmış, sen de onu tokatladın. Ödeştiniz. Tamam mı?» Gözünün ucuyla önce kalabalığa, sonra ağlamayı kesmiş, ciddi küçük çocuk yüzünde intikam almaya susamış gibi bir anlam olan Gino'ya baktı. Larry kardeşine sevgiyle, «bir daha buraya girdiğini görürsem canına okurum,» dedi, «haydi, gel bakalım şimdi.»

Yerinde davranmıştı Larry. Herkesin hatırı sayılmıştı, sert davranıp düşman kazanmamıştı, Korkup çekingenlik de göstermemişti. Larry sağ duyusuyla gururlanıyordu. Ama uzun boylu, yabancı bekçi herşeyi berbat etti. Şarlo'ya, «demek beni buralara kadar bunun için getirdin?» dedi. Şarlo omuz silkti. Uzun boylu bekçi uzanıp Gino'nun yüzüne elinin tersiyle vurdu. Ve kaba bir tavırla, «seni burada bir kez daha

göreyim, bak neler olacak,» dedi. Larry adama öyle kuvvetle vurdu ki bekçinin şapkası başından uçup kalabalığa doğru gitti. Çevrelerindeki halka genişledi; herkes ağzı kanayan bekçinin ayağa kalkmasını bekledi. Başında şapka olmadığı için daha da yaşlı dazlak kafasiyle daha az tehdit edici görünüyordu. Bekçi ayağa kalkıp Larry'nin karşısında durdu.

Birbirlerine baktılar bir süre. Bekçi tabanca kemerini çıkardı, silâh ceketiyle birlikte Şarlo'ya uzattı. Soğukkanlılıkla, «pekâlâ,» dedi, «sen de şu kabadayı İtalyanlardansın demek. Şimdi dövüşeceğiz.»

Şarlo, «burada olmaz,» dedi, «sığır vagonlarının arkasına geçelim. «Hep birlikte tekrar demiryolu deposuna girdiler. Tuzak kurmanın imkânı yoktu. Bir şeref meselesiydi bu artık. İki bekçi de Batı yakasında oturuyorlardı. Şu anda resmi otoritelerini kullanmaları bölgedeki bütün itibarlarını yitirmelerine yol açardı.

Larry gömleğini çıkardı, pantolonunun içine soktu. Genç olduğundan kıllı, yaşlı bekçininkinden de geniş bir göğsü vardı. Larry yalnızca bir tek korku duyuyordu - annesinin aşağı inip bir mesele çıkarması. Annesi bunu yaptığı takdirde Larry evi ebediyen terkedecekti. Ama başını kaldırıp bakınca onun hâlâ pencerede durduğunu gördü.

Larry hayatında ilk kez gerçekten dövüşmek, birini yaralamak, dünyasının efendisi olduğunu göstermek istiyordu.

Bulvarın dört bir yanından dövüşü seyret-

mek için gelenler vardı. Evlerin pencerelerinden başlar uzanıyordu. **Panettiere**'nin oğlu Guido yanına geldi. «Ben tanığın olacağım,» dedi. Arkasında yüzü korkuyla gerilmiş Vinnie vardı.

Larry ile bekçi yumruklarını birbirlerine doğru kaldırdılar. O anda Larry pencereden bakan annesinin bütün gücünü, kalabalığın arasında duran küçük kardeşlerinin irileşmiş, kaygılı gözlerini gördü. İçinin büyük bir güçle dolduğunu hissetti. Asla küçük düşmiyecekti, dayak yediğini hiç kimse görmiyecekti. Rakibinin üzerine sıçradı. Birbirlerine darbeler indirdiler, yumrukları birbirlerinin omuzlarında, kollarında kayıyordu. Bekçinin kendini savunan yumruklarından biri olanca hızıyla Larry'nin yüzünün ortalık yerine indi, yanağında kanlı bir iz bıraktı.

Panettiere'nin oğlu aralarına, «yüzüğünü çıkart, korkak,» diye bağırarak girdi, «dövüşeceksek dürüst davran.» Bekçi kıpkırmızı kesildi. Parmağındaki nikâh halkasını çıkarıp Şarlo'ya verdi. Sevredenlerden alaycı sesler yükseldi. Bekçi Larry'nin üstüne saldırdı.

Yüzünden akan onca kan karşısında bir parça ürkekleşen, ama öldürücü bir nefrete kapılan Larry, bekçinin karnına bir yumruk indirdi. Adam yere düştü. Kalabalık haykırdı. Guido, «bayılt şunu, Larry,» diye bağırıyordu, «bayılt.» Bekçi doğruldu. Herkes sustu. Larry annesinin uzaklardan gelen sesini duydu: «Lorenzo, bırak kavgayı, bırak, «Seyircilerden bazıla-

.ı dönüp Bulvar'ın karşı tarafına, apartmanın penceresine baktılar. Larry susması için annesine doğru öfkeli, zorunlu bir işaret yaptı.

İki erkek birbirlerine yumruk sallamaya devam ettiler, sonunda bekçi yine yere düştü. Larry'nin yumruğunun kuvvetinden değil, bile, bile, dinlenmek için düşmüştü. Ayağa kalkınca Larry onun yüzüne acıtıcı, sert bir yumruk indirerek gerçekten düşürdü.

«Pekâlâ,» dedi Şarlo otoriter bir sesle, «iyi bir dövüş çıkardınız. ikiniz de korkak olmadığınızı gösterdiniz. El sıkışın, düşman olmayın.»

«Doğru,» dedi Guido. Sonra Larry'e göz kırparak uzlaştırıcı bir sesle, «berabere kaldınız,» diye ekledi. Seyircilerden bazıları Larry'nin elini sıktılar, omuzuna vurdular. Herkes dövüşü onun kazandığını biliyordu.

Larry'nin de, bekçinin de yüzünde aptalca bir anlam vardı. Gülerek el sıkıştılar, dostluklarını göstermek için birbirlerinin omuzuna sarıldılar. Bekçi boğuk bir sesle, «formundasın oğlum,» dedi. Seyircilerden onaylayıcı sesler yükseldi. Larry kolunu Gino'nun omuzuna koydu, «haydi gidelim kardeşim,» dedi. Bulvarı geçtiler; merdivenleri çıkıp eve girdiler. Guido ile Vinnie de peşlerinden geldi.

Eve girdiklerinde anne Gino'ya bir yumruk salladı ama Gino bundan kolaylıkla kurtuldu. Larry'nin yanağını sonra gördü. Ellerini ovuşturarak inledi: **«Marrone, marrone.»** Sonra yaranın üzerine ıslak bir bez koymak için koştu.

Bu arada da Gino'ya haykırıyordu: «**Sfachim,** senin yüzünden oldu. Kardeşini dövdüler.»

«Aman anne,» dedi Larry gururla, mutlulukla, «dövüşte ben kazandım; Guidoya sor.»

«Elbette,» dedi Guido. «Oğlunuz profesyonel bir boksör olur, Mrs. Corbo. Bekçinin canını çıkardı. Adamın parmağında yüzük olmasaydı Larry yaralanmazdı.»

Gino heyecanla, «anne, Larry o herifi dört kere yere düşürdü,» dedi, bu da dövüşü kazanmaya yeter, değil mi, Larry?»

«Elbette,» dedi Larry, «ama sen küfretmeyi bırak.» Annesine, kardeşine bütün aileye karşı sevgi, şefkat duyuyordu. «Ailemden hiç kimseye el sürdürmem,» dedi, «demiryollarında çalışıyor olmasaydım o adamı öldürürdüm.»

Lucia Santa hepsine kahve ikram etti. Sonra, «sen yine yat, Lorenzo,» dedi, «bu gece çalışacaksın.» Guido ile Vinnie fırına gitmek için çıktılar. Larry soyunup yatağına girdi. Yatağı yerden Gino'nun mutlu, heyecanlı bir sesle annesine dövüşü anlattığını duyuyordu.

Larry yorgundu ama huzur içindeydi. Artık alçak bir insan değildi. Bu gece Onuncu Bulvar'da atına binmiş, peşinde büyük kara lokomotif ve ucu bucağı olmayan tren olduğu halde giderken Bulvar'dakiler ona bakacaklar, seslenecekler, onunla konuşacaklardı. Saygı görecekti herkesten. Kardeşini ve aile şerefini korumuştu. Ailesindeki hiç kimse kötü bir davranışla karşılaşmıyacaktı artık. Uyuya kaldı.

Anne mutfakta öfketle Gino'ya, «eğer bir

daha demiryolu deposuna gidersen seni öldürürüm,» dedi. Gino omuzlarını silkti.

Lucia Santa mutluydu, ama yine de sanki böyle şeyler çok önemliymiş gibi dövüş üzerinde bu kadar durulmasına sinirlenmişti. Artık kavgadan söz edilmesini istemiyordu. Birçok kadınlar gibi erkeklerin kahramanlıklarına karşı gizli bir nefret duyuyordu; bu tür kadınlar gösterilen kahramanlıklardan erkeklerin gurur duymasını çocukça bulurlardı, zaten sevişirken gün be gün, yıl be yıl bütün kadınların yaptıklarının daha kahramanca bir yanı yok muydu? Kadınların hayatına hangi erkek dayanabilirdi? hadi çocuk doğursunlar bakalım, dokuz ayda bir bedenlerinde kanlı bir mağara açılsın. O zaman kan kırmızı burunlarıyla, küçük bıçak yaralarıyla bu denli gururlanmazlardı. Gino hâlâ dövüşten söz ediyordu. Lucia Santa onu yakasından kavradı, bir kedi yavrusu gibi kapının önüne bırakıverdi. Peşinden de, «akşam yemeğine geç kalyım, deme,» diye bağırdı.

★

Yazın geri kalan bölümünde Lucia Santa kızı Octavia ile zalimcesine savaşmak zorunda kaldı. Kaldırımlar, su olukları; kurumuş dışkı tozuyla; milyonlarca insanın ve hayvanın artığıyla kaplıydı. Hatta büyük taştan yapılar bile, köpeklerin tüy dökmesi gibi kumlu parçalar saçıyorlardı.

Savaşı Octavia kazandı. Önce iş değiştir-

di, dikiş makinelerinin satışını arttıran bir örgüt olan Melodi Derneğine dikiş öğretmeni oldu. Octavia dikiş makinesi alanlara örgüt hesabına bedava dikiş dersleri veriyordu. Aldığı haftalık eskisinden üç dolar daha azdı ama terfi etmek olanağı vardı. Sonra annesi ve küçük Lena'ya çalıştığı yerde elbise dikebilirdi. Bu son durum Lucia Santa'yı kandırdı. Octavia'nın kazandığı birinci zafer buydu.

Vinnie yaz boyunca çok zayıflamıştı. Anne kaygılanıyordu, kızı da. Bir gün Octavia üç küçük erkek kardeşini Hudson Esnaf Birliğindeki diş dispanserine götürdü. Daha önce burada, çocukları iki hafta süreyle tatil kamplarına, ya da özel köy evlerine yollayan Herald Tribune Temiz Hava Örgütünün ilânını görmüştü. Vinnie'nin adını yazdırmıştı. Bunu oğlan **Panettiere**'deki işe girmeden önce yapmıştı.

Şimdi annesine bu konuyu açtı. Vinnie yalnızca iki haftalık kaybedecekti. Zaten sonbaharda okullar başladığında işi bırakmak zorundaydı. İşte önüne bir fırsat çıkmıştı, iki haftayı özel bir çiftlik evinde geçirecek, üstelik bütün masrafları ödenecekti. Anne karşı koydu, iki haftalık para kaybedeceğinden değildi karşı koyması, ama bir kentli çocuğun kırların temiz havasında iki hafta geçirmek zorunda olmasını kabullenemiyor, anlamıyordu. Kendisi bir köylüydü, buna inanamıyordu. Sonra yabancı bir ailenin bilmedikleri bir çocuğu yanlarına alıp onu masraflarını karşılaması ya da

kazanması için çalıştırmadan bakacaklarına aklı almıyordu. Octavia aileye küçük bir miktar para verildiğini anlatınca durumu kavradı. Verilen para hatırı sayılır bir şey olmalıydı.

Sonunda Lucia Santa razı oldu. Vinnie'nin fırındaki işinde Gino çalışacaktı. Vinnie'ye gittiği yerden hoşlanmadığı takdirde derhal postalaması için bir mektup verildi, mektup gelir gelmez Octavia onu gidip alacaktı. Bu kez Vinnie gitmek istemedi. Yabancı insanlarla yaşamak zorunda olması onu ürkütüyordu. Ama Octavia öyle sinirlendi, ağlayacak gibi oldu ki Vinnie gitti.

Gino ailenin çalışkan ve güvenilir adını sıfıra indirdi. Ekmek dağıttıktan sonra saatlerce ortalıkta görünmüyordu. İşe geç gidiyor, erken ayrılıyordu. Un çuvallarını depo merdivenlerinden aşağı atıyor, çeke çeke çıkarıyor, çuvalların patlayıp unların dökülmesine sebep oluyordu. Tonlarla pizza, limonlu dondurma yiyordu. Yine de ona hiç kimse kızamıyordu. **Panettiere** gelecek yaz Gino'yu Vincenzo'nun yerine işe alamıyacağını, onun yerini tutamıyacağını Lucia Santa'ya bildirdi, gülüştüler. Octavia çok sinirlendi, çünkü şimdi güldükleri şeyi Vinnie yapsa anne onun dayaktan canını çıkarırdı.

Octavia mükâfatını kazandı, göz açıp kapayıncaya kadar yazın sonu geldi, okulların açılmasına bir hafta kalmıştı, Vinnie eve döndü. Oğlan hayret edilecek derecede değişmişti. Parlak kahverengi deriden yepyeni bir ba-

vul vardı elinde, beyaz gömlek, beyaz spor bir pantolon, mavi ceket giymiş, mavi kravat takmıştı. Yüzü güneşten yanmıştı; şişmanlamıştı. Boy da atmıştı.

O gece Angeluzzi-Corbo ailesi evlerine erkenden çekildiler. Vinnie onlara gittiği yerden söz etti, Gino ile Sal onu merakla dinliyorlardı, hatta küçük Lena bile anlatılanları dinliyor gibiydi.

Çiftlikte kiremit ya da kaldırım diye bir şey yoktu. Sokaklar topraktı, küçük, yemyeşil elmalar heryeri kaplamıştı. Nereye gitseniz böğürtlen görüyordunuz. Ne isterseniz yiyebiliyordunuz. Köyde; beyaz, tahtadan yapılmış küçük evler vardı, geceleri hava öyle soğuyordu ki battaniye örtünmek zorunda kalıyordunuz. Otobüs ya da metro olmadığından herkesin arabası vardı. Anne anlatılanların etkisinde kalmamıştı, çünkü o köyde yaşamıştı. Ama Gino elinden kaçırdığı şeyin şaşkınlığı içindeydi.

Sonra Vincent onlara pijamalarını gösterdi. Ailede pijama sahibi olan ilk kişi oydu. Sarılı siyahlıydı pijama; üstelik onu dükkândan Vinnie kendisi seçip almıştı. Anne, «bunları mı giyip yatıyorsun?» diye sordu. Kışın herkes kalın iç çamaşırları, kalın süveterleriyle yatardı. Pijama Çinlilere özgü bir şeydi.

«Ama sana niçin bunları aldılar?» diye sordu Lucia Santa, «**Funda** onlara çok mu para veriyor?»

«Hayır,» dedi Vinnie gururla, «beni sevdiler. Gelecek yıl da istiyorlar beni. Gino'yu da

götürebileceğimi söylediler. Onlara hepinizi anlattım. Bana mektup yazacaklar, bir de Noel hediyesi yollayacaklar. Benim de onlara bir hediye yollamam gerek.»

«Demek, çocukları yok?» dedi anne.

«Yok,» dedi Vinnie.

Vinnie'yi böyle mutlu görünce Octavia, «fırına gidip çalışmana lüzum yok, Vin,» dedi, «okulun açılmasına bir hafta kaldı.» Vinnie sevinmişti. İkisi birden Lucia Santa'dan yana baktılar. Anne gülerek teklifi kabul ettiğini bildirdi. Yüzü düşünceliydi.

Merak ediyordu Lucia Santa. Dünyada iyi insanlar vardı; yabancı çocukları mutlu eden kişiler. Bunlar nasıl insanlardı acaba? Ne kadar rahatlık içindeydiler ki asla görmedikleri, bir daha görmiyecekleri bir çocuktan sevgilerini ve paralarını esirgemiyorlardı. Lucia Santa kendi dünyasının dışında bir gezegen kadar değişik başka bir dünya olduğunu belli belirsiz seziyordu. O dünya kendisi gibi kişilerin asla barınamıyacakları bir yerdi. O dünyaya ancak geçici olarak, gösterilen merhamet sonucu girebilirlerdi, merhamette kuyruklu bir yıldız gibi kendi kendini tüketirdi. Ah, İtalya'da, yoksulların çocuklarını zenginler, besili toprak sahipleri çiğ çiğ yerlerdi. Bu gece için olsun çocuklarının mutlu ve umutlu olması yeterdi. Lucia Santa hayatından memnundu.

Octavia için yaz kötü sona erdi. Şişman, güler yüzlü daima nazik bir insan olan patronu bir akşam onu bürosuna çağırdı.

«Miss Angeluzzi,» dedi, «gözüm sizin üzerinizde. İyi bir öğretmensiniz. Dikiş makinesi alan hanımlar derslerinizden çok memnunlar, sizi beğeniyorlar. Dikiş makinelerinden de hoşnutlar. İşte güçlük burada, aziz kızım.»

Octavia şaşırmıştı. «Ne demek istediğinizi anlamadım,» dedi.

«Gençsiniz, zekisiniz. İyi, çok iyi. Azimlisiniz de. Görevinizi yaptınız. Müşterilerimizden bir kadının zorluk çektiğine dikkat ettim; çok aptal bir kadındı, siz ona tekniği öğretinceye kadar uğraştınız. Saklamıyacağım, örgütümüzdeki en iyi, en zeki kızsınız.» Octavia'nın koluna şefkatle dokundu; Octavia geri çekildi. Adam gülümsedi, İtalyanlara özgü kapalı yetişiş tarzı genç kızı ele vermişti. Bir erkek size ancak bir tek nedenden ötürü dokunurdu.

Octavia patronunun övgüleriyle coşmuştu adeta. Artık gerçek bir öğretmen olmuştu. Bu konuda ısrar edişi onu yine haklı çıkarmıştı.

«Ama, Octavia,» diye patron konuşmasını kibarca sürdürdü, «Melodi Dikiş Makineleri Örgütünün görevi dikiş dersleri vermek değildir. Hatta reklâmını yaptığımız aşağılık makinelerin satışı bile bizi ilgilendirmiyor. Biz iyi makineler satmak istiyoruz. En iyilerini. İşte senin görevin bu. Seni satış kısmına geçiriyorum. Haftalığın da iki dolar artacak. Ama yine aynı işi yapacaksın. Yalnızca daha içten, daha nazik ol.» Octavia'nın gözleri birdenbire ışıklandı. Patron gülümsedi. «Hayır, hayır bana karşı değil. Nazik ol ve ders verdiğin hanımlar-

la ahbaplık et. Onlarla kahve iç, tam bir arkadaş ol. İtalyanca biliyorsun, bunun yararı dokunur sana. Biz, parayı reklâmını yaptığımız makinelerden kazanmıyoruz. Görevin bu insanları daha iyi modeller alacak hale getirmektir. Anladın mı? Şimdilik işine eskisi gibi devam et. Yalnızca onların arkadaşı ol, hatta onlarla gece bile gezmeye gidebilirsin. Gece çıktığın zaman ertesi gün işe bir parça geç gelebilirsin. İyi satış yaparsan çalışma saatlerini de kendin ayarlarsın.» Yeniden Octavia'nın koluna dokunmak istedi, durdu, ona muzip muzip babaca gülümsedi.

Octavia bürodan; etkilenmiş, mutlu ve son derece hoşnut çıktı. Artık iyi bir işi vardı, geleceği iyi bir iş. O gün öğleden sonra hanımlardan birkaçıyla kahve içmeye gitti, hanımlar onunla öylesine saygılı, öylesine kibarca konuştular ki Octavia kendini pek önemsedi; tıpkı gerçek bir öğretmen gibi. Bir tanesine makinenin nasıl çalıştığını sorduğunda, kadın iyi işlediğini söyliyerek ekledi: «patronunuz bana o gösterişli, pahalı makineyi yeğ tutmamı istedi. Niçin makinemi değiştireyim? Yalnızca çocuklarım ve kendim için dikiş dikiyorum; bir parça para arttırabilmek için.» İşte o zaman Octavia patronunun kendisinden ne istediğini anladı.

Satış işine başladıktan sonra Octavia hayatında ilk kez, kendi kişisel çıkarları, bedeni, kadınlığı ve ailesiyle ilgisi olmayan ahlâk ve zekâya dayanan bir karar vermek zorunda kal-

dı. Hayatta ilerlemek başarı kazanmak için başkalarına zarar vermek gerekiyordu. Toy bir kadın olan annesinin bu şekilde aldatılmasını düşündü. İşini kaybetmemek için faturaları şişirmek, fahiş fiyat istemek zorunda kalsa belki yapardı bunları, ama öylesine tecrübesiz, öylesine saftı ki gülümsemelerini, kişiliğini, dostluk kelimelerini kullanmak ona maddi kazanç sağlamak için bedeninden yararlanıyormuş gibi geliyordu.

İki hafta sonra işinden atıldı. Octavia kapıdan çıkarken patron da oradaydı. Nazik, anlayışlı bir tavırla gülümsiyerek başını salladı: «İyi bir kızsın, Octavia,» dedi. Ama Octavia onun gülümsemesine karşılık vermedi. Kara gözleri öfkeyle parlıyordu, adama nefretle baktı. Patron ona anlayış göstermek zahmetinde bulunabilirdi. O bir şey kaybetmemişti, yaşayış şekli başarıya ulaşmıştı. Octavia böyle bir davranışa hoşgörüyle bakamazdı.

Octavia hayallerini yitirmeye başlamıştı. Artık sevmiş olduğu öğretmenler övgüleriyle, daha iyi bir hayat düzeni kurması için yaptıkları zorlamalarla onu gerçekten aldatmışlardı. Octavia'ya yaşadığı dünya için pek pahalı olan bir ideal satmışlardı.

Octavia terzi dükkânına döndü. Yeni bir iş bulunca annesine herşeyi anlattı; annesi sesini çıkarmadan dinledi. Küçük Sal'i dizleri arasına almış, saçını tarıyordu. Yalnızca, «senin gibiler asla zengin olmazlar,» dedi.

Octavia öfkeyle, «ben böyle bir şeyi yok-

sullara yapamam,» diye atıldı, «sen de yapmazsın.»

Lucia Santa yorgun ve bıkkın, «böyle numaralara girişemiyecek kadar yaşlıyım,» dedi, «üstelik yeteneğim de yok. İnsanlara karşı iyi davranmak için onları yeterince tanımıyorum, para için bile yapamam bunu. Ama sen, sen gençsin; öğrenebilirsin. O kadar güç değildir. Ama öğrenemezsiniz; çünkü benim ailem kitap okur, sinemaya gider, zengin kişiler gibi davranabileceklerini sanırlar. Gururlu ol. Yoksul ol. Benim için önemi yok. Ben yoksuldum, çocuklarım da yoksul olabilirler.» Sal'i kapıya doğru itti.

Sal döndü: «Gazoz içeceğim anne bana iki sent ver,» dedi. Ona daima iki sent veren anne öfkeyle, «ablana ne söylediğimi duymadın mı?» diye atıldı, «yoksuluz biz. Git şimdi.»

Sal ona ciddi ciddi baktı. Lucia Santa bütün çocuklarının gerektiğinden fazla ciddi olduklarını düşündü. Sal bir çocuğun kusursuz sağduyusuyla, «bana iki sent vermezsen zengin olur musun?» diye sordu. Octavia kahkahalarla gülmeye başladı. Anne cüzdanını çıkardı ve Sal'a gülmemeye çalışarak istediği parayı verdi. Sal bir tek kelime daha söylemeden koşa koşa çıkıp gitti.

Lucia Santa omuzunu silkti, Octavia'ya gülümsedi. Aslında çocuklarıma harçlık vermesem zengin olabiliriz diye düşünüyordu; onlara sinema için, beyzbol maçları için para vermesem, haftada ancak bir kez et yedirsem, orta-

lık zifiri karanlık olunca ışık yaksam, koleji bitirmelerini bekleyeceğim yerde onları bütün yıl boyunca çalıştırsam, geceleri kitap okumalarına radyo dinlemelerine izin vereceğim yerde kartonlara düğme diktirsem.. kimbilir?

Son derece hasis davranılarak Long Island'da binlerce ev satın alınmıştı. Ama kendi ailesinde böyle bir şey olamazdı. Ailece perişan olurlardı; kendisi de dahil. Ve kendi hatasıydı bu. İyi bir annenin yapması gerektiği şekilde davranmamış, çocuklarının burunlarını sürtmemişti.

İnsanlar üzerine hayale kapılmazdı Lucia Santa. İnsanlar ne kötü, ne de bile bile hainlik ederlerdi. Ama para Allah'tı. Para insanı özgürkılıyordu. Para insana umut veriyordu. Para insana güvenlik veriyordu. Paradan vazgeçmek mi? Bu ormanda dolaşan bir adamdan silâhından vazgeçmesini istemek gibi bir şeydi.

Para çocukların hayatını koruyordu. Para onları karanlıktan çekip çıkarıyordu. Parasızlık yüzünden kim göz yaşı dökmemişti ki? Doktorlar, papazlar, saygılı oğullar.

Para yeni bir vatandı. Geceleri uyanık yatar bankada biriken parayı düşünürken Lucia Santa, duvarların gerisinde geçireceği saatleri sayan bir tutuklunun duygularına kapılarak birdenbire korkuyla karışık bedensel, ürpertici bir sızı duyardı.

Ve para dosttu, saygı-değer akrabaydı. Parası olanları cezalandıracak yeni bir İsa asla doğamazdı.

Zengin olmamak ama para sahibi olmak; para sahibi olmak insanın sırtını bir duvara dayaması ve yüzünü dünyaya çevirmesi.

Octavia annesinin parayı düşündüğünü biliyordu. Doktor için para, giyim için para, gaz sobası için para, okul kitapları için para, komünyon giysileri için para. Long Island'daki ev için para ve belki de Sal'in üniversite öğrenimi için para.

Yine de Octavia bütün bunlara annesinin parayı iyi idare edemediği kanısıydaydı. Lucia Santa en kaliteli zeytinyağını, pahalı peyniri alırdı. Önlerine haftada en azından üç kez et yemeği çıkarırdı. Başka ailelerin ev ilâçlarıyla geçiştirdiği, ya da ateşin düşmesini, soğuk algınlığının geçmesini beklediği durumlarda o hastalanan çocuğu için eve doktor çağırırdı. Paskalya'da her çocuğa yeni giysiler yapılırdı.

Ama her iki haftada bir anne, Octavia'ya, bankaya yatırması için beş, ya da on dolar verirdi. Şimdi Octavia ile annesinden başka hiç kimsenin bilmediği posta tasarruf hesabında bin beş yüz dolardan fazla para birikmişti. Octavia hangi sihirli işaretin annesinin aile hayatında önemli bir adım atmasına ve Long Island'da ev almasına sebep olacağını merak ediyordu.

★

Sonbahar gelmişti, çocuklar okula gidiyorlardı, artık geceler Bulvar'da oturamıyacak ka-

dar serindi, sonra bütün bir geceyi çene çalarak geçirmiyecek kadar çok iş vardı yapılacak. Yıkanıp ütülenecek giysiler, boyanacak ayakkabılar, fazladan para kazanmak için üzerlerine düğme dikilecek karton kâğıtlar vardı. Arka avluda, ya da kilerde saklanan gaz sobaları çıkarıldı. Kent rengini değiştirdi, güneş üşütücü bir sarılık almış, kaldırımlar ve su yolları çelik rengine dönüşmüştü. Yapılar daha uzamış, daha incelmiş, birbirlerinden daha çok uzaklaşmıştı. Artık katran ve taş kokusu yoktu. Hava toz ve sıcaktan oluşan katılığını yitirmişti. Demiryolu deposundaki lokomotiflerden yükselen beyaz dumanlar doğa kokuyordu. İşte böyle sabahlardan birinde Frank Corbo eve, ailesine döndü.

ALTINCI BÖLÜM

Büyük çocuklar işe ve okula gitmişlerdi. Zia Louche, Lucia Santa ile kahve içiyordu. İkisi de merdivenlerde adım sesleri işitmişlerdi, kapı açıldı, Frank Corbo mağrur ama sevinçle karşılanmayı bekleyen bir çocuk gibi eşikte, içeri girmezden önce bir an durdu. İyi görünüyordu; yüzü güneşten yanmış, tamamlamıştı, bakışları daha tatlıydı. Lucia Santa soğukkanlılıkla, «ah, sonunda eve geldin,» dedi. Herşeyi oluruna bırakmış, açığa vurulmayan bir sitemе rağmen sesinde az da olsa hoşnutluk vardı. Daha yaşlı ve tecrübeli olduğundan Zia Louche evine dönen bir kocanın nasıl karşılanması gerektiğini biliyordu. «Ah, Frank,» dedi «ne kadar iyileşmişsin. Seni bu kadar sağlıklı görmek ne güzel şey.» Ve ona bir fincan kahve vermek için yerinden doğruldu. Frank Corbo masaya, karısının karşısına oturdu.

Bir an birbirlerinin gözlerinin içine baktılar. Birbirlerine söyleyecek bir şeyleri yoktu. Frank Corbo'nun yaptığı, yapılmaması gereken

bir şeydi. Ne özür diliyebilir, ne de anlayış bekliyebilirdi. Lucia Santa durumu hastalık, ya da ölüm gibi kabullenmeliydi. Yine de onu bağışlama olanağı bulamıyordu. Ayağa kalktı; Frank Corbo'nun kapıda, bavulunu bıraktığı yere gitti, sanki kalmayıp gidebilirmiş gibi, bavulu odanın en uzak köşesine bıraktı. Sonra kahvesiyle birlikte yesin diye ona omlet yaptı.

Omleti önüne koymak için eğildiğinde Frank Corbo onu yanağından öptü, Lucia Santa öpücüğü kabullendi. Bu birbirlerini aldatmış iki kişi arasında geçen bir olaydı, öpücük kondurmakla; olup bitenin intikamının alınmaya kalkışılmaması rica ediliyordu.

İki kadınla erkek masada oturup kahvelerini yudumladılar. Zia Louche sordu: «yeniden toprağa dönmek nasıl oldu?» Evet, iş, gerçek bir iş için bulunmaz bir iyiliktir. İtalya'da herkes on altı saat çalışır ve hiç hastalanmazdı. «Ama sen, sen çok iyisin. Demek toprağı işlemek sağlığına iyi geldi, ha?»

Baba başını sallıyarak onayladı. Nazikti. «İyi geldi,» dedi.

İki küçük çocuk, Sal ile Lena oyun oynadıkları ön odadan geldiler. Babalarını görünce birdenbire durdular, birbirlerinin ellerini tuttular. Bakakaldılar babalarına.

Zia Louche sert bir sesle, «babanızı öpün, haydi,» dedi. Oysa baba çocuklarına hatırlanan bir sevginin kolayca incinebilirliğiyle, bir çeşit hayretle, tehlike ve sakınmayla karışık bir ha-

tırlayışla bakıyordu. Çocuklar yanına gelince onları eğilip alınlarından sonsuz bir şefkatle öptü. Ancak o zaman karısı onun gözlerinde, kendisini her zaman tedirginleştiren o kapana kısılmış anlamı gördü.

Baba cebinden kahverengi iki küçük şekerleme torbası çıkardı, çocuklara verdi. Çocuklar yere, onun sandalyesinin dibine, babalarının sandalyesinin bacaklarına kediler gibi sürünerek, torbalarını açmak, hediyelerini keşfetmek için oturdular. Frank Corbo görünüşte ilgisiz, çocuklarına tekrar dokunmaya yanaşmadan kahvesini yudumladı.

Zia Louche gitti. Kapı onun arkasından kapanınca baba cebinden bir tomar kâğıt para çıkardı, iki tanesini kendisine ayırarak gerisini Lucia Santa'ya verdi. Tomarda yüz dolar vardı.

Lucia Santa heyecanlanmıştı. «Belki de doğru olanı yaptın. Daha sağlıklı görünüyorsun. Kendini nasıl hissediyorsun, Frank?» Anne'nin sesi; ilgi, bir parça da anlayışla doluydu.

«Daha iyi,» dedi kocası, «Hastaydım. Buradan ayrılırken seninle kavga etmek istemiyordum. Onun için sana söylemedim. Evdeki gürültü. Hep başım ağrıyordu. Orada sessizlik, dinginlik vardı. Bütün gün durup dinlenmeden çalıştım; geceleri de kâbussuz, rüyasız, deliksiz bir uyku çektim. Bir insan daha ne ister?»

İkisi de susuyorlardı şimdi. Sonunda Frank Corbo özür diler gibi, «verdiğim fazla bir pa-

ra değil,» dedi, «ama bütün kazandığım. Kendim için tek kuruş olsun harcamadım. Patron; bavulu, elbiselerimi ve yol paramı verdi. Burada kalmaktan, merdivenleri silip süpürmekten daha iyi.»

Anne dinginlikle, inandırıcı bir halle, «bir hayli para verdiğin,» dedi. Ama eklemekten de kendini alamadı: «Gino merdivenleri senin yerine temizledi.» Onun sinirleneceğini umuyordu. Ama Frank başını salladı; akla yakın, nazik bir sesle, «çocuklar babalarının günahlarını çekmelidir,» dedi. Alay etmiyordu.

Frank Corbo devamlı kiliseye giden, dindar biri gibi konuşuyordu; Lucia Santa'nın içinde uyanan kuşkuları gidermek istermiş gibi Frank Corbo cebinden kırmızı kenarlı bir İncil çıkardı.

«Bunu görüyor musun?» diye sordu, «bu kitapta gerçekler var; oysa ben onu okuyamıyorum bile. İtalyanca ama ben yine de okuyamıyorum. Gino okuldan gelince bana okur. Okunacak yerler işaretli.»

Anne onu yakından izliyordu. «Yorgun olmalısın,» dedi sonra, «yat da dinlen. Çocukları sokağa, oynamaya yollarım.»

Frank Corbo soyunup yatağa girince elini yüzünü silsin diye ona ıslak bir havlu getirdi. Frank Corbo karısına ne sahip olmaya kalkıştı, ne de böyle bir arzu gösterdi; gözlerini kapatıp yeniden yatağa gömüldüğünde sanki gözlerini içine yeniden girdiği dünyaya kapatıyor gibiydi. Lucia Santa görünüşteki sağlığın, kazanılan

paranın altında korkunç bir şeyler sezer gibi oldu. Bir zamanlar sevmiş olduğu, yıllarca kocalığını yapan adama bakarken içinde garip bir acıma duydu. Sanki hergün, her saniye, her dakika, onun kaderini değiştirmişti, sanki Frank Corbo onun hücresinde ölen kölesiydi, masum bir gardiyandı Lucia Santa, onu kandırmamış, mahkûm etmemiş, cezalandırmamıştı. Ama kaçmasına asla izin veremezdi. Lucia Santa yatağa oturdu; ellerini onunkinin üzerine koydu. Frank Corbo uyumuştu. Lucia Santa bir süre öylece oturdu; ailenin geri kalan üyeleri eve geldiklerinde onun uyuyor olması isabetliydi bir bakıma; Octavia, Larry, Gino ile Vinnie ilk kez onu savunmasız görecekler, ona belki de acıyacaklardı.

O gece baba uyanıp ta yanlarına geldiğinde aile sofradaydı. Octavia soğuk bir, «merhaba,» dedi. Larry'nin selâmı candandı. Büyük bir içtenlikle, «seni çok iyi gördüm, baba,» dedi, «seni bayağı özledik.»

Gino ile Vinnie ona merakla baktılar. Baba Gino'ya sordu, «Ben yokken anneni üzmedin ya?» Gino başını sallıyarak anlattı. Baba oturdu, sonradan aklına gelmiş gibi cebinden iki tane birer dolarlık çıkardı, Gino ile Vincent'e verdi.

Octavia onun Vincent'e uslu olup olmadığını sormadığına sinirlenmişti. Vincent'i anlıyor, çocuğun incindiğini biliyordu, bir dolar hiç bir şeyin yerini tutamazdı. Üvey babasının bu şekilde isteyerek davranmadığını bildiği için

öfkesi daha çok kabarıyordu.

Baba birdenbire hepsini şaşırtan bir bildiride bulundu :

«Bu gece bazı arkadaşlarım ziyaretime gelecek.» Frank Corbo eve hiç misafir getirmezdi; belki de bir noktada burasının gerçekten kendi evi olmadığını, bu ailenin asla reisi olamıyacağını biliyor, hissediyordu. Hatta iskambil oynadığı arkadaşlarını bir kadeh şarap içmeleri için bile getirmemişti. Bu gece Larry işe gitmek zorundaydı, ama Octavia evde kalıp gelecek kişileri karşılamaya, eğer onlar üveybabayla birleşip aileye cephe alacaklarsa annesine dayanak olmaya karar verdi.

Konuklar geldiğinde ev düzene sokulmuş, bulaşık yıkanmış, sobanın üzerine taze kahve ibriği konmuş, pastacıdan alınan kekler masanın üzerine hazırlanmıştı. Gelenler Mr. ve Mrs. John Colucci ile dokuz yaşlarındaki oğullarıydı.

Colucci'ler otuz yaşlarında genç bir çifttiler. Mr. Colucci ince yapılı, asık yüzlü bir adamdı; Konuşması Amerika'da doğmadığını belli belirsiz gösteriyordu. Beyaz gömlek, ceket giymiş, kravat takmıştı. Karısı hantal, şehvetliydi ama şişman değildi. Şivesi bozuk olmamasına rağmen kocasından daha İtalyandı.

Angeluzzi-Corbo Ailesi toptan, Colucci'lerin Frank Corbo'ya gösterdikleri sevgi karşısında şaşakaldılar. Frank'ın elini içtenlikle sıktılar, sağlığını sordular; hayran hayran, «demek bu karın,» sanki inanmıyorlarmış, huşu için-

delermiş gibi, «bunlar da çocukların,» dediler. Frank Corbo zengin dayılarıymış gibi davranıyorlar, diye düşündü Lucia Santa. Ve kocası da onların sevgisine, ilgisine karşılık gösteriyordu. Frank Corbo asla duygularını gösteren bir insan olmamıştı ama sesinde Lucia Santa'nın evlendiklerinden beri ilk kez duyduğu, konuşanın, dinleyicilerinin her arzusuna boyun eğeceğini anlatan saygılı, sevgi dolu bir ton vardı. Frank Corbo konuklarını hoşnut etmek için sabırsızlanıyor, telâşlanıyordu. Hayatında ilk kez, insanların onu beğenmesini istiyor gibiydi. Kahveyi de kendisi koydu fincanlara.

Hep beraber masanın çevresine oturdular. Octavia arada sırada gülümsiyerek, tatlı bir sesle konuşarak en nazik, sevimli halini takınmıştı. Colucciler'in davranışları mükemmeldi. Mr. Colucci'nin bir büroda çalıştığı belliydi. Mrs. Colucci'nin İtalyancası da çok kibardı. Dağ köylerinden gelmedikleri, İtalya'nın memur sınıfından oldukları belliydi. Mr. Colucci, Amerikaya yoksulluk yüzünden değil de dinsel nedenlerden ötürü göç eden pek az İtalyan ailelerinden birine mensuptu. Protestandılar; ve burada, Amerika'da yeni bir mezhep, Gerçek Babtist Kilisesini kurmuşlardı.

Tabii Frank Corbo ile karşılaşmaları tümüyle Allah'ın buyruğuyla olmuştu. Frank Corbo'nun çalıştığı çiftliğin sahibi Colucci'lerin kuzeni oluyordu. Yaz tatilini oğullarının sağlığını düşünerek çiftlikte geçirmişlerdi. Özü köylü olan Lucia Santa geçirdikleri yaz boyunca sık

sık duyduğu bu konunun tekrarlanması karşısında kaşlarını kaldırdı. Mr. Colucci konuşmasını sürdürüyordu; İşin garip tarafı kentte de birbirlerinden birkaç blok uzakta oturmalarıydı; her sabah Frank Corbo'nun evinin önünden geçiyordu. Mr. Colucci 31'inci Sokağın köşesindeki Runkel Çikolata Fabrikasında çalışıyordu. Üstelik fabrikada Frank Corbo'ya da bir iş bulabilirdi. Ama buraya, onları ziyarete gelmekten maksat bu değildi, tabii.

Hayır. Mr. Colucci, Frank Corbo'ya okuma yazma öğreteceğine söz vermişti. Ders kitabı olarak İncil'i kullanabilirlerdi. Bu gece ona verdikleri sözü yerine getirmek için ziyaretine gelmişlerdi. Ona yalnızca okuma yazma değil, İsa'yı da öğreteceklerdi. Frank Corbo Gerçek Babtist Kilisesindeki kurslara da devam edebilirdi. Mr. Colucci, Mrs. Lucia Santa'nın kocasının haftada üç gece kiliseye gelmesinde bir sakınca görüp görmediğini öğrenmeye gelmişti. Bir İtalyan kadının, üç çocuk annesinin nasıl saygılı ve düşünceli bir varlık olduğunu biliyordu. Sanki olmıyacağını biliyormuş gibi dinsel itirazlardan hiç söz etmedi.

Lucia Santa adama daha bir kibarca, anlayışla baktı. Kocasının Protestan olacağı anlamını çıkarmıştı bütün bunlardan, ama onun için bunun hiç bir önemi yoktu. Çocuk değildi Frank Corbo. Ama Runkel fabrikasındaki iş. Frank Corbo eve bedava çikolata, kakao getirebilirdi. Üstelik alacağı para da önemsiz sayılmıyacaktı. Talih yüzlerine gülüyordu. Kocası

isterse Yahudi bile olabilirdi, Lucia Santa teklifi kabullenmişti, babaya karşı konamazdı.

Odadaki hava yumuşadı, kendilerinden söz etmeye, birbirlerine İtalya'nın hangi bölümlerinden geldiklerini, ne zaman ve niçin geldiklerini anlatmaya koyuldular. Colucci'ler ne sigara, ne de içki içiyorlardı. Din onların hayatıydı; çünkü onlar yaşayan bir Tanrı'ya inanıyorlardı. İnançlarının yarattığı mucizelerle ilgili olağanüstü hikâyeler anlattılar. Kilisedeki toplantılarda din kardeşleri kendilerinden geçip yerlere yuvarlanıyor, yabancı, bilmedikleri bir dil konuşmaya başlıyorlardı, ayyaşlar içkiden bütün bütün vazgeçiyor, sık sık karılarını, çocuklarını dövüp onları mosmor eden kötü erkekler birer melek kesiliyorlardı. Lucia Santa kaşlarını hayretle kaldırdı. Mr. Colucci konuşmasını sürdürdü: «Günahkârlar Tanrı gibi oluyorlar. Ben kendim de bir günahkârdım; ne bakımdan günahkâr olduğumu söylemesem daha iyi olur.» Karısı başını önüne eğdi. Kaldırdığında dudaklarında hafif, acı bir gülümseyiş vardı. Oysa Mr. Colucci bunu övünmek için söylememişti. Onda korkunç bir talihsizliğin kurbanı olan, büyük acılar çekerek, ama hiçte kendi erdemlerine dayanmadan kurtarılan bir insanın hali vardı.

Mr. Colucci ne demek istediğini daha iyi açıklamak için konuşmaya devam etti. Frank, içinde onların inancını duymasa bile önemi yoktu. Onlar Frank'ın dostuydular, ona yardımcı olabilmek için ellerinden geleni yaparlar-

dı. Ona ve Tanrı'ya olan sevgileri vardı. İnanç zamanla gelişirdi.

Aile «Tanrı» ve «Sevgi» sözlerine rağmen bayağı etkilenmişti. Mr. Colucci gibi biriyle ne karşılaşmışlar, ne de konuşmuşlardı. Lucia Santa önlerine çıkan bu talih kuşu için bir istekte bulunulmasını, ya da ücret istenmesini bekledi. Ama olmadı böyle bir şey. Taze kahve yapmak, **tarelle**'yi getirmek için kalktı. Baba onlara bakıyordu; heyecansızdı ama halinden hoşnuttu.

Kuşkuya yer yoktu. Herşey ahenk içindeydi. Mr. Colucci bunu sezdi ve kendinden geçti. Dinleri üzerine daha çok bilgi verdi. Herkes birbirine sevimli, hiç kimse dünya nimetlerinin ardına düşmemeliydi. Uzun sözün kısası, Armageddon ortaya çıkacak, Tanrı dünyayı silip süpürecek, yalnızca seçilmişler, gerçek inanıcılar kurtulacaklar. Mrs. Colucci başını salladı. Doğal, koyu kırmızı renkteki güzel ağzı inançla kısılmıştı, görkemli kara bakışları odanın içinde dolaşıyordu.

İpin ucunu kaçırdıklarını hiseden çocuklar gizlice odadan kaçtılar. Gino, Vincent ve Job koridordan geçip ön odaya gittiler. Mr. Colucci konuşuyordu hâlâ. Lucia Santa onu nazik nazik dinliyordu. Bu insanlar kocasına iş bulacaklardı **Bravo.** Frank Corbo da onlara dualarını verebilirdi. Sal ile Lena'dan başka bütün çocukları Katolik Kilisesinde Komünyum ve Konfermasyon törenlerine katılmışlardı. Lucia Santa hayatın bu zorunlu işlerini onlara yeni

bir giysi giydirir gibi, ilkel bir toplum âyininin parçasıymış gibi yerine getirmişti. Kendisi Tanrı'nın adını şu veya bunu lânetlemek için kullanmaktan başka bir şey yapmıyordu; Tanrı'yı düşünmeyi çoktan bırakmıştı. Hiç kuşku yoktu: öldüğünde Kilisesinin son dinsel ayinleri yerine getirilecekti. Ama şimdilik Noel'de ve Paskalya yortusunda bile kiliseye gitmiyordu.

Octavia en çok etkilenenlerdendi. Gençti, iyiliğe inanmak, iyi işler yapmak arzusu onda saygı uyandırmıştı. Mrs. Colucci kadar güzel olmayı diledi ve Larry'nin evde olmamasına sevindi; çünkü mutaka Mrs. Colucci'yi baştan çıkartmaya çalışırdı, buna hiç kuşku yoktu.

Baba, Mr. Colucci'den çok istediği bir şeyi söylemesini istiyormuş gibi, sanki Mr. Colucci onun için bir anahtar görevini yapacak, bir takım sihirli kelimeler söylemeye yaklaşmış gibi dikkatle dinliyor, izliyordu. Beklemeye devam etti.

Ön odada Gino soba borusunun sokulduğu yuvarlak delikten iskambil destesini çıkardı. Job'a, «kaptı-kaçtı oynamak ister misin?» diye sordu. Vinnie yere oturmuş, oyun parasını çıkarmıştı bile. Gino onun karşısına geçti.

«İskambil oynamak günahtır,» dedi Job. Ufak, tefek bir çocuktu; annesine benziyordu ama hiç te kadınsı bir görünüşü yoktu. Yere oturup oyunu seyretti.

«Sen de bir el ister misin, Allahın belâsı?» dedi Gino yine.

«Sövmek günahtır,» dedi Job.

«Allah kahretsin,» dedi Vinnie. Aslında kendisi hiç sövmezdi ama Gino'ya sövmemesini söyleyen bu züppe de kim oluyordu?

Gino başını dikleştirip Job'a kurnazca baktı. «Bu mahallede böyle konuşulur oğlum,» dedi, «insanın pantolonunu çıkarır bir lamba direğine asarlar. Eve kadar çıplak koşmak zorunda kalırsın. Herkes kıçını görür.» Job'un yüzündeki ürkek anlam Gino'nun hoşuna gitti. Sonra da iskambil oyununa daldılar.

Job birdenbire, «öyle ama,» dedi, «siz ikiniz cehenneme gideceksiniz, hem de çok yakında.»

Gino ile Vinnie'nin umurunda bile değildi.

Job dinginlikle, «babam Dünyanın Sonunun geldiğini söyledi,» dedi.

Gino ile Vinnie oyunu bir an için bıraktılar. Mr. Colucci'nin etkisinde kalmışlardı.

Job kendinden emin gülümsedi. «Dünyanın sonunun gelmesine sizin gibi insanlar sebep oluyor. Kumar oynıyarak, küfür ederek Allah'ı sinirlendiriyorsunuz? Sizin gibi insanlar benim ve babamın söylediklerini yapsa, belki de Allah dünyayı o kadar çabuk mahvetmez.»

Gino kaşlarını çattı. Komünyon ve Konformasyon ayinlerine geçen yıl katılmıştı, ona kateşizmi öğreten rahibeler böyle bir şeyden söz etmemişlerdi. «Dünyanın sonu ne zaman gelecek?» diye sordu.

«Yakında,» dedi Job.

«Zamanını söyle sen,» diye Gino ısrar etti, hâlâ saygılıydı.

«Gökyüzünden ateşler, seller, tüfekler yağacak. Herşey mahvolacak. Yer yarılıp insanları yutacak, onları cehenneme alacak, okyanuslar heryeri kaplıyacak. Ve herkes cehennemde yanacak. Allah'a inanan ve iyi davranan birkaç kişi hariç. Sonra Allah herkesi yeniden sevecek.»

«Evet, ama ne zaman olacak bu?» Gino inatçıydı. Sorduğu soruya daima cevap verilmesini isterdi, ne olursa olsun.

«Yirmi yıl sonra,» dedi Job.

Gino parasını saydı. «Bir nikeline bahse giriyorum,» dedi Vincent'e. Vinnie kâğıtları dağıttı. Yirmi yıla kadar çok şey olurdu.

Vinnie oyunu kaybetti. Şaka yapacak kadar kendini büyük gördüğünden, «eğer adım Job olsaydı hayat benim için o kadar çabuk sona ermezdi,» dedi.

İki kardeş Job'u alaycı alaycı süzdüler. Ve Job ilk kez sinirlendi. «İncil'deki en büyük kişilerden birinin adı verildi bana,» dedi, «Job'un ne yaptığını biliyor musunuz? İnanıyordu. Allah onu denedi. Çocuklarını öldürdü, karısının kaçmasına sebep oldu. Sonra Allah Job'u kör etti, yüzünde milyonlarca sivilce çıkarttı? Allah Job'un evine bir şeytan yolladı, şeytan ona hâlâ Allah'ı sevip sevmediğini sordu. Job ne dedi biliyor musunuz?» Job kendini önemsiyerek: «sus. Allah verir, Allah alır? Tanrımı seviyorum,» dedi.

Vinnie anlatılanların etkisinde kalmıştı. Job'a dikkatle baktı. Gino sinirlenmişti. Sordu:

«Gerçekten içten miydi söylediğinde? Yoksa öldürüleceğinden korktuğu için mi öyle söyledi?»

«Elbette içtendi,» dedi Job, «bu cevap karşısında Allah, kendisine inancı olduğu için, Job'a kaybettiklerini yeniden kazansın diye bol şans verdi. Babam Job'un ilk Gerçek Babtist olduğunu söylüyor. İşte bu yüzden Gerçek Babtistler, dünyanın sonu geldiğinde kurtulacaklar, bizi dinlemeyen herkes bir milyon yıl toprağın altına gömülecek. Belki de daha fazla. Siz iskambil oynamayı, küfretmeyi bıraksanız iyi olur.»

Oysa küçük, zeki bir çocuk olan Gino iskambil kâğıtlarını karıştırdı, havalandırdı, yeniden toparladı. Job bu ustalık karşısında büyülenmiş gibi bakıyordu. Gino ona baktı. «Sen de yapmak istere misin?» diye sordu. Desteyi Job'un eline sıkıştırdı. Job kartları karıştırmaya çalıştı, ama hepsini yerlere döktü. Topladı, yeniden denedi. Yüzü dikkat kesilmişti, ciddiydi. Birdenbire kocaman bir gölge odanın ortasını kapladı. Mrs. Colucci onları seyrediyordu; onun koridordan gelişini duymamışlardı.

Ginnie ile Vinnie kadının güzelliği karşısında büyülenmişlerdi. Bakakaldılar. Mrs. Colucci oğlunu tepeden tırnağa, bir kaşını kaldırmış soğuk soğuk süzüyordu.

Job kekeledi: «Anne, ben oynamadım. Gino bana kâğıtların nasıl karıştırıldığını gösteriyordu. Onların oyununu izledim yalnızca.»

Gino içtenlikle, «yalan söylemiyor, Mrs.

Colucci,» diye atıldı, «bizi seyretti Job. Biliyorsunuz,» diye büyük bir hayretle ekledi, «ne söylersem söyliyeyim onu kâğıt oynamaya kandıramazdım.»

Mrs. Colucci gülümsedi. «oğlumun bana asla yalan söylemediğini biliyorum, Gino,» dedi, «ama iskambil kâğıtlarına dokunmak bir başlangıçtır. Babası ona çok kızacak.»

Gino ona bir sırdaş gibi gülümsedi. «Babasına söylemek zorunda değilsiniz.»

Mrs. Colucci buz gibi bir sesle, «elbette söylemiyeceğim,» dedi, «ama Job kendisi söyliyecek, elbet.» Gino şaşırmıştı. Job'a merakla baktı. Mrs. Colucci daha nazik bir sesle konuştu: «evimizin reisi Mr. Colucci'dir. Allah'ın dünyanın reisi oluşu gibi. İnsan, Allahtan sırlarını saklıyamaz, değil mi, Gino?» Gino ona düşünceli düşünceli baktı.

Vinnie öfkeli öfkeli kartlarını karıştırıyordu. Gino'nun bu insanların gerçek yüzlerini görememesine, ondan hoşlanıyorlarmış gibi davranmalarına, nazik tavırlarına aldanmasına kızıyordu. Mrs. Colucci'nin güzel yüzünde Vinnie, sanki çok utanç verici olduğu için anlatılmayan bir şey yaparken yakalanmışlar gibi iskambil oynamalarından tiksinti duyan bir anlam görmüştü. «Aldırma, Gino,» dedi. Bir el kâğıt dağıttı.

Anlıyamadığı bir şeyin etkisinde kalan Gino, «babana söyliyecek misin, Job?» diye sordu, «alay etmiyorsun ya? Sen söylemezsen, annen de söylemiyecek. Değil mi, Mrs. Colucci?»

Kadının yüzünde derin bir tiksinti belirdi, ama bir şey söylemedi.

Job da cevap vermedi. Ama gözlerinden yaşlar akmaya başladı. Gino donakalmıştı. «Babana kartları eline benim sıkıştırdığını söylerim,» dedi. «Öyle yaptım, değil mi? Değil mi, Vin? Haydi, ben söylerim babana.»

Mrs. Colucci sert bir sesle, «babası Job'un un her söylediğine inanır,» dedi, «iyi akşamlar çocuklar. Arkadaşlarına iyi akşamlar dile, Job.» Job bir şey söylemedi; ana-oğul koridordan aşağı yürüyüp mutfağa gittiler.

İki kardeşin artık iskambil oynayacak hevesleri kalmamıştı. Gino pencerelerden birine gitti, açtı, pervaza oturdu. Vincent öteki pencereye gidip aynı şeyi yaptı.

Demiryolu deposunda, çeliğin çeliğe sürtünerek işlediği kara, görünmez bir lokomotifin farından başka ışık yoktu. Hudson nehri bile soluk, sonbahar mehtabının altında hemen hemen mavimsi siyahtı. Palisade'nin tepeleri, gölgeli dağların ötesindeydi. Pencerenin altındaki Onuncu Bulvar karanlık ve hareketsizdi; soğuk ekim rüzgârı kokuları ve insanları silip süpürmüştü. Yalnızca 31'inci sokağın köşesinde bir canlılık vardı; delikanlı çağına yaklaşmış bir kaç çocuk ateş yakıp çevresine dizilmişlerdi.

Gino ile Vincent babalarının Colucci'lerle beraber binadan çıktığını gördüler. Coluccileri Dokuzuncu sokaktaki tramvaya götürüyordu. Dönüp gelinceye kadar baktılar. Babaları bir süre ateşin başında durup alevlere baktı. Ço-

cuklar bakışlarını ondan ayırmıyorlardı. Sonunda Bulvardan aşağı doğru gelip eve girdi.

Gino ile Vincent pencerelerden ayrıldılar. Yataklarını açıp hazırladılar. Vinnie tatilden getirdiği pijamalarını giydi. Onu izleyen Gino, «şu Job,» dedi, «iyi bir çocuk. Ama bizim mahallede oturmadığı için kendisini şanslı saymalı.»

★

Mr. Colucci yalnızca boşuna konuşan biri değildi, yapıcı tarafı da vardı. Frank Corbo ertesi hafta Runkel çikolata fabrikasında çalışmaya başladı. Akşamları eve dönüşü çocuklar için büyük bir sevinç kaynağı oluyordu. Kendisi ve giysileri hep kakao kokuyordu. Cebinde daima kocaman bir parça çikolata olurdu. Saf çikolataydı bu; şekerci dükkânında satılandan çok daha lezzetliydi. Çikolatayı çocuklar arasında paylaştırsın diye Gino'ya veriyordu. Gino çikolatayı bıçakla ikiye ayırıp yarısını Vincent'e veriyor, öteki yarımı da kendi alıyordu. Bu kez her biri kendi yarımını ikiye ayırarak Sal'le küçük Lena'ya veriyorlardı. Gino babasının hep çikolatadan kocaman bir dağda çalıştığını, dağı baltasıyla parçalara ayırdığını düşünürdü.

Baba yeni dininde Paskalya yortusunda vaftiz edilecekti. Okuma-yazma dersleri için her akşam Colucci'lere, sonra kiliseye gidiyordu. Bazan Gino'ya İncil'den parçalar okutuyordu,

ama Gino daima karşı koyuyordu, gayet kötü ve belirli bir isteksizlikle okuyordu, hele babasının çok sevdiği, insanın kindar ve intikamcı bir Allah tarafından imana getirildiği yerleri iyiden iyiye kötü okuyordu. Gino buraları öylesine sıkıntıyla, öylesine baştan savma okuyordu ki babası sinirleniyordu. Bir gün Frank Corbo ona kibarca, gülümsiyerek, **«animale!»** dedi, «demek Allah'a inanmıyorsun? Ölmekten, cehenneme gitmekten korkmuyor musun?»

Gino şaşırmış, hayret etmişti. «Komünyon ve Konformasyon ayinlerine girdim,» dedi. Baba ona baktı, omuzunu silkti, bir daha da İncil okumasını istemedi.

İki ay herşey yolunda gitti. Kavga olmadı. Kocasının sağlıklı, çalışkan hali Lucia Santa'ya cesaret verdi; Frank Corbo'nun daha da iyi olmaması için bir neden yoktu. Hiç evde durmadığından, çocukların onu göremediklerinden, kendisini akrabalara götürmediğinden yakındı. Sanki baba böyle bir yakınma bekliyordu, sanki yeni kişiliği gerçekten hoşuna gitmemiş gibiydi. Kavga ettiler; Frank Corbo bir tokat attı, feryatlar, haykırışlar koptu. Octavia babasını mutfak bıçağıyla tehdit etti. Eski günlerdeki gibiydi durum. Baba evden çıkıp gitti, ertesi sabaha kadar da dönmedi.

Derece derece değişti Frank Corbo. Kiliseye sık sık gitmemeye başladı. Bir çok geceler işten dosdoğru evine geldi; yemek bile yemeden yattı. Yatakta tavana bakarak yatıyordu; uyumuyor, konuşmuyordu. Lucia Santa ona sıcak

yemek götürüyordu; Frank Corbo yemeği bazan yiyor, bazan da eliyle vurarak tabağı deviriyor, yatak örtülerini kirletiyordu. Sonra da karısının yatak örtülerini değiştirmesine izin vermiyordu.

Bir parçaçık uyuya kalıyordu; sonra gece yarısına doğru çırpınarak, inliyerek uyanıyordu. Korkunç baş ağrıları vardı. Lucia Santa onun şakaklarını alkolle ovuşturuyordu. Yine de ertesi sabah işe gidecek kadar sağlıklı oluyordu. İşine gitmesine hiç bir şey engel olmuyordu.

O kış, geceler birer kâbus gibi geçti. Babanın feryatları bebeği uyandırıyor, Sal, Gino ve Vincent birbirlerine sarılıyorlardı. Gino ile Vincent meraklı ve sakin oluyorlardı ama çok korkan Sal tirtir titriyordu. Octavia uyanıyor, annesinin babaya gösterdiği sabıra, öfkeden köpürüyordu. Larry bunların hepsinden kurtuluyordu; çünkü gece çalışıyor, sabahın erken saatlerine kadar eve gelmiyordu.

Baba gittikçe kötüleşti. Gece yarısı uyanıyor, karısını önce yavaş, sonra hızlı hızlı, İncilin ritmine uyarak lânetliyordu. Herkes uykuda, ev karanlık olurdu, birdenbire babanın canlı, titrek sesi karanlığın içinden yükselir; «Orospu...» «Piç...» «Pis, çürümüş, yalancı pezevenk...» Sonra daha yüksek sesle, daha hızlı olarak, «Cehennem iblisi... Orospunun kızı.. Orospu anası.» Son sözleri böyle çirkin bir şekilde devam eder, sonunda da acıyla inler, insanın iliklerini dehşetle titreten yardım dilek-

ileri başlardı: «**Gesu, Gesu,** yardım et bana, yardım et bana.»

Herkes uyanır, yatağının içinde ürkek oturur, babanın daha sonra ne yapacağını bilemeden beklerlerdi. Anne alçak sesle konuşarak onu teskin etmeye çalışır, çocuklar uyuyabilsin diye daha alçak sesle konuşması için yalvarırdı. Evin içi alkolün geniz yakan kokusuyla doluncaya kadar adamın şakaklarını alkolle ovardı.

Octavia ile Lucia Santa onu hastaneye göndermek üzerine bir hayli tartıştılar. Lucia Santa böyle bir şeyi düşünmeyi bile reddetti. Kaygılanmaktan ve uykusuzluktan bitkin bir hale gelen Octavia isteri nöbeti geçirdi; anne onu tokatlamak zorunda kaldı. Bir gece, baba, «**Gesu, Gesu,**» diye inlemeye başladığında, Octavia'nın yatak odasının kapısı ardından alaycı bir ses buna karşılık verdi. Baba İtalyanca küfretmeye başladığında Octavia onun şivesini taklit ederek çirkin kelimeleri tekrarladı; karanlıkta sesi çığlık çığlığa çıkıyor, babanın lânetlemelerinden de çok dehşet uyandırıyordu. Sal' la küçük Lena ağlamaya başladılar. Vinnie ile Gino yatağın kenarına oturdular; korkudan ve uykusuzluktan şaşkına dönmüşlerdi. Lucia Santa kızının kapısına vurarak susmasını yalvardı. Oysa Octavia kendinden geçmişti; ilk susan baba oldu.

Ertesi sabah baba işe gitmedi. Lucia Santa çocukları okula gönderdi; babanın dinlenmesini sağladı. Sonra kocasına kahvaltı getirdi.

Adam taş kesilmişti adeta. Gözleri boş boş tavana bakıyordu. Lucia Santa onu sarstı, Frank Corbo fısıldadı: «ben öldüm. Beni elbisesiz gömmelerine izin verme. Ayağıma iyi ayakkabılarımı giydir. Allah beni çağırdı. Öldüm ben.» Anne korktu, adamın elini kolunu yokladı. Buz gibiydiler, kaskatı kesilmişlerdi. Sonra baba bağırmaya başladı: «**Gesu, Gesu**; beni bağışla. **Aiuto, Aiuto.**»

Lucia Santa onun elini tutmak istedi. «Frank izin ver de doktor çağırayım. Hastasın Frank.»

Baba ölü bir adamın gücü kadar sinirlendi. Alçak, tehdit edici bir sesle, «doktor gelirse onu pencereden atarım,» diye cevap verdi. Bu sözlere Lucia Santa inandı, çünkü buz gibi mavi gözler öfkeyle yerinden fırlamışlardı. Dokunduğu ellere ateş basmıştı. O sırada merdivenlerden birinin çıktığını, eve girdiğini duydu. Gece nöbetinden Larry gelmişti.

Lucia Santa seslendi: «Lorenzo buraya gel, babana bak.» Sesinin tonu Larry'i yatak odasına koşturdu.

«Bak baban ne kadar hasta. Doktor istemiyor,» dedi anne, «konuş onunla.»

Üvey babasının görünüşü karşısında Larry şoke olmuştu. Değişikliği, yüzün incelip kurumasını, ağızdaki gerginliği, yüzdeki hatların sertleşip delilere özgü bir hal alışını daha önce farketmemişti. Kibarca, «haydi, baba,» dedi, «ölsen bile bir doktor getirmek zorundayız. Belki herkes seni annemin zehirlediğini ya da

başka bir şey yaptığını sanır. Anladın mı? Elimizde bir sertifika olması gerek.» Üvey babasına gülümsedi.

Oysa Frank Corbo, sanki oğlan budala yahut deliymiş gibi, ona nefretle baktı. «Doktor istemiyorum,» dedi, «bırakın da dinleneyim.» Gözlerini kapadı.

Lucia Santa ile Larry evin öteki ucundaki mutfağa gittiler. Anne, «Lorenzo,» dedi, «Runkel fabrikasına gidip Mr. Colucci'yi getir. Frank'la ancak o konuşup anlaşabilir. Dün gece baban çok kötüydü. Bu böyle devam ederse. Hayır, olmaz. Git Mr. Colucci'yi getir.»

Larry ölü gibi yorgundu; yatmak istiyordu. Ama her zaman öylesine güçlü ve kendinden emin olan annesinin ağlamak üzere olduğunu gördü. Ona karşı coşkun bir sevgi ve acıma duydu; aynı zamanda kendisini ilgilendirmeyen bir trajediymiş gibi olaya karıştırıldığından garip bir tiksinti de duyuyordu. Annesinin kolunu okşuyarak, «Peki, anne,» dedi. Mr. Colucci'yi bulmak için evden çıktı.

★

Büro memuru olmasına rağmen Mr. Colucci işten ayrılamazdı. Beraberinde üç kişi olduğu halde saat beşte geldi. Hepsinin üstü başı kakao kokuyordu. Yatağında halsiz yatan Frank Corbo'yu görmek için içeri girdiler.

Hastanın yatağı çevresine birer mürit gibi dizildiler. «Frank, Frank,» dedi Mr. Colucci

tatlı bir sesle, «nedir bu? Ne yapıyorsun? Karını çocuklarını terkedemezsin. Onlara kim ekmek getirecek? Seni Tanrı şimdi çağırmadı, yapılacak pek çok işin var. Frank, haydi kalk, seni seven dostunu dinle. Henüz zaman gelmedi.» Öteki adamlar, «amin,» diye mırıldandılar bir duaya cevap veriyorlarmış gibi. «Baş ağrıların için bir doktor getirmeliyiz,» diye ekledi Mr. Colucci.

Baba dirsekleri üzerinde doğruldu. Alçak, öfkeli, artık hayat dolu bir sesle konuştu: «Bana doktora asla ihtiyaç olmadığını, herşeye Allahın karar verdiğini, insanın inandığını söyledin,» dedi, «Şimdi yanıldın. Sen Yuda'sın.» Ve kolunu uzatarak parmağıyla Mr. Colucci'yi işaret etti, parmağını nerdeyse arkadaşının gözüne sokuyordu. Mr. Colucci duvarda asılı bir resmi andırıyordu.

Mr. Colucci sersemlemişti adeta. Yatağın kenarına oturup Frank Corbo'nun elini avuçları içine aldı. «Kardeşim,» dedi. «beni dinle. Ben inanıyorum. Ama karının ve çocuklarının bu şekilde terkedildiğini görmekle inancım sarsıldı. Benimki bile sarsıldı. Senin mahvolman benim inancımın gerektirdiği şey değil. Hastasın. Baş ağrıların var. Istırap çekiyorsun. Aziz kardeşim, senin inancın yok. Allah'ın seni yanına çağırdığını, öldüğünü söylüyorsun. Günaha giriyorsun. Yaşa şimdi. Bir parça daha acı çek Allah seni Armageddon'da bağışlıyacaktır. Şimdi kalk birlikte benim eve yemeğe gidelim Sonra kiliseye gider, kurtuluşun için dua ede-

riz.» Mr. Colucci ağlıyordu. Ötekiler başlarını eğdiler. Baba onlara iri iri açılmış gözlerle baktı, biraz olsun aklı başına gelmişti.

«Kalkacağım,» dedi. Giyinebilmesi için diğerlerinin dışarı çıkmasını işaret etti. Colucci ile diğer erkekler mutfağa gittiler. Lucia Santa'nın önlerine koyduğu kahveyi içmek için masaya oturdular.

Mr. Colucci konuşmadan tahta masaya bakıyordu. Korkunç bir keder içindeydi. O yatakta gördüğü; İsa'nın bir karikatürü ve inancın akla uygun bir sonuca sürüklediği gerçek bir mümindi; ölmek için yatmıştı. Lucia Santa'ya, «Sinyorita Corbo,» dedi, «kocanız gece saat dokuzda burada olacak. Doktoru getirin. Korkmayın ben yanında olacağım.» Elini annenin omuzuna koydu. «Sinyorita, bana inanın. Kocanızın candan dostları var. Dua edeceğiz onun için. İyileşecek. Ruhu kurtulacak.»

Lucia Santa onun omuzuna dokunuşu karşısında çok sinirlenmişti. Bir tek çocuğu olan, ıstırabına ve felâketine yabancı olan bu adam kimdi ki onu teselli etmeye kalkışıyordu? Ortalığı karıştıran dindarlığıyla bir cani, toy bir gençti; kocasını o hasta etmişti. O ve arkadaşları aptallıkları, Allah'a olan çirkin, dalkavukça tutumlarıyla kocasının aklını karıştırmışlardı. Üstelik Lucia Santa, Mr. Colucci'den tiksiniyordu. Derinden derine onun hayat, ya da insanlar için en küçük bir kaygı duymadığını hissediyordu, güzel karısı ve o bir tek çocuk dünyaya getirmekle inanç yoksunluklarını, derin güvensizliklerini ispat etmişlerdi. Mr. Co-

lucci'nin kocasının yatağı başında ağladığını hatırlayınca; hayatın ötesinde bir şeyler, bir ihtişam arayan o ve onun gibilerine karşı kuvvetli bir nefret duydu. Sanki hayat, hayatın kendisi yeterli değilmiş gibi. Nasıl da pozlar takınıyorlardı. Başını; Mr. Colucci'den merhametinden, ıstırabından öteki yana çevirdi, adamın yüzünü görmesini istemiyordu. Ondan nefret ediyordu. Kaygılanan, acı çekenin öfkesini hisseden birisi ancak Lucia Santa olabilirdi. Mr. Colucci şefkatin çabuk boşanan göz yaşlarını dökebilirdi.

YEDİNCİ BÖLÜM

Doktor, Onuncu Bulvar'daki bir çok apartmanların sahibi olan zengin birisinin oğluydu. İtalyan bir köylü olan baba, oğlu doktor olabilsin diye kendini zorlamamış, vatanını terketmemiş, vatandaş kiracılardan ellerindeki her kuruşu çekip almaya kalkışmamış, haftada dört kez **pasta** ve **fagioli** yememişti. Dr. Silvio Barbato gençti ama okuldan mezun olurken ettiği yemin üzerine hiç hayale kapılmamıştı. Babasına karşı çok büyük saygısı vardı; Kentin batı yakası boyunca fareler gibi yaşayan bu güneyli İtalyanlara karşı duygusal olamıyacak kadar zeki, ama yine de acı çekmenin doğal olmadığını düşünecek kadar da gençti.

Lucia Santa'yı tanıyordu. Çocukken, zengin olmazdan önce, Onuncu Bulvar'da otururken ona, yaşlı bir kadına yakışan saygıyı göstermişti. Lucia Santa'nın yaşamadığı şekilde yaşamıştı; Perşembe ve Pazar günleri makarnasını, Salı, Çarşamba, Cuma ve Cumartesi günleri **pasta** ve **fagioli**'sini, midesini dinlendirmek

için pazartesi günleri de **scarola** yemişti. Lucia Santa'da aşırı bir saygı uyandıramaz, ona karşı tam bir doktor gibi davranamazdı. Ama ne zaman bunun gibi bir eve girse babasına şükrederdi.

Dr. Silvio Barbato'nun işi iyiydi. Babası onu doktor yapmakla akıllıca davranmıştı. İnsanlar hep hastalanıyordu, hastaneler vardı, iş durmadan geliyordu. İyi zamanlar olsun, kötü zamanlar olsun hava daima mikropla doluydu. Bazıları bir süre için canlarını kurtarıyorlardı ama ölenler de eksik değildi. Herkeste doktorun kesesinin yolunu bulan az veya çok para vardı.

Bir fincan kahve içmek için oturdu. İçmeliydi yoksa bir daha onu kimse evine çağırmazdı. Koridordaki buz kutusu mutlaka hamamböcekleriyle doluydu. Lucia Santa'nın kızı —adı da neydi?— çalışacak kadar büyüktü, öylesine gelişmişti ki evlenmesi gerekirdi, yoksa başı derde girerdi. Hasta üzerine konuşan, durumu anlatmaya çalışan pek çok kişi vardı. Aile dostları ve arkadaşları toplanmışlardı; bir doktor için en sinir bozucu şeydi bu. Hele yaşlı kadınlar en kötüleriydi.

Sonunda doktor yataktaki hastaya baktı. Sakin görünüyordu. Dr. Barbato hastanın nabzına baktı, tansiyonunu ölçtü. Normaldi. Bu sakin, sert yüzün gerisinde dayanılmaz bir gerilim olmalıydı. Başka doktorlardan bu gibi hastalıkları dinlemişti. Yeni toprağın tantanası altında ezilenler daima kadınlar değil erkekler oluyordu. Sanki vatanlarını terketmekle ka-

falarındaki hayatî bir kökü koparmışlar gibi çıldıran, akıl hastanesine kapatılmak zorunda kalınan pek çok İtalyan erkeği vardı.

Dr. Barbato ne yapılması gerektiğini biliyordu. Frank Corbo hastaneye kaldırılmalı, uzun bir süre dinlenmeli, üzerindeki ruhsal baskı kalkmalıydı. Oysa bu adam çalışmak zorundaydı; beslemesi gereken çocukları vardı. Hep birlikte bir kumar oynıyacaklardı. Dr. Barbato muayenesine devam etti. Hastanın üzerinden örtüyü çekince feci şekilde biçimsiz bir çift ayak görerek şaşırdı; hemen batıl bir korkuya kapıldı. «Nasıl olmuş bu?» diye İtalyanca sordu. Sesi nazik ama cevap isteyen bir sertlikteydi.

Baba dirseklerine dayanarak doğruldu, örtüyü yeniden ayakları üzerine çekti. «Sizi ilgilendirmez,» dedi. «bana bir zararları yok.» Karşısındaki bir düşmandı.

«Demek başın ağrıyor,» dedi doktor.

«Evet.»

«Ne kadar sürüyor?»

«Sonsuza dek.»

Burada yapılacak bir şey yoktu. Dr. Barbato kuvvetli bir uyku ilâcı yazdı. Ücretini vermek için parayı sakladığı yerden çıkarmağa başka bir odaya giden anneyi sabırla bekledi. Silvio Barbato ona para veren kişilerin bir parça daha iyi giyimli, olmasını, daha iyi eşyaya sahip olmalarını isterdi. O sırada gözüne radyo ilişti ve duyduğu vicdan huzursuzluğu kayboldu. Böyle bir lüksü sağlıyabiliyorlarsa, hastaya masraf ta edebilirlerdi.

Frank Corbo ertesi hafta işine gitti. Çok daha iyiydi. Bazı geceler yine inliyor, lânetler savuruyordu ama pek uzun sürmüyordu. Gece yarısından sonra da derin bir uykuya dalıyordu. Oysa bundan bir hafta sonra eve öğle yemeğinde geldi. Kapının eşiğinde durdu, karısına, «**padrone** beni eve yolladı,» dedi. «Çalışamıyacak kadar hastayım.» Lucia Santa onun ağlamaya başladığını dehşetle gördü.

Onu mutfak masasına oturtup kahve getirdi. Çok zayıflamıştı Frank Corbo. Evlendikleri yıldan beri konuşmadığı şekilde konuştu. Ürkek bir sesle karısına sordu: «O kadar hasta mıyım? **Padrone** işi sık sık bıraktığımı, makineyi unuttuğumu söyüyor. Uzun süre dinlenmeli, sonra onu görmeye gitmeliymişim. Ama o kadar hasta değilim ben, iyileşiyorum, kendimi kontrol edebiliyorum. Artık kendime dikkat ediyorum. Doğru değil mi?»

Lucia Santa, «iş için kaygılanma,» dedi, «dinlen biraz. İyileşmen gerek. Öğleden sonra yürüyüş yap, Lena'yı hava alması için parka götür.» Frank Corbo'nun önüne düşen başına baktı. Kocası iyi miydi, kötü müydü? Beklemekten başka bir şey elinden gelemezdi Lucia Santa'nın.

Frank Corbo küçük Lena ile sokağa çıkarken Lucia Santa ona sigara ve şekerleme için bir dolar verdi. Frank Corbo'nun cebinde para olmasından hoşlandığını biliyor, bunun onu neşelendireceğini umuyordu. Baba bütün öğleden

sonrayı dışarda geçirdi, akşam yemeğinde dön dü.

Bütün aile, Octavia, Larry, Vincent, Gino, Sal, masanın başına toplanmışlardı. Babalarının işten atıldığını biliyorlardı, sessizdiler. Frank Corbo öylesine sessiz, iyi davranışlı, karısına karşı yardımcıydı ki çok geçmeden rahatladılar. Sanki işten atılmak kafasındaki bütün saçmalıkları silip süpürmüştü. Herkes konuşuyordu. Larry oğlanları hamamböceklerinin duvarda beyzbol oynadıklarını söyliyerek kandırdı. Sal ile Gino bakmak için başlarını çevirince tabaklarından patates çaldı. Octavia küçük Lena'nın karnını doyurup kucağına oturttu. Vinnie herşeyi izliyordu. Larry onu aptal yerine koyamazdı. Tabaklara yemek koyan annesi yanından geçerken eteğine dokundu, Lucia Santa durdu; önce onun tabağına yemek koydu.

Herkes masadan kalkınca Lucia Santa kocasına kiliseye gidip gitmiyeceğini sordu. Frank Corbo artık. Mr. Colucci'ye ihtiyacı olmadığını söyledi. Anne şaşırdı. Acaba ailesinin zararına asla kurnazlık bilmeyen kocası iş bulabilmek için Colucci'lerden yararlanmak mı istemişti? Ama niçin hastalanmıştı? Aradaki çelişme Lucia Santa'yı kaygılandırdı.

Daha sonra yatma zamanı geldiğinde Lucia Santa gece yarısına kadar dikiş dikmek için mutfak sandalyesine yerleşti. Artık kocasına kriz geldiği zamanlarda tepeden tırnağa giyimli ve hazır olmak istiyordu. Gece yarısına kadar bir şey olmazsa yatmakta bir sakınca kal-

mıyacaktı, tehlike atlatılmış sayılırdı.

Frank Corbo ona baktı. Onun için sevgi gösterisi sayılacak bir şefkatle, «git, git dinlen biraz,» dedi, «ben bir parça daha oturacağım. Sonra yatarım.» Lucia Santa onun ancak gece yarısından sonra yatacağını biliyordu. Şimdi saat hemen hemen on bir olmak üzereydi. Onlardan başka herkes uyumuş, Larry işe gitmişti. Lucia Santa içinde büyük bir ferahlık duyuyor, vardığı yargının kendisini haklı çıkarmış olmasına seviniyordu. Kocası daha iyiydi. Erkekler bu gibi devreleri geçirirlerdi. »«Şunu bitireyim,» dedi kocasına, «yatacağım.» O dikişini dikerken Frank Corbo da sigarasını tüttürdü. Lucia Santa'ya bir bardak şarap ikram etti, hatta Collucci dinine aykırı olmasına rağmen kendisi de aldı. Aralarında küçük Lena olduğu halde yattıklarında vakit gece yarısını geçmişti. Kocasının düzgün, berrak bir sesle, «bu bebeğin aramızda ne işi var? Çabuk al onu pencereden fırlatıp atmadan,» diye tekrarlayan sesine uyandığında ortalık zifiri karanlıktı. Lucia Santa kolunu uyuyan bebeğin üzerine koydu. Alçak, kesin bir sesle, «Frank, ne oldu?» dedi, «ne var?» Uyku sersemi olduğundan hâlâ bir şey anlamıyordu.

Baba alçak, tehdit edici bir sesle sordu: «Bu bebeği niçin aramıza koydun?»

Lucia Santa sesini yükseltmemeye çalıştı. «Frank, Frank, senin küçük kızın o,» diye fı-

sıldadı, «uyan, Frank.»

Uzun bir sessizlik oldu. Ama Lucia Santa'nın yeniden uyumaya cesareti kalmamıştı. Birdenbire bütün yatak şiddetle sarsılmaya başladı.

Frank Corbo bir intikam meleği gibi kalktı. Işık yatak odasını ve çocukların yatmakta olduğu odayı bir sel gibi kapladı. Ve orada baba tepeden tırnağa giyimli duruyordu. Yüzü duyduğu gazapla kararmıştı. Bağırmaya başladığında sesi gökgürültüsü gibiydi: **«çıkın bu evden. Piçler, orospu çocukları. Hepinizi öldürmeden önce çıkın bu evden.»**

Anne yataktan kucağında küçük Lena olduğu halde fırladı, üzerinde geceliği vardı. Ön odaya koştu, ürkmüş Vincent'le Gino'ya, «çabuk giyinin,» dedi, «Salvatore'yle beraber. Zia Louche'ye gidin. Çabuk.»

Baba lânetler savuruyor, küfrediyordu ama Vincenzo'nun çıkmak üzere olduğunu görünce, «hayır,» dedi, «Vincenzo kalabilir. Bir melek o.» Yine de anne oğlanı koridordan aşağı doğru itti.

Anneyle baba şimdi karşı karşıyaydılar. Babanın bakışlarında merhamet yoktu. Yavaşça ama büyük bir nefretle, «bebeğini al ve bu evden git,» dedi. Lucia Santa evdeki tek kapıya, Octavia'nın oda kapısından yana baktı.

Baba bu bakışı gördü. «Kızının kapısını çalmamı bekleme,» dedi, «onu sokağa, ait olduğu yere götür.»

Kapı açıldı. Octavia eşikteydi; giyimliydi,

sağ elinde de terzi makası tutuyordu.

Anne hemen, «benimle gel, Octavia,» diye atıldı. Octavia korkmamıştı. Odasından dışarı annesini ve kardeşlerini savunmaya hazır olarak çıkmıştı. Ama üvey babasının yüzündeki zalimce hoşnutluğu görünce ilk kez içine bir korku girdi. Küçük Lena'yı annesinin kollarından aldı, elinde hâlâ makas olduğu halde mutfağa koştu. Vinnie, Sal ve Gino birbirlerine sokulmuşlar, kışlık çamaşırlarının üzerine ceketlerini almışlardı. Octavia onları kattan dışarı, çıkarıp, merdivenlerden aşağı indirdi. Lucia Santa kocasıyla yalnız kalmıştı.

Anne geceliğinin üzerine elbisesini geçirirken titrek bir sesle sordu: Frank, ne oldu? Bütün gün öyle iyiydin ki? Ne var şimdi?»

Adamın mavi gözleri donuk, sert yüzü sakindi. Tekrarladı: «herkes bu evden çıksın. «Lucia Santa'ya yaklaştı. Onu koridordan aşağı, kapıya doğru itti.

Larry ile Panettiere içeri daldılar, Lucia Santa ile Frank Corbo'nun arasına girdiler. Baba Larry'yi boynundan yakalayıp duvara doğru itti: «bugün bana bir dolar verdin diye işlerime karışacağını mı sandın?» diye bağırdı. Üvey oğlunun üzerine bir avuç bozukluk para savurdu.

Larry dikkatli, uyanıktı. ihtiyatla, «baba,» dedi, «yardım etmeye geldim. Polisler geliyor. Sakinleşmen gerek,» Birdenbire bir siren sesi duyuldu. Baba pencereden bakmak için ön odaya koştu.

Aşağıdaki sokakta üç küçük çocuğunun paltolarına sarılmış, Octavia'nın çevresini almış olduklarını görebiliyordu, arabadan inen polise Octavia parmağıyla onu işaret ediyordu. İki polisin apartmana girdiklerini gördü. Çok sakinleşmişti Frank Corbo. Koridoru geçerek mutfağa gitti, hepsine, gayet akıllıca, «polislerin copları var,» dedi, «polise hiç kimse karşı duramaz. Allah bile coplara karşı duramaz.» Mutfak sandalyesine oturdu.

İkisi de İrlandalı olan iki iri - yarı polis eve dikkatle, soğukkanlılıkla girdiler. Larry onları bir kenara çekip durumu alçak sesle anlattı. Baba onları izliyordu. Sonra Larry yaklaştı, babasının yanına oturdu. Gözlerinde kaygılı yaşlar vardı. «Bak, baba,» dedi, «bir can kurtaran arabası gelecek. Hastasın, anlıyorsun ya? Mesele çıkarma. Annem ve çocukların hatırı için.»

Frank Corbo onu şiddetle itti. İki polis derhal atıldılar ama anne onlardan önce davranmıştı. «Hayır, bekleyin, bekleyin.»

Kocasına yaklaştı. Sanki polislerle Panettiere duymıyacaknış gibi alçak sesle konuştu. Octavia ile çocuklar sokağın soğuğundan içeri gelmişler, odanın öteki yanında duruyorlardı. Anne, «Frank,» dedi, «hastaneye git. Seni iyileştirirler. Çocuklar, polisin seni dövdüğünü, yerlerde sürüklediğini görürlerse iyi olmaz. «Frank, Frank akıllıca davran. Seni her gün görmeye geleceğim. Bir iki haftaya kadar iyileşirsin. Gel şimdi.»

Baba ayağa kalktı. O ayağa kalkarken beyaz ceketli iki nöbetçi doktor merdivenleri çıkıp evin açık kapısı önünde durdular. Baba masanın yanında durdu; başı önüne eğik, düşünceliydi. Sonra başını kaldırıp berrak bir sesle, «herkes birer fincan kahve içmeli,» dedi, «kahveyi ben kendim yapacağım.» iki beyaz ceketli ona doğru atılır gibi yaptılar ama anne aralarına girdi. Larry annesinin yanına geldi. Lucia Santa polislere ve doktorlara, «suyuna gidin, rica ederim, iyi davranırsanız sizinle gelir. yoksa bir hayvan olup çıkar,» dedi.

Kahve fıkırdarken baba mutfak musluğunda traş, olmaya başladı. Doktorlar tetikte ve sinirliydiler. Polisler ellerinde copları hazır bekliyorlardı. Baba traşını çabucak bitirdi, masanın üzerine kahve fincanlarını koydu. Octavia ile çocuklar masanın en uzak köşesindeydiler. Frank Corbo'yu hoşnut etmek için kahveler içilirken, o, karısından temiz bir gömlek istedi. Sonra hepsini gözlerinde şeytanca bir pırıltıyla süzdü.

«**Figlio de puttana,**» diye başladı, «kötü insanlar. Siz, polisleri tanıyorum. Gece geç vakitlerde fırına gidip içki içiyorsunuz. Böyle çalışıyorsunuz. işte. Ve sen, **Panettiere**. Arka odanda yasaya karşı gelecek içki imal ediyorsun. Oh, ben hepinizi, herkes uyuduktan sonra görüyorum. Geceleri heryerde oluyorum ben. Herşeyi görüyorum. Geceleri her yerdeyimdir. Dünyanın günahlarını görüyorum. Canavarlar, şeytanlar, orospu kızları, oğulları, hepinizi bi-

lirim ben. Benimle başa çıkacağınızı sanıyorsunuz ha?» Saçma sapan bağırıyordu şimdi. Mutfak masasına şiddetle vurdu, bütün kahve fincanlarını devirdi.

Ayak parmakları üzerinde yükselmiş gibiydi: boyu uzanmış, tehlikeli bir hal almıştı. Larry ile anne ondan kaçındılar. İki beyaz ceketli doktorla; iki polis bir sıraya gelip hastaya doğru yaklaştılar. Birdenbire baba kocaman masanın öteki yanında duran oğlu Gino'nun yüzünü gördü, yüzü dehşetle bembeyaz olmuş, gözleri adeta içeri kaçmıştı. Sırtı düşmanlarına dönük olan baba oğluna göz kırptı. Gino'nun yüzüne renk geldiğini, korkunun yerine şaşkınlığın aldığını gördü.

Ama artık komedi sona ermişti. Dört adam babanın çevresini almışlar ama henüz el sürmemişlerdi. Baba söyleyeceği önemli bir şeyi dinlemeleri, durmaları için ellerini yalvarır gibi onlara doğru uzattı. Elini cebine soktu. Apartmanın anahtarını verdi, sonra da cüzdanını. Lucia Santa onu kolundan yakaladı, evden dışarı çekti, merdivenlerden indirdi. Larry de babasının öteki kolunu tutmuştu. Polisle beyaz ceketli adamlar hemen arkalarından geliyorlardı.

Onuncu Bulvar boştu. Rüzgâr can kurtaran arabanın çevresinde dolaşıyordu, polis arabası apartmanın önündeydi. Frank Corbo karanlık sokakta karısına baktı. Alçak sesle, «Lucia Santa, bırak eve geleyim,» dedi, «beni götürmelerine izin verme. Öldürecekler beni.» So-

kağın karşı tarafında bir tren düdüğü öttü. Lucia Santa başını önüne eğdi. Frank Corbo'nun kolunu bırakıp geri çekildi. Hiçbir uyarmada bulunmadan iki doktor babanın üzerine atıldılar, kollarından bir şey geçirdiler, yarı kaldırıp yarı iterek arabaya soktular. Polislerden biri yardım etmek için atıldı. Hiç ses yoktu. Baba bağırmıyordu. Yalnızca mavili, beyazlı kollar çalışıyordu. Anne yumruğunu ısırdı. Larry felce uğramış gibiydi. Can kurtaran arabası gitti, geride kalan polis yanlarına geldi.

Tan vaktinin hafif bulutları yıldızları peçeliyordu, ama ortalık henüz yeteri kadar aydınlanmamıştı. Larry polise; babasının, çocukların, o gece evde olanların adlarını söyler, herşeyin nasıl başladığını anlatırken anne ağladı.

Ancak ertesi pazar günü babanın ziyaretine gitmek izni çıktı. Öğle yemeğinden sonra Lucia Santa kızına, «eve gelmesine razı olayım mı dersin?» diye sordu, «tehlikesiz olur mu acaba?» Octavia omuz silkti, dürüst bir cevap vermekten kaçındı. Annesinin iyimserliği karşısında şaşırmaktan kendini alamıyordu.

Larry ailenin en büyük erkeği olarak yönetimi ele aldı. Kadınların korkaklığına duyduğu nefretle, «yani baba bir gece azıcık sapıttı diye onun hastanede çürümesine izin mi vereceksiniz?» dedi, «onu o Allahın belâsı yerden çıkartıp getirin. İyi olacak, meraklanmayın.»

Octavia, «iyi yürekli, vicdanlı bir insan gi-

bi konuşmak senin için çok kolay,» dedi, «hiç evde olmuyorsun. Karıların, aptal kızların peşindesin. Sen keyfine bakarken ben, annem ve çocuklar gırtlaklarımızın kesilmesi tehlikesiyle titriyoruz. Ve sen eve gelip bizi kanlar içinde bulunca da çok üzüleceksin tabii. Ama sen yaşıyor olacaksın, biz ölü. O kadar aptal değilsin sen, Larry.»

«Ah, zaten sen herşeyi büyütürsün,» dedi Larry, «bizim ihtiyar Bellevue'nin tadını tattıktan sonra bir daha hasta olmaz.» Sonra ciddi bir tavırla, hiç bir kin gütmeden, «senin derdin başka, kardeşim,» diye ekledi, «sen onu zaten hiç sevmedin.»

«Neden sevecek mişim?» diye atıldı Octavia, «Vinnie için, hatta kendi çocukları için bile bir şey yapmadı. Annemi kaç kez dövdü. Hatta hamile olduğu zaman bile dövdü. Bunu asla unutmıyacağım.»

Lucia ikisini de dinliyordu; yüzü düşünceli, kara kaşları çatıktı. Onların tartışmaları çocuklara özgü, konuyla ilgisi olmayan şeylerdi; kendisi için hiç bir önemi yoktu. Duygusal yönden de kafaca da olgunlaşmamışlardı.

Diğer bir çokları gibi bu bilgisiz eğitim görmemiş köylü kadını; kendisine en yakın olan kişi üzerinde ölüm kalım kudretine sahipti. Her yılın her gününde insanlar sevdiklerini mahkûm ediyorlardı. Lucia Santa duygularına kapılarak düşünmüyordu. Oysa aşk ile merhametin bir değeri, belli bir ağırlığı vardı.

Çocuklarına babalık eden, onu yardımcısız ve perişan dulluktan kurtaran, zevkin tadını duyuran erkeğin artık onun için gerçek bir değeri yoktu. Bu erkek artık aileye huzursuzluk getirirdi. Octavia evden uzaklaşabilir, üvey babadan kurtulmak için zamansız evlenebilirdi. Lucia Santa'nın çocuklarına karşı görevleri vardı. Birşeyler, lüks sayılacak duygularla rahat bir hayat sürenlere özgü olan aşkı içinden çıkarıp attı.

Oysa aşkın ötesinde şeref vardı, gören duygusu vardı, dünyaya karşı bir birlik kurulması gerekiyordu. Frank Corbo bu şerefi asla lekelememişti, yalnızca görevlerini yerine getirememişti. Üstelik çocukların üçünün babasıydı. Ailede onun kanını taşıyanlar vardı. Gelecek yıllarda bu çocukların gözlerinin içine bakmak zorundaydı. Onlara hesap verecekti, çünkü Frank Corbo onlara hayat vermişti, dünyaya gelmelerini ona borçluydular. Bu düşüncelerin gerisinde; ana - babaların, bir zaman gelip kendilerinin de yaşlı ve çaresiz kalacağı, çocuklarının çocukları olacağı, onların insaflarına sığınacakları konusundaki ilkel korku gizliydi.

Bütün bu konuşmalar olurken Sal ve Vinnie ile kavga eden, güreşen, konuşmayla ilgisiz gibi görünen Gino birdenbire annesine, «o gece babam bana göz kırptı,» dedi.

Anne şaşırdı. «Göz kırpmak» kelimesini anlamadı. Octavia açıkladı.

Lucia Santa heyecanlandı, «gördün mü?» dedi, «rol yapıyordu. Ne yaptığını biliyordu ama

öylesine hastaydı ki kendini toporlıyamıyordu.»

«Biliyor musun,» dedi Larry, «babam Gino'nun ne kadar korktuğunu görünce öyle yaptı. Size söyledim önemli bir şey değil hastalığı. Bir parça hasta. O kadar. Eve getirelim onu.»

Anne Octavia'ya, «ne dersin?» diye sordu. Kararını vermişti ama Octavia'nın da rızasını almak istiyordu. Octavia başını başka tarafa çeviren Gino'ya baktı.

«Bir deneyelim,» dedi, «elimden geleni yapacağım ben.»

Annenin hazırlanmasına hep birlikte yardım ettiler. Yiyeceğin paket edilmesi, küçük bir kâsede makarna, meyva, yarım somun ekmek... Belki hemen bugün eve gelemez diye götürüyordu yiyeceği. Şakalaştılar bile. Lucia Santa, «o gece Vincenzo'ya melek deyince aklını gerçekten kaçırdığına inandım,» dedi. Yıllar boyu unutulmıyacak acı bir şakaydı bu.

Sonunda Lucia Santa yola çıkmaya hazırdı. Gino sordu: «Babam bugün gerçekten eve geliyor mu?»

Anne ona baktı. Çocuğun yüzünde anlıyamadığı bir korku vardı. «Bugün değilse bile yarın gelecek,» dedi, «üzülme.» Çocuğun gözlerindeki kaygılı görünümün kaybolduğunu gördü. Gino'nun yüzündeki kayıtsız şartsız güven Lucia Santa'ya aşk ve gücün ılık duygusunu kazandırdı.

Annesinin Gino'ya söylediklerini duyan Vinnie, büyük bir sadakatle bağırdı; «Yaşasın!

Yaşasın!» Octavia annesine, «çocukları yıkayıp giydirir, evin önüne çıkarırım,» dedi.

Hastaneye Lucia Santa ile Larry gidecekti. Evden çıkmadan önce Larry çocuklara, «eğer babayı bugün eve getirirsek onu kimse rahatsız etmesin,» dedi, «dinlenmesi gerek. Ne isterse yapın.» Larry'i dinleyen anne büyük bir canlılık, sevinç duydu. Herşeyin iyi sonuçlanacağına inanıyor, gece olanların göründüğü kadar önemli olmadığını düşünüyordu. Aslında polisi, cankurtarını çağırmak, Frank'ı hastaneye kaldırmak gereksizdi. Hepsi de duygularına kapılmışlardı. Belki de iyi olmuştu. Artık herşey düzene girecekti.

Siyahlar içinde kendinden emin, yiyecek paketi elinde, büyük oğlu saygılı, iyi bir evlât gibi koluna girmiş olduğu halde Lucia Santa Bellevue'ye giden otobüse binmek için 21'inci sokağa yürüdü.

★

Lucia Santa ile oğlu kalabalık bir danışma masasına geldiler. Beklediler. Uzun bir süre sonra doktoru görmeleri gerektiği söylendi, tarife uyarak doktorun odasına gittiler.

Bu büyük hastanenin dünyanın en iyi doktorlarına sahip olduğu söylenirdi: hastabakıcıları başkalarına göre çok daha çalışkan ve becerikliydi. Oysa bu gibi şeylerin Lucia Santa için hiç önemi yoktu bu pazar gününde. Ona Bellevue; yoksulların cehennemi gibi geliyordu, ölmeden önce çektikleri en son acıya ve utan-

ca burada katlanıyorlardı. Yoksullarla, çaresiz insanlarla, toplumun posasıyla doluydu. Tüberkülozlu hastalar, sevimsiz balkonlarda oturmuş is dolu havayı içerlerine çekiyor, ciğerlerini yiyip bitiren zehiri damıtan taş kenti seyrediyorlardı. Aklı başında yaşlıları yalnızca ziyaretçileri sorup bakıyor, onlara yiyecek getiriyor, yüzlerini yelpazeliyerek bir parça umut vermeye çalışıyorlardı. Bazı koğuşlarda Allah'a yahut insanlara kızıp tentürdiyot içmek ya da başka şekilde bedenlerine korkunç zararlar veren hastalar vardı, bunlar çektikleri acıyla diğer dertlerini unutmuşlar ve bu yüzden hayata sımsıkı sarılmışlardı. Sonra dünyadan fırlayıp uzaklaşarak daha insaflı bir dünyaya sığınan deliler geliyordu.

Lucia Santa bu yer hakkında başka ne söylenirse söylensin gerçek şu diye düşündü: bu belediye hastanesiydi. Ona ve onun gibilere hiç bir şey borçlu değildi; onlardan da hiç bir şey almıyacaktı. Koyu parke döşeli koridorları; ilâç, verilmeyi tedavi edilmeyi, yaralarının dikilmesini bekleyen çocuklarla doluydu. Bir başka koğuşta bir otomobil kazasında, ya da sarhoş bir ana - baba tarafından sakat bırakılan çocuklar bir lâstik tekerlek için kavga ediyorlardı.

Bazı yataklarda gerçekten hasta olanlar yatıyordu - çalışmaları karılarına ve çocuklarına ekmek sağlayan, ölüm korkularının ailelerinin yardımcısız, çaresiz bırakacakları düşüncesiyle karıştığı erkekler.

Burası insanların sevdiklerine her gün yiyecek getirdikleri bir hastaneydi, makarna, torba torba portakal, havlular, sabun ve temiz çamaşır. İnsan bedeninin acımasız, sevgisiz ve şefkatsiz birbirine yaptırılıp iyileştirileceği bir fabrikaydı. Bir hayvanın, yükünü taşıyacak hale getirildiği bir yerdi. İncinen insan ruhuna hiç de ihtimam göstermezlerdi, asla çiçek dağıtmayacak bir isteksizlik sezilirdi. Prensip gereğiydi bu. Kentin doğu duvarında, kule biçimindeki görünüşüyle, demir kapılarıyla, bir ortaçağ kalesi gibi asılı duruyordu; cehennem simgesiydi.

Lucia Santa ile oğlu doktorun bürosunu bulup içeri girdiler. Anne üzerinde bol bir beyaz gömlek bulunan bu kadar genç bir adamın kocasının kaderini elinde tutabileceğine inanamadı. Daha oturur oturmaz doktor ona bugün kocasını göremiyeceğini bildirdi, gerekli bazı kâğıtları imzalaması çok daha iyi olurdu.

Anne alçak sesle Larry'e İtalyanca, «ona göz kırpmasını anlat,» dedi. Doktor İtalyanca, «Hayır, Sinyorita, siz anlatın,» dedi. Anne şaşırmıştı. Doktor bir Amerikalıya öyle çok benziyordu ki.

Zenginlere özgü İtalyancayı konuşuyor Lucia Santa'ya centilmence bir nezaket gösteriyordu. Lucia Santa kocasının deliliğinin en yüksek noktaya eriştiği o korkunç gece onun en büyük öz oğluna nasıl göz kıptığını anlattı. Doktoru kocasının gerçekten deli olmadığına inandırmak istiyordu. Yoksuldular. Ekmek pa-

rasını kazanamıyacak kadar hastaydı kocası. İşte bazı erkekler bu nedenlerden ötürü garip davranışlarda bulunurlardı. Üstelik bütün kış şapkasız dolaşmıştı. Belki de beyni üşütmüştü. Sonra, Sekizinci Bulvar'daki yeraltı geçidini kazarken birkaç dakika toprak altında kalıp başından yaralanmasını da unutmamak gerekti. Lucia Santa anlattı, anlattı; hep hastalığın basit bir dikkat ve bakımla iyileşecek bedensel bir rahatsızlık olduğunu göstermeye çalışıyordu. Dönüp dolaşıp Frank Corbo'nun oğluna göz kırpmasına geliyordu. O gece hepsini aldatmış, onlarla alay etmişti kocası. Onlar da, hatta doktorları da kandırmıştı.

Doktor ciddilik ve nezaketle, göz kırpmanın gayet garip bir davranış olduğunu ileri sürdü, soğuğun ve başa vurulmanın da bu hastalıkta rol oynadığını söyliyerek dinledi, cesaret verdi, Anne bu nezaketin acımadan ve sevgiden ileri geldiğini anlamadı. Sözünü bitirince doktor o güzelim İtalyancasıyla konuşmaya bir, düşman gibi davrandığı kanısını uyandırmaya başladı.

«Sinyorita,» dedi, «kocanız çok hasta. Bu hastanede yatamıyacak kadar hasta. Eve götüremiyeceğiniz kadar hasta. Başka hastaneye gönderilmeli. Belki bir iki yıla kadar iyileşir. Bir şey diyemem. Bu gibi hastalıklar hâlâ bir sır.

Anne alçak sesle, «hiç bir kâğıdı imzalamıyacağım,» dedi, «kocamı görmek istiyorum.»

Doktor Larry'e baktı şöyle bir, başını sal-

ladı. Larry, «haydi anne,» dedi, «gidelim, yarın seni yine getiririm. Belki babamı yarın görürsün.»

Lucia Santa bir hayvan gibi hareketsiz ve duygusuz oturuyordu. Doktor umutsuz, çaresiz bir sesle, «Sinyorita,» dedi, «eğer kocanızın ateşi ya da sıtması olsaydı onu ekmek parası kazanmaya, yollamazdınız. Bacakları kırılsaydı yürümeye zorlamazdınız. Onun için dünyaya çıkıp yaşamak çok güç. Çok acı çeker. Bu kâğıtları imzalamakla kocanıza olan sevginizi ispatlıyacaksınız.» Masasının üzerindeki sarı bir dosyaya dokundu.

Anne başını kaldırıp ona baktı. Kaba bir İtalyancayla, «asla imzalamıyacağım,» dedi.

Doktor kıpkırmızı kesildi. Sonra üzüntüyle, «kocanız için bir paket getirdiğinizi görüyorum,» dedi, «paketi kendisine siz götürmek ister misiniz? Yanında kalamazsınız ama bir iki kelime konuşabilirsiniz. «Doktorun iyiliği karşısında bu sefer Lucia Santa'nın yüzü kızardı. Doktor masasındaki telefonu açıp birine bir şeyler söyledi. Sonra ayağa kalkıp Lucia Santa'ya, «benimle gelin,» dedi. Larry de yerinden kalkınca, «siz burada annenizi bekleseniz daha iyi olur,» dedi.

Lucia Santa önünden giden beyaz gömleği karanlık, hapisaneye benzeyen koridorlar boyunca, merdivenlerden inip çıkarak, sonunda çinilerle kaplı, bazlılarının birbirinden perdelerle ayrılmış olduğu banyo küvetleriyle dolu bir yere açılan kapıya gelinceye kadar izledi. Dok-

torun peşinden ilerdeki başka bir bölmeye açılan kapıya gitti. Ama doktor birdenbire perdeli küvetlerden birinin önünde durdu. Sağ eliyle sanki düşmesine engel olmak istiyormuş gibi Lucia Santa'nın kolunu sıkıca kavradı. Sol eliyle de perdeyi açtı.

Çıplak bir adam, kolları iki yanına bağlanmış tertemiz suyun içinde oturuyordu. Anne'nin ağzından bir feryat koptu; «Frank!» Uzun kafatası ondan yana döndü; yüz, dehşete kapılmış vahşi bir hayvanın dişlerini gösteren sırıtmasıyla uzandı. Mavi gözler birer cam parçasıydı; ruhsuz bir öfkeyle parlıyordu. Lucia Santa'ya değil üzerlerindeki görünmez gökyüzüne bakıyorlardı. Bu umutsuz şeytanca bir çılgınlığın yüzüydü; kadının uzun, çaresiz, umutsuz feryatları üzerine doktor perdeyi kapadı. Kahverengi kâğıt paket düştü; Lucia Santa'nın çoraplarını ve ayakkabılarını kirletti.

Şimdi yine doktorun bürosunda oturuyordu. Larry annesini susturmaya çalışıyordu; Lucia Santa ağlıyor, kendini tutamıyordu. Ağladığı; tekrar dul kalmak zorunda bırakılan, yine bomboş yatakta tek başına yatacak olan kendisiydi. Yenilmesine, kaderin üstün gelmesine ağlıyordu. Ve ağlıyordu, çünkü yıllardan beri ilk kez dehşete kapılmıştı; bir adamı sevmiş, ona çocuklar doğurmuş sonra da onu ölü değil, ruhu bedeninden parçalanarak çıkmış bir halde görmüştü.

Lucia Santa istenen bütün kâğıtları imza-

ladı. Gösterdiği yakınlık için doktora teşekkür etti. Hastaneden çıkınca Larry onu eve taksiyle götürdü. Annesi için kaygılanıyordu. Ama Onuncu Bulvarda taksiden indiklerinde Lucia Santa kendini tümüyle toparlamıştı; hatta merdivenleri çıkarken yardım bile istemedi. Bulvar'ın köşesinde duran çocukları, Gino, Sal ile Vinnie'yi görmediler bile.

İKİNCİ KİTAP

SEKİZİNCİ BÖLÜM

İlkbaharın ilk güzel cumartesi günü, Octavia evi kıyı köşe temizlemeye karar verdi. Vinnie ile Gino apartmanın merdivenlerini, koridorlarını ve arka taraftaki avluyu yıkayıp süpürmeye gittiler. Küçük Sal ile Lena'ya sandalyelerin, büyük yemek masasının tozunu alsınlar diye bezler verildi; yuvarlak, kıvrımlı çıkıntıları olan sandalyeler gizemli, büyük, girintiler meydana getirmiş, kavisli masanın altında iki küçük çocuk oturabilir ve rahatlanabilirdi. Büyük cilâ şişesiyle Sal ve Lena herşeyi pırıl pırıl yağladılar. Octavia'ya yalnızca üzerlerinden kuru bezle geçmek kaldı.

Bütün dolaplardan herşey ortaya çıkartıldı, raflara temiz gazeteler serildi. Bütün tabak çanak mutfak masasının üzerine yıkanmak için yığıldı.

Bir saat içinde Vincent'le Gino ellerinde

süpürgeleri, toz bezleri, sabunlu sıcak ibrik olduğu halde geldiler. Gino, «işimizi bitirdik,» dedi, «ben sokağa çıkıp top oynıyacağım.»

Octavia'nın başı dolabın içinden uzandı. Sinirlenmişti. Son birkaç aydır Gino'da bir takım değişiklikler olmuştu. Zaten sorumsuz bir çocuktu; ama ortadan kaybolamıyacağını anlayınca verilen işi neşeyle ve iyi yapardı. Şimdi ortalıkta yüzü asık ve küstahça dolaşıyordu. Herşeyi mahvediyor, bozuyordu. Octavia iki oğlana kaşlarını çattı. Vinnie de onun kadar kötü olmuştu.

Octavia seslendi: «Anne, bak. Koca apartmanı bir ibrik suyla yıkadılar. Dört kat merdivenini, dört koridoru ve mermer holü bir tek ibrik suyla temizlediler.» Alaycı alaycı güldü.

Lucia Santa mutfaktan, «eh, bir parça temiz görünmesi yeter,» dedi.

Octavia adeta haykırdı: «Bir ibrik suyla nasıl temiz görünebilir?» Annesinin güldüğünü duydu. O da güldü. Öylesine güzel bir sabahtı ki. Apartman altın rengi ışıklar içinde yüzüyordu.

Süpürgeler ve kovalarla karşısında duran iki oğlan çok komiktiler yaptıkları işten nefret ediyorlardı çünkü. Yüzleri tiksintiyle asılmıştı. «Pekâlâ,» dedi Octavia, «Vinnie, sen dolapları düzeltmeme yardım et. Gino sen camların iç taraflarını temizle. Sonra Vinnie ile birlikte bütün döküntüyü arka avluya indirirsin, ben de pencerelerin temizliğini bitiririm.»

«Çok yaparım,» dedi Gino.

Octavia başını kaldırıp ona bakmadı bile. «Terbiyesizleşme.»

«Ben sokağa gidiyorum,» dedi Gino

Vinnie ile Sal, Gino'nun kendini bilmezliği karşısında şaşkına dönmüşlerdi. Oğlanlardan hiç biri Octavia'ya karşı koymaya cesaret edemezlerdi: hatta Larry bile zaman zaman onun emirlerine boyun eğerdi. Yaramazlık ettikleri, ya da söylenenleri dinlemedikleri zaman ablaları onların saçlarını çeker, döverdi. Bir seferinde Larry'nin başına süt şişesiyle vurmuştu.

Octavia dolabın içine çömelmişti. Omuzunun üzerinden, «beni ayağa kaldırma,» dedi.

«Umurumda bile değil,» dedi Gino, «Allahın belâsı pencereleri temizlemiyeceğim. Gidip top oynıyacağım.»

Octavia oturduğu yerden ok gibi zıpladı, Gino'nun üstüne atladı. Bir eliyle oğlanın saçını kavradı, öteki eliyle yüzüne şiddetli iki tokat indirdi. Gino kurtulmaya çalıştı ama Octavia ondan çok kuvvetliydi. Gino'yu sımsıkı tutuyordu. Durmadan tokatlıyordu oğlanı ama fazla canını yakmadan. «Haydi bakalım bücür,» dedi, «pencereleri temizlemiyeceğini söyle de seni öldüreyim.»

Gino karşılık vermedi. Ama beklenmedik bir güçle Octavia'nın elinden kurtuldu. Ablasının karşısına geçip ona korku ve nefretle değil, büyük bir şaşkınlık, olanca savunmasızlığı içinde baktı. Octavia, Gino'nun bu bakışına bir türlü alışamamıştı. Bazan Vinnie'yi Gino'yu döv-

düğünden daha beter döverdi; Gino'nun bakışı karşısında duyduğu suçluluğu duymazdı. Üvey babaya olan duygularına rağmen Lena, Sal ve Gino'yu asla üvey kardeş olarak düşünmezdi. Onlar annesinin çocuklarıydı.

Lucia Santa mutfaktan çıkıp geldi. Octavia, «yeter artık,» dedi, «Gino, yalnızca iki pencereyi temizle sonra oynamaya git.»

Oysa Gino'nun ince, esmer yüzü inatçı bir öfkeyle doluydu. b... oğlu... b... pencerelerin hiç birisini de temizlemiyeceğim,» dedi. Ne yapacaklarını bekliyerek durdu.

Uzlaşmaya çalışarak, yumuşak bir sesle anne, «senin gibi küçük bir çocuk küfretmez,» dedi.

Gino haykırdı: «Octavia her zaman küfrediyor. Üstelik. Ona hiç bir şey söylemiyorsun. Başkalarının yanında da öyle kibarlaşıyor ki.» Anne gülümsedi. Octavia bir kahkaha etmamak için başını öteki yana çevirdi. Doğruydu. Erkek arkadaşları, özellikle **Panettiere**'nin oğlu onun nasıl küfürbaz olduğunu akıllarına bile getiremezlerdi. Annesine çocuklara kızdığı zaman savurduğu küfürleri erkek arkadaşları onun yanında asla ağızlarına almaya cesaret edemezlerdi. Bazan, öfke tepesine vurduğunda kendi kendisini bile şaşırtacak küfürler savururdu. Kız arkadaşlarından biri ona, «pis ağızlı bakire,» adını koymuştu.

«Güzel, güzel,» dedi anne, «yemek zamanına kadar yardım et yalnızca, sonra sokağa çıkarsın. Yemek nerdeyse hazır olacak.» Octavia'nın

ikinci plâna düşmekten hiç hoşlanmadığını, buna sinirlendiğini biliyordu ama işler öylesine yolundaydı ki aile içinde anlaşmazlık olmasını istemiyordu.

Gino'nun küstahça, «ben aç değilim? Sokağa şimdi çıkacağım. Yemeğin canı cehenneme,» dediğini hayretle duydu. Top sopasını bulunduğu köşeden aldı, kapıdan çıkmak için döndü. Tam o sırada annesinin eli ağzının üstüne indi.

Lucia Santa sinirlenmişti şimdi. **«Animale,»** diye haykırdı, «inatçı köpek. Tıpkı babana benziyorsun. Şimdi bir yere gitmiyeceksin artık. Bütün gün evdesin.»

Gino'nun boyu, Lucia Santa'nın çenesine bile gelmiyordu. Oğlanın, küçük bir çocuğun öfkesiyle dolu, çılgınca bakan iri kara gözlerine baktı. Gino elindeki sopayı kaldırdı, hiç kimseye çarpmamasına dikkat ederek fırlatıverdi. Uzun ince sopa zarif bir kavis çizdi ve masanın üzerindeki bütün tabakları süpürür gibi yere döktü. Korkunç bir gürültü koptu. Tabakların ve çanakların boyalı parçaları odanın içinde uçuştu.

Bunu büyük bir şaşkınlık izledi; herkes olduğu yerde dona kalmıştı. Gino annesiyle Octavia'ya dehşetle şöyle bir baktı. döndü ve kaçtı. Kapıdan çıktı, merdivenlerden indi, Onuncu Bulvar'a ve temiz bahar güneşine çıktı. Annesi peşinden, **«Figlio de puttane.»** Canavar! Hayvan! Yemeğe geleyim deme!» diye bağıracak kadar kendini toparlamıştı.

31'inci Sokakta yürüyen Gino kendini çok daha iyi hissediyordu şimdi. Herkesin canı cehenneme. Annesinin de, ablasının da canı cehenneme. Biri kolundan çekince adeta yerinden sıçradı, Vinnie'ydi bu.

«Haydi eve gel,» dedi Vinnie, «Octavia seni eve getirmemi söyledi.»

Gino döndü. Vinnie'yi itti. «Dövüşmek mi istiyorsun, orospu çocuğu?» dedi.

Vinnie ona düşünceli düşünceli baktı. «Haydi gel,» dedi, «pencerelerin temizlenmesine yardım ederim. Sonra da top oynarım.»

Gino Dokuzuncu Bulvar'a doğru koştu. Vinnie daha süratli bir koşucu olmasına rağmen Gino'nun peşinden adım sesleri geldiğini duymadı.

Kurtulmuştu artık. Oysa içinde garip bir tedirginlik duyuyordu. Hatta artık öfkeli bile değildi. Başkalarının, hatta Larry'nin bile dediğini yapmıyacaktı. Aklına Larry gelince durdu. Mahalleden uzaklaşması gerekiyordu. Larry'yi peşinden yollarlardı elbet.

Dokuzuncu Bulvar'da Gino, kentin yukarı taraflarına doğru giden bir atlı arabanın arkasına asıldı. Birkaç blok sonra onu farkeden iri yarı bıyıklı İtalyan arabacı kırbacını geriye doğru salladı. Gino arabadan atladı, yerden bir taş aldı, ve arabadan yana attı. Hiç nişan almamıştı ama taş çok yakına düştü. Arabacı lânetler, küfürler savurdu, arabasını durdurdu.

Gino Sekizinci Bulvar'a doğru kaçtı. Orada bir taksinin arkasına asıldı. Şöför onu görünce Cantral Park'a gelinceye kadar atlamasın diye arabayı hızlandırdı.

Böylece Gino hayatında ilk kez Cantral Park'ı gördü. Atların su içtiği yalağın yakasındaki çeşmede elini yüzünü yıkadı. Gazoz içecek bile parası yoktu. Parkın içlerine doğru, batıdan doğuya zenginlerin oturduğu evlere kadar yürüdü. Zenginler umurunda bile değildi. Gino'ya hiç bir şey anlatmıyorlardı. Onun çocukça hayallerinin içinde parayla ilgili bir şey yoktu. Savaş alanlarındaki kahramanlıkları, spor birinciliklerini düşünürdü hep. Kendi üstünlüğünü hayal ederdi.

Gino; parkta sırtını dayayıp oturabileceği, gökyüzüne yükselen taş yapıları, ya da yaprak perdesi gerisinde gidip gelen taksilerin, arabaların kara gölgelerini görmiyeceği bir yer aradı. Bir orman hayali peşindeydi; ama nerede dursa dursun, nereye otursa otursun ağaçların üzerinden hiç olmazsa bir yapının taş yüzünü, gökyüzüne yakın bir yerde sallanan bir reklâm levhasını görüyor, taksilerin klâksiyon, atların nal seslerini duyuyordu. Benzin kokusu, otların ve ağaçların kokusuna karışıyordu. Sonunda Gino yorularak beton setleri olan bir havuzun yanına uzandı; gözlerini kapıyarak yüksek yapıların somutluğunu yitirip bir peri masalındaki resim gibi ağaçların üzerinde soyutlaşmasını sağladı. Daha sonra ormandan

çıkıp kente girecekti. Hiç farkında olmadan uyuyakaldı.

Sihirli bir uykuya dalmıştı. İnsanların yanından geçtiğini, kendisine baktıklarını biliyordu, bir top yakınına düştü, top sahipleri geldiler, ona baktılar. Ama Gino onları görecek kadar uyanamıyor, kendine gelemiyordu. Sanki yıllar geçiyormuş gibi mevsimler değişti. Önce çok ısınınca, Gino çimenler boyunca yuvarlanıp ağaçların gölgesine sığındı. Sonra yağmur çiseledi, Gino ıslandı, üşüdü, hava kararda, en sonra da yaz gelmiş gibi aydınlandı. Ama Gino uyanıp kalkamıyacak kadar yorgundu. Başını kollarına dayayıp, burnunu ve gözlerini otlara gömerek hayatı tükeninceye kadar uyudu. Oysa uyandığında geçip giden yalnızca bir öğleden sonraydı.

Kentin yapılarının havada sallanır gibi duran sivri tepeleri; yaklaşan alacakaranlık baştan başa maviye boyanmıştı; artık havada sarı güneş ışınları yoktu. Park; karalar, yeşiller içindeydi. Karanlık basmadan eve varmak istiyorsa çok acele etmeliydi.

72'inci Sokak'ta Central Park'tan çıktı. Artık kaygılıydı. Kendi evine, yuvasına, mahallesine bir an önce varmak istiyordu; erkek kardeşlerini, kız kardeşlerini ve annesini yeniden görmek istiyordu. Onlardan hiç bu kadar uzun bir süre uzak kalmamıştı. Bir taksinin arkasına asıldı. Şansı vardı; araba kentin aşağısına, Dokuzuncu Bulvar'a doğru yollandı. Ama 31'inci Sokak'ta çoz hızlı gitmeye başladı. Gino

yine de arabadan atladı, atlar atlamaz da durmayıp aynı hızla koştu, dengesini korudu. Birdenbire arkasından bir çığlık koptu, madeni bir sesle. Gino sarsıldı; havaya kaldırıldığını, adeta uçtuğunu hissetti. Kaldırıma çarpıp sıçradı. Yaralanmamıştı ama korkmuştu, çünkü bir arabanın altında kaldığını anlamıştı.

Büyük mavi bir araba yarı kaldırımın üstünde, yarı yolda duruyordu. Arabadan uzun boylu bir adam çıkıp ona doğru koştu. Sarı saçlı mavi gözlüydü. Yüzünde öyle içten bir kaygı vardı ki Gino ona acıdı. Hemen, «bir şeyim yok, beyim,» dedi? Ama adam onun bütün bedenini yoklayarak kırık olup olmadığına baktı.

Yalnızca pantolonunun paçası boydan boya yırtılmıştı; oradan kan akıyordu.

Adam hemen hemen korkulu bir sinirlilik içinde, «bir şeyin yok ya oğlum?» diye sordu, «kendini nasıl hissediyorsun?»

«Dizlerim ağrıyor,» dedi Gino. Adam dizlerine baktı. Dizinde kanın ağır ağır süzüldüğü derin bir çizik vardı. Adam sanki bir bebekmiş gibi Gino'yu kucağına aldı, arabanın ön tarafına oturttu. Çevrelerinde toplananlara, «bu çocuğu hastaneye götürüyorum,» dedi.

30'uncu Sokak'taki Fransız Hastanesinin önünde adam arabayı park etti, bir sigara yaktı. Gino'ya dikkatle baktı. «şimdi bana doğruyu söyle,» dedi, «kendini nasıl hissediyorsun?»

«Bir şeyim yok,» dedi Gino. Midesi bulanı-

yordu. Araba altında kalmış olmaktan korkmuştu.

«Dizini göreyim,» dedi adam.

Gino pantolonunun paçasını sıvadı. Kan durmuştu. Yara kabuk bağlamaya başlamıştı. Gino gururla, «yaralandığım zaman hiç kan kaybetmem,» dedi, «hem bir kabuk bağlar yaram.»

Adam içini çekti. «Hastaneye girsek iyi ederiz galiba,» dedi.

Gino hemen, «bu hastanelerde insanı hep bekletirler,» diye atıldı, «eve gitmem gerek, yoksa annem çok kızar. Birşeyim yok benim, bayım» Arabadan indi. «Sonra sizin hatanız değildi,» diye ekledi. Arabadan topallıya topallıya uzaklaştı.

Adam seslendi: «bir dakika, oğlum.» Arabanın penceresinden sarkarak Gino'ya bir bankonut uzattı; bir beş dolarlıktı bu.

Gino utanmıştı. «İstemem,» dedi, «benim hatamdı. Para istemem.»

«Al bunu,» dedi adam sert bir sesle, «annen sana yeni bir pantolon almak zorunda, boşu boşuna parasını harcatma.» Ciddileştiğinde adam tıpkı Lindberh'e benziyordu. Gino parayı alınca adam onun elini sıktı; gülümsedi. Rahatlamış, övücü bir sesle, «iyi bir çocuksun, oğlum,» dedi.

Şimdi Gino'nun eve varmak için bütün yapacağı El'den Dokuzuncu Bulvar'ı geçmek, 30'uncu Sokaktan Onuncu Bulvar'a yürümekti.

Büyük bir mutluluk duyarak köşeyi dön-

dü. Sal sokakta oynuyor, annesi, evin önünde Zia Louche ve başka bir kadınla oturuyordu. Octavia dondurma tezgâhının yanında **Panettiere'nin** oğluyla konuşuyordu. Gino ablasının yanından geçti. Birbirlerini görmezlikten geldiler. Evin önünde durup annesiyle konuştu:

Lucia Santa öfkeli değildi: Gino anlamıştı. Sakin sakin, **«Buono Sera,»** dedi Gino'ya, «demek sonunda eve gelmeye karar verdin. ha? Yemeğin fırında.» Başını çevirdi; Zia Louche'la konuşmaya başladı. Gino acı acı, **bacağını görmedi bile,** diye düşündü.

Merdivenleri topalıya topallıya çıktı. Rahatlamıştı. Herşey unutulmuş gibiydi. Şimdi ilk kez bacağının zonkladığını farkediyordu. Ağzı kurumuştu, tuzlu gibiydi, gözleri ağrıyordu, bacakları titriyordu.

Vinnie mutfakta kitap okuyordu. Gino'yu görünce fırından bir tabak dolusu biber, yumurta ve patetes çıkardı, masanın üzerine koydu. Sonra koridordaki buz kutusuna gitti, bir şişe süt getirdi. Gino şişeden hemen bir yudum içti. Sonra yemek yemek için oturdu.

Vinnie alçak sesle, onu itham ederek, «bütün gün neredeydin?» diye sordu, «annemle Octavia çok üzüldüler. Larry her yerde seni aradı. Çok merak ettiler.»

«Evet, tabii,» dedi Gino alay eder gibi. Ama kendini daha iyi hissediyordu. Birkaç lokma aldıktan sonra daha fazla yiyemiyeceğini anladı. Bacaklarını bir sandalyenin üzerine uzattı. Bacakları tutulmuştu adeta. Pantolonunun

paçalarını sıvadı. Dizinin üzerinde kocaman, yara kabuk bağlamış, kara balon gibi şişmişti.

«Vay! dedi Vinnie.» Yaraya bir parça tentürdiyot koysan iyi edersin. Yüzüne ve ellerine de. Dövüştün mü?»

«Hayır,» dedi Gino, «bir araba çarptı yalnızca.» Bunu söylerken nerdeyse ağlamak üzereydi. Musluğa gidip elini yüzünü yıkadı. Sonra ön odaya geçti. Yatağı açıp soyundu. Üşüyordu; üzerine bir çarşaf örttü. Cebinden beş doları çıkarıp elinde tuttu. Midesi bulanıyor; yüzü ateş gibi yanıyordu. Şimdi hızla gelip kendisine çarpan arabayı, bedeninin havada uçtuğunuanında görmediği bir biçimde görüyordu. Vinnie yatağın kenarında, yakınında oturuyordu. Gino titrek bir sesle, «bana araba çarptı,» dedi, «Gördün mü? Adam bana beş dolar verdi. Çok iyi bir insandı. Beni hastaneye bile götürmek istedi ama yaram ağır değildi.» Gözlerini açtı. «Bak, gördün mü? Beş papel.»

İki çocuk paraya baktılar. Bir servetti bu. Vinnie'nin Konfirmasyon töreninde Zia Lourhe'nin verdiği beş dolarlık altın parası vardı ama bunu harcamasına asla izin vermezdi. «Vay canına,» dedi Vinnie, «bu parayla ne yapacaksın, anneme mi vereceksin?»

«Yok canım,» dedi Gino, «araba çarptığını öğrenirse döver beni.» Sonra ciddi ciddi ekledi: «hadi senin şu her zaman düşündüğün alkolsüz birayı yapıp satalım; para kazanalım. Hatırladın mı? Belki de iyi bir iş kurarız.»

Vinnie sevinmişti. Onun rüyasıydı bu. «Alay etmiyorsun ya?» diye sordu, Gino ciddi olduğunu söyleyince, «parayı bana versen daha iyi,» dedi Vinnie. «Annem elinden alabilir.»

«Olmaz, efendim,» dedi Gino kuşkuyla, «bu para benim elimde kalacak.»

Vinnie şaşırmış ve incinmişti. Gino harçlığını dondurma parasını, iskambilden kazandıklarını hep ona verirdi.

«Hadi hadi,» dedi Vinnie, «beş dolar bende kalsın. Sen kaybedersin.»

Gino alay eder gibi, «araba bana çarptı, sana değil,» dedi, «sen benimle gelmedin bile. Octavia'nın tarafını tuttun. Yine de seni kendime ortak ettiğim için şanslısın.»

Yastığına uzandı. Vinnie ona dikkatle baktı. Gino daha önce hiç böyle davranmamıştı. «Pekâlâ,» dedi, «para sende kalsın.»

Gino da yattı, hemen hemen dalgın bir tavırla, «bira işinde patron benim,» dedi, «para benim çünkü.»

Bu teklif Vinnie'yi incitti. Kendisi daha büyüktü; üstelik fikir de onundu. Neredeyse, «senin de, beş dolarının da cehenneme kadar yolu var,» diyecekti; Ama bunun yerine, «pekâlâ,» dedi, «patron sen ol. Dizini sarayım mı?»

«İstemem. ağrımıyor artık. Birayı nasıl yapacağımızdan söz edelim hadi. Bana araba çarptığını kimseye söylemiyeceksin, unutma.»

Vinnie, «masrafları hesaplamak için bir kâğıt kalem getireyim,» dedi, Mutfağa gitti. Masayı topladı, bulaşıkları yıkadı. Annesi masa-

yı Gino'nun toplaması, bulaşıkları yıkaması için kesin emir vermişti oysa. Sonra okul çantasından kalemle defter aldı.

Ön odaya geldiğinde ortalık iyiden iyiye kararmıştı. Alaca karanlıkta Gino'nun yastık üzerindeki gevşemiş elini gördü. Kırışık beş dolarlık yerdeydi. Gino derin bir uykuya dalmıştı, bedeni gevşemişti, gözleri kapalıydı.

Oysa yataktan garip sesler geliyordu. Vinnie yaklaştı; kardeşinin uykusunda ağladığını, yanaklarından yaşlar aktığını gördü. Vinnie onu gördüğü kâbustan uyandırmak için sarstı ama Gino derin derin, rahat rahat uyuyordu. Sonunda ağlama sesleri kesildi, şimdi Gino'nun yanakları ve kirpikleri yaş içindeydi. Vinnie belki kardeşi uyanır, beş dolarını ister diye bir süre yatağın yanında bekledi. Sonra parayı duvardaki gizli deliklerine koydu.

Vinnie karanlıkta pencere pervazına oturdu. çok durgun bir geceydi, Bulvar'da oturanların geç vakte kadar dışarda kalmalarını gerektirecek kadar ısınmamıştı hava. Demiryolu depoları bile sessizdi, çalışan hiç bir lokomotif yoktu. Vinnie kardeşinin bir şeysi olmadığına inaç getirmek için durmadan yataktan yana bakıyor, bir yandan da bira için şişeleri nerden bulacaklarını hesaplıyordu. Gino'nun onu patron yapacağını biliyordu.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Sonbaharın dumanlı kurşuni rengi ışığı kenti tepeden tırnağa gölgelendiriyordu. Onuncu Bulvar'daki köprü iki çelik hatla ayrılmış, kaldırım taşı döşenmiş bir sokağın üzerinde değil de, uçsuz bucaksız bir boğazmış gibi yarı yarıya gözden kaybolmuştu. Köprünün altında, 29'uncu Sokak yönünden kahverengi bir atın çektiği bir araba geliyordu. Araba uzun tahta parçalarından yapılmış ince küfelerle doluydu. Küfelerde şaraplık kara üzüm vardı.

Araba 30'uncu ve 31'inci Sokaklar arasında durdu. Arabacıyla yardımcısı küfeleri indirip bir evin önüne bıraktılar. Arabacı arkaya doğru eğildi, sanki gökyüzüne doğru şarkı söyler gibi, «Ca - te - ri - na, üzümlerin seni bekliyor,» dedi. Dört kat yukarıdan bir pencere açıldı, çocuklar, kadınlar, erkekler dışarı uzandılar. Saniyeler sonra, sanki merdivenlerden uçarak inmişler gibi burnunu çeke çeke üzümleri kokladı: «Bu yıl üzümler iyi mi?» diye arabacıya sordu. Arabacı cevap vermek zahme-

tinde bulunmadı. Parasını almak için elini uzattı. Adam parayı ödedi.

Bu sırada adamın karısı iki çocuğunu nöbetçi koyarak diğer çocuklarıyla birlikte küfeleri kilere taşıyordu. Baba bir küfenin ince tahtasını koparıp getirilen malı ortaya çıkardı; yığının üzerinden kocaman bir kara üzüm salkımı aldı. Çocuklarıyla karısı tekrar dışarı çıkınca her birine birer salkım verdi. Bu durum her apartmanın önünde tekrarlanıyor, çocuklar ellerine verilen salkımları yiyor, onlar kadar şanslı olmayan komşular da gelip şaraplarının iyi olması dileğinde bulunuyorlardı. Kilerlerin duvarı boyunca sıralanacak büyük, koyu kırmızı şişeleri düşünerek dudaklarını yalıyorlardı.

Gino öteki çocukları, babaları şarap yapan çocukları kıskanıyordu. Joey Bianco'nun babasının yanında durdu. Ama Joey ona bir salkım üzüm vermiyecek kadar eli sıkıydı; Joey'in babası da akrabalara, yakın dostlara birer salkım üzüm dağıtamıyacak kadar cimriydi.

Ama şimdi şişman, yusyuvarlak **Panettiere** kendi kapısı önünde kule gibi yığılmış küfeleri almak için gelmişti. Küfelerin ikisini açtı; çocuklara salkım salkım üzüm dağıttı. Gino da koştu, payına düşeni aldı. **Panettiere** gür sesiyle, «küfelerin taşınmasına yardım edin hepinize Pizza var,» dedi. Çocuklar üç küfe yığınının çevresini aldılar; göz açıp kapayıncaya kadar küfeler yeraltına, kilere indi. Gino'ya taşıyacak bir şey kalmamıştı.

Panettiere onu azarlayıcı bakışlarla süz-

dü. «Ah, Gino, **figlio mio,** ne olacaksın sen?» dedi, «ne kadar gayret edersen et, iş senden kaçıyor. Artık öğrenmelisin; çalışmayanlara ekmek havadan gelmez. Git hadi.»

Panettiere döndü, çocuğun gözlerindeki öfkeli bakışı görünce durdu. «Ah,» dedi, «senin hatan değil bu. Yalnızca işe atılmıyorsun. Şimdi şurda bir küfe olsaydı onu taşırdın, değil mi?» Gino başıyla onaylayınca, **Panettiere** dükkâna girmesini işaret etti. Öteki çocuklar armağanlarını almak için kilerden geldiklerinde Gino elinde pizzası olduğu halde Bulvar'a çıkmıştı bile.

Ortalığı kaplayan alacakaranlıkta; ağızları; üzümden mosmor, yedikleri pizzanın domates salçasıyla kıpkırmızı olan çocuklar bağıra çağıra Bulvar'da koşuştular, uluyan şeytanlar gibi köprünün merdivenlerinde yarış ettiler, alttan geçen trenin istim bulutları içinde dansettiler ve lokomotifin kıvılcımları arasında yeniden ortaya çıktılar. Taştan kent üzerlerinde kapkara yükseliyordu. Pencerelerden içeriye çağrılmazdan önceki son deliliklerini yapıyorlardı. Boş küfeleri bir çukura yığdılar; içlerindeki büyük oğlanlardan biri bunları ateşledi. Onuncu Bulvar turuncu rengi ışıklara büründü; çocuklar ateşin çevresinde geniş bir halka meydana getirmişlerdi. Pencerelerden seslenen annelerin sesi buz gibi sokaklar boyunca yankılanıyordu.

Lucia Santa bir bulutun grisindeki Tanrı gibi Onuncu Bulvar'daki 358 numaralı evin en

üst katın penceresinden sokağı seyrediyordu, dirseklerini bir yastığa dayamıştı. Kendisinin ve başkalarının çocuklarının üzüm yemelerini, köprüde koşuşmalarını seyrediyordu. Bu yıl kış erken geleceğe benzerdi. Yaz, kent insanlarının dinlenme zamanı olan mevsim sona ermişti.

Artık okullar başlıyacaktı. Çocuklar için beyaz gömlekler sağlanmalı, pantolonlar onarılmalı, ütülenmeliydi; lâstik ayakkabılar yerine kalın altlı ayakkabılar giyilecekti. Saçlar kesilip taranmalıydı. Yün eldivenler; şapkalar ve paltolar alınmalıydı. Soba mutfağın bitişiğindeki oturma odasına kurulmalıydı, daima kontrol edilip dolu tutulması gerekiyordu. Kışın çıkacak doktor masrafı için bir tarafa para ayırmak da gerekliydi. Lucia Santa para artırabilmek için Sal'a demiryolu deposundan kömür çaldırmayı bile düşünüyordu. Oysa Salvatore çok çekingendi, böyle bir iş hoşuna gitmezdi. Gino ise artık bu gibi işlere kalkışamazdı. Çok büyümüştü, bir hırsız muamelesi görebilirdi. Lucia Santa bunları yoksullara özgü bir kurnazlıkla düşünüyordu.

Şimdi portakal rengi ışıkta küçük bir oğlanın kaldırımdan bir parça uzaklaştığını, sonra koşarak hendeği geçip yakılan ateş kümesinin üzerinden atladığını görüyordu: Gino. Elbiselerini rezil edecekti. Sonra Gino'dan da küçük bir çocuk aynı şeyi denedi; ateşin tam kıyısına oturakaldı; çevreye kıvılcımlar sıçradı. Lucia Santa, Gino'nun ikinci kez atlamaya hazırlandığını görünce yüksek sesle, «mannaggia Gesu

Crist,» dedi. Koridorlardan koşa koşa geçip mutfağa gitti; kara **Tackeril**'i kaptı; merdivenlerden aşağı uçar gibi indi. Octavia, okuduğu kitaptan başını kaldırıp baktı.

Lucia Santa apartmanın kapısından çıktığı sırada Gino üçüncü kez ateşin üzerinden uçuyordu. Tam yarı yolda annesini gördü ve yere düştü. Sonra kaçmaya çalıştı. İnce kara kırbaç böğrüne indi; keskin ve yakıcıydı. Annesini kandırmak için acıyla uludu ve eve koştu. O sırada anne Sal'in ateşin üzerinde yelken açtığını gördü. Küçük oğlan yanından geçerken pantolonundan yanık kokusu geliyordu. Lucia Santa ona kaçması için zaman kazandırdı ama savurduğu **Tackeril** yine de değdi. Sal bir feryat kopardı, Gino'nun peşinden eve daldı. Lucia Santa merdivenleri çıkıp eve girdiğinde onlar pantolonlarını, şapkalarını ve ceketlerini çıkarmış, yatağın altına saklanmışlardı bile. Şimdi hiç olmazsa yarım saat uslu dururlardı. Günün bir saati, bir mevsim, hayatının bir parçası sona ermişti.

«Kitabını kaldır,» dedi anne, «çocuklara yardım et.» Octavia içini çekti; kitabını bıraktı. Pazar akşamları daima ev işlerine, çocuklara yardım ederdi. Pazar akşamları Octavia hep huzur içinde olurdu.

Octavia banyo küvetinin üzerindeki kuru çamaşırları aldı, küveti temizleyip içine sıcak su koydu. Sonra kendi odasına gidip yatağın altına seslendi: «çıkın oradan.» Gino ile Sal sürüne sürüne çıktılar. Sal, «annem hâlâ öfkeli

mi?» diye sordu. Octavia sert sert, «değil ama uslu olmazsan yine kızar,» dedi. «Küvette dövüş yok, yoksa ikiniz de ölürsünüz.»

Lucia Santa mutfakta akşam yemeğini hazırlıyordu. Vinnie sinemadan gelmiş, masanın hazırlanmasına yardım ediyordu. O daha sonra yıkanacaktı.

Sal ile Gino banyodan çıktıklarında uzun kollu ve uzun paçalı kışlık giysiler onları bekliyordu. Unutulmuş gizli bir yerden okul çantaları ortaya çıkarılmıştı; eskiydiler ama kullanılabilirlerdi daha. Üstelik onları köfteli sandviçler de bekliyordu.

Yemekten sonra Octavia onlara bir nutuk çekti; Sal, Vinnie ve Gino'ya. Yabancısı değillerdi bu nutukların. «Şimdi,» dedi Octavia, «içinizde aptal yok. Bu yıl karnelerinizin iyi olmasını istiyorum, davranışlarınız da iyi olmalı. Vinnie sen geçen yıl iyiydin ama bu yıl daha parlak, çalışkan olmak gerek. C.C.N.Y.'ye gitmek istiyorsun, değil mi? Notların yeteri kadar iyi olursa orada parasız okuyabilirsin.» Kolejde paralı okumak diye bir şey olamazdı. Vinnie High School'dan sonra hemen çalışmak zorunda kalmazsa kendini şanslı saymalıydı. Oysa Octavia'nın kendine göre plânları ve bu yolda harcayacağı parası vardı. Vinnie koleje, C.C.N.Y.'ye gidecekti. Octavia ailenin geçimini sağlıyacaktı. İşten öğretmen olmak düşüncesinden bu yüzden vazgeçmişti.

Octavia konuşmasını sürdürdü. «Gino, hal ve davranış notun geçen yılki gibi olursa seni

hastanelik ederim, dayaktan her yanını morartırım. Derslerin de çok daha iyi olmalı. Davranışlarına dikkat et, yoksa ıslahhaneye gidecek, aile şerefini beş paralık edeceksin.» Octavia onların gözünü korkutmak istiyordu. Gino asla ıslahhaneye gidecek kadar kötü huylu bir çocuk olmamıştı.

Octavia'nın dinleyicileri vardı. Küçük bebek Aileen bile beşiğinden doğrulmuş, masanın yanındaki sandalyelerden birine oturmak için çırpınıyordu. Octavia uzanıp bebeği aldı, kucağına oturttu. «Sal,» dedi, «sen geçen yıl iyiydin. Ama bu yıl derslerin daha ağır olacak. Ev ödevlerinde sana yardım ederim. Onun için kaygılanma. Bir şey var. Ben işten dönünce herkesi evde bulmak istiyorum. Zaten hava kararddıktan sonra sokakta kalınanız gereksiz. Saat altıda evde olmayan kim olursa olsun canına okuyacağım. Ev ödevleri tamamlanıncaya kadar iskambil oynamak, dalga geçmek de yok. Ben sizi kontrol edeceğim. Vinnie, Sal, Gino, bulaşıkların yıkanmasına her gece biriniz yardımcı olacaksınız. Annemize yardım etmemiz gerek.»

Octavia hepsinin iliklerini donduran, yalınlığı, içtenliği her türlü özentiden uzak söyleniş şekliyle gözlerini korkutan son bir ihtarda bulundu. «Eğer sınıf geçmez, kalırsanız sizi öldürürüm.» Aileen kucağında huzursuz huzursuz kıpırdandı. «Bu ailenin adını hiç kimse lekelemiyecek, hayatının sonuna kadar Onuncu

Bulvar'da oturacak birer domuz olmıyacaksınız.»

Kızının son cümlesine sinirlenen Lucia Santa söze karıştı: «**Bastanza.** Savaşa gitmiyor bunlar.» Sonra çocuklara, «ama şunu unutmayın,» dedi, «Okula gitmek, okuma - yazma öğrenebilmek için herşeyimi verirdim. İtalya'da yalnızca zenginlerin çocukları okula giderdi. Ben sizin yaşınızdayken keçileri güdüyor, sebze ekiyor, gübre kürekliyordum. Tavuk kestim, bulaşık yıkadım, evlerde temizlik yaptım. Okul benim için sinema kadar uzak bir hayaldi. Babanız okula gitmiş olsaydı daha iyi bir iş sahibi olurdu —kim bilir— belki de hastalanmazdı. Onun için: elinizdeki fırsattan yararlanın, talihinizin değerini bilin. Yoksa ne kadar talihli olduğunuzu size **Tackeril**'le öğretirim.»

Sal'in gözleri iri iri açılmıştı. Vinnie ile Gino bir parça etkilenmişlerdi ama yine de sakindiler. Sal korku dolu bir sesle, «ama anne,» dedi, «ya dersleri öğrenemezsem, ya akıllı değilsem? Benim suçum yok ki.» Oğlan öyle ciddiydi ki iki kadın gülümsemekten kendilerini alamadılar.

Octavia tatlı bir sesle, «kaygılanma,» dedi, «bu ailedeki herkes dersleri becerecek kadar akıllıdır. Yalnızca sen elinden geleni yap. Ben sana yardım ederim. Ben okulu birincilikle bitirdim.»

Vinnie ile Gino ablalarına takılmak için, «ha, ha,» dediler. Octavia'nın iri, kara gözleri heyecanla parladı; annesine, «öyle değil miy-

dim?» diye sordu. Ablalarının okumaya gösterdiği bu istek çocuklar üzerinde ölüm tehdidi dışında yaptığı bütün tehditlerden daha yararlı oldu. Sınıfta geri kaldıkları takdirde onun kendilerini öldüreceğine zerre kadar kuşkuları yoktu.

Lucia Santa kızına baktı dikkatle. Octavia'nın okulunu ne kadar sevdiğini hatırladı; zaten Lucia Santa bu yüzden onun aşırı Amerikanca tavırlarına göz yummuyor muydu? Lucia Santa'nın büyük hevesler peşinde koşanlara güveni yoktu, büyük amaçlardan kaçınırdı. çünkü elde edilen sonuç ne kadar büyük olursa, tehlikeleri de o kadar büyürdü.

Anne çocuklarına, «evet,» dedi, «babanız olmasaydı ablanız bir öğretmen olabilirdi.» Gino'nun dikkatle gözlerinin içine baktığını gördü. «evet,» dedi doğrudan doğruya ona hitap ederek, «eğer baban görevlerini yerine getirseydi, ailesine baksaydı, Octavia çalışmayı bırakırdı. Ama o hiç bir şey düşünmedi. Ve sen Gino bir figlio de puttana'sın. Babana çekmişsin. Bu gece ateşin üzerinden atladın. Güzelim elbiselerini mahvettin, küçük kardeşine de kötü örnek oldun. Şimdi okul için sana yeni pantalon almam gerekiyor. **Animale**'sin sen. Hiç kimseyi düşünmezsin. Ama seni uyarıyorum...»

Octavia hemen söze karıştı. «Hadi, anne, bu tamamen başka bir şey. Önemli olan, okulun, yaşantıları için ne kadar değeri olduğunu bilmeleri. Okulda bir şeyler öğrenirseniz adam olursunuz. Yoksa Larry gibi demiryollarında

ya da limanda çalışan adi işçiler olursunuz.»

Çocuklar yattıktan sonra anne haftanın çamaşırını ütülemeye, giysilerdeki delikleri örmeye koyuldu. Çamaşır sepeti öyle doluydu ki eğilmeden uzanması yetiyordu. Octavia kitabını büyük şeker kâsesine dayadı. Ev derin bir sessizlik içindeydi; yalnızca uykusunda şu veya bu çocuğun bir yandan öteki yana dönerken karyolanın çıkardığı gıcırtı duyuluyordu. İki kadın tam bir huzur ve sükûn içindeydiler; bir kabilenin reisleriydiler. Herşey yolunda gidiyordu; ikisi de birbirine uymuşlardı; Octavia sadık ve güçlü bir yardımcıydı, anne tartışmasız reisti; ama zeki ve sadık kızının yardımını da takdir ediyor, ona saygı duyuyordu. Aralarında asla açıkça konuşmamalarına rağmen babanın gidişi onları büyük bir kaygıdan ve huzursuzluktan kurtarmıştı. Gittiğine sevindikleri söylenebilirdi, şimdi aileyi kayıtsız şartsız onlar yönetiyordu.

Anne ateşin üstüne kahveyi koymak için kalktı, çünkü kitaba dalan Octavia artık herşeyi unuturdu. Anne bu kitaplarda, kızını kendinden geçirip herşeyi unutturacak kadar ne olduğunu merak ediyordu? Asla bilemiyeceği bir şeydi bu; bir parça genç olsa belki de pişmanlık ya da kıskançlık duyacaktı. Ama yıllar boyu yapması gereken önemli bir işi vardı; tadını bilmediği bir zevk uğruna huzurunu kaçırıp mutsuz olamazdı. Tadını bildiği zevklerden ağzının payını almıştı. Ama bunlar içinde yapılacak bir şey yoktu. Ütüden yükselen bu-

har ve düşüncelerinin etkisiyle yüzünü buruş-turdu.

Koridorun öteki ucuna gidip buz kutusundan süt şişesini, Octavia'nın gittikçe azalan iştahını açmak için bir parça biberli İtalyan salamını getirmek zorundaydı. Lucia Santa merdivenlerden ağır ağır birinin çıktığını duydu, gelen kimse daha ikinci kattaydı. Evin kapısını açık bıraktı, içerisi havalansın istiyordu. Zaten hiç kimse kapılarının önünden buz kutusuna ve dolaba gidip sonra da çatıya tırmanamazdı. Ana kız masaya oturdular; bir yandan kahvelerini yudumluyor, bir yandan da salamlarını yiyorlardı. İkisi de adım seslerinin yaklaştığını duydular, sonra Zia Louche'nin şal örtülü başı merdivenin son basamaklarından yavaş yavaş, sakınaraktan göründü; ve yaşlı kadın İtalyanca korkunç küfürler savurarak içeri girdi.

Birbirlerine nezaket sözleri söylemek gereği duymayacak kadar yakın ve içtendiler. Lucia Santa kalkıp bir bardak getirdi; yaşlı kadının başkalarının önünde hiç bir şey yemediğini bilmesine rağmen bir dilim ekmek kesti. Octavia İtalyanca olarak saygıyla, «nasılsınız, Zia Louche?» dedi.

Yaşlı kadın eliyle öfke dolu bir işaret yaptı; bununla ölümü yakın olan, ya da ölümü bekleyen bir insan için böyle bir sorunun yersiz, üstelik anlamsız olduğunu belirtiyordu. Konuşmadan oturdular.

Lucia Santa, «iş, iş,» dedi, «şu okul. Ne

çok iş çıkarıyorlar. Çocuklar Başkan'ın kendisi gibi giyinecek. Bir esir gibi çamaşır yıkamak, ütülemek zorundayım.»

Zia Louche, «hı, hı,» dedi. Sonra hayatın pürüzsüz geçmesini isteyen bütün insanları silip atıyormuş gibi bir işaret yaptı. Eski siyah paltosunu, sonra da dizlerine kadar düğmeli uzun örgü ceketini çıkardı.

Octavia yaşlı kadının dikkatli bakışları altında kitap okuyamıyacağını anladı. Kalktı, ağır ağır ütü yapmaya başladı. Anne uzanıp masanın üzerinde açık duran kitabı kızı hem ütü yapıp, hem de okumasın diye kapadı. O sırada Octavia, Zia Louche'nin doğrudan doğruya kendisine hitap ederek ona şeref bahşettiğini farketti.

«Küçük hanımım benim,» dedi Zia Louche, «yakışıklı erkek kardeşiniz, bugün hiç ortalıkta göründü mü?»

«Hayır, Zia Louche,» dedi Octavia saygıyla. Onunla bu şekilde başka birisi konuşsa suratının ortasına tükürürdü; özellikle şu kendini beğenmiş şişman ev kadınlarının, zifaf yatağının zevklerini tatmayan genç kızlarla alaycı bir acımayla konuşan şu domuzların hakkından gelirdi.

«Ya sen, Lucia Santa?» diye sordu Zia Louche. Anne başını olumsuz sallayınca Zia Louche sert sert devam etti: «o halde yakışıklı oğlunla, henüz on yedi yaşında, böyle bir ülkede olan oğlunla hiç ilgilenmiyorsun demektir? Onun için hiç bir kaygın yok mu?» Oc-

tavia annesinin yüzünün kaygıdan gölgelendiğini farketti.

Lucia Santa çaresiz omuzlarını silkti: «o **dizgrazia**'ya ne oldu yine? Cumartesi akşamları eve gelmez hiç. Bir şey olmadı ya?»

Zia Louche kısa, zalim bir kahkaha attı. «Ah, evet, bir şey oldu. Bir komedi başından sonuna kadar oynandı. Amerika'da âdet olduğu üzere herşeyi en son anne öğrenecek. Sakin ol, Lucia Santa, yakışıklı oğlun sağ ve salim. Kadın Avcısı...» bu son sözleri Amerikanca söylemişti, «sonunda bir kızla karşılaştı. Lucia Santa, oğlunun evliliğini ve yeni gelinini kutlarım... Amerikan usulü.»

Bu sözlerin etkisi öyle şaşırtıcı oldu ki Octavia ile annesi yalnızca bakakaldılar. Yaşlı kadın alaycı tutumuyla onların öfkesinin bir kısmını kendi üzerine çekmek istemişti ama şimdi yaşlı kemiklerini sarsan, titreten kahkahalar atmaktan başka bir şey yapamıyordu. Kahkahalarının arasında boğulur gibi, «hayır, hayır, Lucia Santa, bağışla beni,» diye atıştırdı, «bu konuda seninle beraberim. Ama şu senin oğlun ne yaman bir çapkın, **cue mascalzone.** Dayanamıyorum, sahiden dayanamıyorum.» Neden sonra arkadaşının taşlaşmış yüzünü, gerilen dudaklarını ve ona nasıl öldürücü bir hakarette bulunduğunu farketti. Kendini toparladı. Yüzünün kırış buruş kemiklerini yaşına uygun bir ciddiyete büründürdü. Yine de iki kadının kaygılarını belirli bir alayla karşılamaktan kendini alamıyordu.

«Beni bağışlamanı rica ediyorum,» dedi Zia Louche, «ama orospular peşinde koşan bir oğlun olduktan sonra başka ne bekliyordun ki? Dayak yemesini, ya da ölmesini mi isterdin? Oğlun aptal değil, Lucia Santa. Yirmi yıllık kısır Sinyorita Le Cinglata ile iki kez evlenmiş kırk yıllık koca Sinyor Le Cinglata sonunda kutsandılar.» Yaşlı kadın başını alaycı bir tavırla önüne eğdi. «Allah'a şükürler olsun. Ama Le Cinglata denen adam teşekkürlerini kendisine daha yakın olan birne borçlu olduğunu sanıyor, borcunu ödemek için bıçağını biliyor. Ve utanmaz kadın Le Cinglata da oğlunla evleneceğini hayal ediyor. İtalya'da doğup büyümüş bir kadından böyle bir şey beklenir mi? Ah, Amerika — utanmaz ülke.» Lucia Santa sessiz bir lânetle elini gökyüzüne doğru, utanmaz Le Cinglata'ya sessiz lânetler savurarak kaldırdı, sonra hikâyenin gerisini dinlemek için öne doğru eğildi.

Zia Louche anlatmasını sürdürdü: «Sonunda oğlun düşüncesizce ehlileştirdiği kaplanların tuzağına düştü. Le Cinglata kocasına bir tek söz etsin, oğlunu öldü bil. Ama oğlun yaşlı orospuya umut verirse, ne olur? Ne rezalet! Yaşlı kocasını zehirleyip kendisiyle birlikte oğlunu da elektrikli sandalyeye sürükleyebilir. Ama oğlunu biliyorsun, akıllıdır, karşısındakine «hayır» dememek için ne mümkünse yapar. Böylece Belediye binasına gider ve daha iki örgülü küçücük bir kızken bile Onuncu Bulvar'da oğlunun ata binişini onunla bir çift lâf

olsun etmeden izleyen genç, masum bir İtalyan kızıyla evlenir. Bu gelinle daha önce tanıştığından kimsenin haberi yok, birlikte gören de olmamış. Kızın ailesi 31'inci Sokakta oturuyor; saygı-değer, dürüst bir aile; ama yoksulun yoksulu Marconozzi ailesi. Şu senin oğlun çok kurnaz, papaz olacak adam.»

Anne sükûnetle, «kızın şöhreti iyi mi?» diye sordu.

Zia Louche kötü kötü sırıttı: «senin oğlun gibi erkekler ancak namuslu, yanlarına yaklaşılmayan kızlarla evlenirler. Onların felsefesi öyledir. Bir bâkireyi, Orospu peşinde koşan erkeklerden çok kim takdir eder? Ama kız çok zayıf.» Yaşlı kadın bir deri bir kemik kalmış işaret parmağını havaya dikti. Aman Allahım, senin oğlan onu kuru bir tahta parçası gibi iki parça eder.» Haç çıkardı.

Octavia öfkeden deliye dönmüştü; tam yoksullara göre olan bu evlenme bir rezaletti; erkek kardeşinin çirkin hayatı, içine tiksinti veriyordu. Hepsi de bir seks çılgınlığı içindeydiler. Annesinin eskisi kadar kaygılı olmadığını hatta hafifçe gülümsediğini hayretle gördü. Octavia, şaşkınlık yaratmasına, olmaması daha uygun düşecek olan bu haberin hiç te fena sayılmıyacağını anlıyamıyordu. Daha korkunç hayallerin gerçekleşmesini bekleyen bir kadın için bu haber nasıl kötü olabilirdi? Bir gizemli hastalık, aşkın doğurduğu bir cinayet, hapishane, elektrikli sandalye; bütün bunlar olabilirdi, mümkündü. Lorenzo bir orospuyla,

bir sokak kadınıyla ya da İrlandalı biriyle evlenebilirdi. Demek alelacele evlenmek zorunda kalmıştı, yoksulların oğlanları arasında görülen bir şeydi, ayıp bir şey yoktu bunda, utanacak olan kişiler kızın anasıyla babasıydı. «Herkes ne kötü şeyler düşünecek,» dedi Octavia, «pis herif.»

Oysa Lucia Santa şimdi kahkahalarla oğlunun kurnazlığına, Le Cinglata'ların atlatılışına gülüyordu. «Nerede o şimdi, benim yakışıklı oğlum?» diye Zia Louche'ye sordu.

Zia Louche, «sözümü bitireyim,» dedi, «Şimdi Le Cinglata herifi babanın kendisi olduğunu sanıyor. Bir kadın erkeği dizleri üzerine çöktürüp iki kulağından tutarsa istediği yana götürür. Başka bir mesele daha var. Kızın annesi, ah, gelinin annesi, ona herşeyin anlatılması gerek. Mesele burada. Yoksul oldukları kadar da mağrur insanlar. Kızlarının rezil olduğunu düşünecekler.»

Lucia Santa sabırsız bir davranışta bulundu. «Ben gider söylerim,» dedi, «biz de onlar kadar yoksul, onlar kadar mağruruz. Birbirimizi anlarız. Ama şimdi nerdeler?»

Yaşlı kadın inliyerek doğruldu; kemikleri çıtırdıyordu adeta. Kapıdan çıktı, merdivenlerden aşağı seslendi: «Lorenzo, Luisa yukarı gelin.»

Üç kadın yeni evlilerin merdivenleri çıkmasını beklerlerken başlarına gelen bu yeniliği düşünüyorlardı. Anne birdenbire Lorenzo'nun gelirinin yitirilmesinin aile bütçesine bir gedik

açacağını düşündü. Ama çocukları oluncaya kadar babasız erkek ve kız kardeşlerine bir yardımda bulunması istenebilirdi. Üstelik ikinci kattaki daire yakında boşalıyordu, yeni evli çift oraya taşınabilirdi. Böylece Lucia Santa acemi gelinini göz hapsinde bulundurur, onlara yardım ederdi, hele çocukları da olunca; çünkü çok yakında babaanne olacağına hiç kuşkusu yoktu. Sonra yakışıklı oğlunun en sonunda seçtiği, ağzına gemi koyan kızı görmek için büyük bir merak duydu.

Şimdi Octavia da parayı düşünüyordu. Paraya en çok gereksindikleri bir zamanda o piç oğlu piç Larry'nin aileyi terketmesi. Birdenbire Octavia onun asıl bu nedenden ötürü bu işi yaptığını kestirmişti, anne çok sıkı davranmış, oğlanın elindeki bütün parayı almış, hürriyetini kısıtlamıştı; Larry de keyfine göre davranmak için evlenmeyi uygun bulmuştu. Octavia onu tam bir düşman gibi karşılamaya hazırlandı.

Zia Louche bekledi. Hiç bir kötü düşünceye kapılmadan bu güzel komediye tanık olacağına seviniyordu.

Merdivenlerin başında önce Larry'nin esmer, yakışıklı yüzü göründü. Kız arkasında hemen hemen hiç görülmüyordu. Larry utangaç ama alımlı bir gülümsemeyle içeri girdi. Annesi onu bağışlayan bir gülümsemeyle karşıladı.

Larry hemen, «annem, kardeşim,» dedi, «karımla tanışmanızı istiyorum.» İncecik kızı

arkasından çekip çıkardı. «Lou, bu annemle kızkardeşim Octavia.»

Anne genç kıza sarıldı; onu oturttu. İri, korku dolu gözleri, olgunlaşmamış vücudu, ince, solgun yüzü görünce Octavia kıza içtenlikle acıdı. Daha çocuktu bu kız, Larry'i asla idare edemezdi, süreceği hayatı bilmiyordu daha. Erkek kardeşinin güçlü vücuduna, parlak kara saçlarına bakan, nasıl romantik bir kişiliğe sahip olduğunu bilen Octavia ona da acımaktan kendini alamadı, bu evlilik Larry'nin hayallerinin sonu demekti, hayatı son bulmuştu. Larry'nin kara atına binişini, taşlardan kıvılcımlar çıkara çıkara Onuncu Bulvar'da gidişini düşündü; sanki yalnızca kendisi büyük bir hedefi görüyormuş gibi konuşmasını hatırladı. Ve Larry'nin iyiliğinin; annesine yardımcı olmak için erkenden çalışmaya başlamasının, okulu terkedişinin, hayat mücadelesi için kafasını hazırlamayışının; onu kaderine karşı koyacak silâhlardan yoksun bıraktığını anladı. Şimdi çocukları olacak, yıllar birbiri peşisıra kuş gibi uçup gidecek ve Larry orta yaşlı bir erkek olacaktı. Ve Larry, Larry olduğundan, hayal kurmaya devam ediyordu. Çocuk oldukları devrede Octavia onu sevmişti, şimdi duyduğu acıma duygusu onu Larry'nin çocuksu karısına karşı iyi olmaya sürüklüyordu. Larry'i yanağından öptü, yengesine sarıldı, onun bedeninin korkuyla katıldığını hissetti.

Hep birlikte yeni evlilerin şerefine kahve içmeye, kuru çörekler yemeye oturdular; yeni

evlilerin alt kattaki yer boşalıncaya kadar yanlarında kalmasını kararlaştırdılar. Larry canlanmıştı, neşeyle konuşuyordu; herşey yolundaydı. Çok rahattı. Ama birdenbire Louisa yüzünü elleriyle kapadı, ağlamaya başladı, hıçkırıkları arasında, «eve gidip anneme söylemem gerek,» diye kekeledi.

Lucia Santa ayağa kalktı, azimle, «hep birlikte gideriz,» dedi, «artık akraba olduğumuza göre birbirimizi tanımamız gerek.»

Larry sakınaraktan, «ama anne benim işe gitmem gerek,» dedi, «sen Lou ile git. Ben yarın giderim.»

Genç gelin ona korku dolu bir hayretle baktı. Octavia öfkeyle atıldı: «nasıl gidersin işe, sen, Larry. Düğün gecen, işe gitmemen için gerçek bir neden. Annemle ve Louisa ile onların evine git, karının yanından ayrılma.»

Sanki ayıp bir şey yapmış gibi Louisa görümcesine iri iri gözlerle baktı. Larry güldü: «Octavia, mesele çıkarma,» dedi, «Gitmemi istiyor musun, Lou?» Kız başını sallıyarak onayladı. Larry elini onun sırtına okşarcasına koydu. «O halde gelirim.»

Yeni gelin, «teşekkür ederim, Larry,» deyince Octavia kahkahalarla güldü. Octavia annesinin tehdit edici bakışı, Larry'i doğru olanı yapmaya zorlamaması karşısında şaşırdı. Ama onun saygılı bir dille, «bizimle gelsen iyi olur sanırım,» dediğini duyunca annesinin yeni durumunu kabullendiğini anladı; Lucia Santa artık kendisini bu çocuğunun efendisi saymıyor-

du; insanın iliklerini titreten bir davranışla onu kalbinden çıkarıyordu; öfkeyle, kötülükle ya da sevgiden yoksun olarak değil, bırakılması gereken bir yük gibiydi; bu yük ortadan kalkınca diğerlerine daha çok güç kalıyordu. Hepsi çıkıp gidince Octavia öylesine tedirginleşti ki bütün çamarışları ütüledi; kitapını tekar eline almadı.

★

Küçük çocuklar için hayat öylesine süprizlerle doludur ki Gino ertesi sabah uyanıp ta ağabeyi Larry'nin yatağında siyah saçlı bir kız görünce hiç şaşırmadı. Öylece durup onları inceledi. Buz gibi soğuk evde uykunun etkisiyle ölümcül bir beyazlıkta, korkunç, derin bilinçsizliğin içinde savunmasız olan iki solgun yüz ölümün saflığını taşıyordu. İkisinin de saçları kapkaraydı; Darmadağınık olmuş, birbirinin içine karışmış, sanki bir tek ipekli giysiymiş gibi ikisinin de yüzlerini örtmüştü. Sonra Larry kımıldadı; güç kuvvet ve hayat sel gibi akan kan bedeninde uyandı, yanaklarını penbeleştirdi. Kalın, düz kara kaşlar oynadı, gözleri açıldı ve kara gözler parladı. Larry başını kızınkinden çekip ayırdı, şimdi saçları birbirine karışmıyordu, Larry ayrılmıştı; tek başınaydı. Gino'nun kendilerine baktığını görünce gülümsedi.

Vinnie süt şişesinin üstündeki erken kalkanın mükâfatı olan donmuş kaymağı almıştı

bile. Gino öteki süt şişesini açmaya çalıştı ama annesi bıçağın tersiyle vurarak elini acıttı.

Gino hazırlanmak için koridorlardan geçip oturma odasına giderken ağabeyi Larry'nin yatağın içinde oturmuş, sırtını yastığa dayıyarak sigara içmekte olduğunu gördü. Kız yüzü duvara dönük uyuyordu; küçük sırtını dünyaya çevirmişti. Derisinden; tavuk kanatları gibi fırlayan omuz kemiklerini çevçevreleyen sütyeninin beyaz askıları görünüyordu. Gino geçerken Larry uzanıp üşümesin diye battaniyeyi karısının üzerine çekti; bunu yaparken uzun, kalın iç çamaşırının yakasından kıllı göğsü göründü.

★

Gino o yılı asla unutmadı. Larry'nin evlenmesi dahil o kadar çok şey oldu ki.

Bir gün okuldan dönerken Runkel Fabrikasının önünde oturan Joey Bianco'ya rastladı kitapları dört bir yana saçılmıştı. Joey'in ağlamakta olduğunu hayretle gördü, göz yaşlarının altında yüzü öfkeyle gerilmişti. Gino sakınaraktan yaklaştı. Sonra: «Ne var, Joey? Annene, babana bir şey mi oldu?»

Joey başını salladı, hâlâ ağlıyordu. Gino onun yanına oturmuş, «Kaptı kaçtı oynamak ister misin?» diye sordu Joey'e, «on altı sentim var.»

«Benim oyun oynıyacak param yok,» dedi Joey kaba bir tavırla. Sonra olur gibi sesler

çıkararak ağlamaya başladı. «Bütün paramı kaybettim. Babam parayı bankaya koymamı söylemişti, şimdi banka iflâs etti. Bütün param gitti. Pis domuzlar. Üstelik babamın umurunda bile değil, benimle alay ediyor. Hep büyüyünce paramı alabileceğimi söylüyorlardı, oysa paramı benden çaldılar. Şimdi de karşıma geçmiş gülüyorlar.» Joey hem ağlıyor, hem de küfrediyordu. Kalbi kırıktı.

Gino da sarsılmıştı. Herkesten çok o, bunun ne denli korkunç bir darbe olduğunu biliyordu. Kaç kereler Gino limonlu dondurma almış, iki sentini biriktirmek istediği için dondurma almayan Joey'e yalatmıştı. Kaç kereler sinema parasını biriktirip bankaya yatırmak istediği için Pazar günü öğleden sonraları evde oturmuştu? O para biriktirmek için kendini herşeyden yoksun bırakmıştı. Gino da hissediyordu onun kaybını; çünkü bir dereceye kadar onun da parası sayılırdı. Öteki çocuklar Joey'le alay etmelerine karşılık Gino ona saygı duymuş pizzasından hiç olmazsa bir lokma yedirmiş, dondurmasından yalatmıştı. Hatta Paskalya yortularında herkes penbeli beyazlı şekerden yumurtalar alırken bile Joey kendini tutmasını, bundan yoksun kalmasını bilmişti, oysa Paskalya yılda bir kez gelirdi. Gino, arkadaşının Chelsea'nın belki de en zengin çocuğu olmasıyla gurur duyardı; Onuncu Bulvar'ın en zengin çocuğu olduğuna hiç kuşku yoktu elbette. Bu yüzden Gino yavaşça, korka korka, «Joey, ne kadar kaybettin?» diye sordu.

Joey umutsuz, ağırbaşlı bir soğukkanlılık, hatta korkudan kasılmış bir halle, «iki yüz onüç dolar,» dedi.

İki arkadaş birbirlerine dehşetle baktılar. Gino biriken paranın bu kadar olduğunu aklına bile getirmemişti. İlk kez Joey başına gelen felâketin büyüklüğünü ve kesinliğini kavradı. «Oh, Allahım,» dedi, Gino, «hadi gel, Joey, kitaplarını topla,» dedi, «Eve gidelim.»

Joey yerinden fırladı; bütün kitapları her biri dört bir yana dağılıncaya kadar vahşicesine tekmeledi. «Kitapların Allah belâsını versin!» diye haykırdı, «okulun allah belâsını versin. intikamımı alacağım. Eve asla gitmiyeceğim. «Dokuzuncu Bulvar'a doğru koştu sonra; El'in kurşuni gölgeleri arasında kayboldu.

Gino kitapları topladı. Kitaplar yırtılmış, at dışkılarına sürünerek kirlenmişti. Onları pantolonuna sürerek temizledi. Sonra Onuncu Bulvar'a Joey'lerin 356 numaradaki evlerine gitti.

Bianco'lar üçüncü katta oturuyorlardı. Gino kapıyı çalarken bir kadının ağladığını duydu, gerisin geriye kaçmak istedi ama kapı çabucak açıldı. Joey'in ufak tefek annesi, siyahlar giymiş, içeri girmesini işaret etti.

Gino, Joey'in babasını bu satte evde görünce şaşırdı, adam mutfak masasında oturuyordu. Kalın, iri bıyıkları olan hafifçe kambur, sokakta daima buruş buruş fötör bir şapka giyen bir adamdı; bir nedenden ötürü şapka şimdi bile başındaydı, Önünde koyu kırmızı şarap

şişesi, yarı yarıya dolu bir şarap kadehi duruyordu.

«Joey'in kitaplarını getirdim,» dedi Gino, «kendisi öğretmene yardım ettikten sonra gelecek.»

Kitapları masanın üzerine bıraktı. Ufak tefek adam başını kaldırıp sarhoşça bir nezaketle, «**Buono giovanetto,** iyi çocuk,» dedi, «sen Lucia Santa'nın oğlu, Joey'in arkadaşısın, iyi çocuk. Kimsenin sözünü dinlemezsin, değil mi? Kendi yolunda gidersin. Çok iyi. Çok iyi. Benimle bir kadeh şarap iç. Bir baban olmadığı için Allah'a şükret.»

«Ben içki içmem, Zi' Pasquale,» dedi Gino, «yine de teşekkür ederim.» Mr. Bianco'nun oğlu Joey'in kaybına böylesine üzülmesine acımıştı. Anne masaya oturmuş kocasına bakıyordu.

«İç, iç,» dedi Zi' Pasquale Bianco. Kadın küçük bir şarap kadehi getirdi. Adam doldurdu kadehi. «Amerika'nın şerefine,» dedi sonra, «Bankaların Amerikalı müdürlerinin şerefine, bir gün gelsin analarının ciğerlerini yesinler,» diye ekledi.

«Sus, sus,» dedi Mrs. Bianco yavaşça.

Daha eski günlerde bir gün Gino, Zi' Pasquale'nin şanını, zaferini, dirilişini görmüştü.

Ufak tefek, kambur, eğri büğrü vücutlu adam demiryolu deposundan Onuncu Bulvar'a yerleştirilmiş çelik raylar üzerine yorgun argın çıkmıştı. Ne kadar yorgun, toz içinde ve kirliydi; ter kurumuş, cildinin gözeneklerini tı-

kamıştı. Yuvarlak, kirli kurşuni renkteki fötr şapka güneşin tehlikeli ışınlarını geriye püskürtüyordu; boş yemek tası; apartmanın karanlık merdivenlerinden eve tırmanırken bedeninin sağ yanında sallanıyordu.

Önce Mr. Bianco dış giysilerini çıkarmıştı; sonra sıcak su ve sabun geldi; Zia Bianco onun geniş, tümsekli sırtını ovdu. Sonra temiz mavi gömlek giyildi. Zi' Pasquale bu arada musluğun altındaki dolaptan şarap şişesini almıştı; sonra masaya oturdu.

İlk başta Zi' Pasquale hepsinin, Gino'nun gözlerinin içine bile onları suçlar gibi bakmıştı; oysa sonra başını hafifçe sallıyarak gizemli bir felâket yüzünden onları suçlamadığını anlatır, bardağından bir yudum şarap alırdı. Sanki bedenine kuvvet akıyormuş gibi yavaş yavaş, dikkatle sırtını doğrulturdu. O zaman karısı önüne çukur bir tabak içinde fasulye, sarımsak ve domates salçasının üzerinden buram buram tüttüğü pasta koyardı. Zi' Pasquale kaşığını kürekmiş gibi tutarak yemeğin içine dalardı. Bir işçinin ustaca davranışıyla fasulye ile pasta o kocaman bıyıklı ağzın gerisinde kayboturdu, böyle iki üç lokmadan sonra kaşığını bırakır, somun ekmeğinden iri bir dilim koparırdı.

Bir elinde kaşık, bir elinde ekmekle Mr. Bianco ruhuna hayat ve güç katardı. Her lokmayla gözle görülür şekilde daha güçlenir, daha kuvvetlenirdi. Oturduğu yerde boyu uzar, yukarıdan bakardı. Yüzü renklenir, dişleri pırıl pırıl parlardı. Siyah, gevrek ekmek, dişleri ara-

sında çıtır çıtır eder, büyük madenî kaşık bir kılıç gibi parlardı. Şarabını da içerdi. Ve masadaki herşeyi eski haline getirmek amacıyla ezmişcesine, oda üzüm, un ve taze fasulye kokardı.

En sonunda Zi' Pasquale karısından bir bıçak ister ve kara derili peynir tekerleğinden kocaman bir dilim keserdi. Neden sonra onlara dönüp gülümser ve o kaba güneyli İtalyancasıyla, «benden daha iyi kim var?» diye sorardı.

Karısı kısaca, «ih,» diyerek sanki kocasının kendi kendisinden esirgediği bir inancı sağlamlaştırırdı. Oysa iki çocuk daima onu düşünceli düşünceli izler, anlamaya çalışırlardı.

Gördüler. Kimin yiyeceği bu gece daha lezzetliydi, kimin şarabı daha keskindi? Kimin eti, kemiği ve sinirleri böylesine tatlı bir rahatlık içindeydi? Zi' Pasquale yorgunluk bedeninden sıyrılıp giderken rahatlık içinde geğirirdi.

Oysa bu gece Gino ona rahatlatıcı bir şeyler söylemek gereğini duyuyordu. «Bir şey yok, Zi' Pasquale, Joey yeniden para biriktirir. Ben demiryolu deposundan kömür satmasına yardım ederim; gelecek yaz buz da satarız. Uzun sürmez para biriktirmesi.»

Kocaman bıyıklar titremeye başladı; yüz kahkahalarla kırıştı. «Oğlum ve parası. Ah, **figlio mio** hepsi o kadar olsa. Ben ne kaybettim biliyor musun, oğlum ne kadar kaybettiğimi biliyor mu? Beş bin dolar. Yirmi yıl şa-

fakta kalkıp buz gibi havalarda ve bu yakıcı Amerikan güneşinde çalışmanın meyvası. Patronun hakaretiyle, İtalya'da bin yıldan beri var olan adım, Baccalona adı, değişti» —adı söyleyen sesi gök gümbürtüsü gibi çıkmıştı— «Her şeye eyvallah dedim. Şimdi oğlum sokaklarda ağlıyor.» Bir bardak dolusu şarap daha içti. «Beş bin dolar, hayatımın yirmi yılı. İliklerime kadar terleyerek arttırdığım para yüzünden kemiklerim sızlıyor. Cennetin de İsa'nın da canı cehenneme. Paramı benden tabancasız, bıçaksız, güpegündüz çaldılar. Nasıl oluyor bu?»

Kadın, «Pasquale, içki içmekten vazgeç,» dedi, «yarın işe gideceksin; bugün çalışmadın. Bu buhranda herkes işini kaybediyor. Bir parça yemek ye, yat. Gel şimdi.»

Zi' Pasquale sevgiyle, «kaygılanma, kadın,» dedi, «yarın işe gideceğim. Korkma hiç. Küçük kızımız öldüğünde işe gitmedim mi? Hı? Sen doğum yaptığın gün işe gitmedim mi? Sen hasta olduğun, çocuklar hasta olduğu zamanlarda gitmedim mi? Yine gideceğim işe, korkma sen. Ama sen, göz gözü görmeyecek kadar karanlık olmadan, bir kuruş olsun arttırmak için ışık yakmayan kadın! Etsiz ıspanak yiyen, kömürden iktisat etmek için evde kazak giyen sen! Bunun senin için hiç bir anlamı yok mu? Ah, kadın, sen demirden yaratılmışsın. Beni dinle, küçük Gino, onlardan kork.» Zi' Pasquale bir bardak şarap daha içti ve bir tek kelime daha söyliyemeden yere baygın düştü.

Artık kocasının duymayacağından emin

olan kadın feryada başladı. Kadın bir yandan ağlar, bir yandan da korkularını dile getirirken, Gino, Mr. Bianco'yu yatak odasına götürmesine yardım etti. Kadının kocasının üstünü değiştirmesini Mr. Bianco uzun sarı iç çamaşırlarıyla kalıncaya kadar bekledi, şimdi Mr. Bianco horul horul uyuyordu; çok komik bir hali vardı.

Kadın Gino'yu mutfakta yanına oturttu. Joey neredeydi? Sonra konuşmasına devam etti. Zavallı kocası, onların umudu, kurtuluşuydu. Kendini kaybetmemeliydi, para gitmişti ama ne de olsa bu ölüm değildi.

Amerika, Amerika, senin adına ne hayaller kuruluyor? Mutluluk üzerine nasıl hayasızca düşünceler doğuyor? Herşeyin karşılığını ödemek gerek; ama insan mutluluğun bir karşılık vermeden geleceğini hayal ediyor. Burada umut var, ama İtalya'da o da yok. Tekrar baştan başlıyacaklardı; zaten henüz kırk sekiz yaşındaydı kocası. Bedeninde daha yirmi yıllık çalışma gücü vardı. Çünkü her insan bedeni, bir altın madenidir. Çalışmanın özü; dağlarla yiyecek, soğuktan korunacak bir barınak, düğün törenleri, apartman kapılarına asılacak cenaze çelenkleri sağlar. Uzun kışlık çamaşırları içindeki ufak tefek, komik. güçlü beden ve kırçıl bıyıklar hâlâ bir servet kazanabilirdi, ve bir kadının pratik zekâsıyla Mrs. Bianco kaybettikleri paradan çok kocası için kaygılanıyordu.

Uzun bir süre sonra Gino kadının elinden kurtuldu.

Eve geç vakit döndü; herkes masaya oturmuştu bile. Sarımsak, zeytinyağ, siyah, sıcak şarap gibi kâsede kaynayan domates salçası kokan bu sıcak mutfağa gelmek ne hoştu.

Hepsi de orta yere konmuş, tepeleme dolu kâseden tabaklarına makarna aldılar. Perşembe **pasta**'sı için köfte yoktu; yalnızca salçada dağılıp yumuşayıncaya kadar pişirilmiş en ucuz cinsten bir sığır eti parçası vardı. Onlar yemeklerini yerlerken Larry ile karısı alt kattaki dairelerinden geldiler.

Hepsi de Larry'i görmekten sevinç duydular, özellikle küçük oğlanlar. Ağabeyleri demiryolu üzerine anlattığı hikâyeleri ve şakalarıyla herkesi, herşeyi canlandırırdı. Bulvar'daki bütün ailelerin girdisini çıktısını bilirdi. Octavia ile Lucia Santa o gelince canlanıp neşelenirler, çocukları azarlamazlardı.

Gino, Louisa'nın şişmanladığına, başının küçüldüğüne dikkat etti.

«Evet,» diyordu Larry, «**Panettiere** Borsa'da on bin dolar kaybetti, bankada da bir miktar parası gitti. Ama dükkânı için kaygılanmıyor. Bulvar'da oturan pek çok kişi para kaybına uğradı. Allah'a şükret ki yoksulsun anne.»

Octavia ile annesi birbirlerine gülümsediler. Biriktirdikleri para herkes için bir sırdı, üstelik de posta tasarruf hesabındaydı. Lucia Santa, «daha ye,» dedi Louisa'ya, «gücünü korumak gerek.» Larry'nin tabağından kocaman bir parça sığır etini alıp Louisa'nınkine koydu. Larry'e, «**animale**,» dedi, «sen yeteri kadar

kuvvetlisin. Makarna ye. Karının ete ihtiyacı var.»

Genç kadının yüzünü garip bir hoşnutluk kapladı. Çok sessizdi, seyrek konuşurdu, ama şimdi çekingen çekingen, «teşekkür ederim, anne,» dedi. Gino ile Vincent birbirlerine bakıştılar; normal olmayan bir şey çekmişti dikkatlerini, annelerini çok iyi tanırlardı. Şu anda içten davranmamıştı, bu kızı da pek sevmemişti, gelinin teşekkürleri de pek isteksizdi.

Larry oğlanlara sırıtıp göz kırptı. Bir kaşık salça aldı ve hayretle, «duvardaki hamam böceklerine bakın,» dedi. Cumartesi akşamları kızarmış patateslerini çalmak için oynadığı çok, çok eski bir oyundu bu. Gino ile Vinnie başlarını çevirip bakmadılar. Ama Louisa hemen başını çevirdi. Ve o anda Larry karısının tabağındaki et parçasını çatalına taktı, tekrar yerine koymazdan önce kocaman bir parça ısırdı. Çocuklar güldüler. Aldatıldığını anlayan Louisa ağlamaya başladı. Herkes şaşırmıştı.

Larry, «hadi, hadi canım,» dedi, «ailemizde herkesin bildiği eski bir oyundur bu, şaka yapıyordum.» Octavia ile Lucia Santa teselli edici sözler mırıldandılar. Octavia, «bu durumda onu kendi haline bırak, Larry,» dedi Anne, «Louisa, kocan bir hayvan olduğu için hayvanca şakalar yapıyor,» dedi. «bir dahaki sefere yüzüne sıcak salçayı fırlat.»

Ama Louisa masadan kalktı, merdivenlerden koşa koşa ikinci kattaki dairelerine gitti.

«Lorenzo arkasından git. Yemesi için bir

şeyler götür,» dedi Lucia Santa.

Larry kollarını kavuşturmuştu. «Çok götürürüm,» dedi. Makarnasını yemeye koyuldu. Hiç kimse konuşmadı. Sonunda Gino, «Joey Bianco bankadaki iki yüz on üç dolarını kaybetti, babası da beş bin dolar,» dedi.

Annesinin yüzünde acıyla karışık zafer dolu bir anlamın belirdiğini gördü. Panettiere'nin para kaybettiğini öğrenince de yüzünde aynı anlam belirmişti. Gino, Zi' Pasquale'nin nasıl sarhoş olduğunu anlatınca annesinin yüzündeki anlam değişti. Yorgun bir tavırla, «zeki insanlar bile bu dünyada güven içinde değiller,» dedi. Octavia ile tekrar hoşnutlukla bakıştılar. Paralarını posta tasarruf hesabına yatırmaları tamamen raslantı, bir şans eseri olmuştu. Hesap açtırmaya gittiklerinde bankanın beyaz mermer direkli kapısından içeri girmeye utanmışlardı, o kadar az bir paraları vardı ki.

Anne kişiliksiz bir üzüntüyle, sanki kendi zaferinden utanıyormuş gibi, «zavallı adam,» dedi, «parayı o kadar çok seviyordu ki. Hiç sevmediği cimri bir kadınla evlendi. Mutlu oldular. Mükemmel bir evlilikti onlarınki. Ama ne yaparsanız yapın hiç bir şey yolunda gitmiyor.»

Lucia Santa'ya kimse aldırış etmedi. Onu iyi tanırlardı. Düşüncelerinde ve konuşmalarında hayata karşı daima kötümserdi. Oy'sa iyimser biri gibi yaşardı. Sabahları yatağından sevinçle kalkar, ekmeğini, lezzetli olduğunu düşünerek ısırırdı. Onun umudu; bedensel güçten,

çocuklarına duyduğu sevgiden, onlar için mücadele etmek gerektiğini bilmekten geliyordu. Hepsi de Lucia Santa'nın korkusuz bir insan olduğunu biliyorlardı. Bu yüzden şu anda söylediklerinin önemi yoktu, batıl inançlardan doğuyordu konuşması. Yemeklerini huzur içinde yediler. Yemek bitince Larry bir sigara yakıp arkasına dayandı, Octavia ile Lucia Santa onunla konuşmaya, eski kaçamaklarından söz etmeye başladılar. Vinnie, Louisa'nın makarna tabağını aldı, et parçasını sıcak sosun içinde bir dakika tuttu. Sonra tabağın üstünü başka bir tabakla kapattı.

Lucia Santa, «iyi kalpli oğlan,» dedi, «yengene yiyecek bir şey götür.» Vinnie merdivenlerden elinde iki tabak ve gazoz şişesi olduğu halde indi. Birkaç dakika sonra eli boş döndü. Masaya oturdu.

Larry bir an ona baktı. Sordu: «yengen iyi mi?» Vinnie başını sallayarak onaylayınca Larry anlattığı öyküye devam etti.

ONUNCU BÖLÜM

Mart ayının bir öğleden sonrasında Octavia Angeluzzi mutfakta durmuş arka avlulara bakıyordu. Apartmanların iç bölümünde tahta parmaklıklarla ayrılmış boş bir alan vardı.

Octavia taştan bahçelere, beton sahaya baktı. Daüssıla çeken bir **paesano** ince toprakla doldurulmuş üç köşeli şapkaya benzeyen bir kutu bırakmıştı aşağıya; kutunun içinden bir sopa çıkmıştı. Kökünde ayak parmaklarına benzeyen küçük sapların üzerinde ölümcül sarı renkte yapraklar vardı. Kışın gümüşü andıran ışıklarında boş bir kırmızı çiçek saksısı kurşuni rengindeki, beton dökülmüş çiçek tarhının içinden çıkıyordu.

Octavia kendini korkunç derecede yorgun hissediyordu. Soğuktan diye düşündü; güneş görmeden geçen uzun kıştan, işte geçirdiği uzun çalışma saatlerinden. Ekonomik bulıran yüzünden ücretler düşmüştü. Şimdi daha az para için daha çok çalışmak zorundaydı. Akşamları an-

nesiyle beraber kartonların üzerine düğme dikiyorlardı, bazan onlara çocuklar da yardım ediyordu. Ama oğlanlar ücretin düşüklüğünden yakınıyorlardı; bir kart bir peni idi; çok ender çalışıyorlardı. Octavia onlara gülüp geçerdi, çünkü çocuklar özgür kalabilirlerdi.

Göğsünde bir ağrı vardı; gözlerinde ve başında da. Tepeden tırnağa ateş gibi yanıyordu. Bir yandan da kafasında durmadan, Larry'nin yardımı olmadan dört çocuğu nasıl yetiştirecekleri üzerine düşünceler geçiyordu. Artık her hafta posta tasarruf hesabından para çekiyordu. Kurdukları hayal parçalanmıştı, biriktirdikleri parayı eksiltmişlerdi, bir ev sahibi olmaktan daha yıllarca yoksun kalacaklardı.

Bir parmaklığın üzerinde yürüyen kedinin garip bir şekilde canlandırdığı terkedilmiş görünüme bakarken büyüyünce aptal, kaba, zalim birer işçi olacak, kenar mahallelerde oturacak, yoksulluk çuvalına başka çocuklar katacak olan Sal'la Gino'yu düşünüyordu. İçinde coşkun bir kaygı doğdu; bunu bir mide bulantısı ve korku izledi. Onların; kendilerinden önce anne-babalarının yaptığı gibi sadakatla yaşadıklarını görür gibi oluyordu. Yoksullar yaşamak için dilenirlerdi.

Peki Vinnie ne olacaktı? Octavia dehşetle onun geleceğini şimdiden sıfıra indirdiğini kavradı. Erkek ve kız kardeşlerine yardım etmek için Vinnie'nin erkenden çalışmaya başlaması gerekiyordu. Başka çare yoktu.

Ah, o pis, alçak Larry; yardımına en çok

ihtiyaçları olduğu bir sırada aileyi terketmişti. Bir de ikinci kattan yukarıya yemek yemeye gelmek yüzsüzlüğünde bulunması. Ama erkekler hep iğrençtiler zaten. Birdenbire gözlerinin önünde bir erkek sembolü belirdi, kıllı, goril gibi, çıplak, orası kocaman ve dimdik; işte erkek buydu. Octavia'nın yanakları kızardı; halsizlikten ayakta güçlükle duruyordu. Mutfak masasına gidip oturdu. Göğsünde bayıltıcı, nefes kesici bir ağrı hissediyordu, birdenbire dehşet içinde hasta olduğunu anladı.

Yukarıya çıkıp, Octavia'yı masaya dayanmış korkuyla ağlıya ağlıya beyaz muşambanın üzerine küçük kırmızı lekeler tükürdüğünü ilk gören Gino oldu. Octavia fısıldadı: «Git Zia Louche'dan annemi çağır.» Gino öyle korkmuştu ki bir tek kelime söylemeden döndü; merdivenleri uçar gibi indi.

Ana-oğul döndüklerinde Octavia gücünü toplamış, dimdik oturuyordu. Muşambayı temizlememişti. Önce temizlemeye kalkışmıştı ama sonra hayat mücadelesinden yalandan hasta görünerek kaçmak isteyen biri sayılırım korkusuyla herşeyi olduğu gibi bırakmıştı.

Lucia Santa odaya yıldırım gibi daldı. Derhal kızının hasta, kederli ve suçlu yüzünü, sonra da masanın üzerindeki lekeleri gördü. Ellerini ovuşturarak, «Oh, Allahım,» dedi. Hüngür hüngür ağlamaya başladı. Bu gibi davranışlar Octavia'yı sinirlendirirdi. Gino da onun arkasından, «aman allahım,» diye mırıldandı.

Oysa bu hal bir dakika ancak sürdü. Anne derhal kendini toparladı, kızını elinden tuttu, yatak odalarından geçirdi, omuzunun üstünden

Gino'ya, «Çabuk Dr. Barbato'ya koş,» diye seslendi. Kendi önemi karşısında gururlanan Gino dört kat merdiveni yine uçar gibi indi.

Octavia'yı yatağına rahatça yatırınca Lucia Santa bir şişe alkol getirdi, doktor gelinceye kadar kızını gözledi. Alkolden avucuna bol bol doldurarak kızının ateş gibi yanan şakaklarını ve yüzünü ovdu. İkisi de sâkindiler şimdi. Ama Octavia annesinin yüzündeki o gergin, derin kaygıyı gördü. Durumu hafife almaya çalışarak, «kaygılanma anne,» dedi, «iyi olurum. Ne de olsa kocasız bir çocuk sahibi olmuyorum. Hâlâ **namuslu bir İtalyan kızıyım.**»

Oysa Lucia Santa böyle zamanlarda şakadan pek anlamazdı. Hayat ona kaderin kötülükleri üzerine bazı şeyler öğretmişti.

Kızının yatağının yanına küçük, siyahlar giyinmiş bir Buda heykeli gibi oturdu. Doktoru beklerken bu hastalığın ne anlama geleceğini, nasıl bir felâket getireceğini düşünüyordu. Talihsizlikler biribirini izliyordu; kocasının hastaneye kapanması, oğlunun erken bir yaşta evlenmesi, buhran yüzünden iş alanının daralması ve şimdi de kızının hastalanması. Gücünü toplamaya çalışıyordu; çünkü talihsizliğin nereye varacağını bilemezdi. Bütün aile, düzeni ve hayatıyla beraber tehlikedeydi. Artık bunun tek tek gelen talihsizliklerle ilgisi yoktu, şimdi yok olmak, toplumun en alt kademelerine inmek tehlikesi vardı.

Dr. Barbato Gino ile beraber merdivenleri çıkıp odaları geçti; Octavia'nın yattığı yere geldi. Her zamanki gibi çok şık giyinmişti, bıyığı güzelce düzeltilmişti. Brooklyn Müzik Aka-

demisindeki opera için bileti vardı, bu yüzden acele ediyordu Nerdeyse gelmiyecek, nerdeyse çocuğa Bellevue hastanesine baş vurmalarını söyliyecekti.

Kızı görüp durumu anlayınca boşu boşuna geldiğini hemen anladı. Hastaneye yatırılması gerekiyordu hastanın. Yine de yatağın kenarına oturdu, kızın bu kadar genç bir erkek tarafından muayene edilmekten sıkıldığının, annenin başlarında durup onları dikkatle izlediğinin farkındaydı. Doktor tiksintiyle, «bu İtalyanlar erkeklerin bir kadını ölüm yatağında bile rahat bırakmıyacaklarını düşünürler,» diye aklından geçirdi. Sakin olmaya çalışarak, «Evet, Sinyorita,» dedi, «kızınızı muayene etmem gerek. Delikanlı odadan çıksın.» Örtüyü çekmeye hazırlandı.

Anne dönünce Gino'nun gözlerinin iri iri açılmış olduğunu gördü. «yok ol ortadan,» dedi, «bir kez de benim iznimle git sokağa.» Ve bütün yaptıklarına karşılık takdir dolu bir söz bekleyen Gino küfürler savurarak mutfağa gitti.

Dr. Barbato steteskopunu Octavia'nın göğsüne koydu. Gözlerini boşluğa dikti, aslında kızın vücudunu tepeden tırnağa gözden geçiriyordu. Hayretle kızın çok zayıf olduğunu gördü. Dolgun göğüsleri, yuvarlak kalçaları insanı aldatıyordu. Bir hayli kilo vermişti. Yuvarlak yüzü bu kaybı belli etmiyordu. İri, parlak kahverengi gözleri doktoru korku dolu bir dikkatle izliyordu. Doktor herhangi bir arzu

duymadan hastanın bedeninin aşk için tam bir olgunluğa erişmiş olduğuna karar verdi. Okuldan mezun olduğu yıl gittiği İtalya'da gördüğü büyük nü tablolardaki kadınlara benziyordu. Kız, çocuk doğurmak için yaratılmış klâsik tiplerdendi. Hasta olsun ya da olmasın bir an önce evlense iyi ederdi.

Hastanın üzerini çarşafla yeniden örterek doğruldu. Oldukça güven veren bir halle, «iyi olacaksın,» dedi ve anneye öteki yatak odasına gelmesini işaret etti.

Octavia, «rica ederim burada, benim yanımda konuşun, doktor,» deyince şaşırdı, «annem zaten söyleyeceklerinizi bana anlatacak.»

Doktor, mesleğinin önemsiz zorunluluklarının bu kişiler karşısında değerini kaybettiğini öğrenmişti. Alçak sesle iki kadına, «zatülcenp olmuşsunuz, ağır bir durumunuz yok,» dedi, «ama dinlenmek, röntgen aldırmak için hastaneye gitmeniz gerek. Kan tükürmeniz önemli. Ciğerlerle ilgili bir durum olabilir.» Bir an için bu, aklına gece izleyeceği operayı getirdi: Parlak ışıklar altında deli gibi şarkı söyliyerek veremden ölen kadın kahraman; onun tek kaybı âşığıydı. Hastaya döndü. «telâşlanmayın,» diye ekledi, «ciğerleriniz hasta bile olsa önemi yok. Aptalca korkulara kapılmayın. Olsa olsa kızınız birkaç ay dinlenmek zorunda kalır. Yarın onu Bellevue Hastanesi Kliniğine getirin. Bu gece için ona ilâç vereceğim.» Eczanelerin kendisine yolladığı eşantiyon ilâçlardan birini çıkardı, anneye verdi. «Unutmayın, yarın mutlaka

Bellevue'ye getirin. Eviniz soğuk, çocuklar gürültücü, kızınızın dinlenmeye ihtiyacı var. Röntgen de önemli. Gelmemezlik etmeyin.» Daha nazik bir sesle, «hiç üzülmeyin,» diye ekledi.

Doktor kendi kendinden tiksinerek, aynı zamanda hoşnutluk duyarak apartmandan çıktı. İki dolar yerine on beş dolar kazanabilirdi. Hastayı gelecek haftaya kadar tedavi edebilir, kendi muayenehanesinde röntgenini alabilirdi. Oysa ailenin yoksulluğunu biliyordu. Oysa daha sonra kendine, öğrendiği bilginin bu kadar ucuzca satılmasına, babasının yaptığı fedakârlıkların böyle acı bir meyve vermesine sinirlenecekti. Dr. Barbato olanca vuruculuğuyla kullanamadığı güçlü bir ekonomik silâha sahipti. Hastalananın **Panettiere**'nin kızı olmaması ne fena bir şans eseriydi. Fırıncıyı inek gibi sağar, son meteliğine kadar çekerdi. Hem de hiç aldatmadan, dürüstlükle. Ah, bir gün tek başına çalışabileceği bir yere taşınacak, vicdanı huzursuzluk duymadan servet edinecekti: Dr. Barbato yoksulluğun kokusuna ve görünüşüne dayanamayan bir insandı yalnızca. Acıyarak yaptığı davranışlar daha sonra onu günlerle mutsuz ediyordu. Davranışlarını bir erdem değil, kusur olarak görüyordu.

Sal ile Vinnie pazar sinemasından dönmüş, mutfaktaydılar; sessiz sedasız oturmuşlar sirkeye ve zeytinyağına batırılmış gevrek ve kalın ekmek dilimlerini yiyorlardı. Masanın bir köşesinde ev ödevini yapan Gino'nun yüzü asıktı. Lucia Santa onlara üzüntüyle baktı. «Gino,»

dedi, «git cebimden kendine on sent al. Sonra da ağabeyin Lorenzo'ya yukarı gelmesini söyle; **subito!**» Gino'nun istediğini yapmak için sevinçle yerinden fırlaması karşısında Lucia Santa'nın içi ani bir sevgi dalgasıyla kabardı.

Ertesi sabah Lucia Santa öyle beklenilmez bir davranışta bulundu ki Onuncu Bulvar'dakilerin hepsinin, karşılaştığı bu yeni talihsizlikte ona yardımcı olanların sevgisini yitirdi. Dr. Barbato öyle sinirlendi ki tıbbiyeye girdiğinden beri ilk kez İtalyanca küfretti. Aptalca bir davranış, ahlâksızlık ve delilikti; yine de bütünüyle sevgi dolu bir davranıştı. Lucia Santa kızını Bellevue Yoksullar Hastanesine yatırdı. Burası neşeli, temiz ve pahalı bir hastaneydi. Hastabakıcılar nazik, doktorlar sevimliydi. İçeriye alınmak için yarı karanlık koridorlarda saatlerce beklemek yoktu. Lucia Santa'nın kızına insan gibi, toplumun değerli bir üyesi gibi bakılacaktı.

Buna Lucia Santa'dan daha çok kimse şaşmadı. Octavia'nın Fransız Hastanesinde yatması; yıllar boyu biriktirdikleri paranın, paraya en çok gereksindikleri bir zamanda silip süprülmesine yol açacaktı. Evde ekmek parası kazanan biri olmıyacaktı. Ne kadar cüretli bir davranıştı bu.

Ama nedenleri vardı onun da. Lucia Santa o gece hiç uyumamış, uyumadığı halde kâbuslar görmüştü. Genç, güzel kızının Bellevue'nin kuleleri içine hapsedildiğini, sıkıntılı koridorlarında kaybolduğunu, bir hayvan gibi yüzüne

tükürüldüğünü görmüştü kâbuslarda. Sonra bâtıl inanç da vardı. Kocası Bellevue'ye girmiş ve bir daha geri dönmemişti. Orası ölü kemiklerinin toplandığı bir depoydu. Kızı ölecek, cesedini küçük küçük parçalara ayırıp şişelere dolduracaklardı.

Böylece sabahın erken saatlerinde Lucia Santa kararını verdi; öylesine bir ferahlık duydu ki dünyanın, arkadaşlarının, akrabalarının, ya da komşularının ne düşüneceklerine, ne diyeceklerine hiç önem vermedi. Yatağının karanlığı içinde ağlamıştı; hiç kimsenin görmemesi gereken, tek başına, yapayalnız bir ağıttı bu; Lucia Santa güç toplamak için ağlamıştı; çünkü dayanacağı, güveneceği kimsesi yoktu. Onunkisi yardımı muhtaç olduğunu gösteremeyenlerin korkunç davranışıydı. Hava aydınlanınca kendini toparladı, yataktan kalktığında başı dik ve kendinden emindi.

Çocukları okula yolladıktan sonra Larry yukarı geldi; kalın elbiseler giymiş olan Octavia'yı battaniyelere sarıp sarmaladılar. Merdivenlerden inmesine, Larry'nin arabasına binmesine yardım ettiler. Lucia Santa arabaya binince oğluna, «Fransız Hastanesine sür,» dedi. Octavia itiraz etmeye kalkıştı ama anne öfkeyle bağırdı: «kes sesini. Bir tek kelime söyleme.»

Gerekli işlemler çabucak yapıldı. Octavia başka bir genç kızın daha yattığı temiz, sessiz, sevimli bir odaya yerleştirildi. Duvarlarda resimler asılıydı. Eve dönerlerken Larry,

kızkardeşine her zaman duyduğu o kıskançlıkla Octavia iyileşinceye kadar aileye haftada beş dolar yardımda bulunacağını söyledi. Annesi uzandı, bir an için koluna dokundu. İtalyanca, «ah, sen çok iyi bir çocuksun, Lorenzo,» dedi. Ama sesinde Larry'i saf dışı bırakan bir ton vardı; Lucia Santa onu hesaba katmıyor, ona güvenmiyor, saygı duymuyordu. Oysa Lorenzo, Octavia'nın yerinde olsaydı asla sağlığı bozulup yatağa düşmiyecekti; tabii annesi kızı yerine oğlunu seçseydi.

ON BİRİNCİ BÖLÜM

Lucia Santa Angeluzzi-Corbo, düşmanla kuşatılan general, ailesinin kaderi, güçlükleri üzerinde düşündü, gerekli manevraları kararlaştırdı, stratejisini ayarladı, elindeki kaynakların hesabını yaptı, müttefiklerinin değerini ölçtü. Octavia bir dinlenme evinde altı ay kalacaktı. Hemen hemen bir yıl çalışamıyacaktı. Bir yıllık gelir erimişti.

Lorenzo haftada beş dolar veriyordu, bazan buna iki üç dolar daha ekliyordu. Vincenzo fırında çalışacaktı; haftada beş dolar daha gelecekti böylece; üstelik ekmek parasından da tasarruf edeceklerdi. Gino'dan hayır yoktu. Sal ile Aileen de çok küçüktüler.

Sonra Lorenzo'nun karısı da hamileydi, zırhta açılan başka bir delikti bu da. Belki de Lorenzo'dan gelecek parayı hesaba katmamak daha doğru olurdu.

Hayır, başka bir çare düşünmeliydi. Vincenzo'nun okuldan mezun olmasına üç yıl vardı. Vinnie'nin mezun olması gerekli miydi?

Gino çok inatçıydı, uysallaştırılmalıydı, aileye yardımcı olmalıydı, ona karşı çok yumuşak davranıyordu.

Lucia Santa daha çok Octavia'nın paradan başka şeyler için de ne kadar gerekli olduğunu anlıyordu. Çocukların okulda iyi not almalarına yardımcı olan, Hudson birliğindeki parasız diş kliniğine götüren oydu. Nasıl para tasarruf edeceklerini planlıyan, parayı götürüp posta tasarruf sandığına yatıran yine Octavia idi. Lucia Santa'nın dayanağı, güç vereni, zayıf anlarında destekleyeni Octavia idi.

Şimdi Lucia Santa yine yalnız kaldığını düşünüyordu. Yine korkunç bir mücadeleye girişecekti. Şimdi daha yaşlı, daha bilgili ve katı olduğundan genç bir dul olarak duyduğu çaresizliğe kapılmıyordu. Artık felâketler karşısında katılaşmış kıdemli bir askerdi; yersiz ve aptalca hayallere kapılmıyordu. Şimdi bir insanın yalnızca sağ kalabilmek için yapması gereken çetin mücadeleyi veriyordu.

Lucia Santa varması gereken kararı sonunda verdi. Hayır kurumuna gidip yardım istemekten başka çare kalmamıştı. Bu karara varmak için yaptığı iç mücadeleleri de kendi kendini çok tartmıştı.

Verdiği karara vicdanı hiç bir şekilde katılmıyordu. Lucia Santa, insanların ve devletin amansız birer düşman olduğu bir ülkede doğmuştu. Hayır, daha iyi bir mantıkta yürütebilirdi.

Sadaka yaraya konan tuz gibidir. Acı ve-

rir, Devlet; yardımı, şantaj yapılan bir kurbanın acı nefretiyle verir. Parayı alan hakarete, derin bir alçalışa ve hakarete konu olur. Gazeteler, açlıktan öleceği ya da çocuklarını açlıktan perişan edeceği yerde dilenmeyi seçen küstah kişiler üzerine hakaret dolu yazılar yayınlarlar. Yoksulların yardımı sevinçle kabullendiklerine, büyük ve iğrenç bir dolandırıcılık olarak gördüklerine kesinlikle inanılmıştır. Böyleleri vardır elbet. Tıpkı karınlarına sıcak iğneler sokmaktan ya da kırık cam parçaları yutmaktan zevk alanlar gibi. Özel bir zevk bunlar. İnsanlardan genel olarak söz edilirse, yoksullar yardımı aslında çok acınacak bir utançla ve kişiliklerinden bir şeyler yitirerek kabul ederler.

Müfettişin eve gelmesini Larry halletti, ama kendisi o saatte evde bulunamıyacaktı. Erkeklik gururu yaralanmıştı. Bu işin bir parçası olamazdı, kendisini bundan tümüyle uzak tuttu. Lucia Santa ithal malı İtalyan zeytin yağını bir köşeye sakladı, onsuz yapacağını rüyasında görse inanmazdı.

Müfettiş, öğleden sonra geç vakit geldi. İri, yuvarlak gözlü, gülünç görünüşlü genç bir adamdı. Gözlerinin üzerinde halka gibi kaşları, altında da mor çizgiler vardı; bu yüzden tıpkı bir baykuşa benziyordu. Ama nazikti. Kapıyı kibarca çaldı. Özürler diliyerek evi dolaştı, dolapları açıp içine baktı, yardıma gelen bir insandan çok evi kiralamaya hazırlanan bir kiracıya benziyordu. Lucia Santa'ya, «Sin-

yorita» diye hitap etti, kendi adı oldukça görkemliydi; La Fortezza.

Lucia Santa'nın anlattıklarını dinledi, not defterine herşeyi ayrıntılarına kadar yazdı. Okumuş insanların İtalyancasını konuşuyordu ama Lucia Santa onu anlıyordu.

Kâğıtlar ortaya yayıldı, sorular soruldu; hayır, hayır, Lucia Santa'nın bankada parası yoktu, çocukların da; mal sahibi değildi; hiç bir şeyi yoktu. Parmağındaki nikâh halkasından başka mücevheri yoktu. Müfettiş onun sayılmadığını söyledi. Herşey sorulup konuşulunca Mr. La Fortezza bir sandalyeye oturup öne doğru eğildi, elleri masanın kenarına birer pençe gibi tutunmuştu, kara yuvarlak gözlerinde sitemli bir anlam vardı.

«Sinyorita Corbo,» dedi, «bazı güçlükler çıkacağını size üzüntüyle bildiririm. En büyük üç çocuğunuzun babalarının ölümüne sebep olan kaza yüzünden aldıkları ikramiyeler bankada. Doğrusunu isterseniz yardım alabilmeniz için bu paranın tükenmesi gerek. Yasa böyle. Sahip olduğunuz bu parayı örgüte bildirmezsem başım derde girer. «Lucia Santa»ya ciddi ciddi baktı.

Lucia Santa çok şaşırmıştı. Bu nazik İtalyan genci casus gibi davranmış, bilgi toplamak için komşulara gitmiş, sonra da tuzağını hazırlamıştı, işte bu durum Lucia Santa'yi öfkeden çıldırtmaya yetti. Acı acı, «güzel,» dedi, «parayı sokağa atarım ben de.»

Adam onun bu esprisine güldü. Lucia San-

ta henüz herşeyi kaybetmemiş olduğunu sezdi. «Benim için yapabileceğiniz bir şey yok mu?» diye sordu.

Mr. La Fortezza'nın yüzünde hafifçe rahatsız, oldukça güçlü bir fareyi yutmaya hazırlanan bir baykuşun ifadesi belirdi. «Ah, Sinyorita,» dedi, «bir el kendi kendini yıkayıp temizleyemez.» Sonra çekine çekine (dolandırıcılık yaparken kendisini huzursuz hissedecek kadar gençti daha) işini tehlikeye atarak ona iki haftada bir on altı dolar sağlıyacağını ama çeki getirdiğinde kendisine üç dolar vermesi gerektiğini anlattı. Ne de olsa bu Lucia Santa'nın almaya hak kazandığı bir para değildi; La Fortezza yasaya karşı geliyordu... Pazarlık yapıldı. Lucia Santa öyle minnettar kaldı ki adama kahveyle beraber kek ikram etti, oysa âdetlere göre yalnızca kahve yeterdi. Kahveyi içerken Mr. La Fortezza kendi derdini anlattı; Lucia Santa gibi yoksul olan ana-babasının ona hukuk öğretimi yaptırtmak için nasıl fedakârlık ettiklerini ayrıntılarına kadar anlattı, hukuk öğrenimi yapmıştı ama iş bulunamamıştı. O da öğretimiyle ilgisi olmayan bu aşağılık işe gitmişti. Yalnızca maaşa kalırsa ana-babasının yaptıkları fedakârlıkları nasıl öderdi? Bu şekilde çalışmak ona acı veriyordu ama bir parça yapabilirdi? Üstelik aralarındaki anlaşmadan para biriktirmedikten sonra avukatlığını nasıl yapabilirdi? Üstelik aralarındaki anlaşmadan ikisi de yararlanıyorlardı; çünkü Sinyorita aslında yardım almaya yasaca uygun durumda

değildi. Buna benzer şeyler konuştular. Dostça ayrıldılar.

Mr. La Fortezza iki haftada bir çeki getirdi. Her gelişi de bir tören oluyordu. Gino, büyük bir toplamı bulan hesabı ödemesi için aşağıdaki bakkala yollanıyor, çek bozduruluyordu. Aynı zamanda Amerikan salamı, yumuşak, dilim dilim kesilmiş Amerikan ekmeği alıyordu, İtalyan Salamını ve ekmeğini hiç beğenmiyordu.

Gino oynanan oyunu gözleri fal taşı gibi açık izliyordu. Uzun servis tabağına konan sarı, penbe ince dilimler, kocaman bir bardak kahve ve şişen ayaklarını başka bir sandalyeye uzatarak rahatına bakan, başını anlayışla sallayan Lucia Santa'ya dertlerini, kederlerini anlatan Mr. La Fortezza. Çünkü zavallı adam sayısız merdivenler tırmanıp iniyor, oğullarının çalıştığını gizleyen aşağı sınıftan İtalyanlarla tartışıyordu, bu İtalyanlar onlara yardım sağlamadığı için La Fortezza'ya küfürler ediyor, İtalyan değil bir Yahudi olduğunu söylüyorlardı; çünkü hiç bir İtalyanın kendi vatandaşına onun yaptığını yapmıyacağını ileri sürüyorlardı. «Ah,» derdi Mr. La Fortezza, «Anam babam bunun için mi her kuruşun hesabını yaptı? Haftanın her günü **scarola** ile **pasta** yedi? Oğullarının sağlığını yitirmesi pahasına ekmeğini kazanması için mi?» Lucia Santa ona acıyarak dilini şaklatırdı.

Baykuş gözler o zaman üzüntülü bir hal alırdı. Mr. Fortezza her çeşit havada sokakta

ve işinin peşindeydi. Sağlığı iyi değildi. Üniversitede dört yıl çok çalışmıştı. «Sinyorita,» dedi, «ben zeki bir insan değilim, ne de olsa ailem bin yıldan beri cahil, köylü insanlar; bugün ellerim çalışmak zorunda olmayışım bile onlara yetiyor.»

Salam ve peyniri yedikten sonra gitmek için doğrulurdu. Lucia Santa üç doları ince bir davranışla, adamın elini tutup sanki reddedip almayacakmış gibi avucunun içine bastırarak âdeta zorla verirdi. Mr. La Fortezza isteksizce davranır, parayı geri iterdi, sonra içini çeker, bir kaşını kaldırır ve durumunun parayı reddetmek için umutsuz bir sesle, «pekâlâ,» derdi.

Birbirlerinden hoşlandıkları doğruydu, Mr. La Forteza yaşlı kadını; nezaketi, duygularına gösterdiği saygı ve kahveyle birlikte çıkardığı kahvaltı yüzünden seviyordu. Lucia Santa ise kendi hesabına üzüntülü bakışlı çocuğa gerçek bir ilgi duyuyordu. Yardıma karşılık rüşvet vermek zorunda kalışına hiç içerlemiyordu.

Birkaç hafta içinde Mr. La Fortezza, Lucia Santa'ya ayda on beş dolarlık bir kira ödeneği sağladı. Lucia Santa onun eline üç yerine beş dolar sıkıştırdı. Kaya gibi temeli olan bir anlaşmaydı bu.

Yardım çoğaldı. La Fortezza ona haftada dört dolar daha sağladı. Lucia Santa ona her hafta evine götüreceği, içinde bir kilo kadar penbe penbe salam, midedeki sindirimsizliği yararlı olsun diye evde yapılmış bir şişe rakı bu-

lunan yiyecek paketleri hazırlamayı âdet edindi. Şimdi Larry'nin boş zamanlarında durmadan üzerinde çalıştığı her tarafı dökülen teneke bir arabası vardı, Lucia Santa La Fortezza'yı Arthur Bulvarındaki evine Larry'nin arabasıyla yolluyordu.

Üçü, La Fortezza, Larry ve Gino atların, arabaların, otobüslerin ve kamyonların arasından girip çıkarak takır takır sallanan arabada birlikte giderlerdi. Gino, Larry'nin çok nazik davrandığını ama genç avukatla ufaktan ufağa alay ettiğini, onu küçük gördüğünü anlıyordu. Mr. La Fortezza kendisiyle alay edildiğini aklına bile getirmiyordu. Talihsizliklerini bir bir anlatmaya devam ederdi. Yardım örgütünün müfettişlere ne kadar az maaş verdiği, Bronx'daki ev için ödemesi gereken para, artık çalışamıyacak kadar yaşlanan anne-babasına bakmak zorunda olması, evi ipotekten kurtarmaya çabalaması başlıca konulardı. Paraya olan ihtiyacını anlatırken sesinde gerçek bir korku, hemen hemen dehşet vardı, bu da Gino'yu şaşırtıyordu. Çünkü Mr. La Fortezza zengindi. Kolejde okumuştu, iki evi vardı, ailesi yazın seyahate çıkabiliyordu. Onuncu Bulvar'daki insanların kırk yıl ölesiye çalıştıktan sonra elde edebileceklerini hayal ettikleri şeylere bu genç adam şimdiden sahipti. Oysa Gino'nun mahallesindeki en yoksul işçiden çok daha korkaktı.

Mr. La Fortezza koltuğunun altında yiyecek paketi olduğu halde arabadan inince Larry bir sigara yaktı, sonra küçük kardeşine göz

kırptı. Gino da ona karşılık verdi. Onuncu Bulvar'daki evlerine oldukça neşeli, sanki dünyayı fethetmeye hazırlarmış gibi bir hava içinde döndüler.

★

Angeluzzi-Corbo'larının evinin dört kat merdivenini tırmanan Dr. Barbato bu ailenin artık ona olan borcunu ödeyeceğine emindi. Onlara yardım etmeye çalışsın da parayı başkası alsın! Paranın Fransız Hastanesine gitmesine niçin göz yumacaktı?

Demek Bellevue hastanesi bu pis, cahil İtalyanlar için yeteri kadar iyi değildi? En iyi bakımı istiyorlardı, demek? Bu **misirabili,** bu yardımla geçinen, kızı Raybrook'daki bir sanayoryomda olan dilenciler kim olduklarını sanıyorlardı?

Doktor merdivenlerin en üst basamağına geldiğinde ciddi bakışlı Sal'in beklemekte olduğunu gördü. Mutfakta akşam yemeğinin tabakları masanın dört bir yanına yayılmıştı; sarı muşamba, kızartılmış patetes ve yumurta artıklarıyla benek benekti. Gino ile Vincent bu masada iskambil oynuyorlardı. Doktor, işte iki haydut, diye düşündü öfkeyle. Ama Vinnie masadan kalkıp yol göstermek için utangaç bir nezaketle yanına gelince, hele alçak sesle, «annem hasta,» deyince yumuşadı.

Karanlık, penceresiz odada Lucia Santa'nın şişman şekli yatıyordu. Yanında duran küçük

Aileen, yatağın kenarında duran su tasında ıslattığı bezle annesinin yüzünü siliyordu. Sahne; doktora İtalya'da gördüğü bazı dinsel tabloları hatırlattı, duygu yönünden değil de, dinlenen annenin çocuğuna özenini yönünden. Koyu renk duvarlarda kutsal bir aydınlık yaratan elektrik ampulünün sarı ışığının yarattığı, bir hatırlayışta bu.

Doktor bu hatırlamadan kendini kurtarmaya çalıştı. Sonra okuduklarından bunun, çocuğun anneye olan güveninin yalnızca köylülere özgü terbiyeden ileri geldiğini anladı. Ünlü ressamların yararlandığı insanlar da bunlardı.

Dr. Barbato karyolanın ayak ucunda durup ciddiyetle, «Ah, Sinyorita Corbo,» dedi, «bu kış talihiniz iyi gitmedi.» Bu bir ilgi, aynı zamanda Octavia konusunu hatırlatan bir cümleydi.

Sırt üstü dümdüz yatarken bile Lucia Santa öyle şiddetli bir öfkeye kapıldı ki yanaklarına kan hücum etti, iri kara gözleri ateş saçtı. Ama yoksulların doktor gibi çok yüksek bir kişiye duydukları saygıyla dilini tuttu; oysa doktora, çocukluğunda kendi elinden şarap sirkesine ve zeytin yağına batırılmış İtalyan ekmeği yediğini hatırlatmak isterdi. Uysal bir halle, «Ah, doktor,» dedi, «sırtım, bacaklarım, ne yürüyebiliyor, ne de çalışabiliyorum.»

Doktor, «önce çocuğu mutfağa yolla,» dedi. Küçük kız annesine daha yaklaştı, bir kolunu onun başı üzerine koydu. Anne tatlı bir sesle, «git, Lena,» dedi, «mutfağa git, ağabeyle-

rine bulaşığı yıkamalarında yardımcı ol.» Doktor gülümsedi. Gülümsemeyi gören Lucia Santa İtalyanca seslendi: «Vincenzo, Gino, **mascalzoni**'siniz siz. Bulaşığı yıkamaya başladınız mı? Mutfağı perişan bir halde bırakıp herşeyi doktorun görmesine razı oldunuz mu? Durun, ikinizi de doğduğunuza pişman edeceğim. Lena git, çalışmazlarsa bana haber ver.»

Casusluk rolüne pek sevinen küçük kız mutfağa koştu.

Dr. Barbato yatağın çevresini döndü ve üstüne oturdu. Lucia Santa'nın üzerindeki örtüyü çekti, steteskopunu hastasının göğsüne koydu, önce geceliğin üzerinden, sonra hastaya geçeliğini kaldırmasını söylemek üzereydi ki küçük kızın yanında durduğunu, merakla baktığını gördü; Lena annesine, «Vincent ile Gino bulaşıkları yıkıyor, Sal de masayı topluyor,» dedi.

Anne doktorun sinirlendiğini farketti. «İyi, iyi Lena, şimdi sen de git onlara yardım et. Ben çağırmadan buraya kimse gelmesin. Söyle bunu onlara.» Küçük kız gitti.

Lucia Santa kızının başına dokunmak için elini uzatmıştı, doktor şiş bilekleri görünce hastalığın ne olduğunu anladı. Yalnız kaldıklarında ona karnını açmasını söyledi, ucuz pamuklu dan geceliği yukarı kıvırdı. Omurganın bitimindeki düğümlü şişlikleri görünce güven veren gülümsemeyle, «ah, Sinyorita,» dedi, «sizde mafsal iltihabı var. Florida'da bir ay kalırsanız yepyeni bir kadın olarak dönersiniz. Güneş, sıcak ve dinlenme istersiniz.» Lucia Santa'yı te-

peden tırnağa, dikkatle muayene etti, nereden acı duyduğunu anlamak için bedeninin orasına burasına eliyle bastırdı. Kırk yaşlarındaki bu köylü kadının dolgun kalçalarının farkındaydı. Octavia'nınkiler gibi bunlar da Floransa'da asılı olan şehvetli İtalyan tablolarındaki kadınların kalçalarıydı; büyük, yuvarlak, geniş olduğu kadar dolgun. Ama bu kalçalar onda hiç bir arzu uyandırmıyordu. Bu tip kadınların hiç biri uyandıramazdı. Doktorun kafasına göre onlar pistiler; yoksulluğun pisliğini taşıyorlardı. Geceliği aşağı çekti.

Kadın yüzünü döndü. Doktor ona gülümsemeden baktı. «Evin içinde yürüyememek, çalışamamak ne oluyor, Sinyorita?» dedi, «hastalığınız o kadar önemli değil. Evet, dinlenmeye ihtiyacınız var ama yürüyebilirsiniz pekâlâ; bileklerinizdeki, bacaklarınızdaki ve sırtınızdaki eklem yerleri şişmiş ama fazla önemli değil.»

Lucia Santa cevap vermezden önce ona uzun uzun baktı. Sonra, «doğrulmama yardım edin,» dedi. Lucia Santa bacaklarını kibarca yatağın kenarından aşağı uzattı, doktor onun ayağa kalkmasına yardım etti. Kadın sırtını doğrultmaya çalışırken kısık, acı dolu bir feryat kopardı ve doktorun kollarına baygın bir halde düştü. Doktor onu yavaşça yatağına yatırdı. Kadının numara yapmasına imkân yoktu.

«O halde dinlenmeniz gerekiyor, Sinyorita,» dedi, Dr. Barbato. «Ama geçer bu. Tama-

miyle değil tabii, kısmen. Sizi yakında ocağınızın başına geçiririm.»

Lucia Santa hafifçe gülümsedi. «Teşekkürler,» dedi.

★

Dr. Barbato, Corbo'ların evinden çıkınca Onuncu Bulvar'ın temiz havasını içine çekti, dünya ve insanlık üzerine düşündü. Korkuya benzer birşeyler hissediyordu. Alaycı bir duyguyla bu ailenin talihsizliklerini düşündü: Koca, deliler evinde, kız; görkemli memelerinin gerisinde ciğerlerini yiyip bitiren bir hastalığa yaklanmış, (kazada ölen ilk kocayı da unutmamak gerek) ve yoksul, henüz çocuk yaştaki bir kızla evlenen oğlan. Şimdi de sırtında yarı yetişkin çocukların sorumluluğunu taşıyan kadın yatalak olmuştu.

Pencereleri, kış göğüne karşı tutuşan küçük kare şeklinde ateşler gibi görünen apartman dizisine baktı doktor. Duyduğu tedirginlikle ne demek istediğini anlamadan mırıldandı: «Bunlar ne yapmaya çalışıyorlar acaba?» Hudson nehrinden esen soğuk rüzgâr kanını harekete geçirdi. Dr. Barbato sinirlenmişti; meydan okunmuş, sanki yüzüne bir tokat indirilmiş, kozmolojik bir zorbalığa karışmak küstahlığında bulunmuş gibi hissediyordu kendini. Kanı kaynadı birden. Bu kadarı da fazlaydı artık. Fazla. Pekâlâ, diye düşündü, bakalım ne yapabiliriz. Şimdi kanı öyle kızışmıştı ki yüzünü kırbaçlayan soğuğa rağmen paltosunun yakasını, annesinin örmüş olduğu yün kaşkolu açtı.

Bunu izleyen iki aylık sürede Dr. Barbato

sırf duyduğu öfkeyle kendini, iyileştirme sanatına verdi. İki günde bir Lucia Santa'nın ziyaretine gitti, iğnelerini yaptı, ısı tedavisi uyguladı, masaj yaparken en azından yirmi dakika onunla eski günlerden söz etti. Yaşlı kadın iyileşiyordu ama yine de yataktan kalkacak durumda değildi. Dr. Barbato, Octavia'dan, sanatoryumdan dönünce, annesinin yatakta görürse ne kadar üzüleceğinden sözetti. Octavia'nın eve gelmesinden bir kaç gün önce Dr. Barbato, Lucia Santa'ya vitamin ve canlandırıcı iğneler yaptı ve Octavia'nın dönmesinden bir gece önce anneyi mutfakta oturmuş, mutfak masasında ütü yapar buldu. Çocukları çevrelerini almışlar, onun emirlerine uyarak su getiriyorlar, ya da çamaşırları katlıyorlardı. «Evet, evet, çok iyi,» dedi Dr. Barbato neşeyle, «bir insan çalışabiliyorsa iyi oldu demektir. Ha, Sinyorita?»

Lucia Santa ona gülümsedi. Bu doktora olan minnettarlığını belirten ama zekâsını reddeden bir gülümseyişti. Yapılacak iş varsa, insan o işi yapmak için ölüm yatağından bile kalkardı, bunu ikisi de biliyorlardı. Dr. Barbato ona iğne yapmaya hazırlanırken Lucia Santa İtalyanca, «ah, doktor,» dedi, «size olan borcumu nasıl ödiyeceğim?» İlk kez Dr. Barbato sinirlenmedi. Rahatlatan bir gülümsemeyle, «beni kızınızın düğününe davet edin, yeter,» dedi. Bu sözleriyle hayatta sevinçlerin olduğunu, iyi günleri kötülerinin, talihsizlikleri mutlulukların izlediğini anlatmak istiyordu, herşey düzelip yoluna girecekti, iyileşecek, çocuklar büyüyecek, zaman geçecekti.

ON İKİNCİ BÖLÜM

Octavia altı aydan beri evden uzaktı. Bu süre içinde Lucia Santa kızını ziyarete hiç gitmemişti, imkânsızdı. Yol çok uzun, evdeki sorumlulukla çok büyüktü, sonra Larry'e ve eski arabasına güveni yoktu. Çocukları yalnız başlarına bırakmayı ise aklının ucuna bile getirmemişti.

Octavia'nın döneceği gün Larry ile Vinnie onu Grand Central istasyonunda karşılamaya gittiler. Ailenin geri kalan kişileri evde kaldılar, çocuklar pazarlık elbiselerini, Lucia Santa da en güzel siyah elbisesini giydi. Zia Louche mutfakta dolaşarak kaynayan suyu tazeliyor, domates salçasını karıştırıyordu.

Gino ön odanın penceresinden bakıyordu. Sonunda, «Anne geldiler,» diye bağırarak mutfağa uçtu.

Lucia Santa gözlerine dolan yaşları sildi. Zia Louche kaynayan suya makarnayı attı. Apartmanın kapısı açıldı; çocuklar parmaklık-

lardan eğilerek yaklaşan ayak seslerine kulak verdiler.

Octavia'yı görünce onu tanıyamadılar âdeta. Kendilerini solgun, hasta görünüşlü, daima sevgiyle hizmetine koşacakları biriyle karşılaşmaya hazırlamışlardı; ezilmiş, ölüm yatağından kalkan biri. Karşılarında sağlıklı, penbe penbe bir Amerikalı kız duruyordu. Şimdi Octavia'nın o kendine özgü soluk rengi bile kaybolmuştu. Yanakları gül gibi kırmızı, saçları Amerikan stili permanantlıydı. Bir etek, bluz ve beli kemerli bir ceket giymişti. Onlara asıl yabancı gelen şey Octavia'nın sesi, konuşması ve onlarla selâmlaşma tarzıydı.

Octavia tatlı tatlı gülümsedi; hafifçe araladığı dudaklarının arasından dişleri görünüyordu. Attığı çığlık sevinçli ama yine de çekingendi. Sal ile Aileen'e sarıldı ve her birine, «ah, sevgililer, sevgililer, sizleri ne kadar özledim,» dedi. Sonra Lucia Santa'ya gitti, onu ağzı yerine yanağından öptü; zarif, yapmacık bir tavırla, «ah, eve döndüğüme öyle seviniyorum ki,» dedi.

Larry ile Vincenzo merdivenin başında göründüler, ikisinin de ellerinde de birer bavul vardı, ikisi de bir parça şaşırmış gibiydiler.

Octavia Gino'nun yanağına dokundu; «Vay, vay, ne kadar yakışıklı olmuşsun,» dedi. Gino geri geri çekildi. Herkes bakakalmıştı. Octavia'ya ne olmuştu?

Octavia'nın bu yeni kişiliğinden hoşnut kalanlar iki küçük çocuk, Sal ile Aileen'di. Octa-

via'nın yanından ayrılmıyorlar, ablalarının sevimliliğini gözleriyle, kulaklarıyla, bedenleriyle âdeta içlerine çekiyorlar, Octavia elini onların saçları arasından geçirdikçe, durup durup onlara sarılıp, çok alımlı bir tavırla, «ah, ne kadar büyümüşsünüz,» dedikçe tepeden tırnağa titriyorlardı.

Lucia Santa kızını hemen bir sandalyeye oturttu. Octavia'nın bu yeni hallerine zerre kadar önem vermedi. Dört kat merdiveni tırmanan kızının dinlenmesini istiyordu. Yemek servisi yapan Zia Louche, «oh, çok şükür geldin, küçük hanım,» dedi, «annenin sana ihtiyacı var.» Octavia'nın cevabını beklemeden ocağın başına döndü.

Yemek; Angeluzzi-Corbo ailesinde yenen en huzursuz yemek oldu. Konuşma yabancılar arasında geçen kibar, nazik sözlerden ileri gitmedi. Gino ile Vinnie yemek kavgası etmediler. Sal ile Aileen tam birer melektiler, en büyük köfteyi kimin aldığı üzerine tartışmaya girişmediler. Louisa bebeğiyle geldi ve Octavia'yı mikrop almasın diye kulağının arkasından öptü. Bebeğini Octavia'dan uzak tutarak Larry'nın yanına oturdu. Octavia, bebekle ilgilendi ama ona dokunmadı. Larry yemeğini yedi, özür diledi, saat dörtten sabaha kadar sürecek iş nöbetine gitmek için kalktı, alelâcele gitti.

Octavia masayı toplamaya kalkışınca herkes dehşetle ayağa fırladı. Gino bile atıldı, bulaşıklığa götürmek için tabakları kaptı. Lucia Santa, «ne yapmak istiyorsun, yine hastalanmak

mı?» diye haykırdı. O zaman Octavia yeniden sandalyesine oturdu; Sal ile Aileen yanında, bacaklarına dayanmışlar, ablalarına tapınır gibi bakıyorlardı.

Octavia'nın neşeli konuşmasının ve gülümsemelerinin gerisindeki kederi yalnızca Lucia Santa sezmişti. Çünkü tekrar eve gelmek, odaları yatak ve elbise dolaplarıyla tıka basa dolu görmek Octavia'yı bir umutsuzluk dalgasına kaptırmıştı. Öğleden sonra saatleri ilerleyip te akşam yaklaştıkça annesinin yine o hatırlanan, bitmez tükenmez işleri yerine getirdiğini gördü, bulaşık yıkamak, temiz çamaşırları ütülemek, mutfaktaki gaz sobasını, ön odadaki kömür sobasını yakmak, odayı gölgelerle doldıran gaz lambasını yakmak ve en sonunda çocukları yatmaya hazırlamak. Octavia şimdi, şu anda sanatoryumda olsaydı ne yapardım diye düşündü. Bahçede kız arkadaşıyla dolaşacaktı. Sonra yemek zamanının gelmesini odalarında bekliyecekler ve çevrede olanların dedikodusunu yapacaklardı. Hep birlikte yemek yedikten sonra oyun odasında briç oynıyacaklardı. Octavia terkettiği hayata özlem duydu; insanın kendi kendisine, sağlığına ve zevklerine hiç bir kaygıya kapılmadan, sorumluluk duymadan dikkat ettiği bir yaşama tarzıydı. Kendi evinde kendisini yabancı hissediyor, ailesi ona yabancı gibi geliyordu. Düşüncelerine öylesine dalmıştı ki annesinin evin içinde dolaşırken nasıl kaskatı ve dimdik durduğunun asla farkına varmadı.

Yatma saatinde, ön odadaki yatağın başında Gino ile Vinnie soyunurken, Gino kardeşine fısıldadı: «Octavia bütün gün bir tek kere küfretmedi.»

Vinnie, «galiba hastanede küfredilmiyor,» dedi, «Octavia da küfretmeyi unuttu.»

Gino, «inşallah,» dedi, «bir kız, hele o kız kızkardeşin olursa küfretmesi pek çirkin oluyor.»

★

Artık Octavia ile Lucia Santa mutfakta başbaşa kalmışlardı. Sarı muşamba örtülü büyük yuvarlak masada oturdular. Kahve fincanları önlerinde beyaz beyaz ışıldıyordu. Lucia Santa'yı odanın bir köşesinde duran ütü bekliyordu. Gaz sobasının üstündeki su dolu tencere hışırdıyordu. Yatakodaları diye kullanılan koridordan uyuyan çocukların yumuşak soluk alıp verişleri geliyordu. Mutfağın soluk sarı ışığında karşılıklı oturdular ve anne geçen altı ayda olanları, çektiklerini anlattı. Gino'nun, hattâ Vinnie ile küçüklerin bile ne kadar itaatsiz olduklarından söz etti. Larry ile Karısı Louisa ona ellerinden geldiğince yardımcı olmamışlardı, kendisi hastalanmış ama huzursuzluk vermemek için Octavia'ya hiç yazmamıştı.

Uzun bir hikâyeydi bu; Octavia annesinin sözünü arada sırada, «anne, niçin yazmadın bana, niçin anlatmadın?» sözleriyle kesti. Anne cevap verdi: «senin iyi olmanı istiyordum.»

Birbirlerine sevgi gösterisinde bulunmadılar. Octavia, «kaygılanma, anne,» dedi kibarcı, «gelecek hafta çalışmaya başlıyacağım. Çocukların derslerine bakacağım, evde işe yardım edeceğim.» Annesinin kendisine ihtiyaç duyması karşısında içinde güven ve gururla dolu bir gücün kabardığını hissetmişti. Evindeydi artık. Lucia Santa ütü yapmaya başlayınca Octavia odasına gitti, annesine arkadaşlık etmek için bir kitap alıp geldi.

Octavia eve geleli bir hafta olmuştu ki Mr. la Fortezza ile tanıştı. Octavia kibar davrandı, eve döndüğü için öyle mutluydu ki eski otoriter halini göstermedi, asla küfretmedi, bağırmadı.

Öğleden sonra dört sıralarında eve geldiğinde Mr. La Fortezza'yı ayakları bir sandalyeye dayalı bir yandan kahvesini yudumlar, bir yandan da salamlı sandviçini yerken görünce şaşırdı. Adam onun cesur, güzel yüzüne dikkatle baktı, elindeki sandviçi bıraktı. Bir centilmen gibi ayağa kalktı. «Bu benim kızım,» dedi Lucia Santa, «Octavia, en büyüğüm.»

Mr. La Fortezza İtalyanlara özgü tavrını bırakarak, dost, Amerikanca bir rahatlık ve teklifsizlikle, «hakkında çok şey dinledim, Octavia,» dedi, «annenle senden uzun uzun söz ettik. Eski dostuz biz.»

Octavia başını soğuk soğuk salladı, kara gözlerinde bu adamdan hoşlanmadığını belirten bir anlam vardı, oysa Octavia duygularını açığa vurmak istemiyordu.

Bu nezaketsizlik karşısında kaygılanan

Lucia Santa, «gel bir fincan kahve iç, Mr. La Fortezza ile konuş,» dedi kızına. Mr. La Fortezza'ya da, «zeki olanımız bu,» diye ekledi, «Çok kitap okur.»

«Evet, birer kahve içelim,» diye atıldı Mr. La Fortezza, «seninle ahbaplık etmek hoşuma gider, Octavia.»

Octavia öylesine kırılmıştı ki nerdeyse küfredecekti. Birinci adının teklifsizce kullanılması, adamın senli benliliği onda tükürmek ihtiyacını uyandırdı, tabii ciğerlerinden hasta olup henüz iyileşen birine uygun düşeceği şekilde mendiline tükürdü. Ona anlayış dolu bir sevgiyle baktılar Lucia Santa ile Mr. La Fortezza. Octavia oturdu, annesinin yardım kurulundan gelen adama dalkavukluk edişini izledi.

Evet romanlar okumuştu Mr. La Fortezza; bu romanlarda yoksul işçi kız yüksek sınıftan bir centilmene, onun bir tek gülümsemesiyle kul köle oluyor, ne şanslıyım diye düşünerek hemencecik sırt üstü düşüyor, bacakları bir köpek gibi havaya kalkıyordu. Tabii bu para yüzünden değil centilmenin soyluluğu yüzünden oluyordu. Ne yazık, Mr. La Fortezza gösterişli bir havaya, tatlı sarışınlığa, o ince Amerikanca güler yüzlü cazibeye, ya da milyonlarca dolara (hep milyonlarca dolar) sahip değildi, ama roman kahramanı kız için paranın önemi yoktu elbet. Böylece La Fortezza gittikçe heyecanlandı, gevezeleşti, bir çift baykuş gözünün elverdiğince sevimli oldu. Octavia onu gittikçe daha soğuk bakışlarla süzüyordu. Gino ile Vincent

eve geldiler, ablalarının yüzünü görünce odanın bir köşesine çekilip mutlulukla beklediler.

Şimdi La Fortezza edebiyattan söz ediyordu. «Ah, Zola,» dedi, «yoksullar üzerine yazmayı ne kadar iyi bilirdi. Büyük bir sanatçı, biliyorsun. Bir Fransız.»

Octavia sükûnetle, «biliyorum,» dedi. Oysa La Fortezza anlatmasını sürdürdü: «Zola'nın bugün sağ olmasını, yoksulların yardım örgütünden aldıkları parayla nasıl geçindikleri üzerine bir roman yazmasını isterdim. Ne maskaralık. Kızınızın kitaplarını okumasını istediğim bir yazar var, Sinyorita Corbo. İnsana çok şey öğretir. Üstelik sana kendini de, çevreni de anlatacak, öğretecektir.»

Adamın gözünün içine tükürmek için sabırsızlanan Octavia, başını hafifçe salladı.

La Fortezza da Lucia Santa kadar hoşnuttu durumdan. Ciddi bakışlarla, «sen zeki bir kızsın, Octavia,» dedi, «arada sırada benimle bir tiyatroya gitmek ister misin? Saygımı göstermek için sana bu teklifi annenin yanında yapıyorum. Annenin de anlatacağı üzere ben eski kafalıyımdır. Sinyorita, doğru söylemiyor muyum?»

Lucia Santa gülümseyip, başıyla onayladı. Kafasında kızının iyi iş sahibi kentli bir avukatla evlenmesini kuruyordu. İçtenlikle, «Mr. La Fortezza iyi bir İtalyan delikanlısı,» dedi.

La Fortezza devam etti: «Uzun uzun konuşmalar yaptık biz, annen ve ben. Birbirimizi anlıyoruz. Onun arkadaşça gezmemize karşı

koymayacağına eminim. Bize tiyatro biletlerini indirimli verirler. Sinema yerine tiyatroya gitmek senin için de bir yenilik olur.»

Octavia kız arkadaşlarıyla tiyatroya bir çok kere gitmişti. Elbiseci dükkânlarına da indirimli biletler verilirdi. La Fortezza'nın okuduğu kitapları okumuş, servetlerini yem olarak kullanan erkeklere kendilerini verirken utanç çamuruna bulanan o cömert, kafasız kadın kahramanlara karşı daima büyük bir nefret duymuştu. Oysa bu aptal, ağzı açlıktan kokan kolej delikanlısı onu altına alacağını sanıyor, bunu hesaplıyordu. Octavia'nın gözleri ateş saçmaya başladı, adamın davetine tükürür gibi cevap verdi: «Canın cehenneme senin orospu çocuğu.» Gino bulunduğu odanın köşesinde, «Ohh-oh... başladı işte,» dedi. Tutuşturulmuş bir barut fıçısı üzerinde herşeyden habersiz oturan, ancak şimdi kıvılcımlar saçan fitili gören Lucia Santa nereye kaçması gerektiğini düşünürmüş gibi şaşkın şaşkın çevresine bakındı. Mr. La Fortezza'nın yüzünü ateş bastı, baykuş gözleri kıpkırmızı kanlandı. Adamın dili tutulmuştu.

Çünkü genç bir İtalyan kızının şirretliğinden daha dehşet uyandırıcı bir şey olamaz. Octavia'nın yüksek, güçlü soprano sesi onu haşladı: «Dört küçük çocuğu ve hasta bir kızı olan zavallı yoksul anamdan ayda sekiz dolar alıyorsun. Onca sıkıntı içinde olan bir ailenin kanını emiyorsun, sonra beni gezmeye davet etmek küstahlığını kendinde buluyorsun ha? Piç oğlu

piçin, orospu çocuğunun birisin sen. Annem sana sekiz dolar verebilsin diye küçük kardeşlerim şekerleme almıyor, sinemaya gitmiyorlar. Bize yardım parasını vermen için benim de seninle gezmem mi gerek?» Şimdi Octavia'nın sesi tiz ve kuşkuluydu: «Eski kafalısın, kabul. Ama ancak İtalyadan gelmiş senin gibi bir orospu çocuğu bu şekilde davranır. Ben koleji bitirdim. Zola'yı okudum, tiyatroya da gittim. Onun için kendine başka bir kız bul, etkileyebileceğin, altına alabileceğin birini bul. Çünkü ben senin ne mal olduğunu biliyorum.»

«Octavia, Octavia, sus,» diye bağırdı Lucia Santa dehşetle. Genç adama dönerek, «hasta, ateşi var,» diye özür diledi. Oysa Mr. La Fortezza kapıdan dışarı merdivenlerden aşağı uçar gibi gitmişti. Kahverengi yiyecek paketini de bırakmıştı. Kaçarkenki yüzü, günahların en ayıbını yaparken eli kanlı yakalanmış bir adamın yüzüydü; ve bu yüzü bir daha görmediler. İki hafta sonra yeni bir müfettiş, Amerikalı bir yaşlı adam geldi, yardım parasını azalttı ama çocukların babalarının ölümü üzerine tazminat olarak aldıkları paranın yardım örgütünce hesaba katılmadığını, bu paranın örgüt tarafından ancak paranın sahibi olan çocuk için çok acil durumlarda kullanılabileceğini, bir çocuğun parasının diğer iki çocuk için kullanılamıyacağını anlattı.

Ne var ki, Mr. La Fortezza ile olan son sahneyi Gino ile Vincent asla unutmadılar. Ablalarının korkunç küfürleri karşısında başlarını

salladılar. Bütün içtenlikleriyle ablaları gibi bir kızla asla evlenmemeye karar verdiler. Hiç olmazsa şimdi o hava, hastaneden, ya da uzun bir yolculuktan dönen aileden birine gösterilen zorunlu nazik hava kaybolmuştu. Artık mesele kalmamıştı. Ablaları eski zamanların Octavia'sıydı. İyileşmişti. Mr. La Fortezza'ya olan öfkesini asla anlamamasına rağmen anne bile ona sinirlenemedi. Ne de olsa hayatta kalabilmek için herkes payına düşeni yapmalıydı.

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Ravenswood'dan gelen mektubu, Octavia annesine, çocuklar yataklarına çekilinceye kadar okumadı. Çok kısa, karısı gereken kâğıtları imzaladığı takdirde babanın deneme kabilinden ailesine verilebileceğini bildiren resmi bir yazıydı. Frank Corbo'nun sürekli bakım ve dikkat isteyeceği kesindi. Mektupla birlikte doldurulmak üzere bir de çeşitli sorularla dolu kâğıt gelmişti. Kâğıtta çocukların yaşları, ailenin geliri soruluyordu. Uzun sözün kısası, mektuptan babanın taburcu edilecek durumda bulunmasına rağmen hâlâ hasta olduğu sonucu çıkıyordu.

Lucia Santa kahvesini sinirli sinirli yudumladı. «Demek tamamen iyileşmedi. Yalnızca durumunu bir denemek istiyorlar,» dedi.

Octavia dürüst davranmak istiyordu. «İyileşmiştir. Yalnızca çalışamaz, yahut başka bir şey yapamaz. Hasta bir insan gibi ömrünün sonuna kadar bakılacak. Belki de bir süre sonra yeniden çalışmaya başlar. Geri gelmesini istiyor musun?» diye sordu. Bakışlarını önüne çe-

virdi, kıpkırmızı oldu. Çünkü annesi hakkında kötü şeyler düşünüyordu.

Lucia Santa kızının yanaklarının penbe penbe oluşunu ilgiyle izledi. «Niçin istemiyeyim?» dedi, «çocuklarından üçünün babası, on yıl bize ekmek parası getirdi. Benim için bütün gücüyle çalışan bir eşeğim, ya da atım olsaydı, hastalandıkları, yaşlandıkları zaman onlara iyi bakardım. Kocamın gelmesini niçin istemiyecek mişim?»

«Ben mesele çıkarmam,» dedi Octavia.

«Yeteri kadar mesele var,» diye karşılık verdi Lucia Santa, «çocuklara bir zarar vermiyeceğini kim söyleyebilir? Sonra geçirdiğimiz o yılları yeniden kim yaşamak ister? Ona bir şans daha tanımak için hepimiz acı çekmek, canlarımızı tehlikeye atmak zorunda kalacağız. Hayır, bu kadarı fazla, çok fazla.»

Octavia susuyordu. Saatlerce, ya da saatler kadar uzun görünen bir süre karşılıklı oturdular. Octavia'nın elinde kalem vardı, sanatoryuma yollanacak cevabı yazıp hazırlamak istiyordu.

Anne karşısına hiç beklemediği bir zamanda çıkan bu mesele üzerine dalıp gitmişti. Buna benzer olayları, evlerine dönen sevilen kişileri ve bu kişilerin çılgınlıkları içinde işledikleri cinayetleri, buna benzer suçları düşünüyordu.

Istırap çekecek, evden uzaklaşmak, ya da zamansız evlenmek zorunda kalabilecek olan kızını, Octavia'yı düşündü.

Bir çok şeyi tehlikeye atamazdı. Kararının

ne anlama geleceğinin bilinci içinde (kafasında; sayısız yıllar demir ve tuğladan bir kafese kapatılmış bir hayvanın hayali canlanıyordu) kocasını, çocuklarının babasını, zevk dolu anlarının ortağını umutsuz, ebedi yokluğa mahkûm etti. Lucia Santa başını ağır ağır sallıyarak, «hayır, kâğıtları imzalamıyacağım,» dedi, «bırak olduğu yerde kalsın.»

Octavia şaşırmış, hattâ bir parça da sarsılmıştı. Öz babasının ölümü olanca canlılığıyla geldi aklına; yine küçük bir kızın duyabileceği korkunç kayıp duygusuna kapıldı. Ya bir mucizeyle öz babası, şimdi üvey babasının dünyaya dönüşü gibi dönseydi? Birdenbire babalarını eve getirmedikleri takdirde Gino'nun, Sal'in ve küçük Aileen'in yüzlerine bakamıyacağını hissetti.

«Bana kalırsa,» dedi, «Gino ve Sal ile konuşmamız gerek. Ne de olsa onların babaları. Bakalım ne düşünüyor, ne hissediyorlar. Belki de onu eve getirmek zorundayız, anne.»

Lucia Santa araştırıcı bir bakışla kızını süzdü; bu, kişiliksiz olduğu için Octavia'yı hep sinirlendiren bir bakıştı. Lucia Santa, «çocuklar ne bilir ki?» dedi, «onları kendi hallerine bırak, daha sonra yeteri kadar acı çekecekler. Sonra babalarını buraya getirip ona bakacak durumda da değiliz.»

Octavia başını kahve fincanının üzerine doğru eğerek yumuşak bir sesle, «Anne, bir deneyelim,» dedi, «çocukların hatırı için. Babalarını özlüyorlar.»

Anne cevap verdiğinde sesi hayret edilecek kadar nefret doluydu. Başını sallıyarak, «hayır, kızım,» dedi, «senin için iyi kalpli ve cömert olmak kolay. Ama düşün bir kez: her şey güçleştiği, gösterdiğin cömertlikten pişman olduğun zaman acı çekeceksin. Cömertliğin yüzünden hayatını zehir ettiğine çok sinirleneceksin. Benim başıma geldi bu. Cömertliklerinin neye mal olacağını bilmeden veren iyi kalpli, merhametli kişilerden uzak dur. Çünkü bu kişiler insanlıklarına sığınmaya kalkıştığın zaman sana kızacaklar, hakaret edeceklerdir. Baban öldüğünde komşularım nasıl çevremi almışlar, onların iyilikleri karşısında nasıl göz yaşı dökmüştüm, bilirsin. Ama heyhat, ebediyen iyi, ebediyen cömert olamayız; çok yoksuluz, iyilik, cömertlik bize göre değil. Zengin olan halan bile isyan etti. Kısa bir süre için iyi olmak öylesine iyidir, insana öylesine büyük bir rahatlık verir ki. Ama sürekli iyilik insan karakterine aykırıdır. Üvey babandan bıkacaksın, kavgalar olacak, lânetler, küfürler savrulacak, bağırıp çağrılacak ve sen karşılaştığın ilk delikanlıyla evlenip ortadan kaybolacaksın. Ve ben senin cömertliğinin, iyi kapliliğinin cezasını ödemeye devam edeceğim.» Sustu. «Bütün hayatımız boyunca Frank Corbo hasta olacak.» Bu sözlerle Lucia Santa kocasını ebediyen suçlayıp mahkûm etti.

İki kadın kahve fincanlarını yıkadılar. Anne fincanları kurulamak, yeri süpürmek için daha bir süre mutfakta kaldı, Octavia yarın ço-

cuklarla nasıl konuşacağını düşünerek, ve kendisini her türlü suçtan uzak tutmaya çalıştığını farkederek odasına gitti.

Yatağında yatarken annesinin katı bir kalple verdiği kararı, duygusuzluğunu düşündü. Sonra mektubu mutfakta unuttuğunu hatırladı. Kalktı, geceliğiyle mutfağa gitti, ışık hâlâ yanıyordu.

Lucia Santa mutfak masasına oturmuş büyük şeker, tuz, un torbalarından şeker kâsesine şeker, tuzluklara tuz, bakır un tenekesine un koyuyordu. Büyük siyah mühürlü, kalın zarflı mektup önünde duruyordu. Sanki okuyabilirmiş gibi mektuba bakıyor, her kelimeyi inceliyordu. Başını kaldırıp kızına baktı. «Ben mektubu saklarım,» dedi, «sen sabahleyin bir cevap yaz.»

Uyuyan Sal'in yanında uyanık yatan Gino yatakodasıyla mutfak arasındaki açık pencereden herşeyi işitmişti. Annesinin kararı karşısında ne öfkelenmiş, ne de içerlemişti, yalnızca midesinde uyuşukluğa benzer bir şey duymuştu. Kısa bir süre sonra mutfaktaki ışık söndü, Gino annesinin odasına gittiğini duydu, o da uyudu.

Lucia Santa uyumadı. Aileen'e dokunmak için karanlıkta elini uzattı; duvarın soğuğuna karşı iki büklüm olmuş küçük bedeni, kemikli omuzları ve yumuşak deriyi elledi. O masum, nazik etin dokunuşundan güç aldı. Bu dokunabildiği bir hayattı, ona teslim edilmişti. Hepsinin koruyucusuydu; kaderlerini avuçları içinde

tutuyordu. İyilik ve kötülük, neşe ve ıstırap ondan gelecekti. İşte bu yüzden kocasını dipsiz kuyuya atıyordu.

Oysa bu kadarı da yeterli değildi. Frank Corbo'nun onu dövdüğü, üvey çocuklarını lânetlediği zamanları, bütün gece aklını kaçırıp çocuklarını korkuttuğunu, tenbelliğini, pahalıya mal olan dindarlığını düşündü. Yine de bütün bunları içinden attığı bir feryatla bir kenara itiyordu, «Frank, Frank, niçin kendine iyi bakmadın, dikkat etmedin? Niçin bu kadar çok hastalandın?» Kocasının alnının teriyle kazandığı paraları yırtışını, yüzündeki incinmiş gururlu bakışı, çaresiz bir dul olduğu sıralarda gösterdiği yakınlığı hatırladı. Derin derin iç çekerek gerçeği kabullendi. Sevdiği adama karşı insaflı davranamıyacak kadar yoksuldu, kaynakları kesikti. Yeniden yanındaki küçük uyuyan bedene, ufacık insanın ipek gibi derisine dokunmak için uzandı. Sonra kollarını kavuşturdu, gözlerini karanlığa dikip uykunun gelmesini bekledi. Frank Corbo'yu çocuklarının büyüdüğünü görmemeye, yatağını asla paylaşmamaya, asla torun sahibi olduğunu bilmemeye mahkûm etmişti. İtalyanca mırıldandı: «Allahım, Allahım, beni koru, **aiuta mi.**» Sanki reddettiği merhameti artık kendisi için asla umut edemiyecek gibiydi.

Ertesi akşam yemekten sonra Octavia, Gino ve Sal'la konuşmak için onları oturma odasına aldı. İkisi de kaygılıydılar, çünkü Octavia çok yumuşak, nazik ve tıpkı bir öğretmen gibiy-

di. Ama konuşmaya başlayınca Gino konuyu hemen kavradı. Bir gece önce kulak misafiri olduğu şeyi hatırladı.

Octavia, babalarının niçin eve gelemiyeceğini anlattıkça Gino babasının onu saç kestirmeye götürdüğünde birbirlerini aynadan seyredişlerini hatırlıyordu: Gino'nun çocuk bakışları önündeki aynada demir sandalyede oturan, başının önünde de arkasında da bir ayna duran babasına bakardı; oysa ikisi de aynı yöne bakıyor olurlardı; biri diğerinin arkasında; ve birbirlerine aralarında kalkan gibi duran ayna olduğu halde çekinmeden, utanmadan bakarlar-

Onları sihirli bir şekilde yüz yüze getiren bu aynadan duvar Gino ile babasını, birbirlerinin gözlerini incelemeleri, birinin diğerinden bir parça olduğunu anlamaları için yeterince koruyordu.

Aralarında kırçıl bıyıklı berber, siyah beyaz çizgili örtüye kestiği saçları döker, babasıyla İtalyanca dedikodu ederdi. Gino makasın şakırtısı ve saçların yumuşak yumuşak omuzlarına dökülüşü karşısında büyülenir gibi olurdu. Babası aynadan duvarda ona gülümser, onu güldürmeye çalışırdı, ama aradaki aynayla korunan çocuk ona karşılık vermekten kaçınırdı; yüzü ciddiyetini yitirmezdi. İşte babasının ancak traş olurken gülümsediğini hatırlıyordu.

Octavia herşeyi anlatıp bitirince. Çocuklar oyun oynamaya gitmek için hazırdılar. Babaları hastaydı, yani bir gün eve dönecekti, bu yaş-

larda zamanın bir anlamı yoktu. Octavia onları dikkatle süzüyor, üzülecekler mi, üzülmiyecekler mi diye bakıyordu. Tatlı bir sesle, «onun hemen şimdi eve gelmesini istiyor musunuz?» diye sordu. Sal ağlamaklı bir tavırla, «istemiyorum,» dedi, «beni korkutuyor o.» Octavia ile Gino şaşırdılar; çünkü Sal babasına diğer çocuklardan çok daha fazla düşkündü.

Gino huzursuzdu; çünkü kendisini babasına karşı sorumlu hissediyordu. Kaç kereler annesi, «sen tıpkı baban gibisin,» dememiş miydi? Bu yüzden ailenin başına gelen bütün sıkıntıların, acıların babasından ve dolayısiyle de kendisinden geldiğini kabullendi. Alçak sesle, «annem ne yaparsa yapsın, doğrudur,» dedi. Durdu. Sonra ekledi: «Umurumda bile değil.»

Octavia onları serbest bıraktı. Pencerenin önünde durdu, Gino ile Sal'in apartman kapısından itişe kakışa çıktıklarını gördü. Üvey babasının bütün insanlara özgü genel bir kaderin kurbanı olduğu ve kendisini de böylesine bir yargının beklediği üzerine bütün benliğini kaplayan bir acı duydu.

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Larry Angeluzzi ikinci çocuğu doğduğunda ve demiryolu örgütü ona haftada üç gün iş vermeye başladığında hayatı bir parça olsun anladı.

Bir pazar günü, arkadaşlarını ziyarete giden Louisa ile Larry otobüsü beklemek için 34'üncü Sokakla Onuncu Bulvar arasındaki köşede durdular. Louisa çocuklardan birinin elinden tutmuştu; öteki de Larry'nin kucağındaydı. Larry birdenbire küçük kardeşi Gino'nun Bulvar'ın karşı tarafından onlara baktığını gördü. O esmer, sert, küçük çocuk yüzünde şaşkın bir bakış, bir çeşit tiksinti ve acıma vardı. Gino'ya gelmesi için işaret etti; oğlan Bulvar'ı geçerken Larry onun daha kısa bir süre önce kendisini atın üzerinde seyretmek için geriye doğru dayanmak gereğini duyduğunu hatırladı. Gino'ya gülümsedi. «Bak evlenince insanın başına neler geliyor, oğlum?» dedi. Şakacı bir tavırla, kardeşinin bunu asla unutmıyacağını aklına getirmeden konuşmuştu.

Yüzü şimdiden kurumuş olan Louisa onlara ters ters baktı: «Hoşuna gitmiyor mu?» dedi.

Larry güldü. «Şaka yapıyorum, canım,» dedi. Ama Gino yengesine dikkatle baktı, ikisi de onu şaşırtmışlardı, Louisa ile Larry'nin ötesinde bir şeyler görüyor gibiydi.

Gino nazik ve saygılı davranmak için otobüs gelinceye kadar yanlarında durdu. Larry, Gino büyüyor, diye düşündü; ben o yaştayken çalışıyor, para kazanıyordum. «Okulda durumun nasıl, küçük?» diye sordu. Gino omuz silkti. «İyi,» dedi.

Larry ailesiyle birlikte otobüse bindikten sonra bile Gino'nun peşlerinden baktığını gördü.

Otobüste, küçük erkek kardeşinden hemen hemen sihirli bir şekilde uzaklaşan Larry'nin içinde bir şeyler yitirmiş gibi bir duygu uyandı; sanki hayatı sona ermişti. Ve bu sabah, bu karşılaşma, bu kendi içine dönüp durumu kavrama Larry'i demiryolunu, sekiz yıllık çalışmasını ve bütün hayatı boyunca sürecek bir işi terketmeye itti.

Ertesi hafta bir sabah Larry kahvaltıya çörek almak için **panetteria**'ya uğradı. Bir gece önce işe gitmemişti. Demiryollarında pek iş yoktu. Üst dudağı hafifçe bıyıklı fırıncının oğlu Guido onu içtenlikle karşıladı. Havadan sudan söz ettiler. Guido fırında bütün gün çalışmak için okulu bırakmıştı. Kendisini önemli bir

iş adamı sayarak, «Larry, yeni bir işe ne dersin?» diye sordu.

Larry gülümsedi. «İyi derim,» dedi lâf arasında. Demiryolundaki işini bırakmaya hiç niyeti yoktu.

Guido, «gel,» dedi. Arka odaya geçtiler. **Panettiere** önünde bir şişe rakıyla masada oturmuştu; yanında kendi yaşlarında, kesinlikle İtalyan olan ama Amerikan stilinde giyinmiş biri vardı; adamın saçları kısa kesilmişti; incecik, gösterişsiz bir kravat takmıştı.

Guido, «Larry,» dedi, «seni Zi» Pasquale, Mr. di Lucca ile tanıştırayım. Babamın İtalya'dan arkadaşı. Beraber büyümüşler. Zi, Pasquale, size sözünü ettiğim arkadaşım, Larry.»

İnsanların kendisinden söz etmesi Larry'nin pek hoşuna gitti. Adamın gerçekten Guido'nun amcası olup olmadığını, yoksa bu sıfatın ona ailenin yakın bir dostu olduğu için mi verildiğini merak etti. Larry onlara içtenlikle gülümsedi. Yabancının elini sıktı. **Panettiere,** «otur,» dedi. Ve ona bir kadeh rakı ikram etti. Larry gülerek, «ben içki içmem,» dedi, «bir fincan kahve daha iyi.» Mr. di Lucca'nın onu tepeden tırnağa takdir dolu bakışlarla süzdüğünü gördü.

Guido kahve getirdi; yabancının rakı kadehine içki koydu. Teklifsiz bir halle, «baba,» dedi, «Zi'Pasquale size yeni bir adama ihtiyacı olduğundan söz ediyordu, değil mi Zi'Pasquale? İstediğiniz kişi hazır, arkadaşım Larry sizin için biçilmiş kaftan. Onun üzerine anlattukları-

mı hatırlayın.»

Panettiere'le yabancı Guiod'ya hoşgörü dolu bir sevgiyle gülümsiyerek baktılar; «**Panettiere** saygısızlık ettiğini anlatmak ister gibi elini kaldırırken, Zi'Pasquale, «zararı yok gençlik böyle,» der gibi omuz silkti. İtalya'da işler bu şekilde çözümlenmezdi. Zi'Pasquale **Panettiere**'ye İtalyanca, «sahiden iyi bir çocuk mu?» diye sordu. **Panettiere,** istemiye istemiye, «**un bravo,**» dedi. Hep birlikte birbirlerine gülümsediler. İki yaşlı adam De Nobili purolarını yaktılar. Herkes Mr. di Lucca'nın etkilendiğinin farkındaydı.

Larry alışkındı buna. Gülümsemesinde ve davranışlarında son derece hoşa giden, kendisini hem erkeklere, hem de kadınlara sevdiren bir şeyler olduğunu öğrenmişti artık. Durumu alçak gönüllülükle kabulleniyor, tadını çıkarıyor, bu özelliği için Allah'a şükrediyor ve şükrettiği için de daha çok seviliyordu.

«Benimle çalışmak hoşuna gidecek mi?» diye sordu. Mr. di Lucca.

İşte burada Larry'nin olumlu erdemleri, özel kişilere nasıl davranılması gerektiği üzerine olan içgüdüsel duyguları ortaya çıktı. Bu kişisel bir soruydu. Beni bir insan olarak sayıyor musun? Beni bir çete reisi, ikinci bir baba, vaftiz babası olarak kabulleniyor musun? Şimdi Larry ne çeşit bir iş, ne kadar para, nerede, ne zaman diye sormaya kalkışsa herşey bitmiş sayılırdı.

Bu yüzden verilecek işi istemediği, demir-

yollarındaki sekiz yıllık çalışmasını ziyan etmeyi aklına bile getirmediği halde yalnızca nezaket ve anlamsız bir hoşgörüyle Larry içtenlikle, «Sizin için çalışmak bir zevktir,» dedi.

Pasquale di Lucca iki elini havaya kaldırıp birbirine vurarak büyük bir gümbürtü kopardı. Gözleri parlıyordu; yüzünde şaşkın bir hoşnutluk vardı. «Cennetteki İsa aşkına,» dedi. Amerikadaki İtalyanlar hâlâ böyle delikanlılar yetiştiriyorlar mı?» Guido sevinçle gülmeye başladı; **Panettiere** ikisine de hoşnutlukla baktı. Larry'nin dudaklarında alçakgönüllülük dolu hafif bir gülümseme vardı.

«Şimdi sana nasıl bir insan olduğumu göstereceğim,» dedi Pasquale di Lucca. Bir tomar kâğıt para çıkardı, içinden üç yirmi dolarlığı Larry'e, «bu senin ilk haftalığın,» diyerek uzattı. «Yarın sabah büroma gel; çalışmaya başla. Sivil elbise giy, kravat tak. Gösterişli bir şey olmasın. Bir Amerikalı gibi, benim gibi giyin. İşte bürom.» Ceketinin göğüs cebinden küçük bir kart çıkartıp Larry'e verdi. Sonra pürosunu tüttüre tüttüre arkasına yaslandı.

Larry parayı da, kartı da kabullendi. Teşekkürlerini mırıldanmaktan başka bir şey söyliyemiyecek kadar şaşkındı. Bu, demiryolunda kazandığının iki katı paraydı.

Guido gururla, «ne demiştim ben, Zi'Pasquale?» dedi. Ve Mr. di Lucca başını olumlu salladı.

İçkiler tazelendi. O zaman Larry yapacağı işi sorabildi. Mr. di Lucca onun Fırıncılık Sen-

dikasında tahsildarlık yapacağını, kendisine çok sakin bir bölgenin verileceğini açıkladı. Çalışmalarında başarılı olduğu takdirde, bir iki yıla kadar, daha kazançlı bir bölgeye geçirilecekti. Bütün fırın sahiplerinin sendikaya belirli bir miktar para ödediklerini anlattı. Larry tıpkı bir sigortacı gibi defter tutacak, kurnaz ve nazik davranacak, herkesle iyi geçinip dost olacak, çalışırken asla içki içmeyecek, fırınlardaki kadınlarla ilişki kurmayacaktı. Çok çalışacaktı ama iyi para kazanacaktı. Mr. di Lucca rakısını bitirip kalktı. Larry'nin elini sıktı. «Yarın saat onda,» dedi. Sonra **Panettiere**'yle erkekçe sarılıp öpüştü, Guido'nun yanağına dokundu, cebine ustaca katlanmış bir banknot sokup, «babana yardımcı ol,» dedi. «O çok yumuşak bir baba, tıpkı bir Amerikalı gibi davranıyor, ama kulağıma olur olmaz şeyler gelirse... Ben derhal gelir seni iyi bir İtalyan evlâdı yapmasını bilirim.» Gösterdiği sevginin altında demir gibi bir sertlik vardı.

Guido onu şakacı bir tavırla itti, «benim için kaygılanmayın, Zi'Pasquale,» dedi. Adamın koluna girip kapıya kadar götürdü. Hem konuşuyor hem de gülüşüyorlardı. Zi'Pasquale, «fırında sana yardımcı olacak iyi bir İtalyan kızıyla evlen,» dedi.

Guido geri gelince Larry'nin çevresinde, «başardın, başardın,» diye bağırarak dansetti. Sakinleşince, «Larry, iki yıla kadar Long İsland'da bir ev sahibi olursun,» diye anlattı. «Be-

nim ZiPasquale'm serseri değildir. Öyle değil mi, baba?»

Panettiere rakısını yavaş yavaş yudumladı, sonra içini çekti. «Ah, Lorenzo, Lorenzo, cesur oğlum benim,» dedi, «artık dünyanın nasıl bir yer olduğunu öğrenecek, ve tam bir erkek olacaksın.»

★

Larry Angeluzzi'nin iyi bir yaşantısı vardı. Geç vakitlere kadar uyuyor, öğle yemeğini evde yiyor, sonra da bölgesindeki fırınları dolaşıyordu. İtalyan fırıncıları çok naziktiler; ona kahve ve börek ikram ediyorlardı, Polonyalı fırıncılar asık yüzlüydüler ama kısa zamanda Larry'nin sevimliliğine kapıldılar, Larry onlarla sert içkiler içmeye bile yanaşmıyordu. Yine de kendini sevdirmesini bildi. Genç Polonyalı kızları peşinden koşturması fırıncıların hoşuna gidiyordu; kızlar Larry, fırından ayrılıncaya kadar çevresinde dolaşıyorlardı. Hattâ arada sırada bir kızla sevişmek için bir fırının arka odasından da yararlanıyordu, bundan fırıncı da hoşnuttu. Çünkü kızdan onun da bir çıkarı oluyordu.

İtalyanlar, bir mektuplarını okuduğu için papaza yumurta, kendilerine yasaların ne olduğunu anlatan bir kent kâtibine şarap vermeye eski vatanlarında alışkın olduklarından üyelik ödentisini sorgusuz-sualsiz ödüyorlardı. Polonyalılar ise Larry'nin sevimliliğine ve arkadaşlı-

ğına veriyorlardı. paraları. Larry'e yalnız Alman fırıncıları güçlük çıkarıyorlardı.

Alman fırıncılar zorunlu oldukları üyelik parasını vermemek niyetinde değildiler. Larry onların bir İtalyan'a para vermekten kaçındıklarını anlıyordu. Larry'e nadiren kahve, çörek ikram ediyor, hele alıbaplığa hiç yanaşmıyorlardı. Ona parayı sütçülerine yahut ekmekçilerine verir gibi veriyorlardı. Larry'nin bir dediği yoktu, zaten çok fazla kahve içmeye başlamıştı ama Alman fırıncılarının tutumu yüzünden kendini bir gangster gibi hissediyordu.

Belki de bu şekilde düşünmesine ve hissetmesine bir tek fırıncıyla başının derde girmesi, bu fırıncının da Alman olması sebep oluyordu. Bir nedenden ötürü Larry'nin canını iyiden iyiye sıkan şey bu fırıncının en iyi ekmeği; en lezzetli doğum günü pastalarını; en güzel çörekleri yapmasıydı. Çok kazanıyor, ama üyelik ücretini de ödemekten kaçınıyordu. Larry'nin para alamadığı tek fırıncıydı. Durumu bildirdiğinde Mr. di Lucca omuz silkerek, «iyi para kazanıyorsun, değil mi?» dedi, «bunu haketmeye çalış. Birkaç ay daha uğraş, sonra bana bildir.»

Bir gün Larry işe geç başlamıştı. Bir fırında, duyduğu sıkıntıdan, çok çirkin bir kızı almış tı altına; kız daha sonra bundan yararlanmak, mesele çıkarmak istemişti. Tabii boşuna. Böyle bir zamanda Larry'e Hooperman'nin fırınına uğramak dünyanın en sıkıntılı işi gibi geliyordu. Kısa boylu, tıknaz, dört köşe kafalı Alman onunla bayağı alay ediyor, olur olmaz şakalar

yapıyordu. Fırına her uğrayışında Larry yalnızca iyi niyetini göstermek, yalnızca kentin en iyi ekmeği, ya da çöreği olduğu için değil, Hooperman'a sendikaya bağlı olduğunu söylemeye fırsat kazanmak ve böylece birçeşit dostça ilişkilerin kurulmasını sağlamak için ekmek ve çörek almasıyla sonuçlanırdı.

Şimdiye kadar işler yolunda gitmişti. Larry işinin özelliğini anlamış ama bu işteki kendi payını kabullenmeyi, ya da görmeyi reddetmişti. Sırf mesele çıkmasın diye Hooperman'ın ödeneğini kendi cebinden vermişti. Buna da eyvallah diyordu. Ta ki başka iki Alman onu tersleyinceye kadar. Larry'e pis pis sırıtarak gelecek hafta gelmesini söylediler. Larry artık demiryollarındaki eski işine dönmeyi düşünmeye başlamıştı.

Hooperman'ın önünden geçip köşeyi döndü. Köşede bölge karakolu vardı. Heriflerin bu kadar küstahça davranmaları boşuna değildi elbet. Hemen köşede polisler vardı, imdatlarına koşardı. Larry yürüyor, bir yandan da düşünüyordu. Hooperman'dan para alamadığı takdirde demiryolundaki işe ve haftada on beş dolara fit olması gerekiyordu. Hooperman yalnız kalıncaya kadar bekliyecek sonra gidip artık Mr. di Lucca'nın kendisinin geleceğini söylüyerek Almanı korkutmaya çalışacak, o da para etmezse işten ayrılacaktı. Bir Gangster! Octavia kahkahadan nasıl da kırılacaktı ya. Annesi onu bir güzel pataklamak için mutlaka **Tackeril**'ine sarılacaktı. Ah, bütün bunlar kalın kafa-

ı, inatçı bir pis Alman yüzünden olacaktı!

Orada burada bir saat kadar dolaştıktan sonra Hooperman'nın fırını önünden yeniden geçti; penceresinden, içeride kimsenin olmadığını gördü. Girdi. Tezgâhın gerisindeki kız onu başını sallıyarak selâmladı, Larry arka tarafa, fırınların, üstü ekmek ve çörek dolu tepsilerin olduğu yere gitti. İşte Hooperman burada iki kişiyle (biri Larry'i daha önce tersleyen fırıncıydı) oturmuş gevezelik ediyordu. Oturdukları masanın üzerinde kocaman bir şişe bira vardı.

Larry dehşetle aldatıldığını anladı; sonra içinde acı bir öfke uyandı. Adamlar onu gördüler ve hiç çekinmeden, neşeyle gülmeye başladılar. Hakaret dolu, küstahça kahkahalardı bunlar. Larry onların kendisi için neler düşündüklerini, ne olduğunu bildiklerini, Hooperman'dan asla para alamıyacağını, bakmak zorunda bulunduğu karısı ve çocuğu olduğu için büyük bir insan gibi davranmaya çalışan küçük bir çocuk olduğunu anladı.

Mr. Hooperman gülmeyi bırakarak, «işte tahsildar geldi,» dedi, «bugün sana ne kadar vereceğim, on dolar, yirmi dolar, elli dolar? Bak, hepsi hazır.» Ayağa kalktı. Cebindeki bozuklukları ve yeşil banknotları masanın üzerine boşalttı.

Larry gülümsiyemiyor, hatta nazik olmaya bile çalışmıyordu. Elinden geldiğince sakin olmaya gayret ederek, «bana para vermek zorunda değilsiniz, Mr. Hooperman,» dedi, «yal-

nızca size sendikadan atıldığınızı bildirmeye geldim. Bu kadar.»

Diğer iki adam gülmeyi bıraktılar. Ama Hooperman kendini tutamıyordu bir türlü. «Zaten sendikalı değildim ki,» diye kükredi; «sendikanızın canı cehenneme; ben asla ödenek vermem, bedava kahve, kek ikram etmem, sendikanızın canı cehenneme.»

Larry yine dostluk kurmaya çalışarak, «ben sizin ödeneklerinizi yatırmıştım, Mr. Hooperman,» dedi, «başınızın belâya girmesini istemedim, iyi bir fırıncısınız.»

Bu sözler fırıncıyı susturdu, ciddileştirdi. Larry'i parmağıyla işaret ederek, «seni serseri seni,» dedi sakin bir öfkeyle, «seni gangster. Beni korkutmaya kalkışıyor, sonra da dost olmaya bakıyorsun. Niçin benim gibi çalışmıyorsun sen de? Niçin paramı, ekmeğimi çalmaya geliyorsun? Ben çalışıyorum. Günde on iki, on dört saat çalışıyorum. Niçin sana para vereyim? Seni domuz seni, defol. Çık dükkânımdan.»

Larry bu küstahlık karşısında öylesine şaşırmıştı ki döndü, arka odadan çıktı. Şaşkınlığından hâlâ kurtulmamıştı; kendi kendine korkmadığını göstermek için tezgâhtar kızın önünde durdu; bir somun ekmekle, peynirli pasta istedi. Kız pudra şekeri dolu teneke kutuyu aldı ve kek'in üstüne serpti. Dükkânın arka tarafından bir kükreme duyuldu: «O serseriye bir şey satma.» ve Hooperman çılgın gibi gelip tezgâhın başına geçti. Kızın elinden şeker ku-

tusunu kaptı; Larry'e buz gibi bir nefretle, «çık dışarı, defol, defol,» dedi. Larry adama bakıyordu; şaşırmıştı. Fırıncı uzanıp koluna vurdu. Larry pudra şekerinin yüzüne saçıldığını hissetti: ve otomatik olarak sol eli kalktı, fırıncının sağ koluna yapıştı, sağ eli adamın yüzüne indi. Almanın kafası gergin bir telin ucundaki balon gibi boynu üzerinde arkaya doğru gitti ve Larry'nin yumruğuna doğru geri geldi.

Yüz perişan olmuştu. Burun düzleşmiş, şeker içindeki mermer tezgâh kana bulanmıştı. Ağzı kıpkırmızı bir et yığını haline gelmişti. Fırıncı tezgâhtaki kana baktı; sonra Larry ile kapı arasında durmak için tezgâhın gerisinden çıktı. Boğuk boğuk, «polis,» dedi, «polis çağırın.»

Kız arkadan geçti, fırından çıktı. Diğer iki fırıncı da onu izlediler. Hooperman kolları iki yana açık, perişan olmuş yüzünde delice bir bakışla kapıyı tutmuştu. Larry arka kapıdan çıkmak için tezgâhın gerisinden dolaşmak istedi. Hooperman'ın koştuğunu, üzerine abandığını çektiğini hissetti. Larry fırıncıyı geriye itti. Adama tekrar vuramıyacağını, ailesinin şeerfini beş paralık ettiğini, hapse gireceğini anladığından ayağını dükkânın camekânına doğru salladı. Çevresinde kırık cam parçaları uçuştu; sonra ortaya çıkan çörek tepsilerini tekmeledi. Fırıncıdan kaygılı bir feryat yükseldi; Larry'i yere doğru çekti; polis geldiğinde onlar cam ve çörekle kaplı yerde aşktan da güç-

lü bir kucaklayışla yuvarlanıyorlardı.

Karakolda iki dev yapılı polis Larry'i arka adaya götürdüler. Bir tanesi, «anlat bakalım küçük, ne oldu?» dedi.

«Pasta almak istedim, fırıncı yüzüme şeker attı. Tezgâhtar kıza sorun isterseniz,» dedi Larry.

«Yoksa adama sen mi saldırdın?»

Larry bir şey yapmadığını söyledi.

Kapıdan başını öteki polis uzattı. «Hey, Alman bu oğlanın di Luca hesabına para topladığını söylüyor,» dedi. Larry'i sorguya çeken polis kalktı, odadan çıktı. Beş dakika sonra geri geldi. Bir sigara yaktı. Larry'e başka soru sormadı. Beklediler birlikte.

Larry çok şaşkındı. Yalnızca adının gazetelere geçeceğini, annesinin rezil olacağını, hapse atılacağını, herkesin kendisini ayıplayacağını düşünebiliyordu. Üstelik Mr. di Lucca'nın işini de rezil etmişti.

Polis saatine bakıp odadan çıktı, birkaç dakika sonra geri geldi. «Pekâlâ oğlum,» dedi. «kurtuldun,!» Parmağıyla kapıyı işaret etti. «Gidebilirsin.»

Larry anlamadı, işittiklerine de inanamadı. «Patronun dışarda seni bekliyor,» dedi polis.

Polislerden biri Larry'e kapıyı açtı; merdivenleri inerken Mr. di Lucca'nın kaldırımda kendisini beklediğini gördü.

Mr. di Lucca, «teşekkürler ,teşekkürler,» dedi. Polislerle beceriksizce el sıkıştı. Sonra Larry'nin koluna yapıştı; yolun aşağısında

bekleyen bir arabaya doğru götürdü. Şöför Larry'le aynı okulda okuyan ama o zamandan görmediği bir delikanlıydı. Larry ile Mr. di Lucca arabanın arkasına oturdular.

İşte o zaman Larry ikinci bir sürprizle karşılaştı. Mr. di Lucca onun koluna sarıldı; İtalyanca, «**Bravo,**» dedi, «ne fevkalâde insansın sen. Kerata. Fevkalâdesin, Lorenzo. Bana, ekmek satmadığı için adamı dövdüğünü anlattıkları zaman kendimi cennette sandım. Ah, benim oğlum olsaydın bir!»

★

Onuncu Bulvar'dan öteye, kente doğru gidiyorlardı. Larry arabanın penceresinden demiryolu deposuna baktı. Sanki saniye be saniye, kanının her damlasiyle, etinin her parçasiyle bambaşka bir insan oluyor gibiydi. Demiryolunda çalışmaya asla gitmiyecekti, demiryollarında çalıştığı zamanki gibi asla korkak olmıyacaktı. Yasa bütün görkemiyle gözlerinin önünde Mr. di Lucca ile polislerin el sıkışmalarıyla çöküp gitmişti; çabucak kurtuluşu ve özgürlüğünü işaretleyen hayranlık. Fırıncının akan kanını, Almanın kapı yolunu kesmek için uzattığı kollarını, perişan olmuş, şişmiş yüzdeki çılgınca bakışı düşündü; midesi bulanır gibi oldu.

Larry gerçeği söylemek zorundaydı. «Mr. di Lucca,» dedi, «para toplamak için önüme gelene dayak atamam ben. Para toplamaya bir

dediğim yok ama ben gangster değilim.»

Mr. di Lucca omuzunu onu rahatlandırmaya çalışarak vurdu. «Hayır, hayır,» dedi, «böyle şeyleri zevk için kim yapar? Ben gangster miyim? Çocuklarım, torunlarım yok mu? Arkadaşlarımın çocuklarının vaftiz babası değil miyim? Ama İtalya'da doğmanın ne demek olduğunu biliyor musun? Bir köpek sayılırsın; Pis bir kemik parçası için toprağı kazan köpek gibisindir. Ruhunu kurtarmak için papaza yumurta verirsin, yasaları çıkarına kullansın diye kâtibe bir şişe şarap armağan edersin. **Padrone,** toprak ağası yazı malikânesinde geçirmeye geldiğinde bütün köy kızları evi temizlemeye, her tarafı taze çiçeklerle doldurmaya koşarlar. Ağa borcunu bir gülümsemeyle öder, elini öptürmek için eldivenini yarı çıkarır. Sonra bir mucize doğar. Amerika. İnsanın İsa'ya inanmasına bile yeterli bu ad. İtalya'da onlar benden daha güçlüydü. **Padrone**'den bir zeytin, bir havuç, hele Allah korusun bir somun ekmek alsam kaçmak, intikamından kurtulmak için Afrika'da saklanmak zorunda kalırdım. Ama burada, burada demokrasi var ve **padrone** o kadar güçlü değil. Burada insan kaderinden kaçabilir. Ama karşılığını vermen gerek elbet.

«Bu Alman fırıncı kim oluyor? Nasıl üyelik ücretini vermeden çalışabilir, ekmek pişirebilir? Dünya tehlikeli bir yer. Hangi hakla o sokakta, o köşede ekmek yapabiliyor? Yasa mı? Yoksul insanlar yasalarla yaşayamaz. O

zaman bir teki olsun sağ kalmazdı. Ortada yalnızca **padroni** kalırdı.

«Şimdi bu adama, Alman'a gelelim. Onun için üzülüyorsun. Üzülme. Polisin sana karşı nasıl nazik davrandığını gördün, değil mi? Tabii sen benim dostumsun ama karakol'un hemen yakınında bulunan bu fırıncı polislerle ahbap olmak için onlara ne kahve, ne de kek yollar. Hoşuna gitti mi? Hatta nöbetçi polisten bile kahvenin parasını alır. Ne biçim insandır bu?»

Mr. di Lucca sustu. Yüzünde hemen hemen inanılmaz, derin bir tiksinti belirdi.

«Bu, çok çalıştığı, yasalara karşı gelmediği için kendisine hiç bir kötülük gelmeyeceğini düşünen bir insan. Bir aptal. Şimdi beni dinle.»

Mr. di Lucca yine sustu. Sakin, sevimli bir sesle söze başladı. «Kendini düşün. Çok çalışıyorsun, dürüstsün, yasaları asla bozmadın. Çok çalıştın mı? Kollarına bak bir. Çalışmaktan gorilinkilere dönmüş.

«Ama iş yok. Dürüst olduğun için hiç kimse gelip sana zarf içinde haftalığını vermez. Yasalara karşı gelmediğin için seni hapse atmazlar. Ama karının, çocuklarının karnı doyar mı bununla? O zaman bizim gibiler ne yaparlar? **Güzel,** deriz. İş yok. Para yok. Yasalara karşı gelemeyiz, dürüst olduğumuz için hırsızlık da yapamayız, o halde açlıktan öleceğim, ben, karım ve çocuklarım. Tamam mı?» Larry'nin gülmesini bekledi.

Larry bakışlarını Mr. di Lucca'dan ayırmadı; konuşmasını bekliyordu. Mr. di Lucca anladı. Konuşmasını sürdürdü: «Her zaman böyle olmıyacak elbet, Lorenzo. Şimdi söyle bakalım, yanımda çalışmak istiyor musun, hâlâ? Haftada yüz dolar vereceğim, ve daha iyi bir yerde oturacaksın. Anlaştık mı?»

«Teşekkür ederim, Mr. di Lucca,» dedi Larry, «anlaştık.»

Mr. di Lucca parmağını babaca bir hâlle kaldırdı. «Hiç kimsenin üyelik ücretini ödemeye kalkma.»

Larry gülümsedi. «Olur,» dedi.

Mr. di Lucca onu Onuncu Bulvar'da bırakınca Larry demiryolu boyunca bir süre yürüdü. Artık insanlara karşı her zaman nazik olunamıyacağını, onlara parayla bile istediğini her zaman yaptırtamıyacağını öğrenmişti. Onu asıl şaşırtan şey insanların zalimce bir davranışta bulunan kişiye duydukları hayranlıktı. Almanın kan revan içindeki yüzünü, Mr. di Lucca'nın bundan nasıl sevinç duyduğunu düşündü. Sırf bu yüzden para kazanabilir, karısı ve çocukları iş-güç sahibi insanlar gibi yaşıyabilir, annesine, erkek kardeşlerine, kız kardeşlerine yardım edebilirdi. Üstelik Alman'a para yüzünden yumruk atmamıştı. Adamın üyelik ücretini hep o ödememiş miydi?

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

Lucia Santa; aile örgütünü zamanın darbelerine karşı güçlendiriyor, ayakta kalmasını sağlıyordu; çocukların büyümesini, sağlayan, ana-babaların ölümüne ve dünyayla ilgili olaylara, durumların uğradığı değişikliklerine göğüs geren oydu.

Beş yıl ailenin dışındaki dünya küçülmüş, incelmişti. Dedikoducu, karalı kadınlar azalmıştı; karanlık yaz gecelerinde oyun oynayan, bağıran çocuklar eskisi gibi kalabalık değildi. Bulvar'ın karşı tarafındaki takır takır sesler çıkartan lokomotifler, artık tepedeki yolu kullanıyorlardı; bu yüzden siperlikli, düğmeli şapkaları olan, at üstünde kırmızı fenerleriyle yol gösteren izciler kalkmıştı. Onuncu Bulvar'daki yaya köprüsü, artık ihtiyaç kalmadığı için yıktırılmıştı.

Birkaç yıla kadar kentin batı duvarı ortadan kalkacak ve burada oturanlar kül gibi dört bir yana dağılacaktı; İtalya'daki ataları bin yıl aynı köyün sokağında yaşayan ve doğdukları

odada ölen dedelerin torunlarıydı onlar.

Lucia Santa daha yakın tehlikelere, son beş yılda üstesinden geldiği tehlikelere karşı nöbette bekliyordu; ölüm, evlenme, yoksulluk, ergenlik çağı ve Amerika'da büyüyen çocuklarda görülen sorumsuzluk duygusu.

Oysa Anne bir dünya yaratmıştı; kendisi o dünyanın taştan anıtıydı. Sıcak yataklarından sallana sallana kalkan çocukları; daha sabahın ilk ışıklarında, kızarmış ekmeklerini, okul giysilerini gaz sobasının yanındaki sandalyelerin üzerinde hazır bulurlardı. Okul dönüşü annelerini bir yandan ütü yapar, bir yandan da sobanın üstünde yemek pişirir bulurlardı. Alçakgönüllü bir tanrıça gibi buhar bulutları içinde dolaşır, ısınmış giysi, sarımsak, domates salçası, kızarmış et ve biber kokuları arasında gider gelirdi. Eski, Katedral biçimindeki radyodan odaya, İtalyanların Bing Crosby'si ve İtalyan kadınlarının sevgilisi, ince, keder dolu yüzünü beyaz fötr şapkasının çerçevelediği resimleri Onuncu Bulvar'daki bütün bakkal dükkânlarının vitrinlerindeki salam yığınlarına dayalı duran Carlo Buti'nin söylediği iç gıcıklayıcı şarkılar yayılırdı.

Okuldan, ya da oyundan dönen hiç bir çocuk evin kapısını kapalı bulmazdı. Ne doğum, ne de ölüm masada üzerinden buram buram dumanlar tüten yemekleri eksik ederdi. Ve geceleri Lucia Santa ancak ev sessizliğe gönülüp herkes yattıktan sonra uykuya çekilirdi. Çocukları onun gözlerini asla kapalı, dünyaya

karşı savunmasız görmezdi.

Hayatında belirli olarak hatırladığı, günler, haftalar, aylar, ya da yıllar vardı. Bunlar sanki beynine oyulmuş gibiydi. Söz gelişi, yılların biri, kafasında hiç unutamıyacağı şekilde yerleşmişti: çünkü Gino o yılda bir gün okuldan döndüğünde annesini yapayalnız bulmuş, bir tek kelime konuşmaksızın birlikte mutlu bir öğleden sonra geçirmişlerdi.

Gino; annesinin, çökmeye başlayan alacakaranlığın soğuk ışıklarında çamaşırları ütüleyişini seyretmişti. Sonra sobanın üzerindeki tencerelerin kapaklarını kaldırarak yemekleri koklamış, sonuç hiç hoşuna gitmemişti. Zeytin yağıyla pişmiş ıspanak yemeğini hiç sevmezdi. Hele kaynamış patateslerle dolu tencere sinirlerini iyiden iyiye bozmuştu. Bu yüzden tencerenin kapağını gürültüyle kapadı; annesine öfkeyle, «yiyecek iyi bir şeyin yok mu?» dedi. Sonra uzanıp radyodaki istasyonu değiştirdi; bir Amerikan müziği buldu. Annesi üstüne gelmek istedi, Gino sıçrayarak kaçtı. Aslında Gino İtalyan istasyonunu dinlemeyi, hele şimdi annesinin dinlediği gibi **Romanze**leri çok severdi. Bu şarkılarda insanlar hep birbirlerini boğazlar gibiydiler; Gino şarkının sözlerini anlayacak kadar İtalyanca biliyordu. Bunlar hiç te Amerikan şarkılarına benzemezdi. Bunlarda şiddetli darbeler indirilir; erkekler karılarının sevgililerini raslantıyla değil bile bile öldürürlerdi. Kadınlar kocalarını zehirlerlerdi; hem de çok acı veren, kurbanını kıvrım kıvrım kıv-

randıran bir zehirle. Onların çektikleri azap yaşayanlar için bir teselli olurdu.

Gino kütüphaneden aldığı kitapları getirdi, mutfak masasına oturup çalışmaya başladı. Masanın öteki yanında annesi ütü yapıyor, ılık buharlar odayı ısıtıyordu. Ev çok sesizdi, herkes dışardaydı, Sal ile Lena sokakta oynuyorlardı, Vinnie işe gitmişti. Hava kararda; Gino kitaptaki yazıları göremez oldu. Başını kaldırınca annesinin kendisini izlediğini gördü; Luca Santa hareketsiz duruyordu; yüzünde garip bir anlam vardı. Sarımsak, sıcak zeytinyağ kaynayan patateslerin kokusu sarmıştı odayı, gaz sobasının üzerinde kaynayan su tenceresinin fıkırtısı işitiliyordu. Sonra annesi uzanıp ışığı yaktı.

Gino ona gülümsedi, kitabına döndü. Lucia Santa ütüsünü bitirdi, ütü tahtasını katlayıp kaldırdı. Kitabını okuyan Gino'ya baktı. Gino nadiren gülümseyen, çok sessiz, çok ciddi bir delikanlı olmuştu. Hâlâ inatçı, hâlâ dik başlıydı; bazan babası gibi deliye dönüyordu. Lucia Santa ütülediklerini alıp yatak odasına götürdü, dolaba yerleştirdi. Sonra mutfağa döndü; sessiz sedasız patates soydu; ince ince dilimlere ayırdı; sobanın üstünde kocaman kızartma tavasına yer açtı. Bir kaşık dolusu evde yapılmış yağ hemencecik eridi. Bunun içinde anne patatesleri altın rengi oluncaya kadar kızarttı sonra üzerlerine iki yumurta kırdı. Bunu bir tabağa aldı ve tek bir kelime söylemek-

sizin Gino'nun burnunun dibine, kitabın üzerine koydu.

Gino sevinçle bir çığlık kopardı. Lucia Santa, «çabuk,» dedi, «diğerleri gelmeden ye. Gelip te görürlerse güzelim ıspanağı yemezler.» Gino patatesleri mideye indirirken annesinin diğerleri için masayı hazırlayışını seyretti.

Başka bir kış daha yaşandı; Lucia Santa'nın hayatına işlenen bir yıl; Zia Louche ölmüştü o yıl. Lucia Santa onun ölümüne öz annesine dökeceğinden çok daha fazla göz yaşı döktü. Zavallı yaşlı kadın yalnız başına, kışın soğuğunda, yirmi yıldır barınağı olan iki odalı çıplak evinde ölmüştü. Tıpkı bir böcek gibi ölmüştü; kurumuş derisi soğuktan kaskatı kesilmiş, bastona benzeyen bacakları altına kıvrılmış, damarları ölümün etkisiyle mosmor kesilmişti. Tek tesellisi olan gaz sobasının üstünde beyaz emaye çaydanlık duruyordu

Zia Louche, Zia Louche, sana gereken ilgiyi gösterecek sevgili varlıkların nerede? Mezarının başında ağlıyacak çocukların nerede? Bir de Lucia Santa kalkıp yaşlı kadını sorumlulukları yok diye kıskanmıştı. Lucia Santa artık ne kadar talihli olduğunu anlamıştı. Asla son bulmayacak bir dünya yaratmıştı kendine. Bu dünya onu asla kolundan tutup dışarı atmıyacak, yapayalnız ölmiyecek, unutulmuş bir böcek gibi toprağa gömülmiyecekti.

Oysa Lucia Santa çocuklarını Zia Louche'nin öldüğü aynı kış, samimi dostu, Angeluzzi -Corbo ailesinin müttefiki olan Zia Teresina

olmadan bu hale getiremezdi.

Teresina Coccalitti Onuncu Bulvar'ın en sayılan ve çekinilen kadınıydı. Uzun boylu, iri kemikli, yirmi yıl önce ölen bir koca için daima siyahlar giyen Zia Teresina meyve satıcılarının, bakkalların ve kasapların hakkından gelmesini bilir, onlara dehşet salardı; kirayı geç verdiği için ev sahipleri onu azarlamaya cesaret edemezler; yardım örgütünden gelen memurlar ona gerekli kâğıtları imzalatırlar; ama herhangi bir şekilde sual sormaya kalkışmazlardı.

Dili zehir gibiydi, yüzünün sert kemiklerinde şeytanın kurnazlığı okunurdu. Oysa işine geldiği zaman bir yılanınki kadar tehlikeli olabilecek nezakete ve iyiliğe bürünmesini de bilirdi.

Dört oğlu da çalıştığı halde yardım alıyordu. Manavdan aldığı meyvenin parasını ödedikten sonra uzanır fazladan bir tane daha alırdı. Dana etinin artıkları için kasabın gözünü yıldırırdı, Zia Teresina'nın eli dünyaya karşıydı.

İşte Lucia Santa'ya para arttırmasını o öğretti. Yumurta, kümes hayvanları ürünü taşıyan kamyonların arkasından küfelerle mal çalan nazik bir delikanlıdan satın alınacaktı; bu delikanlı bazan taze piliç bile getiriyordu. Giysi ve muz; gemilerin getirdiği malları boşaltan cesur liman işçilerinden sağlanacaktı. Giysi için gerekli malzeme; iyi ipekliler; saf yün, kapıdan kapıya dolaşan nazik ve konuş-

kan satıcılardan edinilecekti. Bütün bu kişiler alıcıya karşı Onuncu Bulvar'a birer Romalı akbaba gibi tüneyen Kuzey İtalyalı dükkâncılardan çok daha dürüst davranıyorlardı.

Başka türlü nasıl yaşanırdı? Onların dünyasında hiç kimse barınamazdı başka türlü.

Ve böylece yıllar geçti. Yalnızca beş yıl mı? Daha fazla gibi geliyordu insana, ama öyle de çabuk geçmişti ki. Yalnızca ölüm, zamanı işaretliyordu.

Bir gün **Panettiere** karısını ölü buldu; kadın tıpkı bir canavar gibi iri pençelerini gümüşlerin içine sokmuştu; yüzünde gerçek Allah'ını bulan bir insanın huzur dolu anlamı vardı. Ve **Panettiere** nasıl da değişti. Çalışmaktan başka bir şey bilmeyen o adam herşeyini sıcak fırınların başında zayıflayıp ipince olan oğlu Guido'ya bıraktı; fırını erkenden kapatıyor, artık limonlu dondurma yapmıyor, camlı pizza dolabını temiz tutmayı gereksinmiyordu.' Gece gündüz berber dükkânının arkasındaki odada eski dostlarıyla cümbüş yapıyor, ejdere benzeyen karısının sadakatle koruduğu kovalar dolusu bakır, gümüş para kaybediyordu. Sık sık hava almaya çıkıyor, Onuncu Bulvar'da, kalın Amerikan purolarını tüttürerek bir dük gibi dolaşıyordu.

İşte Octavia'nın gelecekteki kocasını elde etmeye çalıştığını ilk gören **Panettiere** oldu. İki gencin evin önünde oturan Lucia Santa'ya yaklaşmalarını ilgi ve sevgiyle izledi. Ange-

luzzi-Corbo ailesi bir darbe daha yemek üzereydi.

Bu makarnacı —kocaman bir adam olmasına rağmen— koltuğunun altında bir yığın kitap taşıyordu; kabarık siyah saçları, bağa çerçeveli gözlükleri, bir yay gibi kıvrık ince hatları delikanlının Yahudi olduğunu ortaya koyuyordu. Üstelik, sağlığı da pek yerinde olmayan bir Yahudiydi.

Octavia Angeluzzi'nin bir putperestle evleneceği derhal ortaya yayıldı. Bir rezalet. Adamın Yahudi olması önemli değildi, önemli olan İtalyan olmamasıydı. Bu yahudi herifini de nerden bulmuştu acaba? Çünkü Onuncu Bulvar'ın batı duvarı, doğu duvarı, kentin aşağısı yukarısı hep Katolik İrlandalılarla, Polonyalılarla ve İtalyanlarla doluydu. Hem zaten göğüslerini örtmek için iş elbisesi giyen bir İtalyan kızından, başka ne beklenebilirdi ki?

Hiç bir kötü karşılama, güçlük çıkmadı. Yaşlı kadınlar, amcalar, halalar ve vaftiz anneleri bir akrabanın geç de olsa ekmek parası getirecek birini bulmasına sevindiler. Octavia yirmi beş yaşlarında, tam olgunluk çağındaydı.

Çok şükür Octavia evlenecek ve hayatı tanıyacaktı: kısaca, bacaklarını iki yana açacaktı. Yaşlı kızlara, sakatlara ve çirkinlere özgü anlayışlı saygıyı göstermek zorunda değildi. Herkes Octavia'nın yenmemiş bir meyve gibi çürüyüp gitmeyeceğine seviniyordu. Hem şunu da unutmamak gerek; Yahudiler nasıl para kaza-

nılacağını çok iyi bilirler. Octavia Angeluzzi hiç bir şeyden yoksun kalmıyacak, iyi bir İtalyan kızı olduğu için de annesine, kardeşlerine yardım edecekti. İşte komşular, Panettiere, Zia Coccalitti ve çılgına dönen kıskanç berber bunları söylediler.

Lucia Santa eşin dostun bu iyimser görüşlerini kabullenmedi. Evet, bu delikanlı yakışıklı, sarışın, ince yapılı ve bir kız kadar nazikti. Yahudi olmasına gelince, Lucia Santa peşin düşünceleri olan bir insan değildi ama Yahudiler, Protestanlar, İrlandalılar gibi sevmediği milletlerin içine giriyordu. Oysa bu delikanlının bir alışkanlığı vardı; nereye giderse gitsin koltuğunun altında, ya da önünde açık duran bir kitap oluyordu.

Yoksulların bazı inanışlarına gülmek ne kadar kolaydır, onların inançları özel deneylerden doğar. Hırsızlık eden bir Sicilyalı Haydut'un, «adalet arıyorsan, terazinin bir gözüne hediye koy,» demesi ne kadar sinirlendiricidir. Kutsal bir meslek sahibine kurnaz Teresina Coccalitta'nın, «avukat demek hırsız demektir,» diye fısıldaması ne kadar hakaret dolu bir şeydir. Lucia Santa'nın da kendine özgü bir deyişi vardı: «kitap okuyanlar ailelerini aç bırakırlar.»

Octavia'nın gece geç vakitlere kadar kitapları yiyip yutmasını kendi gözleriyle görmemiş miydi (söylemeye asla dili varmamasına rağmen kızının hastalanıp sanatoryuma gitmesine bu okuma hırsı mı sebep olmuştu?) Oysa onca

zamanı Santini'nin büyüyen kızlarına, Panettiere'ninkilere ve kim bilir ne kadar çok para kazanan o deli berberin çocuklarına elbise dikmeye harcayamaz mıydı? Oğlanları da —Vinnie, Gino ve şimdi de küçük Sal— saçma sapan şeyler dolu kitaplar almak için kütüphaneye gidiyorlardı. Ne için? Asla gerçek olmayan hikâyelerle beyinlerini uyuşturmak, asla içinde yaşayamıyacakları dünyalara girmek için. Ne aptallık.

Cahilliği yüzünden Lucia Santa bozulma tehlikesinden uzaktı, kitapların çekiciliği üzerine de hiç fikri yoktu. Yine de kitapların gücünü hissediyor, çok ender karşı koyuyordu. Pek çok insan, hayatı ıstıraplı bulan, görevden, mücadeleden kaçınan pek çok insan görmüştü. Yoksul bir insanın parasını ve zamanını içkiyle ziyan etmemesi, bir kadının gücünü ve iradesini mutluluk hülyalarıyla yitirmemesi gerektiği gibi kendilerini büyük bir mücadelenin beklediği gençlerin de iradelerini, büyüleyici hikâyelerle dolu sayfaları gece yarılarına kadar çevire çevire zehirlememeleri gerekiyordu.

Eğer Lucia Santa ne kadar haklı olduğunu ispat edecek durumda olsaydı Norman Bergeron'u evinden Tackeril'ini kaptığı gibi kovalardı. Gerçek bir dönme gibi ekmeğini kazanmaktan uzaktı damat adayı. Bir toplum işçisi olmak için kolej öğretimini aptalcasına bir kenara atmıştı; oysa çevrelerine yardımcı olmaya kalkışanlara o kadar gerekli olan o güçlü kişilikten yoksundu. Kan görünce bayılan bir

kasaba benziyordu. Bir amca ona konfeksiyon mağazasında küçük bir iş vermişti, işte Octavia ile burada tanışmıştı.

Bütün iradesiz erkekler gibi Norman Bergeron'un da gizli bir ikinci yanı vardı. Bir şairdi. Yalnızca İngilizce değil, aynı zamanda —çok daha kötüsü— İbranice de yazıyordu. İşin berbat tarafı da yalnızca Yahudi edebiyatını baştan sona bilmesiydi; dünyada bu kadar az yararı dokunan başka bir bilgi olamazdı.

Oysa bütün bunlar çok sonra çıkacaktı ortaya. Birçok korkularına rağmen, kızının bir İtalyanla evlenmemesinden Lucia Santa bir dereceye kadar zevk alıyordu.

Lucia Santa'nın, oğlanlarının daha beşikten erkeğin evin efendisi olduğunu, bir dük gibi bakılıp saygı görmesi gerektiğini, hazırlaması saatler alan iyi yemeklerle besleneceğini öğrenen iyi birer İtalyan kızıyla evlenmelerini istediği doğruydu; evet, evet, bütün oğlanları iyi İtalyan kızlarıyla evlenmeliydi. Oğlu Lorenzo, Louisa ile evlenerek annesinin ne kadar doğru düşündüğünü ispatlamıştı.

Öte yandan, onların erkekçe diktatörlüğünü çekmiş hangi anne sevgili kızının, karılarını eve kilitleyen, düğün ya da cenaze töreni hariç sokağa çıkarmayan, kutsal ayakkabıları evlerinin eşiğinden geçer geçmez masada üzerinden dumanlar tüten makarnanın hazır olmadığını görünce kıyametler koparan, hamile karılarına yardımcı olmak için parmaklarının ucunu oynatmayan. karınları burunlarına gel-

miş karıları pencere pervazlarında durup kirli camları siler, birer balon gibi uçup Onuncu Bulvar'a düşmek tehlikesiyle karşı karşıya bulunurken oturup pis kokulu De Nobili purolarını sakin sakin tüttüren o despot heriflerle, domuzlarla evlenmesini nasıl isterdi?

Allaha şükürler olsun ki Octavia İtalyan olmayan ve sırf bu yüzden kadınlara insaflı davranacak bir erkekle evleniyordu. Lucia Santa yalnızca bir kez kızının yaptığı seçim üzerine hakaret edici söz sarfetti, bu da yıllarca sonra oldu. Bir gün, çocuklarını nankörlükleri ve inatçılıkları yüzünden teker teker lânetlerlerken, Octavia aleyhine söylenecek bir şey bulamadı; ve Lucia Santa nefretten titreyen bir sesle, «ve o, en akıllı çocuğum, koca diye kendine nasıl para kazanılacağını bilmeyen tek Yahudiyi seçti,» dedi.

Yine de bu evlenme beş yıldan beri süre gelen güzel talihlerini taçlandıran bir olaydı. Lucia Santa büyük bir düğün yapılmasında ısrar etti; hele kilise şarttı. Norman Bergeron güçlük çıkarmadı. Kitap okumasının burada yararı dokundu. Bir Hıristiyan gibi evlenmeye, çocuklarını birer hıristiyan gibi yetiştirmeye itirazı yoktu. Ailesinden de güçlük çıkmadı. Norman Bergeron Octavia'ya, ailesinin bu evlenme yüzünden kendisini artık ölü saydıklarını anlattı. Lucia Santa bu iyi haberi işitince sevindi. Böylece herşey daha bir yoluna girmiş oluyordu. Norman da, Octavia da yalnızca ona aitti.

ON ALTINCI BÖLÜM

Lucia Santa hiç bir masraftan kaçınmadı. Apartmanda yapılan düğün eğlencesi en güzel şekilde oldu. **Panettiere'**nin mahzeninden gelen büyük, kırmızı şarap şişeleri apartmanın dışındaki koridora sıralandı; en iyi peynir ve salamlar masayı kaplamıştı; parlak renkli düğün pastaları, uzun, üzeri şeker kaplı bademler komşulardan alınan gümüş tabakları dolduruyordu. Mutfak tavana kadar portakal, ahududu gazozlarıyla dolmuştu.

Onuncu Bulvar'da oturanlar saygılarını sunmaya geldiler; Long Island'da ev sahibi olan, uzun bir süre önce bırakıp gittikleri yoksul köylülerinin dedikodusunu yapmak, büyüklük taslamak için geldiler. Çünkü böyle bir düğünü, putperest bir damadı görmek fırsatını kim kaçırırdı?

Genç çiftler ön odada renkli ışıklar içinde, deli berberden getirilen gramofonun müziğine uyarak dansettiler. Yemek odasında ve oturma odasında yaşlı İtalyanlar duvar diplerine sı-

ralanan sandalyelere oturmuş dedikodu ediyorlardı. Octavia hediye edilen para zarflarının konduğu geleneksel ipek çantayı Lucia Santa'ya verdi, anne çantayı sevgiyle dudaklarına götürdü. Ve gururla çantayı açmak için gümüş tokalarını kıvırdı; verilen zarfları ortaya koydu.

Lucia Santa için bir zafer günüydü bu. Ama her güzel şeyin de tadını kaçıran olaylar çıkar.

Octavia'nın, telefonlu evleri olan Angelina Lambrecora adlı eski bir okul arkadaşı gelinle damada mutluluklar dilemek ve gösterişli hediyesini sunmak için düğüne geldi. Bu orospu kız bütün gençlerin bakışlarını üzerine çekmekte gecikmedi; hatta yaşlılarınkini bile. Güzel yüzünü ustalıkla boyamış, hatta ruj, far bile sürmüştü; boyalı dudakları İtalyanın koyu kırmızı üzümleri kadar çekiciydi. Bilmem hangi modaya göre de giyinmişti; tayyör, yarı elbise gibi bir şeydi sırtındaki, yukarıya kaldırdığı göğüsleri yakasından görünüyor, gözlere ziyafet çekiyordu. Bütün erkekler onunla dansettiler. Larry karısının yanından uzaklaştı, ta ki Louisa ağlamaya başlayıncaya kadar. Çapkın kızın peşinden ayrılmadı, her an onun karşısına çıkmaya, cazibesini kullanarak dikkatini çekmeye çalıştı. Angelina kuyruğunu sallıyarak dansederken **Panettiere,** oğlu Guido, çekik gözlü berber, bütün hayatı şekerci dükkânı olan yetmiş yaşındaki ak saçlı Angelo dedikoduyu, ve şarabı bırakarak dilleri köpekler gibi

bir karış dışarda, kalçalarındaki baskıyı azaltmak için bacakları hafif bükük, ateşli bakışlarla kızı aç kurt gibi seyrettiler. Ta ki havasız odada rimelinin akmakta olduğunu hisseden Angelina artık Long Island'daki evine gitmesi gerektiğini bildirene kadar. Octavia onu daha fazla alıkoymamak için arkadaşının yanaklarından çabucak öptü; çünkü bir gece için olsun kitaplarından uzaklaştırılan Norman Bergeron bile bağa çerçeveli şair bakışlarını Angelina'ya dikmişti.

Herşey iyiydi, güzeldi. Dünyanın heryerinde bu gibi kadınlar vardı. Bir gün gelecek Angelina da çocuk sahibi olacak, şişmanlıyacak, yaşlanacak, başkaları yerini aldıkça o da mutfakta yaşıtlarıyla dedikodu edecekti. Onuncu Bulvar'ın gülünü soğukkanlılıkla reddeden bu kaypak, cicili bicili lokına, genç ve güzel olduğu için kendini onun eşiti sayarak şımarık bir tavırla, kırıtarak mutfağa, Lucia Santa'ya veda etmeye gitti. Lucia Santa bir barones kadar soğuk ve uzak bir gülümşemeyle kızın tatlı sözlerini kabullendi; bu arada küçük Lena, Long Island'da alacakları evde bu karı gibi olup çıkarsa vay halime diye düşünüyordu.

Angelina evden çıkmak için döndüğü sırada talihsizlik baş gösterdi. Genç kızın bakışları henüz on altı yaşında olmasına rağmen, esmer, kuvvetli, uzun boylu, sırf bu düğün için satın alınan koyu renk elbisesi içinde çok yakışıklı olan Gino'ya takıldı.

Gino mutfaktaki İtalyanlara ikram etmek

için gazoz ve şarap şişelerini açarak ailesine yararlı olmaya çalışıyordu. Herkesten uzak ve sessizdi; akıcı, zarif davranışlarında garip bir çekicilik vardı. Bütün bunlar onu geleneklere bağlı bir İtalyan ailesinin büyüklerine saygılı bir çocuğu havasını kazandırıyordu. Yalnızca Lucia Santa, evdeki davetlilerin Gino için hiç bir değeri olmadığını biliyordu. Gino onları görmüyor, konuşmalarını duymuyor, kendisi hakkında iyi veya kötü düşünmelerine aldırış etmiyordu. Var olmayan bir dünyada dolaşıyordu; bir gece için bu dünyaya yakalanmış, hapsolmuştu. Sırf vakit geçsin diye davetlilere hizmet ediyordu.

Akrabaların, dostların bunları bilmelerine imkân olmadığından etkilenmişlerdi — özellikle dört kamyon sahibi, siyah sakallı, çalışmaktan sopa gibi incecik Tuckahoe'li uzak bir kuzen olan Piero Santini. Şişman ve aptal, şu anda tonlarla pastayı midesine indirmeye bakan sahte mücevherlerle donanmış bir karısı, annesiyle babasının arasına oturmuş, bakışlarını Gino'dan ayıramıyan on yedi yaşında bir kızı vardı.

Piero Santini kızının ateşli bakışlarını farketmişti; onu bir canavar gibi koruduğu için bunda şaşılacak bir taraf yoktu. Önce sinirlendi adam, sonra düşündü. Küçük Caterina'sı eski İtalyan geleneklerine göre çok sıkı büyütülmüştü. Kendisi her türlü dansa evet derken kızını yerinden bile kıpırdatmazdı.

Caterina'nın kafasına erkeklerin ne iste-

diğini sokmuştu: bacaklarının arasına bir şey sokup onun karnını şişirmek, sonra da onu utanç içinde bırakarak kaçıp gitmek. Ama Caterina olgunlaşmıştı artık. Bu durum daha ne kadar sürebilirdi? Karısı budalanın biri, kendisi ise iki kamyon daha almaya hazırdı. Gece yarılarına kadar parasını saymakla ve yardımcılarının kendisini aldatmamasına gözcülük etmekle meşgul olacaktı.

Böylece Piero Santini, iş hayatındaki başarısının da ispatladığı bir kurnazlıkla düşüncelerini başka yöne çevirdi. Belki de zamanı gelmişti. Gino'yu izledi; etkisi altında kaldı. Ne kadar sessiz sedasız bir delikanlıydı; tembel de değildi hiç. Davranışlarından güçlü ve işlek bir vücuda sahip olduğu belliydi; hiç kuşkusuz bir kamyonu iki tembel hamalın ve şöförün yüklediğinden daha kısa bir sürede yüklerdi. Ağırlığınca altın değerindeydi bu delikanlı. (Lucia Santa ile bütün komşuları, arkadaşları onun bu düşüncesini bilseler kim bilir nasıl kahkahalarla gülerlerdi: Onuncu Bulvar'ın şampiyon tembeli, tümüyle umutsuz bir konu.) Santini Gino'yu gözünden uzak tutmadı. Karısı yeni getirilen bir tepsi çöreğe yaklaşır, Gino da kendisine bir kadeh şarap ikram edince Piero Santini yanındaki boş sandalyeye vurarak İtalyanca, «gel yanıma otur biraz,» dedi, «ahbaplık edelim.»

Bu samimi davranış herkesin dikkatini çekti. Piero Santini, Tuckahoe'li zengin kuzen bu yoksul delikanlıya yakınlık gösteriyordu ha?

Bütün bakışlar onları yedi yuttu. Teresina Coccalitti dirseğiyle Lucia Santa'yı dürttü. Kurnazlıktan yoksun olmasına rağmen Lucia Santa ne denmek istendiğini anladı.

Çünkü genç bâkire bir mıknatıs gibi bütün bakışları iki erkekten kendi üzerine çekmişti. Caterina Santini bir efsane, bir masal, kötü Amerikan topraklarında kirletilmeden yetişen bir İtalyan çiçeğiydi. Anne babası için bir nimetti; çok küçük olmasına rağmen yemek pişirmenin bütün sırlarını biliyor, pazar günleri babasına evde yapılmış makarna pişiriyordu; yüzünü boyamaz, kalça kemiklerini bozacak yüksek ökçeli ayakkabı giymezdi.

Ne var ki, artık onun da zamanı gelmişti. Günah ve arzu kızın yüzüne damgasını basmıştı. Kıpkırmızı kesilmişti; inip kalkan göğüsleri derisini yırtıp fırlamak ister gibiydi. Genç kızdan ateşin buram buram tüttüğü hissediliyor, terbiyeli terbiyeli önüne bakan gözleri kimseyi aldatmıyordu.

Lucia Santa için ne büyük bir fırsattı. bu; hem de çirkin yüzlü oğlu için. Evet, Gino muhteşem bir genç hayvandı; ama niçin olmasındı? Gidip bir işte çalışacağı yerde bütün gün güneşin altında oynuyordu. Lucia Santa kan kokusu almış bir kurt gibi kurnaz Santini'nin oğluna ne söylediğini duymak için hafifçe öne doğru eğildi. Oysa ön odadan gelen lânet olası müzik Lucia Santa'nın işitmek ihtiyacıyla yandığı sözleri boğuyordu.

Şimdi bu ince uzun yapılı Piero, Gino'ya

İtalyanca soruyordu: «evet, delikanlı, ne yapıyorsun, gelecek için plânların nedir? Hâlâ okuyorsun demek?» Alâ ne tuhaf bu genç çocuk sanki İtalyancayı iyi anlamıyormuş gibi ona ciddi ciddi bakıyordu. Sonra hafifçe gülümsedi; o zaman Santini anladı: Delikanlı onun gibi üstün bir kişinin gösterdiği ilgi karşısında şaşırmış, cevap veremiyecek kadar utanmıştı. Onu rahatlandırmak ve konuya yaklaşmak için Piero Santini Gino'nun omuzuna vurdu: «kızım çok susadı,» dedi, «ona bir bardak gazoz getir. Caterina, çok susadın değil mi?»

Caterine bakışlarını önünden kaldırmadı. Olanlar karşısında dehşete kapılmıştı. Başını salladı.

Gino «gazoz» kelimesini yakaladı, kızın baş salladığını gördü.isteneni getirmek için kalktı. Onların farkında bile değildi; nasıl olabilirdi ki, bu insanlar onun için var olmadıktan sonra. Gazozu getirince durmadan döndü; Piero Santini'nin yeniden sandalyeyi işaret ettiğini görmemişti. Piero Santini bu hareket karşısında apışıp kaldı. «Böyle kaba, ağızları açlıktan kokan sefillere iyi, nazik davranmanın ne yararı var? dermiş gibi omuzlarını herkesin görebileceği şekilde silkti. Herkes mağrur, cimri, zengin Piero Santininin uğradığı hakarete için için güldü; kırmızı, pudrasız burnunu dehşetle getirilen gazozun içine sokan zavallı kızı içini çekti Herkesin babası gibi deli olduğunu bildiği, mutlaka onun gibi bir son bulacağını düşündüğü Gino'nun davranışı karşısın-

da Lucia Santa'nın yüzündeki dehşeti bir filim seyreder gibi izlediler.

İşte bu komedinin sonuna doğru Angelina göründü; eş dostla vedalaşırken Gino herkesin şaşkın bakışları karşısında ikinci zaferini kazandı. İkincisi birinciden çok daha mantıklıydı. Bir kere kendisine baktığında Angelina'yı görmeyen tek erkek Gino idi, bu da derhal genç kızın ilgisini çekmişti. Sonra Angelina herkesin kendisinden hoşnutsuzlukla söz ettiğini hissetmiş, o da oyununu sonuna kadar oynamaya karar vermişti. Gino'yu görünce ondan yana sallana sallana Lucia Santa'ya, «ne kadar yakışıklı oğullarınız var,» dedi. Ve Gino dehşetle kendine geldi, kızın parfümünü kokladı, kolunun ılıklığını hissetti, geniş, güzelce boyanmış dudakların kendisine doğru uzandığını gördü. Ne olduğunu anlamıyordu ama sessiz ve hareketsiz durup anlamaya da istekliydi. Angelina paltosunu isteyince bütün erkekler getirmek için atıldılar; hatta onu otobüse kadar götürmeyi bile teklif ettiler. Ama Angelina gayet sevimli bir tavırla, «beni istasyona Gino götürecek,» dedi, «bana kötülük edemiyecek kadar genç o.»

Bütün karyolaların üzerine tabaklarla yiyecek konduğundan Larry ile Louisa'nın alt kattaki daireleri vestiyer olarak kullanılıyordu. Angelina, «ben de Gino ile gideceğim aşağıya,» dedi. Gino'nun kolundan tuttu. İkisi çıktılar. Düğün devam ediyordu. Lucia Santa bir bahaneyle Vincent'i aşağı yollamayı, bir şey

olmamasını garanti altına almayı düşündü, sonra vazgeçti. Oğlu çocuk değildi artık, bir kadının tadına bakacak yaşa gelmişti; karşısına da kendisine hiç bir tehlike getirmiyecek biri çıkmıştı. **Manga franca.** Davranışının bedelini hiç bir şekilde ödemek zorunda değildi.

Dr. Barbato da geldi, şarabını içti, pastalardan yedi, ve gelinle dansetti; çevresi bir kraliçe gibi sarılmış oturan Lucia Santa'ya baktı; sonra büyük saten çantaya para zarfını koymaya gitti, soğuk bir tavırla karşılandı. Kızdı Dr. Barbato, bu yoksul aile için onca yaptıklarından sonra iltifat göreceğini, hararetle karşılanacağını sanıyordu. Oysa babası, «bir eşekten, ya da köylüden minnettarlık bekleme,» demişti. Yine de bir kadeh şarap Dr. Barbato'yu yumuşattı, ikinci kadeh daha da etkiledi. Hiç istemediği halde, zerre kadar sevgi duymadan bu insanları anladı; Lucia Santa gibi biri kendisine her yardımı dokunana minnettarlığını nasıl belirtirdi ? O zaman sürekli olarak dizlerinin üzerinde olması gerekirdi. Böyle yardımlar onun için kaderin kendisiydi. Başına gelen talihsizlikler için hiç kimseyi suçlamayan Lucia Santa, arada sırada gördüğü yardımları, Dr. Barbato'nunki de dahil, geldiği gibi kabulleniyordu.

Dr. Barbato bıyığına dokundu, yeleğini düzeltti. Bu İtalyanların çoğuna bakmıştı, bazıları çocukluklarını babasıyla İtalya'da geçirmişlerdi. Oysa ona karşı bir **padrone,** bir tefeci, hatta cenaze kaldırıcısıymış gibi soğuk dav-

ranıyorlardı. Ah, onların neler hissettiğini çok iyi biliyordu Dr. Barbato. Onların talihsizlikleri Dr. Barbato'nun karnını doyuruyordu, onların ıstırabı doktorun kazancıydı; ilkel bir şekilde iyileştirme sanatını sihirli, kutsal, satmak ya da almakla ilgisi olmayan bir şey gibi hissediyorlardı. Ama onlar, cahil köylüler ve serseriler, şaraplarını içer, alınlarının teriyle kazandıkları parayı bir iskambil kâğıdının hareketine bağlarlarken kolejlerin, okulların, gece yarılarına kadar süren derslerin, çalışmala rın, sinir yıpratıcı gayretin karşılığını kim ödeyecekti? Varsın benden nefret etsinler, diye düşündü Dr. Barbato; isterlerse bedava kliniklere gitsinler, pratisyen bir doktorun kendilerine bir inek ya da sığırmış gibi bakmasını uzun kuyruklara girerek beklesinler. Bellevue hastanesinde nalları havaya dikerlerken çalışmasının karşılığını ödemek için çırpınan, ödedikleri para karşılığında ne sağlıyacaklarını bilen Long Island'lılar için çabalayacaktı. Dr. Barbato böyle yoksul cahillerin kendisini hiç bir şekilde etkileyemiyeceğini göstermek için en güzel veda gülümsemesi ve en güzel İtalyancasıyla oradakilerle vedalaştı; sonra herkese büyük bir ferahlık vererek oradan ayrıldı.

Üst katta eğlenceler sürüp giderken Angelina ile Gino, Larry'nin apartmanında üstüste yığılmış giyecekler arasında paltoyu arıyorlardı. Angelina göründüğü kadar pervasız bir kız değildi, Gino da onun zayıflığından yararlanmaya kalkışmıyacak kadar masumdu. Yine

de istasyona gitmezden önce Angelina onu dudaklarından uzun uzun öptü; Gino onun rujla kaplı dolgun dudaklarının ılıklığını içine çekti. Genç kızın vücudu vücuduna o kadar kısa bir süre yaslandı ki Gino bunu ancak rüyalarında duyabildi.

★

Evet, düğün büyük bir başarıydı, Bulvar' daki en iyi düğün, Angeluzzi Corbo ailesi için bir şeref olmuştu. Lucia Santa kazandığı bu başarıyla yetinmedi; Gino belki Tuckahoe'nin uzak ormanlarında oturmaktan bıkan Caterina'ya kenti gezdirir diye pazar yemeğine Santini ailesini davet etti.

Piero Santini gibi bir insan uğradığı her hakarete değer verseydi kent sebilini taşımak için kontrat imzalıyamaz, dört kamyon sahibi olamazdı. Santini'ler hemen ertesi pazar yemeğe geldiler.

Lucia Santa elinden geleni yaptı. Pazar sabahı içine akıl sokabilmek, top oynamağa sokağa çıkmanın akıllıca bir iş olmadığını anlatmak için Gino'nun kafasına tahta kaşığı indirdi. Sonra ocağın başına geçip ancak Napoli kıralının ağzına lâyık bir sos yaptı, makarna yuğurdu. Yeşil salata için yoksul kızkardeşinin İtalya'dan yolladığı hemen hemen kutsal zeytinyağını açtı.

Yeni kurşuni rengi giysileri içinde Gino ile kırmızı ipekli elbisesi içinde Caterina yanyana

oturtuldular. Yaşlı kadınların sevgilisi olan Vincenzo iskambil kâğıtlarıyla fala bakarak tombul Sinyorita Santini'yi eğlendirdi. Salvatore ile Lena masayı toplayıp bulaşıkları yıkadılar. Sonunda Gino, annesinin öğütlediği üzere Caterina'ya sinemaya gitmek isteyip istemediğini sordu; daima saygılı bir çocuk olan Caterina izin vermesi için babasından yana baktı.

Piero Santini için bu korkunç bir andı. Kamyonlarını viski taşımaya verdiği, onları günlerle görmediği, ne olduklarını, ne yaptıklarını bilmediği zamanki gibi olmuştu. Şu anda da aynı acıyı duyuyordu. Ama çaresi yoktu; burası Amerika idi. Başıyla izin verdiğini belirtti; ama yine de, «geç kalmayın,» dedi, «yarın iş var.»

İki genç çıkarlarken Lucia Santa hoşnutlukla gülümsedi. Kazandığı zaferle sevinçliydi; çalışan Lena ile Salvatore'ye yağlı, düğüm düğüm lokmalar verdi. Piero Santini'nin şarap kadehini doldurdu, Sinyorita Santini'nin dirseğinin hemen yakınına bir tabak çörek koydu. Larry ile karısı kahve içmek için yukarı geldiler. Piero Santini ile Lucia Santa birbirlerine hoşnutlukla, içtenlikle baktılar; yakında akraba olacak kişilerin senli benlîliğiyle dedikodu ettiler. Ama daha aradan bir saat geçmemişti ki merdivenlerden ayak sesleri duyuldu ve içeri tek başına, yüzü yaş içinde gözleri heyecan dolu Caterina girdi. Tek bir kelime söylemeden masaya oturdu.

Hayret. Santini küfretti, Lucia Santa elle-

rini kavuşturarak dua etti. Ne olmuştu? Yoksa o **animale** Gino sokakta, ya da sinemanın içinde kızın ırzına mı geçmişti? Ne! Tanrı adına! Önce Caterina cevap vermedi, sonra Gino'yu sinemada bırakıp çıktığını fısıldadı, Gino onun görmek istemediği bir filmi seyrediyordu, hiç bir şey olmamıştı.

Ona kim inanırdı? Hiç kimse. Güzel dostluk ve neşe kaybolup gitmişti. Hava değişmiş ve konuşma buzlaşmıştı. Ama İsa'nın kutsal adı için ne olabilirdi ki? Ama Caterina'ya ne kadar ısrar edilirse edilsin esrarı açıklamadı, sonunda şaşkına dönen Santini'ler evlerine gittiler.

Angeluzzi-Corbo ailesi —Lucia Santa, Vinnie, Larry ile Louisa, ciddi yüzlü Sal ile Lena— masanın çevresinde birer yargıç gibi oturarak suçlunun ortaya çıkmasını beklediler. Sonunda Gino, dört saat filim seyretmekten yorgun ve bir kurt gibi aç merdivenleri uçar gibi çıktı, kapıdan içeri daldı ve masadakilerin itham edici bakışları karşısında birdenbire durdu.

Lucia Santa ayağa kalktı; ama sallanıyordu. Öfkesinden köpürüyordu ama çaresizdi. Gino'nun suçu neydi? «**Animale bestia,**» diye başladı, «zavallı kıza sinemada ne yaptın?»

Gözleri şaşkınlıktan kocaman kocaman açılan Gino, «hiç,» dedi.

Masumiyeti öylesine belliydi ki Lucia Santa onun deli olduğuna, kötüyü iyiden ayıramadığına karar verdi.

Kendine hakim olmaya çalıştı. Sabırla, sü-

kunetle, «niçin Caterina seni sinemada yalnız bırakıp geldi?» diye sordu.

Gino omuz silkti. «Bana tuvalete gideceğini söyledi. Paltosunu aldı. Geri gelmeyince benden hoşlanmadığını düşündüm, canı cehenneme dedim, ve filmi seyrettim. Anne, kız benden hoşlanmadıysa seninle babasının onu benimle gezmeye zorlamanızda ne mana var sanki? Zaten hep bir tuhaf davrandı... Konuşmadı bile.»

Larry olaya başını salladı acımaklı acımaklı. Annesine şakacı bir tavırla, «bak, Anne,» dedi, «eğer onun yerinde ben olsaydım şimdi bir kamyonumuz olmuştu bile.» Louisa küçümsemeyle burnunu çekti. Vinnie, «serseri,» dedi Gino'ya sevgiyle, «kızı seninle evlendireceklerdi.»

Artık bu olay aile içinde bir şaka olarak kabullenildi. Yalnızca meselenin özünü görebilen Lucia Santa gerçekten sinirlendi. Gino'nun kafasını **Tackeril**'le bir parça daha açıp akıl sokmayı düşündü; çünkü Gino gerçekten babası gibi deliydi.

Kızın kendisinden hoşlanmadığını nasıl bir koca aptal gibi söylüyordu; hem de erkeklik gururu zerre kadar incinmeden, hiç bir kin duymadan. Bu kendini beğenmiş oğlu için Caterina neydi? Ekmeğini ve geleceğini güven altına alacak zengin bir adamın kızı; güzel, kuvvetli iki bacağı, göğüsleri olan, bu serseri, işe yaramaz oğlundan çok üstün biri. Gino'nun umurunda değildi, ha? İnci gibi İtalyan kızının kendisini beğenmemesi umurunda değildi. Ne

sanıyordu kendini, İtalya kralı mı? Zavallı Caterina'nın ona nasıl yiyecekmiş gibi baktığını farketmediyse aptalın tekiydi. Ah, boşunaydı, boşuna; Gino tıpkı babasıydı; onun gibi korkunç bir geleceğin kurbanıydı. Lucia Santa haksız yere, sırf kendini tatmin etmek isteğiyle, Gino'yu dövmek için **Tackeril'e** sarıldı ama Gino, masum oldukları zaman bile kaçan gerçek suçluların içgüdüsüyle döndü, merdivenlerden aşağı adeta uçtu. İşte Lucia Santa için bir hayal daha yıkılıp gitmişti; aptalca ve gülünç olmasına rağmen göğsüne ilk nefret tohumlarının ekilmesine sebep oldu.

ON YEDİNCİ BÖLÜM

Tam yedi yıl Frank Corbo ailesini barış ve huzur içinde bıraktı. Oysa şimdi onları yeniden rahatsız etmek üzereydi. Ta Long Island' daki Pilgrim akıl hastanesinde son kurtuluş hareketine girişmeye karar vermişti. Ve karanlık bir gece yarısı demir parmaklıklı karyolasına gizlenerek kafasını çalıştırdı; yavaş yavaş, olağanüstü bir güçle onu koğuşun taş döşemesine fırlatıp atan ruhunun son kalıntısı olan küçücük kıvılcımı ebediyen azat eden beyin hücrelerine seslendi.

★

Telgraf geldiğinde Lucia Santa heybetli Teresina Coccalitti ile sabah kahvesini içiyordu. Ve bu korkunç kadın Lucia Santa'ya olan dostluğunu gösterebilmek için büyük sırlarından birini açıkladı. İngilizce okuyabiliyordu. Bu haber Lucia Santa'yı telgrafta yazılı olanlardan daha çok etkiledi. Bu kadın dünyaya karşı na-

sıl da silâhlanmıştı! Onun kurnaz bakışları karşısında insan yapmacık bir üzüntüye kapılamazdı.

Hayatı size bağlı olan birinin üzerinizde artık hiç bir acıma duygusu uyandıramaması ne korkunçtur. Kendi kendine karşı Lucia Santa gayet dürüsttü: Frank Corbo'nun ölümü içine bir rahatlık vermiş, bir gün onu yeniden kafesine sokmak zorunda kalacağı korkusundan kurtulmuştu. Frank Corbo'dan korkuyordu; çocukları hesabına kaygılanıyordu; Frank Corbo'nun yaşaması için gerekli olan fedakârlıklara katlanmayı gözü yemiyordu.

Daha da ileri gitti. Tanrı'nın bağışlayıcılığına sığındı; Kocasının ölümü omuzlarından korkunç bir yükü kaldırmıştı. Seyrek yaptığı ziyaretlerde onu demir parmaklıklar gerisinde görmek Lucia Santa'nın Tanrıya olan inancını öldürüyor, günlerle kendini toparlıyamıyordu.

Lucia Santa üzüntü duymuyordu; yalnızca büyük bir ferahlık vardı içinde. Üç çocuğunun babası olan erkek, akıl hastanesinde bulunduğu yıllar boyunca yavaş yavaş kalbinden silinmişti. Şu anda onu düşünüp üzülemezdi.

Şimdi Teresina; Onuncu Bulvar'da efsane haline gelen katı yürekliliğini gösterdi. Lucia Santa'ya doğru yolu gösterdi. Niçin kocasının ölüsünü ta oralardan New York'a getirecek, cenaze töreni için para ödeyecek, herkese kocasının çıldırarak öldüğünü ilân edecekti? Niçin bütün aile hastaneye gidip Frank Corbo'yu

orada gömmesinlerdi? Frank Corbo'nun bu ülkede ölüsüne saygı gösterisinde bulunacak bir akrabası yoktu. Yüzlerce dolar tasarruf edilmiş olacak, dedikodular bıçak gibi kesilecekti.

Bir Kraliçe bile böylesine soğukkanlı bir karara varamazdı.

Lucia Santa güzel bir akşam yemeği hazırladı; hazırladığı yemekler sıcak yaz günü için gerçekte çok ağır şeylerdi. Ve Angeluzzi -Corbo ailesi o akşam hep birlikte yemek yediler. Hiç kimse babanın ölümüyle derin, büyük bir üzüntüye kapılmamıştı. Hele Gino'nun ölüm haberini soğukkanlılıkla karşılayıp omuzunu silkmesi Anneyi çok şaşırttı. Salvatore ile Aileen'den babalarını hatırlamaları beklenemezdi, oysa babası akıl hastanesine gittiğinde Gino on bir yaşlarındaydı.

Yemeklerini yerlerken bir plân hazırladılar. Larry daha önce hastaneye telefon edip cenaze töreninin öğle saatlerinde yapılmasını, mezarın başına konmak üzere bir taş hazırlanmasını ayarlamıştı, Frank Corbo hastanenin mezarlığına gömülecekti. Patronunun büyük arabasını almıştı; Mr. di Lucca arabasını vermekte ısrar etmişti. Sabah saat tam yedide yola çıkacaklardı, yol uzundu çünkü. Akşam üzeri de eve dönmüş olacaklardı. Yalnızca bir tek iş günü kaybedilecekti. Octavia ile kocası, Lucia Santa'nın evinde, Octavia'nın eski odasında kalacaklardı. Lena bu gece yine annesiyle beraber yatacaktı. Herşey en ince ayrıntısına kadar düzenlendi.

Gino yemeğini çabucak yiyip temiz gömlek ve pantalon giydi. Kapıdan çıkarken annesi peşinden kaygıyla, «Gino, bu gece eve erken dön,» diye seslendi, «sabah saat yedide yola çıkacağız.»

«Peki, anne» dedi Gino. Merdivenlerden koşarak indi.

Larry sinirlenmişti. «Bu gece evde kalması gerektiğini bilmiyor mu?» diye sordu annesine.

Lucia Santa omuz silkti. «Her gece Hudson Sendikasına gidiyor. Züppelerle dolu kulübünün aslanı kesildi.»

Larry haklı olarak, «babasına olan saygısını bu şekilde gösteremez,» dedi «bir gece kulübün önünden geçtim; Gino ile arkadaşları kızlarla oynaşıyorlardı. Bu gece onun bu şekilde davranmasına izin vermiyecektin.»

Octavia'dan bir kahkaha koptu; Larry'nin ahlâkçı konuşmaları onu daima güldürürdü. «Senin konuşmaya hakkın var mı!» dedi, «o yaştayken kendi yaptıklarını bir düşünsene.»

Larry sırıttı, karısına baktı, Louisa çocukla meşguldü. «Aman, Octavia,» diye başladı; ve Sal'le Lena masayı toplarlarken aile tarihi, serüvenleri birer birer anlatılmaya başlandı. Norman Bergeron şiir kitabını açtı. Vinnie solgun yüzünü eline dayıyarak dikkatle dinledi. Lucia Santa bir kâse cevizle bir şişe şarap çıkardı. Teresina Coccalitti geldi; karşılarında yepyeni bir dinleyici bulunca Frank Corbo'dan söz ettiler. Octavia, «Vinnie'ye melek deyince onun çıldırdığını anladım...» diye anlatmaya

başladı. Yatma saatine kadar konuştular.

Ertesi sabah Lucia Santa, Gino'nun eve dönmemiş olduğunu gördü. Sıcak yaz gecelerinde sık sık eve gelmez, arkadaşlarıyla orda burda Allah bilir nelerin peşinde dolaşırdı. Ama bugün cenaze törenine geç mi kalacaktı? Gerçekten sinirlenmişti Lucia Santa.

Herkes kahvaltısını yapıp bitirdi, Gino hâlâ ortalıkta yoktu. En iyi giysisi, temiz beyaz gömleği ve kravatıyla birlikte yatağın üzerinde hazır duruyordu. Lucia Santa, Vinnie ile Larry'i yollayıp onu arattırdı. Arabayla 27'inci Sokaktaki Hudson Sendika Binasının önünden, bazan bütün gece kumar oynadıkları Dokuzuncu Sokaktaki şekerlemeci dükkânının yanından geçtiler. Gözlerinden uyku akan dükkân sahibi, Gino'nun bir saat öncesine kadar burada olduğunu, ama bir saat önce birkaç arkadaşıyla Paramount, Roxy, ya da Capitol sinemasına filim seyretmeye gittiklerini söyledi. Eve dönüp te haberi verdiklerinde Lucia Santa şaşırdı. «Evet, o halde gelemiyecek,» dedi.

Arabaya binerlerken köşeden onlara iyi yolculuklar dilemeye gelen Teresina Coccalitti çıktı. Her zamanki kara giysileri içinde esmer, solgun yüzü, simsiyah saçlarıyla gecenin bir parçası gibi duruyordu. Gino gelmediğinden arabada boş bir yer vardı, Lucia Santa onu da davet etti. Teresina bu şekilde şereflendirilmişti; kent dışında geçirilecek bir gün gerçek bir ziyafet olacaktı. Teresina Coccalitti bir saniye olsun duraksamadı. Arabaya bindi, Vinnie'nin

pencere yanındaki yerini aldı. Böylece Teresina Coccalitti Onuncu Bulvardaki arkadaşlarına Angeluzzi - Corbo ailesinin Frank Corbo'yu gömmek için nasıl Long Island'a gittiklerini, Gino'nun nasıl ortadan kaybolduğunu, öz babasının toprağın altına girmezden önce yüzüne bakmaktan kaçtığını anlatacaktı. Ve Lucia Santa'nın nasıl göz yaşı döktüğünü... «Bir gün gelecek,» dedi Teresina Coccalitti baykuşa benzeyen başını sallıyarak, «Gino cezasını çekecek. Annesinin kalbinde durmadan kanayan bir yara o.»

ON SEKİZİNCİ BÖLÜM

Lucia Santa Angeluzzi Corbo alacakaranlıkta dinlendi. Yuvarlak mutfak masasında oturmuş; serin akşam havasından yararlanmak için aşağı inecek gücü toplamaya çalışıyordu.

Gündüzün, hiç nedensiz, esrarlı denebilecek bir ıstıraba boğulmuş, ruhu; hayata olan bağlılığını çökerten şiddetli bir darbe yemişti. Boş, karanlık mutfağa, herkesten, herşeyden kaçarak gizlenmiş, sevdiği, aziz tuttuğu herşeyi görmez olmuştu. Kâbus görmiyeceği rahat bir uykunun özlemini çekiyordu.

Oysa dünyayı apansız kim terkedip giderdi? Lena ile Sal sokakta oynuyorlardı; Gino kentte; ormandaki vahşi bir hayvan gibi dolaşıyordu. Vincenzo, bir zamanlar Octavia'nın olan arka odada saat dört nöbetine uyandırılmak üzere derin derin uyuyordu. Torunları, Larry'nin çocukları, yataklarına yatırılmaları için onu bekliyorlardı; hasta, hayal kırıklığına uğramış Louisa'ya bir fincan kahve içirmeli, neşelendirilmeli, hayata olan güveni sağ-

lanmalı, mutluluk hülyalarının; her kadının bir gün yitirmesi mutlak genç kızlığın peri hikâyeleri olduğu öğretilmeliydi.

Lucia Santa başının; büyük, yuvarlak masaya doğru eğildiğinin farkında değildi. Bir an için yanağına değen serin muşamba içini rahatlandırdı; sonra bellekten başka herşeyin dinlenmeye çekildiği derin bir uyuşukluğun içine gömüldü. Düşünceleri ve kaygıları küçük dalgalar halinde birbirleriyle yarıştıkça yarıştı sonunda bütün bedenini olduğu gibi kaplıyarak titretti. Uyanıkken olduğundan çok daha fazla acı çekiyordu. Bağışlanması için sessizce ağladı.

Amerika, Amerika senin adına ne kadar çeşitli kemikler, etler ve kanlar oluşuyor? Artık çocuklarım konuştuğumda beni anlamıyorlar, ağladıkları zaman ben de onları anlamıyorum. Niçin artık sakalları çıkmak üzere olan, erkekliğin eşiğindeki Vincenzo ağlıyor? Lucia Santa onun yatağına oturmuş, çocukmuş gibi Vinnie'nin yüzünü okşamıştı. İşi vardı Vincenzo'nun, ekmeğini kazanıyordu, ailesi, evi ve başını dinleyebileceği bir yatağı vardı. Yine ağlıyor, «arkadaşlarım yok,» diyordu. Bunun anlamı neydi?

Zavallı Vincenzo, hayattan ne istiyorsun? Yalnızca yaşamak yeterli değil mi? **Miserabile, Miserabile,** baban sen doğmazdan önce öldü, onun hayali hayatını ebediyen gölgelendiriyor. Küçük erkek ve kız kardeşlerin için yaşa şimdi, sonra da karın ve çocukların için. Zaman

geçecek; yaşlanacak, herşey şimdi bana olduğu gibi sana da bir rüya gibi görünecek.

Oysa ona kaderin bir şeytan olduğunu söylemek asla doğru olmaz; Vincenzo ile Octavia, en iyi çocukları ama ikisi de mutsuz. Lorenzo ile Gino, bu iki alçak ona yalandan gülümsüyorlar, hayatlarını kendi istekleri gibi yaşıyorlardı, neden? Allah ve adalet nerde kalmıştı? Ah, ama onlar da acı çekeceklerdi; görünmez değildi onlar, kötüler kaderin kurbanı olurlar. Yine de onlar Lucia Santa'nın çocuklarıydı. Lorenzo'nun bir hırsız ve katil olduğunu fısıldıyan muhallebi çocukları yalan söylüyorlardı. Tıpkı Tanrı gibi.

Hayır. Onuncu Bulvardaki köylü babalar nasıl gerçek bir erkek değillerse, İtalyadaki babası da bu niteliklerden yoksunsa, Lorenzo da gerçek bir erkek olamazdı, kocalar; çocukların koruyucuları, ekmek yapıcıları, kendi dünyalarını yaratanlar, ailelerinin üzerinde yaşadığı toprağı koruyabilmek için, onları taşlaştıran hayatı ve kaderi kabul edenler gibi olamazdı. Lucia Santa'nın çocukları da asla bu güçlülükte yetişemiyeceklerdi. Ama Lorenzo ile ilişkisini kesmişti, ona karşı olan görevini yerine getirmişti, Lorenzo artık Lucia Santa'nın hayatının bir parçası değildi.

Rüyalarının çok derinlerinde gizli bir canavar kıpırdıyordu. Lucia Santa onun şeklini görmemek için uyanmak istiyordu. Karanlık mutfağında oturduğunu biliyordu ama düşünce ancak bir dakika sürdü; şimdi taburesini alıp

Bulvar'a inmek üzereydi. Yeniden serin muşambanın üzerine doğru düştü; canavar yükseldi, şekillendi.

«Tıpkı baban gibisin,» diyerek karşılamıştı en çok sevdiği oğlundaki isyankârlığı. Çocuğun katılmış bakışları evden çıkana kadar Lucia Santa'nın üzerinde olurdu. Oysa Gino asla kin tutmazdı. Ertesi gün sanki hiç bir şey olmamış gibi davranırdı.

Gerçek bir lânetti bu. Gino'nun da aynı mavi gözleri, esmer yüzü vardı. Tıpkı babası gibi içine kapanıktı; fazla konuşmaktan hoşlanmazdı; kendisine yakın olan kişilere karşı aynı ilgisizliği duyuyordu. Lucia Santa'nın düşmanıydı o; tıpkı daha önce babasının olduğu gibi; intikamcı bir duyguyla Gino'nun günahlarını düşündü; annesine bir yabancıymış gibi davranıyor, onun emirlerine boyun eğmiyordu. Annesini ve aile adını lekeliyordu ama hayat ona gerekli dersi verecekti. Vincenzo ekmek parasını kazanmak için çalışırken bütün gece sokaklarda dolanmaya, bütün gün parkta oynamaya ne hakkı vardı? Nerdeyse on sekiz yaşına basacaktı, ebediyen bir çocuk olarak kalamıyacağını öğrenmesi gerekiyordu artık. Ah, bunu bir öğrenebilse.

Lucia Santa uykusunda canavarın güldüğünü duydu. Bu küçük suçlar neydi? İtalya'da bile bencilce davranışlardan zevk alan evlâtlar vardı. Ama Lucia Santa'nın asla sitem etmediği, Gino'nun asla acısını çekmediği bir suçu vardı; öz babası toprağın altına girmezden önce onun

yüzüne bakmayı reddetmişti.

Işık, mutfağı bir sel gibi kapladı, Lucia Santa kapıya yaklaşan adım sesleri duydu ve lânet dolu sözleri söylemezden önce uyandığını anladı. Minnetle başını kaldırınca kızı Octavia'yı gördü. Gino üzerine o korkunç kelimeleri asla söylememiş, hepsinden çok sevdiği oğlu Gino'yu dipsiz kuyuya atmamıştı.

Octavia gülümsedi. «Anne, öyle inliyordun ki sesini ikinci kattan duydum.»

Lucia Santa içini çekti. «Kahve yap,» dedi, «bu gece evimde oturmak istiyorum.»

Kaç binlerce gece ikisi mutfakta karşılıklı oturmuşlardı?

Yatak odalarına açılan ara pencereden küçüklerin soluk alıp verişlerini dinlemişlerdi hep. Gino çok eskiden beri bir başbelâsıydı. Octavia için burdaki herşey bildikti. Köşede; dikiemesine, hazır duran ütü tahtası; katedral şeklindeki büyük radyo; içine tabak çanak, peçete, düğme ve parçalık bezler konulan küçük dolap.

İçinde yaşanılan, yemek yenilen ve çalışılan bir odaydı bu. Octavia odasının özlemini çekiyordu. Onun Bronx'daki tertemiz apartmanında üzeri porselen kaplı, krom sandalyeli bir masası vardı. Bulaşık yıkanan yer duvar gibi bembeyaz, lekesizdi. Burada hayatın artıkları, döküntüleri vardı. Yemek yendikten sonra mutfak zeytinyağı ve makarna salçasıyla kirlenen büyük çanaklar ve bir banyo küvetini doldu-

racak çokluktaki tabaklarla bir savaş yerine dönerdi.

Lucia Santa hareketsiz oturuyordu; yüzü, tıknaz bedeninin her hattı korkunç bir ruh yorgunluğunu ortaya koyuyordu. Çocukken annesinin bu hali Octavia'yı korkuturdu; ama şimdi bu halin geçeceğini, sabahleyin annesinin esrarlı bir şekilde taptaze uyanıp kalkacağını biliyordu.

Yalnızca ilgisini göstermek için, «kendini iyi hissetmiyor musun, anne?» diye sordu, «Dr. Barbato'yu getirteyim mi?»

Lucia Santa gösterişli bir acıyla, «beni hasta eden çocuklarım, hayatım,» dedi. Oysa bu sözleri söyleyince neşelendi. Yüzüne renk geldi.

Octavia gülümsedi. «Biliyor musun,» dedi, «en çok bunu özledim; beni durmadan lânetlemeni.»

Lucia Santa içini çekti. «Sana asla lânet etmedim. Çocuklarımın en iyisi sensin. Ah, bu hayvanlar da senin kadar olabiiseler.»

Annesinin duygululuğu Octavia'yı telâşlandırdı. «Anne,» dedi, «sanki çocukların çok kötüymüş gibi konuşuyorsun. Larry sana her hafta para veriyor. Vinnie haftalığını koyduğu zarfı sana açmadan getiriyor. Gino ile küçükler her türlü belâdan uzak duruyorlar. Allah aşkına başka ne istersin Tanrıdan?»

Lucia Santa'nın bedeni dikleşti ve bıkkınlığı gözle görülür şekilde azaldı. Aslında ciddi bir konuşma olan bir kavgaya kendini hazırlar-

ken sesi güçlendi. İtalyanca, «Lorenzo, en büyük oğlum,» dedi alaylı alaylı, «her hafta bana on dolar veriyor; bana, annesine, babasız küçük erkek ve kız kardeşlerini beslemem için. Oysa düşüp kalktığı küçük orospular kazandığının çoğunu alıyorlar. Zavallı karısı onu bir gün yatağında uyurken öldürecek. Ve duruşmada gelinim aleyhine bir tek söz söylemiyeceğim.»

Octavia mutlulukla güldü. «Sevgili Lorenzon ha? Ah, anne öyle iki yüzlüsün ki. Şimdi Lorenzo on dolarla çıka gelse ona sanki kıralmış gibi davranırsın.»

Odalardan doğru adım seslerinin geldiğini duydular. Sonra Vinnie uyku mahmurluğu içinde mutfağa girdi. Üzerinde yalnızca pantolonu ve atleti vardı.

Vinnie kısa boylu, güçlü bir erkek olmuştu; bedeni etli olmadığından kemikli ve zayıf görünüyordu. Yüzü esmer ve hasta gibiydi. İnceden bir de sakalı vardı. Çıkıntılı yüz hatları, kalın dudakları ve iri burnu yüzünden sert ve ateşli bir görünüşe sahip olması gerekirdi ama iri, kara gözleri garip bir şekilde savunmasızdı; üstelik çok seyrek gülümserdi. Octavia için herşeyden daha kötü olanı, Vinnie'nin kişiliğinin değişmesiydi. Vinnie'de daima insanın hoşuna giden tatlı bir şeyler vardı, tümüyle doğal bir şekilde düşünceli ve saygılı bir çocuktu. Oysa şimdi, annesine karşı saygılı olmasına rağmen alaycı bir şekilde yakınmaktan da geri kalmıyordu. Octavia onun herkese canınız cehenneme demesini yeğ tutardı doğrusu.

Vinnie onu hayal kırıklığına uğratmıştı. Acı acı bu düşüncesini bir yere bağlamak istedi. Hepimiz öyle değil miyiz? Bronx'daki apartmanda yalnız başına kitap okuyarak, yazarak kendisini bekleyen kocasını düşündü.

Vinnie uykunun verdiği bir öfkeyle homurdandı. Sesi erkekçe olmasına rağmen yine de çocukça ve şımarıktı: «Anne, niçin beni uyandırmadın? Sokağa çıkacağımı söyledim sana. İşe gidecek olsam beni zamanında kaldırmasını bilirdin.»

Octavia sert bir tavırla, «annem uyuya kalmış,» dedi, «sizin gibi canavarlara bakmayı sen eğlence sanıyorsun galiba.»

Lucia Santa, kızına döndü. «Niçin öfkeni Vinnie'den çıkarıyorsun? Bütün hafta boyunca eşek gibi çalışıyor. Kız kardeşini ne zaman görüyor ki? Gördüğü zaman da azar işitiyor. Gel otur, Vincenzo, belki de ablan sana söyliyecek tatlı bir söz bulur.»

Octavia öfkeyle, «Anne öylesine iki yüzlüsün ki,» dedi. O anda Vinnie'nin yüzünde gördüğü bir şey susmasına sebep oldu. Başlangıçta, anne Octavia'yı azarladığında Vinnie'nin yüzünde kendisini beğenmişçesine hoşnut bir anlam belirmiş, annesinin kendisini savunmasını acı uyandıran bir minnetle karşılamıştı. Ama Octavia gülünce Vinnie birdenbire annesinin kendisine dalkavukluk ettiğini anlamıştı. Bu kadar kolayca teselli bulması karşısında Octavia ile beraber kendisine ve annesine acı acı gülümsedi. Kahve içtiler; konuşmalar ne kadar se-

vimsiz olursa olsun yakın aile bağları onları sıkılmaktan koruyordu; uzun süre ordan burdan konuştular.

Octavia, Vinnie'nin yüzünde sakin bir anlamın belirdiğini gördü ve kardeşinin tatlı kişiliğini hatırladı. Vinnie gülümsedi, daha sonra Octavia'nın terzihane üzerine anlattıklarına güldü, demiryollarındaki işiyle ilgili hikâyeler anlattı. Ve Octavia kardeşinin kendisini ne kadar çok özlediğini, evlenmesinin aile düzenini nasıl bozduğunu anladı, ne için? Ah, ne için olduğunu biliyordu Octavia. Evliliğin gerektirdiği şeyi özlüyor, bedeni insanı yakıp tüketen ihtirasın gücüyle kabarıp iniyordu; şimdi bu duyguyu bir zamanlar yaptığı gibi küçümseyemezdi ama yine de mutlu değildi.

Şu anda, kocasıyla olamadığı kadar mutluydu; küçük erkek kardeşinin yüzündeki yalnızlığı ve acıyı silip süpürmüş olduğu için mutluydu. Vinnie için pek çok şey yapmak istemiş, hiç bir şey yapamamıştı, niçin? Bedeninin istekleri, yenemiyeceği kadar güçlü çıkmış ve korkularını gideren nazik bir koca bulmuştu. Allaha şükür çocukları olmıyacaktı; o ve kocası yoksulluktan kurtulup daha iyi bir hayata kavuşacaklardı. Octavia'yı bir gün mutluluk bekliyordu.

Vinnie giyininee Octavia ile Lucia Santa ona, bir ailenin kadınlarının genç erkekleri için duydukları sevgiyle baktılar. İkisi de Vinnie'nin caddeden aşağı çalımla yürüdüğünü, kızların akıllarını başlarından aldığını hayâl ediyorlar-

dı. Geceyi eğlenerek geçireceğini, arkadaşlarının arasında bir prens gibi sevilip takdir edileceğini kabulleniyorlardı; çünkü annesiyle ablası onu bir prens sanıyorlardı.

Vinnie mavi serj takımını giydi, kırmızılı mavili süsleri olan kravatını taktı. Saçlarını suyla ıslattı, taradı.

Octavia, «kız kim?» diye takıldı ona, «niçin onu eve getirmiyorsun?» Anne yumuşak bir tavırla, «inşallah iyi bir İtalyan kızı seçmişsindir. Dokuzuncu Bulvardaki İrlandalı sokak süprüntülerinden biri değildir.»

Vinnie sanki ayakları dibine bir düzine kız serilmiş gibi hoşnutlukla, gururla gülümsedi. Oysa kravatını bağlarken aynada gördüğü yüzü karardı, çatıldı.

Ailenin kendisini övmesine, «Ah, Vinnie ailenin sessiz çocuğudur, esrarengiz kişisidir, ona dikkat etmek gerek. Kimbilir kaç tane kız arkadaşı vardır,» gibi sözlere alışıktı. Onların takdirleri karşısında gerekli tavrı takınmaktan kendini alamazdı. Ama böyle şeylere nasıl inanıyorlardı? Tanrı aşkına, öğleden sonra saat üçten gece yarısına kadar bütün hafta çalışıyordu. Kızlarla nerede buluştuğunu sanıyorlardı? Kendi yaşında erkek arkadaşları bile yoktu; yalnızca dört yıldır birlikte çalıştığı erkekleri tanıyordu. Çabucak, homurdanarak evden çıktı.

Lucia Santa içini çekti. «Gece geç vakit nereye gider bu?» diye sordu, «ne biçim insanlar arkadaşları? Buluştuklarında ne yapıyor-

lar? Ondan yararlanmaya kalkışacaklar, Vinnie çok saf.»

Octavia sandalyesine rahatça kuruldu. Önünde bir kitabın bulunmasını, koridorun sonundaki odada duran karyolasını özlüyordu. Oysa uzaklarda, sessiz, tertemiz evde kocasının o dönünceye kadar uyumayacağını biliyordu. Halı döşeli, pencereleri perdeli oturma odasında okuyup yazacak ve Octavia'yı acımayla karışık bir sevgiyle karşılayacak, «ailenle iyi vakit geçirdin mi?» diye soracaktı. Sonra Octavia'yı onları birbirlerine yabancı kılan hüzünlü dolu bir nezaketle öpecekti.

Lucia Santa, «çok geç kalma,» dedi, «serserilerin sokaklarda kol gezdiği bir zamanda metroya binmeni istemem.»

«Zamanım var,» dedi Octavia, «seni merak ettim. Belki de birkaç gece burda kalıp çocuklara baksam iyi olur, sen de dinlenirsin,»

Lucia Santa omuz silkti. «Kocana iyi bak. Yoksa dul kalır, annenin çektiklerini çekersin.»

Octavia neşeyle, «o zaman ben de dosdoğru buraya gelirim,» dedi, ama Lucia Santa'nın kendisine ciddiyetle, araştıran bakışlarla, sanki söylediği şaka değilmiş gibi baktığını farketti.

Anne kızının duygularının incindiğini sezdi. «Beni kötü bir zamanda uyandırdın. Rüyamda o iblis oğlumu lânetlemek üzereydim,» dedi.

Octavia alçak sesle, «unut bunu artık, anne,» dedi.

«Hayır, asla unutmıyacağım.» Lucia Santa elini gözlerine götürdü. «Eğer Allah varsa,

Gino yaptıklarının cezasını çekecektir.» Başını önüne eğdi ve sonsuz bir bıkkınlık bütün bedenini ve yüzünü kapladı.» O halde Frank Corbo yeryüzünde bir hiçti, bir hiç uğruna acı çekti ve cehennemde yanacak. Sen de Gino'yu eve bir tek sitemli söz söylemeden, dayak atmadan kabullenmemi istedin. Bizim duygularımıza asla aldırış etmedi. Başına korkunç bir şeyin geldiğini, babası gibi aklını kaçırdığını sanmıştım ama sakin bir tavırla eve döndü, bizimle konuşmaktan kaçındı. Öfkemi yutmak zorunda kaldım, boğulacak gibi oldum. Nasıl bir hayvan, nasıl bir canavar bu oğlan? Babasının ve kendisinin üzerine dünyanın nefretini çekiyor, sonra da utanmadan eve dönüp rahatlıkla yiyip içiyor, uyuyor. Benim oğlum o ama rüyamda bile ona lânet ediyor, ölmüş görüyorum».

Octavia annesine haykırdı: «Aptal! Aptal! Aptal!» yüzü öfkeyle karmakarışık olmuştu. «Üvey babamın cenazesine gittim ve ondan nefret ettim. Ne yani? Sen de gittin ama bir tek damla göz yaşı dökmedin. Ölmezden önce bir yıl hastaneye gidip onu ziyaret bile etmedin.»

Bu sözler iki kadını da sakinleştirdi. Kahvelerini yudumladılar. Octavia, «Gino iyi olacak,» dedi, «akıllı bir çocuk? Belki de önemli bir kişi olur.»

Lucia Santa nefretle güldü. «Ah, evet, bir serseri, bir katil olur. Ama bir tek şey asla olamayacak, dürüst bir çalışmayla, alnının teriyle kazandığı haftalığını bir zarfa koyup ge-

tirecek namuslu bir işçi?»

«Bak, işte bunun için çok sinirleniyorsun, çünkü Gino okul saatlerinden sonra çalışmıyor, para kazanmıyor diye kızıyorsun. Çünkü bu evde sözünü geçiremediğin tek kişi o.»

«Bir insan annesinin sözünü dinlemedikten sonra kiminkini dinler?» diye sordu Lucia Santa, «yoksa onun hep başına buyruk yaşıyacağını mı sanıyorsun? Kendisi öyle sanıyor. Hayatının sonuna kadar başkalarının sırtından geçinecek, öyle mi? Ama olmaz ki. Hayatın ne olduğunu, güçlülüğünü farkedince ne yapacak? Hayattan çok şey bekliyor, hayatın olanca tadını çıkarmaya bakıyor. Onun yaşında ben de öyleydim ve bunun çok acısını çektim. Hayatın ne olduğunu benden öğrenmesini istiyorum, yabancılardan değil.»

«Anne, yapamazsın bunu.» Octavia durakladı. «Sevgili Larry'ine bak bir kere, ona nasıl emek verdin, şimdi o uydurma sendika için para toplayan gangster taslağı bir şey oldu.»

«Ne söylüyorsun sen?» dedi Lucia Santa. Eliyle nefret dolu bir işaret yaptı. Larry küçük kardeşlerine bile el kaldırmaz, onları dövmeye yanaşmazdı. Çok yufka yüreklidir Larry.»

Octavia başını sallıyarak ağır ağır, «anne, öyle zeki ve anlayışlısın ki. Nasıl bu kadar aptal olabiliyorsun?»

Lucia Santa dalgın dalgın kahvesini yudumladı. «Ah, Larry hayatımdan çıktı zaten.» Octavia'nın başını çevirdiğini görmedi. Konuşmasını sürdürdü. «Beni çileden çıkaran Gino.

Dinle şimdi. Eczanedeki o güzelim işte iki gün çalıştı. İki gün. Başkaları bir işte elli yıl çalışır, benim oğlumsa iki gün.»

Octavia güldü. «İşten atıldı mı, yoksa kendisi mi çıktı?»

«Ah, sen de buna gülüyorsun, ha? Attılar tabii. Okul dönüşü futbol oynamış, işe sonra gitmiş, Kendisi gidinceye kadar eczanenin kapanacağını düşünmüş; **padrone**'nin dükkânda kalıp işe kendisinin devam edeceğini aklına bile getirmemiş. Hayır, sevgili Gino'muz işte bir hafta olsun çalışamadı.»

«Onunla bir konuşayım,» dedi Octavia, «eve ne zaman geliyor?»

Lucia Santa omuz silkti. «Kim bilir? Bir kral istediği saatte gelir, gider. Söyle bana, bu züppeler sabahın üçlerine kadar ne konuşurlar? Bir gün pencereden baktım; Gino'nun merdivenin basamaklarında oturmuş durmadan konuştuğunu gördüm, bir kocakarıdan daha düşük çenesi.»

Octavia içini çekti. «Ne bileyim,» dedi. Gitmeye hazırlandı. Lucia Santa kahve fincanlarını kaldırdı. Sevgi gösterisi, vedalaşma olmadı. Sanki Octavia bir ziyarete gidiyordu da geri dönecekti. Lucia Santa kızını gözleriyle olsun koruyabilmek için pencereye gitti, Onuncu Bulvar'dan tünele dönünceye kadar arkasından baktı.

ON DOKUZUNCU BÖLÜM

Pazartesi akşamları Vinnie Angeluzzi izinliydi. Bedenini, hayatının yoksulluğuna karşılık mükâfatlandırdığı akşamdı.

Annesiyle ablasının takılınaları onu utandırmıştı; bir kadınla yatabilmek için beş dolar ödüyordu. Bundan utanıyordu, çünkü başarısızlığının başka bir örneğiydi. Genç kızları baştan çıkartan Larry'i azarlayan annesinin sesindeki gizli gururu hatırlıyordu. Şimdi yapacağı şeyi bilseler annesi de, Octavia da ondan tiksinirlerdi.

Vinnie okulu bıraktığından beri demiryollarında öğleden sonra saat dörtten gece yarısına kadar çalışıyordu. Hiçbir partiye gitmemiş, hiç bir kızı öpmemiş, yaz gecelerinin sessizliğinde hiç bir kızla konuşmamıştı. Tek izinli günü pazartesiydi. Ve haftanın bu gecesinde yapılabilecek bir şey yoktu Üstelik utangaçlığı işleri daha güçleştiriyordu.

Böylece Vinnie hakkına razı oldu ve adamlarının barlarda dolaşarak olur olmaz kadın-

larla düşüp kalkmalarını istemeyen şefinin öğütüne uyarak saygı-değer bir randevu evine gitti. Bazan şefin kendisi de gelirdi.

Bu iş için bütün işçiler sanki iş aramaya gidiyorlarmış gibi tertemiz giyinirlerdi. Takım elbise, palto giyer, kravat takar, haftanın yedinci, dinlenme günü için gerekli kılığa bürünürlerdi. Vinnie siyah fötr şapkasını giyerdi; içlerinde en genci oydu. Diamond Jim'in barında buluşurlardı. Viski ısmarlarlar, arkadaşlardan biri emreder gibi, «bu gece benim sıram,» diyerek tezgâhın üzerine para bırakırdı. Her biri birer kadeh içki ısmarladıktan sonra iki sinemaların neon ışıklarıyla pırıl pırıl aydınlık olan 42'inci sokağa çıkarlardı. Bu saatte sokak öylesine kalabalık olurdu ki, sanki ayrı düştükleri takdirde uçup gideceklermiş gibi birbirlerinden ayrılmamaya çalışırlardı. 42'inci Sokak boyunca yürürlerken dimdik duran boyalı kartonlar üzerinde çıplak siluetleri neon ışıklarıyla aydınlatılmış kadın resimlerinin önünden geçerlerdi.

Ağırbaşlı, dört katlı, o çıplak kadın resimlerinin gerisine saklanmış bir oteldi. Girişten sonra hemen asansöre gelirlerdi. Buradan yalnızca kendileri gibi kişiler geçerlerdi. Asansörcü onlara göz kırpar, en üst kata çıkarırdı. Sonra hep birlikte halı döşeli koridordan geçerek bir kapıya gelirler, asansörcü parolayı fısıldar, birer birer içeri girerlerken onları dikkatle incelerdi.

Burası pek çok küçük deri sandalyelerin

bulunduğu iki yatak odalı bir dairenin oturma odasıydı. Genellikle sırasının gelmesini bekleyen biri bulunurdu. Mutfak diye kullanılan girintide kahvesini içen ve trafiği düzenleyen bir kadın otururdu. Duvardaki raflarda viski şişeleri ve bardaklar vardı. İçki isteyen buraya gider, bir dolar verirdi, ama genellikle işler içki içmeye zaman bırakmıyacak kadar süratli olup biterdi. Bu kadının müşterilerle pek alış-verişi yoktu; daha çok kendi dünyasının muhafızı gibiydi.

İşte Vinnie'nin daima hatırladığı bu kadının yüzüydü, yatak odalarında çalışan kadınları asla hatırlamazdı. Kısa boylu, gür siyah saçlıydı. Yaşını tahmin etmek imkânsızdı ama bu türlü bir ticaret için yaşı çoktan geçmişti, onu insan dışı gösteren yüzü ve sesiydi.

Sesi bazı orospularda görülen türden kaba, ve kalındı; sanki vücudunu kaplayan hastalıklı meniler ses tellerini çürütmüşlerdi. Büyük bir irade çabasıyla konuşabiliyordu. Vinnie'nin tecrübesiz, genç bakışlarına kötülüğün maskesi gibi geliyordu. Dudakları kalın, şekilsizdi; fırlak dişlerinin üzerine sımsıkı kapalı dururdu. Yanaklarıyla çene kemikleri kalın, sarkıktı; ama burnu doğadan daha da gizemli birşeyle dikleşmişti, gözleri bir çift kömür parçası gibi kara ve ruhsuzdu. Bütün bunların gerisinde, her kelimesinde ve davranışında hiç kimse ve hiç bir şey için bedensel bir yan hissetmediğini belirten bir şeyler vardı. Cinsiyetsizdi o. Yanınızdan geçerken başını köpekbalığı gibi dikleş-

tirirdi. Bir keresinde kadın yanından geçerken Vinnie sanki bedeninden bir parça et koparacakmış gibi geri çekilmişti. İşini bitiren yatak odasından çıkınca, «kadın parmağıyla, sırası gelen erkeği işaret ederdi. Ama önce yatak odasının kapısını aralayıp, «tamam mı şekerim?» diye seslenirdi içeriye. Bu sesi duymak Vinnie'nin kanını dondururdu.

Ama gençti Vinnie. Yatak odasına girince kanı yine alev alev akmaya başlardı. Daima aynı olan kadının boyalı yüzünü görmezdi bile. Lambanın ölgün ışığı kadının boyalı dudaklarının, yanaklarının, pudranın altından bile parlayan burun kemiğinin, ölümcül, sapsarı yanakların ve yeşil göz çukurlarının üzerinde parlardı.

Daha sonra olanlar Vinnie'yi daima utandırırdı. Kadın odada onu sıcak dolu bir leğenin yanına götürürdü. Vinnie ayakkabılarını, çoraplarını, pantolonunu çıkarır, kadın onun özel yerlerini dikkatle inceliyerek yıkardı.

Sonra onu odanın öteki köşesindeki yatağa götürürdü; Vinnie'nin üzerinde hâlâ gömleği, kravatı olurdu. Heyecanlandığı bir gece bunları da çıkartmaya kalkmış, kadın, «yok, yok,» demişti, «bütün gecemi sana verememem.» Ve kadın sabahlığını çıkartarak yarı aydınlıkta çırılçıplak kalırdı.

Kırmızıya boyanmış meme uçları, kat kat yağ içindeki yuvarlak karın, düzgün siyah üçgen ve bol bol pudralanmış kasıklar amaca hizmet ederlerdi. Orospu, sabahlığını atıp çıplak-

lığını ortaya koyunca Vinnie'nin kanı beynine öyle bir hücum ederdi ki gecenin geri kalan kısmında hep başı ağrırdı.

Birbirlerini kucaklamaları resmi, ciddi bir pantomimdi; kadın çarşafların üzerine uzanır, Vinnie üzerine doğru gider, dizlerinin üzerine çökerdi.

Kendini kaybederdi Vinnie. Et; kendisininkine dayanmış sıcacık, yumuşak et; eriyen mum; ılık, gevşek, yapışkan kansız et. Vinnie'nin bedeni, apayrı bir doku, o etin damıttığı şeyin içine girer, gömülürdü. Uzanmış, gergin bedeni kendini, kemiklerinin olanca ağırlığıyla ezilen o mumun üzerine damgasını bırakırdı. Kör edici birandan sonra özgürlüğüne kavuşur, ölümden kurtulurdu.

Hepsi bu kadar. Bekleyen arkadaşlarının yanına döner ve hep birlikte bir Çin yemeği için lokantaya, sonra da sinemaya, ya da bowling oynamaya giderler, geceyi Otomot'ta içtikleri birer fincan kahveyle sona erdirirlerdi. Arkadaşlar nişanlandıkları, ya da birer sevgili buldukları zaman bile buraya gelmemezlik etmezlerdi; yalnızca sevdikleri kızların, ya da nişanlılarının yanına dönmek için eğlenceyi kısa keserlerdi.

Vinnie için bu düzen yediği yemek, içinde yattığı yatak, kazandığı para ölmemek için gerekli olan hayatın bir parçasıydı. Ama zaman gelip geçtikçe kendini çevresindeki dünyadan ve insanlardan uzaklaşmış, ayrılmış gibi hissetmeye başladı.

YİRMİNCİ BÖLÜM

Amerikayı ve Amerikan rüyasını lânetleyen o sefil kişiler neredeydi? Avrupa'da savaş sürüp gider, İngilizler, Fransızlar, Almanlar ve hattâ Mussolini insanları öldürmek için milyonlar sarfederken kentin batı duvarı boyunda oturan İtalyanların cepleri para doluydu. Korkunç Mali Kriz sona ermişti; hiç kimse bir lokma ekmek için dilenmek zorunda değildi. Long İsland'da satın alınacak evler için plânlar hazırlanıyordu.

Doğruydu, insanların birbirlerini öldürmesi için yapılan çalışmalardan kazanılan paraydı bu. Avrupa'daki savaş ortaya çeşitli çalışma alanları çıkarmıştı. Savaş çıkmasını isteyen cüretkâr kişiler böyle konuşuyorlardı. Oysa başka hangi ülkede yoksullar dünyanın talihsizliklerinden yararlanarak zengin olabilirler?

Onuncu Bulvar'da oturan Sicilyalı, Napolili İtalyanlar Mussolini'nin savaşı kazanıp kazanmamasıyla ilgilenmiyorlardı. Doğdukları ülkeyi asla sevmemişlerdi, onlar için hiç bir anla-

mı yoktu. O ülkenin yöneticileri yüzyıllardan beri babalarının, kendilerinden önce de dedelerinin en korkunç düşmanı olmuşlardı. Zenginler yoksulların yüzlerine tükürmüşlerdi. Romalı pezevenkler ve Kuzeyliler kanlarını emmişlerdi. Burada, Amerika'da güvenlik içinde olmak ne büyük şanstı.

Yalnızca Teresina Coccalitti hayatından hoşnut değildi. Artık bu iyi zamanlarda oğlanlarının bir işte çalışmadıklarını iddia edemezdi, bu yüzden de yardım parası kesilmişti. Şimdi çevrede gizliden gizliye dolaşıyor, büyük torbalarla şeker, teneke teneke yağ ve metrelerle kumaş satın alıyor, Lucia Santa'ya gizemli bir tavırla, «bir gün gelecek,» diyordu. «evet, bir gün gelecek...» Ama sözünün sonunu getirmeden dudaklarını sımsıkı kapatıyor, başka bir şey söylemiyordu. Ne demek istiyordu? Evet, asker toplanıyordu ama Onuncu Bulvar'dan yalnızca bir tek delikanlı çağrılmıştı askere. Önemli bir şey değildi.

Lucia Santa, Coccolitti'nin sözleri üzerinde duranmıyacak kadar meşguldü. Evlerin üzerine altın yağıyordu sanki. Çocuklar okul paydosundan sonra çalışıyorlardı. Sal ile Lena Dokuzuncu Sokakta açılan yeni Eczanede çalışmaya başlamışlardı. Vinnie haftada yedi gün çalışıyordu. Avrupa'dakiler birbirlerini istedikleri kadar boğazlasınlardı. Lucia Santa'nın doğduğu İtalyan köyü öyle küçük, toprakları öyle değersizdi ki akrabalarından hiç biri tehlikede olamazdı.

Yalnızca Gino alçağı çalışmıyordu. Ama bu

da tembellik edeceği son yaz tatiliydi. Ocak ayında okuldan mezun olacak ve artık çalışmamak için ortaya çeşitli nedenler atamıyacaktı. Eşten, dosttan ona iş bulmalarını rica etmenin anlamı yoktu. Lucia Santa bunu denemiş ve Gino daima işten atılma çaresini bulmuştu.

Yine **Mascalzone**'nin, yapabileceği bir şey vardı. Vinnie yemek çantasını unutmuştu. Gino yemeğini götürebilirdi ona. Lucia Santa, elinde beyzbol sopası ve eldiveniyle geçmeye çalışan Gino'nun yolunu kesti. «Bunu kardeşine götür,» diyerek yağlı kahverengi torbayı uzattı. Gino'nun torbayı elleri yağlanmasın diye dikkatle tutuşu karşısında gülmekten kendini alamadı. Ne kadar mağrurdu bu çocuk, ekmeklerini alınlarının teriyle kazanmayan bütün insanlar gibi.

«Geç kaldım, anne,» dedi Gino yemek torbasını görmezlikten gelerek,

«Neye geç kaldın?» diye sordu Lucia Santa sabırsızlıkla, «evlenmeye mi? Bu hafta kazandığın bütün parayı bankaya yatırmıya mı?»

Gino içini çekti. «Anne, Vinnie lokantadan yiyecek bir şey alır.»

Bu kadarı da fazlaydı artık. Lucia Santa acı acı, «kardeşin senin için canını veriyor, ne parkta oynuyor, ne de koşuyor,» dedi. «Onu hiç gezmeye davet etmiyorsun. Ama ekmek parası da kazanmıyorsun. Vinnie çok yalnız. Bir yüz karasısın sen. Git beyzbol oyna, arkadaşlarınla eğlen. Ben götürürüm yemeği.»

Utanan Gino torbayı aldı. Annesinin bakışlarının zaferle aydınlandığını gördü ama aldırış

etmedi. Vinnie için gerçekten bir şeyler yapmak istiyordu.

Onuncu Bulvar'dan 37'inci Sokağa, oradan da On Birinci Bulvar'a yürüdü. Ağır yaz havasında hareket eden bedeninin özgürlüğü hoşuna gidiyordu. Daha küçükken uçup uçamıyacağını anlıyabilmek için iri adımlar atarak zıplardı ama şimdi bunu yapamıyacak kadar büyümüştü. İş yerine varmazdan önce kahverengi, torbayı havaya fırlattı ve torba yere düşmeden önce koşup kaptı.

Demir parmaklıklı asansörle yapının üst katlarına çıktı. Kurşuni rengi, kirli bir tulum giymiş, olan asansörcü, bazı yaşlı kişilerin gençlere duydukları gizemli bir nefretle kapıyı açtı. Ve Gino yapının öteki ucuna kadar uzanan bir büroya girdi.

Bir kâbustu bu; bir insanın rüyasında bir gün içinde yatıp kalkacağını gördüğü bir hapisane hücresine benziyordu. Üzerlerinde hesap makinelerinin bulunduğu sıra sıra masalar vardı. Bu makineleri çalıştıranlar beyaz gömlek, yelek giymiş, kravat takmışlardı. Vinnie'den daha yaşlıydılar. Makineler insanı sağır edercesine çalışıyorlardı. Her masada sarı ışıklar saçan bir lamba vardı. Yazılı kâğıtlarla dolu bir masa hariç büronun geri kalan bölümü karanlıktı. Bu masada Gino'nun şimdiye kadar gördüğü en renksiz, sarı yüzlü adamı kocaman bir lambanın ışığında kâğıtları tasnif ediyordu. Hiç kimseden ses çıkmıyordu. Dışardaki güneş ışıklarının burda izi bile yoktu. Sanki bu insan-

lar yapının çukurunda manevra yapan marşandizlerin gürültüsünün içine canlı canlı gömülmüşlerdi. Gino çevresine bakındı; sonunda Vinnie'yi gördü.

Vinnie yelek giymemiş tek kişiydi; üzerinde birkaç gün değiştirmek gereğini duymadan giyebileceği renkli bir gömlek vardı. Lambanın sarı ışığının altında saçları nemli gibi görünüyordu. Gino onun diğerlerinden daha ağır çalıştığını ve kendini tümüyle işine vermiş olduğunu gördü.

Birdenbire Vinnie başını kaldırdı ve anlamsız bir bakışla Gino'ya baktı. Bir sigara yaktı. Gino hayretle Vinnie'nin kendisini göremiyeceğini anladı; diğerleri de göremezlerdi. Onların dünyasının dışında, karanlıkta duruyordu Gino. İlk masaların yanından geçerek sarı ışık halkasının içine girdi. Sanki güneşi gölgelendirmiş gibi bütün başlar kalktı. Vinnie'nin bakışları ondan yana çevrildi.

Vinnie'nin yüzünde yürekler acısı bir hoşnutluk belirdi. Gülümsemesi çocukluklarındaki gibi tatlıydı. Gino yemek torbasını kaldırıp ona doğru fırlattı. Vinnie torbayı ustalıkla kaptı; Gino gidip kardeşinin masası yanında durdu.

«Teşekkürler, küçük,» dedi Vinnie, öteki masada çalışanlara dönerek, «bu benim küçük kardeşim Gino,» dedi.

Gino, Vinnie'nin sesindeki gurur karşısında utandı. İki memur «Merhaba küçük,» dediler; onu soğuk, inceleyici bakışlarla süzdüler. Gino mavi tulumunun, beyaz yünlü kazağının

farkına vardı ve kendisini sanki dikkatle giyinmiş kişiler arasındaymış gibi bir tuhaf hissetti. Solgun yüzlü adam, «haydi arkadaşlar,» diye seslendi, «geri kalıyoruz.» Sonra Vinnie'nin yanına geldi; önüne bir yığın kâğıt koyarak, «geri kaldın, Vinnie,» dedi.

Vinnie adamın peşinden, «yemek saatinde çıkmam, çalışırım,» dedi. Gino gitmek için döndü. Vinnie ışık halkasının içinden çıkarak onu asansöre kadar götürdü. Çelik kabloların gıcırtısını ve yükselerek gelen asansörün homurtusunu dinliyerek beklediler.

«Demiryolu deposundan geçersen kestirmeden gidersin,» dedi Vinnie, «ama lokomotiflere dikkat et.» Elini Gino'nun omuzuna koydu. «Yemeğimi getirdiğin için teşekkürler. Cumartesi günü maçın var, değil mi?»

«Evet,» Asansör bir türlü gelmiyordu. Vinnie'nin makinelerden yana sinirli sinirli baktığını gördü.

«Vaktinde kalkarsam maça gelirim,» dedi Vinnie. Sonra asansör geldi. Gino bindi. Ağır ağır inmeye başladı. Pas kokusu midesini bulandırıyordu. Yapıdan çıkınca başını, eylül ayının ılık, limon gibi sarı güneş ışıklarına kaldırdı. Birdenbire büyük bir ferahlık ve rahatlık duyarak bir an öylece durdu.

Bir daha da Vinnie'yi düşünmedi. Demiryolu deposundan koşa koşa geçti. Lokomotifler üzerine doğru geliyor, Gino onlardan kaçınmak için sağa, ya da sola zıplıyor, yeniden süratleniyordu. Peşinden gelen bir lokomotifin sürü-

cüsü Gino'nun koştuğu yanda oturuyordu. Gino lokomotifle yarışa girdi. Bir süre sonra sürücü onu farketti. Lokomotif oflayıp pofluyarak hızlandı; Gino'yu geçti. Gino nefes nefese durdu. Beyaz yün kazağının terden hafifçe ıslandığını hissetti. Bir kurt gibi acıkmış ve susamıştı, sonra birdenbire yeniden canlandığını farketti. Uzun adımlarla koşarak Chelsea Parkının yanındaki sokağa vardı; orada arkadaşlarının beyzbol oynayarak kendisini beklediklerini gördü.

YİRMİ BİRİNCİ BÖLÜM

Bundan bir hafta sonra Lucia Santa bir gariplik hissederek uyandı. Sal ile Lena hâlâ uyuyorlardı. Bazan sabahın erken saatlerinde Lucia Santa, Gino'nun eve geldiğini duyardı, onun dikkatsizce, gürültülü soyunmasını bilirdi. Oysa Vinnie'nin geldiğini duymamıştı. Sonra pazartesinin onun izinli günü olduğunu hatırladı. Böyle günlerde Vinnie bazan eve Gino'dan da geç gelirdi.

Eve kendisinin haberi olmadan kimsenin giremiyeceğini bildiği halde Vinnie'nin yatağına baktı. Şimdi Vinnie, Octavia'nın odasında yatıyordu; yatak bozulmamıştı; ama Lucia Santa pek kaygılanmadı. Daha sonra, çocukları okula yollayınca pencere pervazına koyduğu yastığa dayanarak Vinnie'nin Bulvar'da görünmesini bekledi. Zaman geçti; Lucia Santa demiryolu izcilerinin Bulvarı geçip yemek yemeye geldiklerini gördü, vakit öğle olmuştu demek. İşte o zaman kaygılanmaya başladı. Sırtına kalın bir yün ceket alarak aşağıya, Lo-

renzo'yla konuşmaya indi.

Lucia Santa en büyük oğlunun sabahları pek keyifli olmadığını bilirdi; ama daha fazla bekliyemiyecek kadar sinirliydi. Larry'i sabah kahvesini içer buldu. Bir yandan kahvesini yudumlarken, bir yandan da sinirli sinirli, «anne,» dedi, «Vinnie bebek değil artık. Akşam gittiği yerde işini bitiremediği için gelememiştir. Doğru işine gidecek herhalde.»

«Ya başına bir iş geldiyse?» diye Lucia Santa kaygıyla sordu. «Nerden bilebiliriz?»

Louisa anneye de kahve koydu. Onun da güzel, dolgun yüzü kaygılıydı. Louisa Vinnie'yi ailedeki herkesten daha iyi tanırdı; tabii annesi hariç. Vinnie'nin hâlâ eve gelmemesini garip bulmuştu. «Larry, rica ederim git bir bak,» dedi.

Louisa'nın böyle bir istekte bulunması öyle beklenmedikti ki Larry razı oldu. Annesinin omuzunu okşadı. «Vinnie'nin bürosuna gideceğim. anne tamam mı?» dedi, «bırak da şimdi kahvemi bitireyim.» Lucia Santa için kendi katına çıkıp beklemekten başka bir çare kalmamıştı.

Saat üçte Gino ile çocuklar okuldan eve geldiler. Oysa Larry hâlâ görünürlerde yoktu. Anne Gino'yu evde, yanında tutmaya çalıştı ama delikanlı o taraflı olmadı. Beyzbol sopasını kaparak çıkıp gitti. Sal ile Lena büyük, yuvarlak masada derslerine çalıştılar; anne onlara zeytin yağlı, sirkeli ekmek hazırladı. Sonunda, saat beş sırlarında Larry geldi; Vinnie'nin bü-

roda olmadığını, onu hiç kimsenin görmediğini söyledi. Lucia Santa, Larry'nin kaygılı olduğunu görüyordu; ellerini ovuşturmaya, Tanrıya yakarmaya başladı.

Louisa çocuklarıyla beraber üst kata çıktı. Anneyi teselliye çalıştı. Bu kargaşalık içinde hiç kimse merdivenden çıkan adım seslerini duymadı. Birdenbire eşikte demiryolu bekçisinin üniforması belirdi; yanında sapsarı yüzlü **Panettiere** vardı. **Panettiere,** sanki Lucia Santa'nın onu görmesine, duymasına engel olmak istiyormuş gibi bekçinin önüne geçti; kendisi de bilmeden iki elini öylesine büyük bir acıyla anneye doğru uzattı ki Lucia Santa olduğu yerde dona kaldı. Dehşetle haykırmaya başlayan Louisa oldu.

★

Joey Bianco gelip te, «eve gitsen iyi olur, Gino, durum hiç te iyi değil,» dediğinde Gino, arkadaşlarıyla birlikte Hudson Sendika Binasının merdivenlerinde oturuyordu.

Artık Gino, Joey'i pek fazla görmüyordu. Çocuklarda olduğu üzere dostlukları sona ermişti; birbirlerinin yanında kendilerini bir tuhaf hissediyorlardı. Bu yüzden Gino onu durdurmaya, ne olduğunu sormaya kalkışmadı. Nerdeyse eve bile gitmeyecekti ama olup bitenleri anlamak istedi.

Chelsea Parkından geçerek kestirmeden gitti, 30'uncu sokağın köşesine varıncaya ka-

dar Onuncu Bulvar boyunca koştu. O zaman evinin önünde toplanan kalabalığı gördü; ağır ağır yürümeye başladı.

Kalabalıkta ailesinden kimse yoktu. Gino merdivenleri koşa koşa çıkıp eve girdi.

İçerisi komşularla dolmuştu. Pencerenin yanındaki köşede Sal ile Lena yüzleri dehşetten sapsarı olmuş, yapyalnız duruyorlardı. Kalabalık hafifçe aralandı ve Gino annesinin bir sandalyede oturduğunu gördü. Dr. Barbato'nun elinde bir iğne vardı. Larry annesini hareketsiz tutabilmek için ona olanca gücüyle sarılmıştı.

Yüzünün her bir hattını birbirine bağlayan kaslar parçalanmış gibi annesinin korkunç bir görünüşü vardı. Ağzı garip bir şekilde kıvrılmıştı; konuşmaya gayret ediyor gibiydi. Gözlerinde körlere özgü o dimdik, ileriye bakan bakışlar vardı. Bedeninin alt kısmı sıçrıyor, sandalyeden düşecek gibi oluyordu. Dr. Barbato'nun kolu ani bir davranışla annesinin etine iğneyi soktu.

Yavaş yavaş Lucia Santa'nın bedeni gevşedi. Göz kapakları kapandı. Bedenindeki gerginlik kayboldu.

«Onu yatağa yatırın,» dedi Dr. Barbato, «bir saat kadar uyur artık. Uyandığında beni çağırın.»

Larry ile kadınlardan bir kaçı Lucia Santa'yı yatağına taşıdılar. Gino, Teresina Coccaliti'nin yanında durduğunu farketti. Gayet alçak sesle, «anneme ne oldu?» diye sordu.

Zia Teresina ona olanları söylemekten büyük bir hoşnutluk duyacaktı. Bu kara günde bir tek şeyi olsun yoluna sokmak onun için bir zevkti. «Oh, annene bir şey olmadı,» dedi, ağzından çıkan kelimeleri tarta tarta, «olanlar kardeşin Vincenzo'ya oldu. Onu demiryolu deposunda buldular. Üzerinden bir lokomotif geçmiş. Annene gelince, çocukları için üzülen anneler bu hale gelirler. Ona artık bir parçacık anlayış göster.»

Gino, kadının yüzündeki nefreti daima hatırladı; kardeşinin ölümüne ne kadar az üzüldüğünü daima hatırladı; üzüntünün annesini ya da başka birini ne denli yıkabileceğini dehşetle daima hatırladı.

★

Larry annesinin yatak odasından çıkınca peşinden gelmesi için Gino'ya işaret etti. Birlikte merdivenlerden inip Larry'nin arabasına girdiler. Hava kararıyordu. 36'ıncı Sokağı, Dokuzuncu Bulvarı geçip taş bir yapının önünde durdular. Larry yola çıktıklarından beri ilk kez konuştu. «Üçüncü kata çık, Lefty Fay'e aşağı gelmesini söyle. Onunla konuşmak istiyorum.» Ama o sırada kapıdan birinin çıktığını gördü; arabanın kendi yanındaki penceresini açarak, «Hey, Lefty,» diye seslendi. Sonra Gino'ya dönerek, «Sen yerini ona ver, arkaya geç,» dedi.

Lefty Fay uzun boylu geniş omuzlu bir İrlandalıydı. Gino onun Larry'nin arkadaşı oldu-

ğunu hatırlıyordu, mahallede Larry'i yumruk dövüşünde yenebilen tek kişiydi. İki erkek sigaralarını yakarlarken Gino arka koltuğa yerleşti. Zia Teresina'nın sözleri kafasında hâlâ gerçek anlamlarını bulamamışlardı. Vinnie'nin gerçekten ölmüş olabileceğine inanamıyordu.

«Evet,» dedi Lefty Fay. Kalın bir sesi vardı; ama bu ses şimdi üzüntülüydü. «Bir kadeh bir şey içmeye gidiyordum. Daha yemek bile yemedim.»

«Çarptığın kişinin kardeşim olduğunu nasıl anlamadın?» Larry'nin sesinde itham edici bir ton yoktu. Ama Lefty öfkeyle, «allahaşkına Larry,» dedi, «beni suçlamıyorsun ya? 42'inci Sokaktaki demiryolu avlusunda oldu. Orasını bilirsin.» Larry karşılık vermeyince daha sakin bir tavırla devam etti: «onun çocukluğunu hatırlıyorum yalnızca; seninle mahallede dolaştığımız, oynadığımız günlerdeki çocuğu hatırlıyorum. O zamandan beri bir hayli değişmiş. Sonra üzerinde kimlik kartı da yoktu.»

«Seni suçlamıyorum,» dedi Larry. Sesi çok yorgun ve bıkkındı. «Bekçinin söylediğine göre verdiğin raporda kardeşimin makinenin önüne atladığını yazmışsın. Nasıl oluyor bu?»

Gino karanlıkta Lefty'nin cevabını bekledi. Uzun bir sessizlik oldu. Sonra garip bir şekilde uysallaşmış kalın ses, «Larry, yemin ederimki bana öyle geldi,» dedi, «kardeşin olduğunu bilseydim bunu asla yazmazdım rapora; ama bana öyle geldi.»

Gino, Larry'nin sesine güç vermeye çalıştı-

ğını hissedebiliyordu. «Haydı, haydi, Lefty,» dedi, «kardeşim Vinnie'nin böyle bir şey yapmıyacağını bilirsin. Çocukken kendi gölgesinden bile korkardı. Belki de sarhoştu; ya da şaşırdı. Raporu değiştirebilirsin.»

Fay hemen, «değiştiremem, Larry,» diye atıldı, «değiştiremiyeceğimi biliyorsun. Polisler canıma okurlar. Sonra işimi de kaybederim.»

Larry'nin kararlı sesi, «sana bir iş garanti ediyorum,» dedi.

Cevap alamayınca konuşmasını sürdürdü: «Lefty hatalı olduğunu biliyorum. Ama raporu değiştirmemekte inat edersen annem ne yapar? Aklını kaçırır. Çocukken bizim evde yemek yerdin. Bunu anneme nasıl yaparsın?»

Fay'in sesi titredi. «Ben de karımı ve çocuklarımı düşünmek zorundayım.» Larry cevap vermedi, «raporu değiştirirsem demiryolu örgütü annene tazminat verir; bu da benim canıma okumalarına sebep olur. Yapamam Larry; benden bunu isteme.»

«Paranın yarısını alırsın,» dedi Larry, «bunu senden istiyorum.»

Fay sinirli sinirli güldü. «Di Luca'nın yanında çalışıyorsun diye beni korkutacağını mı sandın, Larry?» Hemen hemen bir meydan okumaydı bu; Lefty ona çocukken yaptıkları yumruk kavgalarını ve Larry'nin nasıl tozlar içinde yuvarlandığını hatırlatıyordu.

Birdenbire Gino tanıyamadığı, kanını donduran bir sesin konuştuğunu duydu. Bu ses bir insanın varlığının derinliklerinden çekip koparı-

lan, olanca nefret, zulüm ve zehirle doluydu. Ses Larry'nindi. «Seni haça gererim,» dedi. Tehdidin de ötesinde bir şeydi bu. Öldürücü bir vaatti; insanlıktan uzaktı.

Arabanın içini dolduran korkudan Gino midesinin bulandığını hissetti. Arabanın kapısını açıp temiz havaya çıktı. Yürüyüp gitmek istiyordu ama giderse Larry'nin Fay'e bir şey yapacağından korkuyordu. Ama o sırada Fay'in arabadan indiğini, Larry'nin yanındaki pencereden ona katlanmış bir tomar para uzattığını gördü. Fay uzaklaşınca Gino öne geçip oturdu. Larry'e bakamıyordu. Eve dönerlerken, Larry yorgun bir sesle, «bu herifin sözlerine inanma, Gino,» dedi, «ne zaman bir kaza olsa ortaya bir sürü yalan atılır. Hiç kimse suçu yüklenmek istemez. Bekçi, Vinnie'nin sarhoş olduğunu söyledi... İçkinin kokusunu almış. Vinnie'nin hatası bu ama asla lokomotifin önüne atılacağını sanmam.» Sustu. Sonra iyice anlatmak ister gibi, «annem için kaygılanıyorum,» diye ekledi, «gerçekten kaygılanıyorum. Allahım!» İkisi de Vinnie'den söz edemiyorlardı.

YİRMİ İKİNCİ BÖLÜM

Ölüm bile ortaya yapılacak bir sürü iş çıkarıyor: yakın akrabalar için kahve yapıldı; şarap ikram edildi; dostların ve akrabaların baş sağlığı dilekleri gerektiği gibi minnet ve sevgiyle kabullenildi.

Ölenin yakınları, New Jersey'de oturan vaftiz anne - babası, Long İsland'daki şatolarından yeğenler, Tuckahoe'dan yakın dostlar geldiler. Bütün bu kişiler bir tek gün olsun birer dük gibi ağırlanmalı, davranışlar kusursuz olmalıydı.

Sonra evlerinde yalnızca yoksullar matem tuttuklarından ölü bütün gece bir cenaze salonunda beklenmeli, saygılarını sunmaya gelenleri karşılamak için orada aileden biri beklemeliydi. Zavallı Vincenzo'nun ölüsü bu dünyada asla yalnız bırakılmamalıydı. Öldükten sonra, yaşadığı zamankinden daha çok arkadaşı olacaktı.

Vincenzo'nun cenazesinin beklendiği akşamın erken saatlerinde Angeluzzi - Corbo ailesi Onuncu Bulvardaki mutfaklarında toplandılar.

Oda buz gibiydi. Herkes ancak çok geç saatlerde eve döneceğinden gaz sobası yakılmamıştı.

Lucia Santa masada dimdik, siyah giysileri içinde oturuyordu; göz kapakları şişmiş, gözleri kısılmıştı. Hiç kimseye bakmadan kahvesini içiyordu. Esmer yüzü sapsarıydı. Octavia onun yanındaydı; annesine dokunmaya, istediği bir şeyi yerine getirmeye hazır bekliyordu. Annenin garip hareketsizliği kızını kaygılandırıyordu.

Lucia Santa onları ilk kez görüyormuş gibi çevresine bakındı. Sonra, «Salvatore ile Lena'ya yiyecek bir şey ver,» dedi.

«Ben veririm,» dedi Gino hemen. Kolunda siyah bir kurdele siyah bir elbise giymişti. Pencerenin pervazına dayanmış, annesinin arkasında duruyordu. Hemen kapıdan çıkıp koridordaki buz kutusuna gitti. Bir an bile olsa odadan çıktığına sevinmişti.

O gün bütün gün annesine yardım etmek için evde kalmıştı. Kahve ikram etmiş, bulaşık yıkamış, ziyaretçileri karşılamış, çocuklara göz kulak olmuştu. Bütün gün annesi onunla tek bir kelime konuşmamıştı. Bir seferinde annesine bir şey yemek isteyip istemediğini sormuş, annesi onu soğuk bir bakışla uzun uzun süzmüş, sonra bir şey söylemeden başını öteki yana çevirmişti. Ondan sonra Gino onunla konuşmamış, annesinin gözünden uzak durmağa bakmıştı.

Sinirli bir sesle, «yemek yemek isteyen var mı?» diye sordu. Annesi başını kaldırıp doğru-

dan doğruya onun gözlerinin içine baktı; yanaklarında penbe penbe iki nokta belirmişti.

«Anneme bir parça daha kahve var,» dedi Octavia. Herkes gibi o da yavaşça, fısıltıyla konuşuyordu.

Gino kahve ibriğini alıp annesinin bardağını doldurmaya geldi; bardağı doldururken annesine dokundu hafifçe. Lucia Santa ondan o şekilde uzaklaştı ki Gino dondu âdeta.

Larry, «artık harekete geçsek iyi olur,» dedi. Siyah giysileri, beyaz gömleği ve siyah kıravatıyla insanı şaşırtacak kadar yakışıklıydı. Kolundaki matem kurdelesi gevşemiş sallanıyordu. Lucia Santa bunu sıkılaştırmak için eğildi.

Octavia, «Zia Coccalitti ne olacak?» diye sordu.

Larry, «ben daha sonra gelip onu alırım,» dedi, «onu, **Panettiere**'yi, Louisa'nın annesiyle babasını alırım.»

Octavia sinirli sinirli, «cenaze salonunda oradan oraya koşuşacak çoluk çocuk olmaz inşallah,» dedi, «herhalde çocuklarını evde bırakacak kadar mantıklı davranırlar.»

Hiç kimse karşılık vermedi buna. Hepsi de Lucia Santa'nın ayağa kalkmasını bekliyorlardı. Gino annesinin bakışlarından uzakta, pencere pervazına dayanmış duruyordu.

Sonunda Octavia daha fazla bekliyemedi. Ayağa kalkıp paltosunu giydi. Sonra Sal ile Lena'nın koluna siyah, ipekli matem kurdelelerini bağladı. Louisa kalkıp paltosunu giydi. Larry kapıda sabırsız sabırsız bekliyordu. Yine

de Lucia Santa yerinden kıpırdamadı. Annelerinin soğukkanlılığı karşısında hepsi de bir çekingenlik duyuyorlardı. Octavia, «annemin mantosunu getir,» dedi. Gino yatak odasına gitti; kendi paltosunu giydi; sonra gelip annesinin sandalyesinin yanında durdu. Mantoyu kolayca giysin diye iki yana açık tutuyordu. Annesi ona aldırış bile etmedi. Gino alçak sesle, «Haydi anne,» dedi. Sesinde ilk kez annesi için duyduğu acıma olduğu gibi belliydi.

İşte ancak o zaman Lucia Santa sandalyesinde döndü; başını kaldırıp Gino'ya baktı; yüzü öylesine insafsız ve soğuktu ki Gino geriledi. Sonunda anne sakin bir sesle, «demek bu cenaze törenine gidiyorsun, ha?» dedi.

Bir an için hepsi donup kaldılar; inanamıyorlardı; annenin apaçık bir zalimlikle söylediği şeye inanmak istemiyorlardı. Gino'nun yüzünün bembeyaz kesildiğini ve katılır gibi kaldığını görünce gerçeği kabul ettiler. Gino mantoyu annesiyle kendi arasında bir kalkan gibi tutmuştu. Bakışlarında acayip bir ışıltı vardı.

Anne insafsızca bir bakışla hâlâ onu süzüyordu. Tekrar konuşmaya başladığında sesi yine sakindi: «ama bu şerefi niçin bahşediyorsun? Babanı tabutu içinde görmeye gelmedin. Kardeşin sağken ona yardım etmeye yanaşmadın. Kıymetli arkadaşlarından ayrılıp kendi kanından ve canından bir kişiyi teselli edecek zaman bulamadın. Ona asla acımadın; ona kendinden hiç bir şey vermedin.» Lucia Santa sustu. Yeniden konuşmaya başladığında sesinde

hakaret edici bir ton vardı. «Şimdi kalkmış ne kadar üzüldüğünü göstermeye çalışıyorsun, ha? Kahve ikram ediyor, mantomu tutuyorsun. Belki de sandığım kadar hayvan değilsin. Belki de sen bile kardeşinin seni ne kadar sevdiğini, onun ne kadar iyi bir insan olduğunu biliyorsundur.» Lucia Santa bir cevap bekliyormuş gibi sustu. Sonra gayet yalın bir halle, «git buradan,» dedi, «yüzünü görmek istemiyorum.»

Gino, annesinin söylediği herşeyi, söyleyeceğini biliyordu. Kendisi de farkında olmadan çevresine yardım dilenir gibi bakındı; ama hepsinin yüzünde bir kazaya uğrayıp paramparça olmuş bir kurbanı izliyorlarmış gibi dehşet dolu bir anlam vardı. Sonra sanki kör olmuş gibi gözleri bir şey görmez oldu. Pencere pervazına dokununcaya kadar geri geri çekildi.

Gino annesinin yüzünü görmemek için gözlerini mi kapattığını yoksa yalnızca ona bakmaktan mı kaçındığını asla bilemedi. Lucia Santa ona bağırmaya başladı: «Senin gelmeni istemiyorum. Paltonu çıkar. Evde kal ve bir hayvan gibi saklan.» Bu sırada Octavia'nın sesi öfkeli olmasına rağmen yine de yalvararak yükselip onunkini bastırdı: «Anne, aklını mı kaçırdın sen? Sus Allahasen!» Gino, Lena'nın dehşetle hıçkırmaya başladığını işitebiliyordu. Sonra odadan çıkan ayak sesleri duyuldu. Sonra sesler merdivenlerden indi. Octavia'nın sesi, «anneme aldırış etme,» diye kulağına fısıldadı; «Bir parça bekle sonra cenaze salonuna gel. Gelemeni istiyor.» Bir sessizlik oldu. Sonra Oc-

tavia, «Gino, nasılsın?» diye sordu. Gino başını onun sesinden yana salladı.

Oda sessizdi şimdi. Gino yavaş yavaş görme duyusunu kazandı. Elektrik ampulü; kirli, sarı bir ışık halkası saçıyordu. Bu ışığın içerisinde üzerinde kirli kahve fincanları olan büyük, yuvarlak masa vardı. Cenaze salonuna gitmezden önce bir süre bekleyeceği için masayı toplayıp bulaşıkları yıkadı. Sonra kolu siyah kurdeleli paltosunu giydi; evden çıktı; büyük, pirinç anahtarla kapıyı kilitledi; anahtarı buz kutusunun altına koydu. Aşağıdaki apartman kapısından çıkarken kapıya çakılı cenaze çelengine süründü. Çiçekler gecenin etkisiyle kapkaraydı.

Gino Onuncu Bulvar'dan aşağı yürüyüp bir zamanlar köprünün olduğu yerden geçti; birdenbire karşısına St. John's Parkı yazılı sokak çıktı; ama ağaçlar yoktu şimdi. Cenaze salonu Mulberry sokağındaydı. Doğuya doğru yürümesi gerektiğini biliyordu Gino. Bu sırada rastladığı bir büfeden sigara aldı.

Sokaklar karanlıktı; yalnızca sokak lambalarının küçük ışın halkaları vardı. Sokağın aşağılarında küçük bir ışıklı haç farketti. O anda Gino dizlerinin titremeye başladığını hissetti; bir sigara yakmak için kaldırıma oturdu. Ancak şimdi Vinnie'nin ölü yüzünü göreceğini anlamaya başlamıştı. Vinnie ile birlikte pencere pervazında yarı uyur, yarı uyanık oturduklarını, Jersey sahilinin üzerindeki yıldızları saydıklarını hatırladı.

Elini yüzüne götürdü; gözyaşları şaşırtmıştı onu. Sarı ışık halkalarının içinden bir gurup çocuk koşa koşa çıktılar. Durdular, onu seyrettiler gülerek. Korkusuzdular. Sonunda Gino kalktı; hızlı hızlı yürüdü.

Cenaze salonunun kapısından kaldırıma kadar uzun, kara bir tente vardı. Gino kapıdan küçük bir hole girdi. Burası kemer şeklinde bir kapıyla insanların dolu olduğu katedrale benzeyen bir büyük salona açılıyordu.

Gino'ya şimdi tanıdıkları bile yabancı gibi geliyordu. Eski, siyah giysisi içinde **Panettiere,** oğlu Guido, berberin kendisi vardı; bir sandalyeye oturmuş dikkatle çevresini izliyordu.

Onuncu Bulvar'ın kadınları duvar dibine sıralanmış sandalyelere oturmuşlardı; Vinnie'nin iş yerinden gelen arkadaşları orada burada kümeler halinde duruyorlardı. Tuckahoe'den Piero Santini ile şimdi evlenmiş, karnı hafiften hafife şiş olan kızı Caterina vardı; Caterina'nın bakışları artık sakindi; çünkü bilmediği arzuları tatmin edilmişti. Güzel yüzü ıstırapla buruşmuş Louisa çocuklarıyla bir kenarda duruyor, kocasını izliyordu.

Larry demiryollarından gelenler arasında duruyordu. Gino onların gayet normal olmalarına, havadan sudan, Long Island'da ev alacaklarından, fazla mesai ücretlerinden söz etmeleri karşısında âdeta sarsıldı. Larry fırıncılıktan konuşuyor, içten gülümsemesiyle herkesi rahatlandırıyordu. Bir fırının arka odasında oturup, kahvelerini yudumluyorlardı sanki.

Sonunda Larry, Gino'nun yanına gelmesi için işaret ettiğini gördü. Gino'yu yanındaki erkeklere tanıttı; sonra küçük kardeşini bir kenara çekerek, «içeri gir, Vinnie'yi gör, annenle konuş,» diye fısıldadı. Gino bir an sanki kardeşi sağmış gibi, «içeri gir, Vinnie'yi gör,» demesine şaştı. Larry onu odanın öteki ucuna kadar götürdü, burada birincisinden daha küçük ikinci bir kemer vardı.

Gino kemeri geçince duvar dibinde tabutun durduğu küçük bir odaya girdi. Vinnie beyaz saten örtülerin üzerinde yatıyordu. Kemikleri, kaşları, ince, kalkık burnu kapalı, çökük gözlerinin çevresinde tepe gibi şişmişlerdi. Bildik bir yüzdü bu ama karşısındaki kardeşi değildi. Vinnie olamazdı o. Herşey gitmiş, kaybolmuştu, bedeninin hantal duruşu, dokunaklı, duygulu gözler, yenilgiyi kabulleniş, ve o ince, dokunulmaz nezaketi hep kaybolmuştu. Gino'nun gördüğü; ruhsuz bir heykeldi.

Yine de odadaki kadınlar Gino'yu yaralamışlardı; duvar diplerinde tabuttan yana dönük oturuyorlardı. Alçak sesle havadan sudan konuşuyorlardı. Annesi çok az ama tabii bir sesle konuşuyordu. Onu hoşnut etmek için Gino tabutun yanına gitti; başında durdu; daha çok beyaz saten örtüye bakıyordu; çünkü gerçekten karşısındaki Vinnie değildi... Ölümün maskesiydi.

Dönüp odadan çıkmak üzereyken yanına Octavia geldi; onu kolundan tutarak anneye götürdü. Lucia Santa yanında oturan kadına, «bu

benim oğlum, Gino,» dedi. Böylece onun ikinci kocasından olduğunu anlatmak istiyordu.

Yüzü ceviz gibi bumburuşuk bir kadın hemen hemen öfkeyle, «eh, giovanetto,» dedi, «bak anneler oğulları için ne kadar ıstırap çekiyorlar. Dikkat et de onu sen de üzme.» Kadın akrabaları olurdu; terbiyesizlik etmek istememişti. Ama Octavia öfkeyle dudağını ısırdı.

Gino başını önüne eğdi. Lucia Santa, «bir şey yedin mi?» diye sordu. Gino başını salladı sadece. Konuşamıyor, annesinin yüzüne bakamıyordu. Annesi herkesin önünde yüzüne bir tokat indirecek diye ödü patlıyordu. Oysa Lucia Santa'nın sesi çok sakindi. «Git Lorenzo'ya yardım et,» diye onu başından savdı. Oradan ayrılırken annesinin hoşnut bir tavırla, «o kadar çok kişi var ki... Vincenzo'nun çok arkadaşı var,» dediğini duyunca midesinin tiksintiyle kasıldığını hissetti. Bu insanlardan hiç biri Vinnie'yi tanımıyor, ona değer vermiyordu.

Annesi onun bakışını gördü ve anladı. Gençlerin öğrenmesi gereken çok şeyleri vardı. Zaman herşeyi yoluna koyacaktı.

O alacakaranlık holde zaman bir gölge oldu. Gino yeni gelenleri karşıladı; onları annesinin oturduğu, Vinnie'nin tabutu içinde beklediği odaya götürdü. Lucia Santa'nın kendisi, ya da ölen oğlu için hiç bir değeri olmayan bu kişilerden teselli aradığını gördü. Zia Louche ölen vaftiz oğlu için gerçekten, içtenlikle yas tutardı ama Zia Louche ölmüştü çoktan. Octavia bile Gino'nun sandığı kadar acı çekmiyordu.

Gino hayatında ilk defa ailenin bir üyesi olarak hareket ediyordu. Gelenleri içeri alıyor, sonra da dışarı çıkarıyordu. Konuşuyor, hatır soruyor, felâkete sebep olan kaza için duydukları dehşete başını sallıyordu; evet, o ikinci kocadan olan en büyük oğlandı; gelenlerin kendisini bir **disgrazia** saymalarını hissediyordu. Santini'ler bu aileyle akraba olmadıklarına ne denli sevindiklerini saklamıyorlardı. Dr. Barbato gelip birkaç dakika kaldı. Gino'nun omuzunu umulmadık bir sevgiyle okşadı. Diğerlerinden daha yakın, âdeta aileden olan **Panettiere** (ne de olsa Vincenzo onun yanında çalışmıştı) Gino'ya, «kaza mıydı bu?» diye sordu, «zavallı çocuk, öyle neşesizdi ki.» Gino cevap vermedi.

Zia Teresina Coccolatti, bu insan şeklindeki köpek balığı, hiç kimseyle konuşmadı. Lucia Santa'nın yanında sanki ölüm onun ve dört oğlunun varlığını hissetmiş gibi dehşetle oturuyordu.

Panettiere'nin oğlu Guido asker üniformasıyla gelmişti. Orduya barış devresinde çağrılan ilk askerlerdendi; eve izinli gelmişti. Vinnie için içtenlikle yas tutan bir o var gibiydi. Lucia Santa'yı öpmek için uzandığında gözleri yaşlarla doluydu. Larry'e olan saygısını göstermek için Don Pasquale di Lucca da geldi; yardım sandığındaki yüz dolarlık hiç kuşkusuz onundu; bu parayı di Lucca tıpkı bir centilmen gibi bir zarf içinde koymuştu kutuya. Şimdi büyük salon tıka basa doluydu; küçük çocuklar duvar diple-

rinde uyuya kalmışlardı.

Saat on bire doğru ziyaretçilerin arkası kesilince Larry, Gino'yu bir kenara çekti. «Gel birer kadeh kahve içelim,» dedi. «Guido duracak yerimize.»

Ceketleriyle sokağa çıktılar. Sokağın aşağısındaki küçük bir lokantaya girdiler. Kahveleri içerlerken Larry, «ihtiyarın bağırmasına aldırış etme,» dedi Gino'ya, «yarın herşeyi unutacaktır. Beni dinle şimdi küçük, Octavia ile ben anneye ayda ellişer dolar vereceğiz. Böylece yükü taşımana yardımcı olacağız.»

Bir an Gino, Larry'nin neden söz ettiğini anlıyamadı. Sonra dünyasının tepetaklak olduğunu gördü. Annesi, kız ve erkek kardeşi şimdi ona dayanıyorlardı. Onca yıl bir yıldırım hızıyla geçip giderek onu daima pusuda bekleyen bu duruma getirmişlerdi. İşe gidecek, yatıp uyuyacak, annesiyle arasında bir kalkan olmıyacaktı. Ailenin içine ve kaderine gömülecekti. Artık kaçamıyacaktı. Birdenbire içinde bir ferahlık duydu; artık herşeyi anlıyordu.

«Bir iş bulmam gerek,» dedi Larry'e.

Larry başını salladı. «Ben herşeyi hazırladım. Vinnie'nin işini alacaksın. Okula devam edecek misin?»

«Elbette.»

Larry uzanıp onun koluna dokundu. «Her zaman için iyi bir çocuk oldun, Gino. Şimdi bir parça kendine çeki düzen vermen gerek. Ne demek istediğimi anlıyor musun?»

Gino onun ne demek istediğini anlıyordu.

Ailesini düşünmeliydi Gino. İçinden geldiği gibi davranmayı bırakmalıydı. Annesini daha çok hoşnut etmeye bakmalıydı. Çocukluğu bırakmalıydı. Başını salladı. Alçak sesle, «yani Vinnie lokomotifin altına kendini bile bile mi attı?» dedi.

Larry'nin sesindeki değişiklik ürkütücü oldu. Nefretle, «saçma!» dedi, «eğer birinin böyle bir saçmalık ettiğini, böyle bir şey söylediğini işitirsen bana haber ver, haddini bildireyim.» Bir an sustu. «Sonra Lefty Fay'la konuştuğumdan hiç kimseye söz etme.» Yüzündeki öfke bulutu dağıldı. «Anne bir şey sorarsa, kaza olduğuna İsa üzerine yemin et.»

Gino başını salladı.

Yeniden salona döndüler. Larry Gino'nun kolunu tutarak, «çok kaygılanma, küçük,» dedi, «birkaç yıla kadar çok para sahibi olacağım. O zaman istediğini yaparsın.» Gülümsedi. «Bir zamanlar ben de senin gibiydim.»

Kara tentenin altında Octavia'nın soğuktan mosmor olmuş beklediğini gördüler. «İkiniz nerdesiniz?» diye âdeta çığlık çığlığa sordu; «annem çok kaygılandı. Gino'nun gittiğini sandı.»

«Aman allahım,» dedi Larry, «ben onunla konuşurum. Sen holde dur, Gino.»

Birkaç dakika sonra Larry gülümsiyerek döndü. «Octavia meseleyi büyütüyor,» dedi, «anne burada olup olmadığımızı öğrenmek istemiş; o kadar.»

Saygılarını sunmaya gelenler birer ikişer

gittiler. Sonunda ailenin en yakınları kaldı. Büyük cenaze salonu şimdi boştu. Öteki odada da garip bir sessizlik vardı. Gino annesinden kaçınmak için hepsinden önce eve dönmeyi düşündü. Bugün annesinden, hayatı boyunca hiçbir şeyden korkmadığı kadar korkuyordu.

★

Korkunç feryat Gino'yu tümüyle hazırlıksız yakaladı; iliklerine kadar dehşetle doldurdu. Bunu ikinci bir feryat izledi ve annesinin sesi, «Vincenzo, Vincenzo,» diye bağırdı. Ses öylesine acıyla doluydu ki Gino kapıdan fırlayıp kaçmak, annesinin sesini duyamıyacağı bir yere saklanmak isteğiyle doldu. Sanki bunu bekliyormuş gibi cenaze kaldırıcısı çok sakindi; Gino'nun duygularını anlamış gibi elini onun kolu üzerine koydu.

Birdenbire kemerin altında siyahlı dört kadın belirdi; birbirlerinin çevresinde yılan gibi dönüyorlardı. Octavia, Zia Teresina ile Louisa Lucia Santa'yı kemerin altından çeke çeke geçirmeye çalışıyorlardı.

Yaslı anneyle tabutun başında konuşmuşlar, aklını başına getirmeye çalışmışlardı. Lucia Santa'ya beş çocuğu daha olduğunu, annelik görevlerini hatırlatmaya çalışmışlardı. Ama boşuna. Anne tırnaklarını oğlunun tabutuna geçirmişti. Şimdi üç kadın ona acımıyorlardı. Onu orada bırakamazlardı. Üzüntüden çılgına dönmesine izin veremezlerdi. İnsafsızdılar. Octavia

annenin bir koluna ve omuzuna sarılmıştı; Louisa da ötekine. Zia Teresina boynuna, memelerine yapışmış ayna gibi parlayan siyah döşeme üzerinde çekmeye çalışıyordu.

Oysa anne inatçı bir hayvan gibi olduğu yerde yumak gibi kıvrılıp kalmıştı. Karşı koymuyor, bağırmıyordu. Siyah şapkasıyla tülü bir yana kaykılmıştı. Yüzü şişmiş, hayvanca bir kaygıyla insanlığını yitirmişti.

Üç kadın ondan uzaklaştılar. Louisa haykıra haykıra ağlıyordu şimdi. Octavia yüzünü elleriyle kapadı. Sonra alçak sesle, «Gino, Larry, bize yardım edin,» diye seslendi.

İki kardeş yaklaştılar. Annelerinin yanına geldiler. Gino annesine dokunmaya cesaret edemiyordu. Lucia Santa başını kaldırdı. Ginoya, «kardeşini yalnız bırakma,» dedi, «bu gece onu yalnız bırakma. Cesur bir çocuk değildi. Cesur olamıyacak kadar iyi kalpli bir insandı.»

Gino başını sallıyarak dediğini yapacağını belirtti.

«Benim sözlerime boyun eğmezsin hiç,» dedi Lucia santa.

Gino çok alçak sesle, «bütün gece burada kalacağım,» dedi, «söz veriyorum.» Elini uzatarak annesinin şapkasını çabucak düzeltti. Böyle bir şeyi hayatında ilk kez yapıyordu. Annesi elini yavaş yavaş başına götürdü; şapkayı çıkarıp aldı.

Cenaze kaldırıcısı Gino'ya bir yatak getirmeyi teklif etti; sokak kapısını kilitlemek zorunda olduğu için özür diledi. Dışarı çıkmak is-

tediğinde zili çalmasını söyledi. Kendisi hemen üst kattaki odada kalıyordu. Sonunda adam gitti.

Kardeşinin ölüsünün küçük odadaki tabutta olduğunu bilen Gino hayatında ilk kez kendisini emniyette hissetti. Açılıp kapanabilen tahta sandalyeleri birbirine yakın dizdi; paltosunu katlayıp yastık yerine kullandı. Öylece uzanıp sigarasını tüttürürken dünyasının nasıl değiştiğini düşünmeye çalıştı.

Öğrendiği şeyleri sıraladı önce. Larry gerçekten bir gangsterdi, herkes ondan korkuyordu. Nasıl sersemletici bir şeydi bu. Larry küçük kardeşlerine bir fiske olsun vurmamıştı. Vinnie'nin lokomotifin önüne atıldığını söylemekle Lefty Fay kalleşlik ediyordu. Zavallı Vinnie. Onun için kim yas tutuyordu? Kimsenin beraber olmak istemediği mutsuz, durmadan sızlanan bir delikanlı olmuştu Vinnie. Annesi bile bazan ona kızardı. Annesi bugün çeşitli Vincent'ler için feryat etmişti. Tıpkı benim gibi, diye düşündü Gino. Çocukluktan çıktıktan sonra Vinnie'ye boş vermişti. Larry de aynı şeyi yapmıştı. Octavia bile onu hesaba katmamıştı. Ama Larry'nin karısı onu sevmişti. Bir nedenden ötürü Louisa ona değer vermişti. Yaşlı Zia Louche da olsa onun için ağlardı. Gino uyuya kalmazdan önce bitişik odaya gidip kardeşinin yüzüne bir kez daha bakmak, kendini gerçek bir acı duymaya zorlamak istedi. Ama çok yorgundu. Sigarası, pırıl pırıl parlayan döşemeye düştü; ucundaki küçük kırmızı ateş parçası cehenne-

min kömürü gibiydi. Uyumamaya çalıştı; bu sırada yukarda yatan cenaze kaldırıcısını yerinden hoplatan bir feryat kopardığının farkında bile değildi.

Doğru değildi. Kardeşini öldürmemişti. Annesinin mantosunu önüne tuttu ama kolları öyle yorgundu ki. Annesinin itham edici bakışları karşısında kendini savunmak için, «ama ben kaldırıma oturup ağladım; bak yüzüm hâlâ ıslak,» dedi. Ama annesi onunla yalnızca alay ederek, «Bu da bir numara,» dedi, «**animale, animale, animale**...»

Ve ona gülümsüyordu, genç bir kadının göz kamaştırıcı gülümsemesiyle. Gino nerdeyse ikisini de mahvedecek tuzağa düşmek üzereydi. Nerdeyse apartmanın köşesinde durup babasını eve getirmesini nasıl beklediğini anlatacaktı. Aksine kurnazca, sinsi sinsi başını önüne eğdi. Annesi onu şimdi itham edemediğine göre rüyalarında asla suçlamazdı. Titriyerek ikinci bir Vinnie olmaya, demiryollarında çalışmaya, evlenmeye, Bulvar'daki evlerden birinde oturmaya, kucağında çocuğuyla otobüs duraklarında beklemeye, kendisini içinde doğduğu ışıksız, bildik dünyaya zincirlemeye söz verdi.

YİRMİ ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Onuncu Bulvar'ın yaşlı kadınları yaz gecesinde halka halinde oturup Angeluzzi - Corbo ailesinin felâketlerini konuştular.

Önce hep birlikte üzüntüyle inlediler: «Ah, ne korkunç hayat! Zavallı Lucia Santa, ilk kocası öldü, ikincisi akıl hastanesine kapatıldı; şimdi de koskoca bir delikanlı, artık ekmeğini kazanabilen bir evlât gitti. Ne felâket, ne talihsizlik. Tanrıya, dünyasına, bütün yüce azizlerine lânet olsun.»

Kadınların başları sallanıyordu bunları konuşurken. Oysa talihsizliğin, felâketlerin yabancısı olmayan, yaşadığı çetin hayat yüzünden saygı uyandırmış başka bir kadın kır saçlı başını sallıyarak konuştu; evet, ama Lucia Santa'nın koskoca bir kızı var; baş terzi. Hem de aklı başında bir erkekle evli, zeki bir kız. Üstelik hangi annenin olsa göğsünü kabartacak başka erkek evlâtları var. Lorenzo evli, annesini torun sahibi etti; Fırıncılar Sendikasında dünyanın parasını kazanıyor; Gino artık ailenin

reisi oldu. İyi, saygılı bir çocuk. Çok çalışıyor, polisle başı bir kere olsun derde girmedi. Okulda madalyalar kazanan Salvatore mutlaka bir profesör olur. Lena tam bir İtalyan kızı; her zaman saygılı, her zaman terbiyeli; okulda çalışkan; evde annesinin yardımcısı. Lucia Santa'yı nasıl saydıklarına bir bakın. Gino haftalığını annesine olduğu gibi veriyor.

Beş iyi çocuk. Evet, koca yok ama Onuncu Bulvar'daki bazı kocalar göz önüne alınırsa bu öyle büyük bir felâket sayılmaz. Hiç olmazsa şimdi Lucia Santa'nın küçük bir ailesi var. Ölen Vincenzo bile aile adına leke sürmemişti. Hastalanıp demiryolu rayının üzerine düşmüştü. Ve de kutsal toprağa gömülmüştü. Kötü bir yıldızın etkisi altında doğan zavallı Vincenzo alnına yazılan kötü bir kaderin kurbanı olmuştu.

Böylece denge sağlanmıştı. Bir çok kadın az veya çok acı çekmişti. Kocalar iş yerinde kazaya uğrayıp ölmüş, sakat çocuklar doğmuş, zararsız gibi görünen soğuk algınlıklarında, küçük kazalarda çocuklar ölmüştü. Aralarında hiç olmazsa bir tek evlâdını toprağa vermemiş bir anne yoktu.

Lucia Santa'nın talihli sayılması gerekirdi; çünkü bazı talihsizliklerden kurtulmuştu: kızı olmadık birinden hamile kalmamış, oğlanları hapse düşmemiş, yahut kuyruğu elektrikli sandalyelerde titretmemişlerdi; ayyaş, kumarbaz ve pezevenk bir kocası olmamıştı.

Hayır, hayır. Lucia Santa bu kadar uzun

bir süre daha korkunç felâketlerden uzak kaldığı için talihliydi. Bütün çocukları güçlü-kuvvetli, yakışıklıydı; dünya ayakları dibindeydi. Yakında bütün çektiklerinin mükâfatını görmeye başlıyacaktı. Cesaret. Amerika, İtalya değildi. İnsan Amerika'da kaderinden kaçıp kurtulabilirdi. Oğlanlar büyür, beyaz gömlek, kıravat takarak bürolarda soğuktan ve rüzgârdan uzakta çalışabilirdi. Kızlar okuma yazma öğrenebilir, kanlı domuzları boğazlıyacakları, değerli eşeğin gücünü korumak için sırtlarında odun taşıyacakları yerde ayakkabı, ipek çoraplar giyebilirlerdi.

Cennette bile bir seferinde olaylar çıkmamış mıydı? Felâketten kim kaçıp kurtulabilirdi ki? Hayatta ağlamadan kim yaşardı? Yalnızca ölüler ıstırap çekmezler. Ah, mutlu mutlu ölüler. Yaşlı kadınlar bu dünyayı terkedecekleri gün için ellerini kavuşturup dua ettiler. Evet, ıstırap çekmeyen ölüler mutluydular.

Siyahlar içindeki tıknaz bedenlerinden kuvvet ve enerji fışkırıyordu. Konuşurlarken Onuncu Bulvar'da olanları bir bir yiyip yutuyorlardı. Başları derde girmek üzere olan çocuklara lânetler savuruyorlardı. Canlıydı onlar; hayatı en ince ayrıntılarına kadar yaşıyorlardı. Kentin taşları, çeliği, camı kaldırımları, parke döşeli sokakları hep toz olacak, ama onlar yaşamaya devam edeceklerdi.

YİRMİ DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bir şeytan, melek olur mu? **Panettiere,** deli berber, Dr. Barbato ve hattâ kurnaz Zia Teresina Coccalitti bile Gino Corbo'daki değişikliğe hayret ediyorlardı. Gerçekti: felâket bir çocuğu erkek yapmıştı. Çünkü şimdi Gino Corbo demiryollarında bir köylü gibi ölesiye çalışıyor, fazla mesai yapıyor, kazandığı parayı zarf içinde olduğu gibi annesine getiriyordu.

Lucia Santa ondan öylesine memnundu ki Gino'ya, Vinnie'ye verdiğinden iki katı fazla harçlık ayırıyordu. Octavia'ya küfrederek Vinnie'nin fazla mesai ücretlerini kendisine getirmediğini söyliyerek teselli buluyordu. Octavia'nın cuma akşamı ziyaretlerinden birinde kızına, «gördün mü,» dedi Lucia Santa, «zaten Gino iyi bir çocuktu.» Octavia da bunu kabullenmek zorundaydı. Geceleri çalışmasına fazla mesai yapmasına rağmen Gino ocakta okuldan mezun oluyordu. Hattâ hayatında ilk defa iftıhar listesine bile girmek üzereydi. Özellikle okuldaki başarısı Lucia Santa'yı çok sevindiriyordu.

«Haklı değil miymişim?» dedi kızına, «çocuğun kafasını yoran şey sokakta oynaması, bir işte çalışması değil.»

Vinnie'nin ölümüyle bir hayli sarsılan Octavia, annesinin kendisini bu kadar çabuk toparlaması karşısında şaşırıyor, hayret ediyordu. Lucia Santa Sal ile Lena'ya karşı daha düşünceli ve yumuşak davranıyordu ama o kadar. Başkaca bir değişiklik yoktu. Bir gece, Vinnie'nin çocukluğundan konuşurlarken Lucia Santa kendi kendini acı acı suçluyarak, «eğer onu Jersey'de, Filomena'nın yanında bıraksaydım, oğlum şimdi hayatta olurdu.» Hayatının en güzel anılarından birini lekeliyordu ama yine de her gününü iyi bir geleceğe inanan bir kişinin inancıyla, istekle yaşıyordu.

Niçin yaşamasındı? Dünya Angeluzzi - Corbo ailesine hiç bu kadar iyi olmamıştı. Gino demiryollarında bir servet kazanıyordu. Sal okulda çok başarılıydı; koleje gideceği garantiydi. Lena da onun kadar başarılıydı ve öğretmen olacaktı. İkisi de şimdi okuldan sonra **Panettiere**'nin yanında çalışıyor, ekmek satıyorlardı; gündelikleri çok iyiydi. Lucia Santa cuma akşamları Octavia ile beraber tasarruf defterini inceliyor, seviniyordu. Yalnız Panettiere'nin oğlu Guido'nun bir yıla kadar askerliğini bitirip döneceğini, fırında Sal ile Lena'nın yerini alacağını düşünmekten de kendini alamıyordu. Bu para yağmurunun uzun süre devam etmiyeceğini biliyordu.

Octavia'nın kocası bile çalışıyordu. Zavallı

Norman Bergeron bir hükümet dairesi için broşürler yazıyor ve iyi para kazanıyordu. Octavia onun mutlu olmadığını biliyordu. Ama Norman Bergeron'un çalışmadan, yalnızca kitap okuyup şiir yazarak geçireceği günlerin geleceğini, Avrupada bir başka savaşın çıkacağını, ya da yine bir Ekonomik Buhran olacağını düşünüyordu.

Lucia Santa için işin en güzel tarafı Gino'nun sorumluluk sahibi bir erkek olmasıydı. Artık onunla kavga etmiyordu; geçmişte yaptığı bütün hataları bağışlamıştı sanki. Gino çok da ciddileşmişti. Lucia Santa'nın uğraşısı sona mı ermişti?

Gino her gece işe aynı inanmazlık duygusuyla gidiyordu. Demiryolu binasının asansörüyle yukarı çıkıp sarı ışık halkasının içine girmek ona bir rüyanın başlangıcı gibi geliyordu. Ama yavaş yavaş herşeyi kabullendi. Gerçeği anladı.

Demiryolu örgütü onu geceyarısından sabah sekize kadar süren nöbete koymuştu. Bu saatler süresinde tozlu büro dosya dolapları; çalışmayan hesap makineleri ve hemen hemen görülmeyen veznenin demir parmaklıklı kafesiyle pek tekin bir yer değilmiş gibi görünürdü. Gino geceyi makinenin başında çalışarak geçirirdi. İşinde çok başarılıydı, atletik yapısı ve keskin görüşü ona çok yararlı oluyordu.

Çalıştığı kişilerle hiç konuşmaz, ya da genel tartışmalara katılmazdı. Gece şefi ona en zor hesapları verdiği zaman itiraz etmezdi. Önemi yoktu. İşinden öyle nefret ediyordu ki

hiç bir şeyin önemi yoktu. Yapıdan, küf kokulu bürodan nefret ediyordu.

Duyduğu öyle şiddetli bir nefretti ki bazan büroda iliklerinin bu duyguyla buz kestiğini, saçlarının dimdik olduğunu hisseder, pencereye giderek aşağıdaki sokak lambalarının sarı ışıklarıyla yarı aydınlanan kente bakardı. Yalnızca yaşıyabilmek için çalışmak, bir lokma ekmek parası için hayatını vermek Gino'nun bilmediği, anlıyamadığı bir şeydi. Ama annesi biliyordu bu duyguyu; Octavia da; babası da bilmişti mutlaka. Kendisi kentin sokaklarında arkadaşlarıyla dolaşır, ya da yatağında rahat rahat uyurken Vinnie belki de binlerce gece bu pencereden bakmıştı.

Ama aylar geçtikçe Gino işine alıştı. Asla düşünemediği şey bu çalışmanın asla sona ermiyeceği idi. Sona ermiyeceğini anlamıştı.

★

İyi kurullara sahip bir ailenin reisi Lucia Santa evini gerçek bir Sinyorita gibi yönetiyordu. Kömür ve gaz fiyatları ne olursa olsun ev daima sıcaktı. Yemekten sonra ziyaretlerine gelen eş dost için tencerelerinde daima fazladan makarna oluyordu. Artık çocuklar kimi fazla köfte, ya da sosis aldı diye birbirleriyle kavga etmiyorlardı. Pazar yemekleri için yeni çatal - kaşık almıştı. Evli ya da bekâr, ailenin bütün fertleri bu yemeğe geliyordu.

Aralık ayının ilk pazar günü özel bir peran-

ze olacaktı. Larry'nin en büyük İlk Komünyonuna katılacaktı. Ve Lucia Santa baharlı köfte yapıyordu. Yemeği Octavia ile hazırlıyorlardı. Köfteler kaynıyor, bol domates salçası tıkırdıyordu ocakta. Lucia Santa masaya peynir tabaklarını koydu. Sonra içine yumurta, soğan konmuş kol sarması getirdi. Salça içinde kaynayan sarma öyle güzel pişmişti ki etleri ağızda dağılıyordu.

Octavia yemekte Larry ile havadan sudan konuştu: bunu pek sık yapmazdı. Larry'nin şakalarına, hikâyelerine güldü. Norman sessiz sedasız şarabını yudumluyor, Gino ile kitaplardan söz ediyordu. Yemek sona erince Sal ile Lena masayı toplayıp dağlar gibi yığılan bulaşığı yıkamaya koyuldular.

Aralık ayına göre çok güzel bir pazar gümüydü, misafirler de geldi; **Panettiere**'le, askerliğini bitirip dönen Guido, kıskanç berber geldi. **Panettiere** ikram edilen bir tabak salçalı köfteyi itirazsız kabullendi; para saymaktan başka zevki olmayan rahmetli karısı böyle yemekler yapmaya zaman bulamazdı.

Çıkarı için bütün yaşamasını bir sır haline sokan, yıllardan beri aldığı yardım parasiyle bir servet biriktiren, üstelik dört oğlu da çalışan Zia Teresina Coccalitti bile bir kadehten fazla şarap içti, içi sosisle dolu kocaman bir dilim ekmek yedi, ve İtalya'da arka avlularından gübre kürekledikleri mutlu günlerden söz etti.

Konuşmalardan sıkılan Gino, katedral şek-

lindeki radyonun yanına oturup düğmesini çevirdi. Futbol maçını dinlemek istiyordu. Radyonun sesi kimseyi rahatsız etmeyecek kadar kısık olmasına rağmen Lucia Santa bu kabalık karşısında kaşlarını çattı. Sonra aldırış etmedi.

Gino'daki garipliği hisseden Norman Bergeron oldu. Gino'nun başı radyoya dayalıydı ama odadakileri dikkatle inceliyordu. Daha sonra Norman onun annesine baktığını gördü. Yüzünde bir gülümseme vardı. Bir bakıma zalimce bir gülümseyişti bu. Kocasının Gino'ya baktığını gören Octavia, radyodan yana döndü.

Radyonun sesini duymuyordu ama Gino'nun gözlerinde öyle pırıl pırıl bir şey vardı ki, «Ne oldu, Gino?» diye sormaktan kendini alamadı.

Gino yüzünü saklamak için arkasını döndü. «Japonlar, Amerika Birleşik Devletlerine hücum ettiler,» dedi. Radyonun sesini yükseltti, odadaki bütün sesler boğulup gitti.

★

Gino, Noel'den sonraya kadar bekledi. Sonra bir sabah işten doğruca askerlik şubesine gidip orduya yazıldı. O gün öğleden sonra Octavia'nın kocasına telefon edip nerede olduğunu Lucia Santa'ya söylemesini rica etti. Kaliforniyadaki bir eğitim kampına yollanan Gino oradan muntazam mektuplar yazıp para yolladı. İlk mektubunda Sal'i askere alınmaktan korumak için orduya yazıldığını anlattı. Ama bir daha bundan hiç söz etmedi.

YİRMİ BEŞİNCİ BÖLÜM

«Aiuta mi! Aiuta mi!» Ölen üç oğlunun ardından feryat eden Teresina Coccalitti kaldırım boyunca koştu; bedeni garip bir şekilde dimdikti; siyah giysileri sabah rüzgârında iki yana savruluyordu. Köşeye varınca dönüp gerisin geriye koştu. Bir yandan da, **«Aiuto! Aiuto!»** diye haykırıyordu. Oysa onun yardım isteyen feryatlarını duyan komşular pencerelerini sımsıkı kapamışlardı.

Şimdi kadın bacakları iki yana açık duruyordu. Başını gökyüzüne doğru kaldırıp hepsini itham etti. Doğduğu köyün kaba İtalyancasıyla konuşuyordu. Atmacayı andıran yüzündeki o olanca kurnazlık, açgözlülük ve kötülük ıstırabın etkisiyle kaybolmuştu. «Hepinizi de tanıyorum ben,» diye bağırdı kapalı pencerelerden yana. «Allah belânızı versin orospular, orospu çocukları. Beni iki paralık etmeye çalıştınız ama ben hepinizden daha kurnaz çıktım.» Yüzünü kan revan içinde kalıncaya kadar tırnaklarıyla tırmaladı. Sonra kollarını gökyüzüne kaldırarak

haykırdı: «Ah, Allahım! Ah Allahım!» Kadırımda yeniden koşmaya başladı. Siyah şapkası iki yana sallanıyordu. Bu sırada hayatta kalan tek oğlu onu alıp sürüye sürüye eve götürmek için 31'inci sokağın köşesinde göründü.

Daha önce de buna benzer şeyler olmuştu. Önceleri Lucia Santa sokağa koşuyor; eski dostuna yardım etmeye kalkışıyordu. Ama şimdi herkes gibi o da olayı penceresinden izliyordu. Kaderin Teresina Coccolatti'ye böyle bir darbe indireceğini kim düşünebilirdi ki? Savaşın ilk yılında üç oğlunu birden yitirmesi... Herşeyi kendi çıkarına kullanacak kadar kurnaz ve zeki bir kadındı. Hiç bir şeyin yararı yok muydu yani? Hiç kimse için kurtuluş yok muydu? Eğer kötülük kaderin üstesinden gelemiyorsa, iyiler için ne umut kalıyordu ki?

YİRMİ ALTINCI BÖLÜM

Savaş dünya üzerinde bütün hızıyla devam ederken, kentin batı duvarı boyunda oturan İtalyanlar sonunda Amerikan rüyasını nasırlı avuçları içine alabildiler. Para evlerin üzerine yağmur gibi yağıyordu. Erkekler demiryollarında çifter çifter fazla mesai yapıyorlardı; ölen, ya da yaralananlar diğerlerinden de fazla çalışıyorlardı. Çünkü ıstırabın yoksulluk kadar sürekli olmadığını biliyorlardı.

Angeluzzi - Corbo ailesi için sihirli an gelmişti. Long İsland'da, peşin parayla bir ev satın alınmıştı. İki ailelik bir apartmandı bu. Böylece Larry ile Louisa çocuklarıyla birlikte Lucia Santa'nın yönetimi altında yaşıyacaklardı. Herkes için kapısı olan ayrı yatak odaları vardı; hattâ savaştan döndüğünde Gino bile ayrı oda sahibi olacaktı.

Son gün Lucia Santa eşyaları toplayıp büyük sandıklara ve kutulara yerleştiren çocuklarına yardım edecek gücü kendinde bulamadı. O gece yatağında yapayalnız, gözünü kırpma-

dan yattı. Daima perdelerle kapalı olan pencere yarıklarından içeri rüzgâr üfürerek giriyordu. Daha önce resimlerin asılı olduğu duvarın beyaz kalmış yerleri karanlıkta pırıl pırıl parlıyordu. Evde, boş dolaplarda garip sesler vardı. Sanki kırk yılın bütün hayaletleri serbest kalıp ortaya fırlamışlardı.

Gözlerini tavana diken Lucia Santa neden sonra huzursuz bir uykuya daldı. Gördüğü rüyalarda Vincenzo ile Gino'nun eve girip yataklarına giden adım seslerini dinliyor, Frank Corbo'nun kapıdan içeri girmesini bekliyordu. Lorenzo nereye gitmişti yine? Korkma hiç, dedi küçük Octovia'ya, ben sağ oldukça çocuklarıma hiç bir zarar gelmez; sonra titriyerek babasının karşısına geçti, çeyiz sandığı için yatak çarşafları istedi. Sonra Lucia Santa ağladı; babası onu teselli edecek halde değildi ve Lucia Santa hep yalnız kaldı.

Göçmen olmayı hiç düşünmemişti. Korkunç bir okyanusu geçmek...

Evin içi soğudu, Lucia Santa uyandı. Kalkıp karanlıkta giyindi; sonra pencere pervazına bir yastık koydu. Şafağın sökmesini beklerken belki de hayatında ilk kez karşıki depolarda lokomotiflerin çıkardığı gıcırtıyı duydu. Yastığa dayanmış Onuncu Bulvarı seyrederken içi bir tuhaf oldu. Jersey sahilinde savaştan ötürü ışık yoktu. Yalnızca yıldızlar gecenin karanlığını bir parça olsun aralıyorlardı.

Sabah olunca eşyayı götürecek kamyonları uzun bir süre beklediler. Aileye iyi şanslar di-

lemeye gelen komşuları Lucia Santa ağırladı. Eski dostlardan gelen olmadı; çünkü artık hiç birisi Onuncu Bulvar'da değildi. **Panettiere,** oğlu Guido çalışmıyacak şekilde yaralanmış gelince fırınını sattı. Long Island'ın en uzak bir köşesine yerleşmişti. Ev dolusu kızı olan deli berber çalışmıyordu artık; o da Long Island'da Massapequa kasabasında bir ev almıştı; burası pazar günleri birkaç el iskambil oynıyabilecekleri kadar yakındı. **Panettiere**'ye. Ve diğerleri yıllarca hayal ettikleri garip isimleri olan kentlere, kasabalara dağılmışlardı.

Dr. Barbato orduya gönüllü yazılarak herkesi hayretler içinde bırakmıştı; Afrika'da bir kahraman olmuştu. Resimleri dergilerde, gazetelerde çıkmıştı; oğlunun aptallığı karşısında baba kalp krizi geçirmişti. Zavallı Teresina Coccalitti oturduğu evden asla çıkmadı. Teneke teneke yağları kıskanççasına gözünden ayırmıyordu; Gino'nun çocukluk arkadaşı Joey Bianco kimsenin anlıyamadığı bir şekilde savaşa gitmekten kurtulup zengin olmuştu; annesine, babasına New Jersey'de saray gibi bir ev satın almıştı. İşte şimdi de Angeluzzi - Corbo ailesinin sırası gelmişti.

★

Sonunda Piero Santini kamyonlarıyla Tuckahoe'dan geldi. Savaş böyle yardımları kısıtlıyacak kadar çok iş sahası çıkarmıştı ama Santini İtalya'daki kendi köyünden biri için gel-

mekten kaçınmadı. Artık yufka yürekli bir insan olmuştu; bu ailenin mutlu bir yaşama kavuşmasına seviniyordu.

Lucia Santa akıllı davranarak ibriği ve bardakları sandıklara koydurmamıştı. Santini'ye kahve ikram etti; ikisi kahve fincanlarını pencere pervazına koyarak Onuncu Bulvar'a baktılar. Octavia, Sal ile Lena hafif eşyaları aşağıda bekleyen iki kamyona taşırlarken, iki güçlü kuvvetli İtalyan sırtlarına dolapları, yazıhaneleri yükleyerek inliye inliye aşağı iniyorlardı.

Sonunda evde Long Island'daki ev için pek gereksiz ve değersiz görülen arkalıksız sandalye kaldı. Louisa ile üç çocuğu yukarı geldiler; küçük çocukları evde bırakacakları eski giysilerin, eşyaların arasında yuvarlanmaya başladılar.

Ve evden ayrılacakları an geldi. Mr. di Lucca'nın büyük arabası, şimdi Larry'nindi, evin önünde bekliyordu. Octavia ile Louisa çocukları kirli, boşaltılmış odalardan geçirip kapıdan çıkardılar. O zaman Octavia Lucia Santa'ya, «haydi anne,» dedi, «bu çöplükten çıkalım artık.»

Sanki bu evden ebediyen çıkacağına inanmamış gibi Lucia Santa'nın yüzüne şaşkın bir ifadenin geldiğini hayretle gördüler. Kapıya doğru gideceği yerde taburenin üzerine oturup ağlamaya başladı.

Octavia Louisa ile çocukları aşağı yolladıktan sonra annesinin yanına geldi. Sesi tiz ve

sabırsızdı: «ne oluyor, anne? Haydi gel, arabada ağlarsın. Herkes bekliyor.» Oysa Lucia Santa yüzünü elleriyle kapadı. Bir türlü kendini toparlıyamıyordu.

O sırada anne Lena'nın öfkeli sesini duydu, «yalnız bırak annemi!» O zamana kadar hiç konuşmayan Sal, «biz onu aşağı getiririz.» dedi.

Octavia merdivenlerden indi; anne başını kaldırdı. En küçük iki çocuğu iki yanında durmuşlardı. Lucia Santa onların büyümüş olduklarını farketti. Lena çok güzel, esmer bir genç kızdı; babası gibi mavi gözlüydü. Ama yüzü Gino'ya benziyordu. Salvatore'nin elini omuzunda hissetti. Onda asla sinirli olmayan bir erkeğin bakışları vardı. O zaman anne Sal ile Lena'nın herşeyi bulundukları köşeden nasıl izlediklerini ve kendilerince bir karara vardıklarını hatırladı. Onlar için bir korku oyununun baş kahramanı olduğunu asla bilemezdi. Kaderin darbelerine, babalarının öfkesine, Larry ile Gino için giriştiği umutsuz savaşa ve Vinnie'nin ölümüyle uğradığı korkunç ıstıraba tanıklık etmişlerdi. Ellerini iki çocuğuna doğru uzatan Lucia Santa, onların kendisini yargıladıklarını ve suçsuz bulduklarını biliyordu.

★

O halde Lucia Santa bu boş odalarda niçin ağlıyordu? Ondan daha iyi durumda kim vardı?

Long Island'daki bir evde oturmaya gidiyordu; torunları çevresinde olacaktı. Salvatore ile Lena doktor ya da öğretmen olacaklardı. Octavia bir terzihanenin başı olmuştu. Oğlu Lorenzo, çalıştığı sendikanın başkanlığına getirilmişti, bir İtalyan dükü gibi gururla herkese iş dağıtıyordu. Milyonlarcası ölüp giderken oğlu Gino hâlâ sağdı. Yaşlılığında bol bol parası, çevresinde saygılı, onu seven çocukları olacaktı.

Kırk yıl önce İtalya'da en büyük hülyaları bile böylesine gerçekleşmezdi. Şimdi milyonlarca gizemli ses, «Lucia Santa, Lucia Santa, Amerika'da bir servet buldun» diye sesleniyorlardı. Taburesinde ağlayan Lucia Santa da, «ben bütün bunlar acı çekmeden olsun istedim. Bütün bunları iki kocayı ve sevgili bir evlâdı kaybetmeden istedim. Bütün bunları, gerçek bir aşkla yarattığım evlâdın nefreti olmadan istedim. Bütün bunları suçluluk duymadan, üzülmeden, ölümden ve hüküm gününden korkmadan elde etmek istedim.» diye cevap veriyordu.

★

Amerika, Amerika, bu kadar çok veriyorsun da, niçin herşeyi vermiyorsun? Lucia Santa sevdiklerine karşı işlemiş olduğu suçlar için göz yaşı döküyordu. Çocukluğunda en büyük duası açlık korkusundan, hastalıktan ve doğanın gücünden kaçmak olmuştu. Bütün düşüncesi ölmemek, yaşamaktı. Hiç kimse daha fazlasını hâyâl edemezdi. Oysa Amerika'da daha da

büyük hayaller kurmak mümkündü, Lucia Santa bunların varlığından bile habersizdi. Burada yalnızca ekmek ve ev yeterli değildi.

Octavia bir öğretmen olmak istemişti. Vinnie ne istemişti? Bunu asla bilemiyecekti. Ya Gino, ne gibi hayalleri vardı onun; çocuklarının hepsinden daha büyük hayaller peşinde olduğu kesindi. Şimdi bile, taburesinde oturmuş ağlarken, içinde korkunç bir nefretin yükseldiğini ve Gino'nun herşeyden çok kendi keyfini düşündüğünü hissetti. Gino zengin bir adamın oğlu gibi yaşamak istemişti. O anda, vaktiyle kendisinin de çeyizi için çarşaf isteyerek babasının kalbini nasıl kırdığını hatırladı.

Korkunç bir kesinlikle savaştan sonra Gino'nun asla eve dönmiyeceğini, annesinden, annesinin Frank Corbo'dan nefret ettiği kadar nefret ettiğini anladı. Gino bir göçmen olacak, hayalindeki yabancı Amerikalıları arıyacaktı. Şimdi Lucia Santa ilk kez bağışlanması için dua ediyordu **Gino'nun ayak seslerini kapının önünde duyayım; şu geçen kırk yılı yeniden yaşamaya razıyım. Babanın ağlamasına, okyanusu geçip gelmeye razıyım. Kocamın ölmesine, kollarımda küçük Vincenzo olduğu halde Filomena'ya lânetler savurmaya, sonra oğlumun tabutu başında ağlamaya razıyım. Gino dönerse herşeye razıyım.**

Lucia Santa başını kaldırdı, Salvatore ile Lena'nın onu kaygıyla süzdüklerini gördü. Çocukların ciddi bakışları karşısında gülümsemekten kendini alamadı. Damarlarındaki kanın

güçlendiğini hissetti, son iki çocuğunun ne kadar yakışıklı olduklarını düşündü. Tıpkı birer Amerikalı gibiydiler. Bu düşünce Santa'yı sevindirdi; sanki bu iki çocuk ondan ve ailenin geri kalan kişilerinden kaçıp kurtulacaklardı.

Salvatore annesinin mantosunu tuttu. Lena, «eve varır varmaz Gino'ya yeni adresimizi yazarım,» dedi. Lucia Santa ona dikkatle baktı. Yüksek sesle hiçbir şey söylememişti elbet. Ama genç kızın Gino'nunkine benzeyen yüzü; içinde yeniden ağlamak isteği uyandırdı. Çıplak duvarlara bir kere daha baktı ve sonra kırk yıllık evini ebediyen terketti.

Onuncu Bulvarda siyahlar giymiş üç kadın kollarını kavuşturmuşlar, Lucia Santa'yı bekliyorlardı. Lucia Santa onları çok iyi tanıyordu. Bir tanesi elini kaldırarak onu selâmladı: «Lucia Santa, **buona fortuna**,» dedi. İçtenlikle söylenmişti bu sözler ama yine bir uyarma gizliydi içinde. Sanki kadın, «dikkat et, daha önünde uzun yıllar var, hayat sona ermedi,» demek istiyordu. Lucia Santa teşekkür ederek başını eğdi.

Hep birlikte arabaya binerlerken Larry arabanın direksiyonuna sabırsız sabırsız vuruyordu. İki kamyon kendilerini izleyebilsin diye arabayı ağır ağır sürdü, doğuya Queensborough köprüsüne doğru yol aldı. Annenin ağlamasından ötürü önce arabada ağır bir sessizlik oldu. Daha sonra Louisa'nın çocukları kıvrılıp, bükülmeye, birbirleriyle kavga etmeye başla-

dılar. Louisa onları azarladı; birer tokat attı. Havadaki gerginlik yumuşadı. Long Island'daki evden konuşmaya başladılar. Larry oraya bir saatte varacaklarını söyledi. Her iki dakikada bir çocuklar, «Long Island'a gelmedik mi daha?» diye soruyorlardı. Sal, ya da Lena, «hayır, daha gelmedik,» diye cevap veriyorlardı.

Lucia Santa temiz havadan yararlanmak için pencereyi açtı. Küçük oğlanlardan birini kucağına aldı. Larry ona gülümseyerek, «hep beraber oturmak çok güzel olacak, **anne**,» dedi. Lucia Santa, Lena ile bakıştı ama genç kız Gino gibi annesinin gülümsemesinden bir anlam çıkaramıyacak kadar saftı. Octavia gülümsedi. Ana-kız Larry'nin ne olduğunu, ne demek istediğini hep bilirlerdi. İkisi de onun ne demek istediğini anlamışlardı. Kendisi savaşın aç bıraktığı kızların peşinde koşarken Louisa ile çocukların yalnız başlarına kalmıyacaklarına seviniyordu.

Bu sırada Queensborough köprüsünden aşağı iniyorlardı; çocuklar aşağıdaki kurşuni renkli suyu görmek için doğruldular. Ama bir kaç dakika içinde köprüyü geçtiler, iki yanı ağaçlıklı geniş bir caddeye girdiler. Çocuklar bağırışmaya başladılar ve Lucia Santa onlara artık Long Island'da olduklarını söyledi.

SON

ANNE

MARIO PUZO

Mario Puzo adı bugün Amerikan romancılığını temsil eden adların başında geliyor. Şimdi 50 yaşında olan romancı daha öncelerl kendi başına dergi çıkartmış, birçok magazinlerde yazmıştır. Bugün karısı ve beş çocuğuyla Amerikada yaşayan İtalyan asıllı gazeteci Mario Puzo «**Anne**» de insanı duygulandıran, şaşırtan, acındıran bir ana tipi yaratmıştır. **Anne** —Lucia Santa, Mama Lucia— evlenmeye İtalya'dan Amerika'ya gelmiş genç bir İtalyan kızıdır. Açıkçası bir göçmendir. Burada iki mutsuz evlilik yapmış, çoluk çocuğa karışmıştır. Göçmen İtalyan ailesinin hayatı deyimi belki kitabı özetleyebilir. Toprağından koparılmış bir bitkinin başka ellerde nasıl kök salamadığını **Puzo** ustalıkla göstermektedir.

«Anne», Türk okuyucusuna da yakın gelecek bir romandır. Mama Lucia becerikliliğiyle, direnciyle nice Türk anasını hatırlatacaktır. Akdeniz ülkelerinin ortak bir tipidir o.

Ülkemizde daha önce **Baba** (The Godfather) adlı kitabıyla üne ulaşan yazar bu kitabıyla onun başlangıcını vermiş oluyor.

15 lira